

अस्य पुनर्मुद्रणाया सर्वेधिकारा एतन्नाण्डागारकार्यवाहकाणामायता स्थापिता ।

All Rights Reserved by the Trustees of the Fund.

Printed by Chintaman Bakharam Deole, at the Bombay Valbhav Press, Servants of India Society's Building,
Sandhurst Road, Girgaon, Bombay

Published by Shri Naginbhai Ghalabhai Javeri, No 436 Javeri Bazar, Office of Sheth D L J P Fund
for Sheth Dorchand Lalbhai Jethi, Pustakodddhar Fund, Bombay

॥ प्रश्नोत्तरत्वाकराभिधानसेनप्रश्नस्य प्रस्तावना ॥

विदितमेतद्वाक्यानां विबुधां यदुत सर्वोऽपि संवत्सरात् चतुर्वर्णाकीर्णाऽपि अभ्याबाधसुखमयपदममिलापुको मार्ग तस्य यथाशक्ति सम्यग्दर्श-
नज्ञानचारित्रात्मकमनुशीलयति, सम्यग्दर्शनायात्मके च मार्गे तदेव स्यात् याथातथ्येन स्पर्धे यदि न स्यात् जीवाविषयार्थोचे शोकाप्रहाशल्यं, सति च तस्मिन्
सम्यक्त्वस्य निर्मूलकादकपणेन सांशयिकमिष्यात्वस्य भवप्रपञ्चमहीरुबीजस्यैव प्रादुर्भूते च मिष्यात्वे कलिबीजे क सम्यग्शा-
नकल्पदुःखं क वाशानादुते इवासज्जानादुते जीवसौचे सञ्चारिन्नपमीलनानन्व, तथा च कौतस्य एवानावाध स्वभावानन्दः ? ततः सुहृद्यते 'मूलं दारं
पट्टाणं आहारो भायणं निही' अत एव सत्त्ववि निष्कलङ्कवाधामितज्ञानरत्नाकरश्रीमद्गणमुत्पणीतेषु वाक्येषु श्रीमद्भद्रबाहुस्वामिप्रभृतिश्रुतकेवल्य-
विपुजस्तमोर्विततेषु शास्त्रसंदेहेषु सम्यक्त्वमोहनीयकर्मणुवेदोद्भूतमव्यमनःशङ्कशङ्कुसमुद्धारस्यावश्यकत्वात् वित्तेने पूज्ये श्रीमद्विजयसेनसुरीन्दि-
प्रयास, स च तादृशो नामविषयत् फलेमादि यदि श्रीमन्तः शुभावजया नासंगहीष्यत् तन्नमवर्षयिप्रश्नोत्तराणि, अत एव चास्याभिधा सेनप्रश्न इति प्रश्नोत्तर-
रत्नाकर इति च, आध्या कर्तुनामाङ्कितत्वात् पश्चिमायाश्च अभिधेयानुसारिनामत्वात्, प्रयत्तिते चैवं नहि सर्वां शङ्कुः शास्त्रोक्तीरनुसृत्यैव समाधातु
शक्या इति यथापि बहुषु प्रश्नोत्तरेषु शास्त्रोक्तीरनुश्रित्य समाहितं तथापि अनेकत्र स्पष्टतयाविषयशास्त्रोक्त्यसद्भावमालोच्य परम्परया केषुचित् स्थलेषु
च स्वमनीषाप्रामोरेणापि समाहितं, तत एव अत्र कचित् क्वाचित् स्यादनामोगविलसितं नोदासितव्यं धीधने अनामोगस्य छद्मस्थानां स्वामाविकल्पात्, न
चैवं सति नोपायेयोऽयं ग्रन्थ कचन कचनानामोगविलासादिति, यतः शास्त्रोक्ती परम्परा धानुगम्य विहितानामुत्तराणां सुतरामुपायेयत्वात् नानाध्वाभगन्धोऽपि
तथाविधेषु स्थलेषु स्वमनीषोन्मेषेऽपि न तथाविधानां विपश्चितां संभवत्यनामोगविलसितता तथापि स्यात् कचित् कचन धीधने न हि सत्पुरु-
षाबन्धे दुरङ्ग कलङ्कतया निश्चिन्वन्तोऽपि तदीयमौम्यमहिमवशीकृतान्त करणा विजहति विधुपमां अत्र तु कलङ्कसंमादनयेवेतत्परीहारे विहाय हासपोषं

नान्यत् पुष्पीयात् सुचिदाद् । पूज्याम् श्रीमद्दीरसूरीश्वराणां पूर्वपद्माचक्षर्यमामा श्रीमद्दीरसूरयम् पाण्मासिकामारिपट्टहृजयशशुजयदानपटुशशुअयात्रि
 तार्यकरमोषकाचनल्यगुणरत्नारत्नाकरप्रभा प्रसिद्धतमा एवेति तच्चरितचर्चा चरितचर्चणप्रार्थयेत्युपरम्यते, सेज्जिज्ञासा तत्रापि तदा हीरसौभाग्यविजयप्रशस्ति-
 श्रीसिद्धोतिनिप्रमृतयो विलोकनीया विवोकिमि, संक्षेपत श्रीमस्तामितिबुचमिव—

श्रीमतां हि जन्म अधुना मरुवेस्रस्वाचीनीयामपि तवार्नी मेवपाटाधीशोत्रयसिंहायसायां नारद (नाबुलाद्) पुर्या श्रीकमाओठिगुहे श्रीकोहिमदेरपुदराद्
 १६० वक्सरे फाल्गुनशुक्लपूर्णिमायां बभूव, १६१३ ज्येष्ठ शुक्लैकादश्यां सुरते वीक्षा १६२६ फाल्गुनशुक्लदशम्यां स्तम्भपुरे पण्डितपर्व, १६२८ फाल्गुन-
 शुक्लसप्तम्यां सोमवारे राजनगरवास्तव्यमूलास्यमेष्ठिकृतमहोत्सवपुरस्सरमाचार्यपदं पत्तने श्रीमद्दिगौष्टिकानपाकृत्य स्यापिता श्रीमद्दर्मसागराणिकृता प्रवचन-
 परीक्षा नृपाविपर्वत्समर्शं सत्यतया सहस्रद्वितयं च साधुनामनेके च उपाध्यायपण्डितास्तत्त्वज्ञाचारकाः श्रीअकचरात्रिनुपनततरणा श्रीमन्तः ॥ शोचनाय
 सुजनमर्म्यर्ष्यैतस्य समापर्यंति आम्बिनशुक्लत्रयोदश्यां आनन्दाउवन्वन्ताः सुरतद्रङ्ग बाणमुन्यङ्कन्नुमितेऽब्दे

। अर्धम् ।

। अथ श्रीसेनप्रश्ने साक्षीभूतग्रन्था ।

नं०	नाम	पत्रांक	नं०	नाम	पत्रांक
१	आवश्यकमुहवृत्ति	१८-१३-१५-८२ ८९	८	व्यवहारवृत्ति	३-१५-२४ ४६ ८०-८१-८५-९०
२	प्रज्ञापनावृत्ति	२-६ ७-९ १५-१८-१९ २०-२३ २८ ३० ३५ ५४-५५ ५९-७९-८५ ९२ १०३ १०३ १०४ ११२ ११२	९	आवश्यकनिर्युक्ति	३ ५ ६ ७-९-११ १४ १४ १७-१९-२०
३	तीर्थकल्याणि	२	१०	भगवतीवृत्ति	२०-२५ ३० ४२ ४४ ४४ ४९-५०-५३
४	सामाचारी	२ २२-५९-८० १०६ १०६ १०८			५५ ५८ ५९ ७१ ७४ ७५ ८२-८४-८९
५	जीवामिगमवृत्ति	२ ४-९ २४ ३४ ३४-५५-८२-८५-८६ १०३-१०३			८९-९२-९९-१०३ १०३ ११४
६	आपिदत्ताक्यावि	२	११	कल्पकिरणावली	३-४६-४७-७५-९५
७	आवश्यकवृत्ति	२ ९ १९ २० ३२ ३३-३७-४६-५५ ५९ ७१ ७२ ७२ ८० ९६ १०९	१२	कल्पसूत्रावधूरी	३
			१३	पौषविविधिमकरण	४
			१४	कल्याणकस्तोत्रं	४
			१५	जम्बुदीपप्रशस्ति	४-९-१७ २४ ३४ ३९ ५३ ५१ ९८
					१०३-११२

नं०

नाम

पृष्ठांक

नं०

नाम

पृष्ठांक

१६ अम्बुदीपसमाहृति

१७ अम्बुदीपसमाहृति

१८ उपदेशसालाकरः

१९ महाविष्णुसूत्रम्

२० विचारामृतसंग्रहः

२१ जीतस्यवहारः

२२ प्रवचनसारोद्धारवृत्ति

२३ बुद्धश्रीशुद्धयमाहात्म्य

२४ छान्दिनापचरित्रं

२५ देशवीरचरित्रं

२६ स्तोत्रम्

२७ समवसरणस्तोत्रम्

४१०

४

४

४१९२१ ४२-४४-४४ ५५-५७-५९

८४ ९९ १०१

४-९ ९०-५५-८२

४

५-७-२१ २५ ४४-४७-५४-५९-६२-

७६-८२-८५-८८ ९० ९५ ९५ १०२-

१०६ ११२

५-५ ४१ ५८-९९

५-५२

५-६४-५१-७८ ९९ १०४

५

५

२८ जिनमन्त्रगणिकृतबृहत्संमहानि ५

२९ अविमण्डलवृत्तिः

३० आद्यविधिबृत्तिः

३१ स्थानाङ्गसूत्रं

३२ वृक्षवैकाटिकवृत्ति

३३ पाक्षिकसूत्रवृत्ति

३४ योगविधि

३५ आवस्यकवृत्तिभिर्ग्रा

३६ योगशास्त्रवृत्ति

३७ सप्ताचारवृत्तिः

३८ विहरमाणजिनेकविंशतिस्वानकं ७

३९ जिनप्रमसुरिकृतवीपावटिकाकम्प ७

५-४५ ५२-५६-५६ ५२-८९

५-८-१२ १३-१४-२२-३७-४४-५३-५९

७० ९० ९१-९५-१०४-१०५-११०

६३ १९-३६ ४८-७५ ९० ९६-१०२-११४

६-९-१९-८४ ९७

६-८९

६-६०-७२

७-२४-२६ ४३ ४६ ४७-५२-८९-९५

७ १० १७ १७-१८-१९-२७-४४-४८-

५६ ५९-५७-५९-७२-७७-८२-८३-८४

१०६-१०९-११२-११४

७-६०

नं०	नामानि	पत्रांक
५५	यतिविनयार्थ	१२-६८
५६	सिद्धार्थचरित्रादि	१२-३७
५७	पद्मचरित्रे	१२-१३-१३-१९
५८	संघहणिः	१३-१५ ३२ ४९-५५ ५१-५८-७४-११४
५९	उत्तराध्ययनवृत्ति	१३-८४ ९२ १०६
६०	पाण्डवचरित्रं	१३-१३
६१	हैमीयनेमिचरित्रादि	१३
६२	निक्षीयचूर्णी	१४-१४ १७-५४-९४
६३	पाताशरस्तुस्यादि	१४
६४	हैमव्याकरणम्	१४
६५	शाकटायनमतम्	१४
६६	सिद्धान्तविषयमपवपयायः	१४
६७	लिक्षानुशासनसिवरणम्	१४
६८	नन्दाध्ययनटीका	१५
६९	वेवेन्द्रनाथेन्द्रसूत्रवृत्ति	१६

नं०	नामानि	पत्रांक
४०	जीष्मचरित्रादि	८
४१	बन्धुवृत्ति	८-५१-५८ ११४
४२	ज्ञाताधर्मकथा	८-५९-९०-९० ९१
४३	कल्पसूत्रस्य स्थवितावली	८ ११
४४	प्रश्नमरति.	८ ८५
४५	नन्दिस्तुत्रानुषास्व (देवर्षिगोमिस्वामाश्रममण्डितः)	८
४६	कर्मप्रबन्धवृत्तिः	९-१७-८५-१०२
४७	बृहद्रथमप्यम्	९-२२ २५ ४४-४८-५२
४८	आन्ध्रप्रतिक्रमणसूत्रवृत्तिः	९-१७-२४ ४४ १०५ १०६
४९	परमावश्यकवृत्तिः	९
५०	ज्योतिष्करणदृष्टकर्मार्णम्	१०
५१	कल्पसूत्रम्	१० २६ ७४ ९६-१०८
५२	श्रीपाश्वनाथचरित्रादि	१०
५३	प्रतिक्रमणगर्भहेतु	१० ५९ ७७
५४	भाष्यगाथावृत्तिर्णि	११ ५४ १०४
	ओषधिरिगुक्ति	१२-५४-८०

नं०	नामानि	पत्रांक	नं०	नामानि	पत्रांक
७०	चतुर्वर्द्धमन्यः	१६	८३	पौषविधिप्रकरणम्	२२
७१	राममयीयशुचिः	१६-८४-८६	८४	दिनचर्याविः (विषसुरिकृता)	२२
७२	उपदेशमालाग्रन्थ	१७-१९-७३	८५	कर्मवृत्तिः	२२
७३	आचारमङ्गलवृत्तिः	१७-२०-२०-२०-२८-४३-५४-८०-८५	८६	परिशिष्टपर्व	२३-५२-५४-६३-१६-८५-८८
७४	सप्तसिद्धिस्त्यानकम्	८९-१७-५५-९६-१०३	८७	अयमभरित्रम् (हेमाचार्यकृतम्)	२४-४६-४७-४७-७४
७५	वसुदेवविष्णु	१८-३४-४५-४६-५५-५५-१०४	८८	आद्यदिनकृत्य	२५-४४-५८
७६	वसुदेवकालिकवृत्तिः (हारिमयीया)	१९-५९-५०-५०-८२	८९	समायाङ्गसूत्रम्	२५-४९-५५-१०६
७७	आवश्यकचूर्णा	१९-५९-५०-५०-८२	९०	जीवसमासवृत्तिः	२६-१०३
७८	दिनकृत्यवृत्तिः	१९-२४-३२-४६-५६-५९-७४-८३	९१	महामाभ्यम्	२७
७९	आचारार्कनिर्यक्तिः	१९-११-१०-७-११२	९२	कर्मचूर्णा	२७-७५
८०	वार्थालिकाक्रमः	२१-२३-८५-१०१	९३	विशेषावश्यकटीका	२७-६५-८२-८२
८१	शुद्धमाकलसंज्ञस्तोत्रम्	२१-१०२	९४	हरिप्रसन्नमुखाय	२८
८२	आचारमयीपादि	२२	९५	उपदेशसप्ततिम्	२९
			९६	अष्टकस्मृत्युक्तिः	२९-४३-४३
			९७	मन्त्रमावनावृत्तिः	३०-४५

नं०	नामानि	पत्रांक
११३	श्रीवासुपूज्यचरित्रम्	४२-५८
११४	पंचसूत्रीबृहद्वृत्ति	४३
११५	आचारविनकर (वर्धमानसूरिकृताः)	४३
११६	विपाकवृत्तिः	४४
११७	पञ्चासकवृत्ति	४४ ११
११८	उपवेशपत्रम्	४४
११९	पद्यसंग्रह	४५-५७-७४
१२०	जीतकल्पवृत्ति	४६-१०४
१२१	समवसरणावधूणी	४६
१२२	आवरयकदाशसहस्रीवृत्ति	४६
१२३	वृषभचरित्र वर्धमानसूरिकृते	४६
१२४	पद्यानन्दकाव्यम् (अमरकविकृते)	६४९
१२५	अन्तर्धान्यम्	४६
१२६	पञ्चवस्तुवृत्ति	४७ ४९-११

नं०	नामानि	पत्रांक
९८	लघुशेखरसमाप्तवृत्तिः	३० ६२ ६२-७९
९९	सूक्तज्ञानसूत्रम्	३० ४४-८४
१००	आचारप्रदीप	३१
१०१	आवश्यकवीरचरित्रादि	३१
१०२	अनुयोगद्वारदूणी	३१
१०३	समयसारसूत्रवृत्ति	११३
१०४	आरघ्यनापताका	३२ ९५ ११३
१०५	घउसरणम्	३२-११३
१०६	धर्मलक्षणवृत्ति (वेवेन्द्रसूरिकृता)	१-३-७३
१०७	तत्त्वार्थसूत्रम्	३४ ५६
१०८	पुण्यमालावृत्ति	३९ ५३-७४
१०९	उत्तमचरित्रम्	४०
११०	तत्त्वार्थभाष्यवृत्ति	४१ ११३-११४
१११	श्रीविभ्रयचन्द्रकेवालिचरित्रम्	४२
११२	पृथ्वीचन्द्रचरित्रम्	४२

नं०	नामानि	पत्रांक
१२७	श्रीसुपायचरित्रम्	४७
१२८	श्री शान्तिचरित्रम्	४७ ९८
१२९	श्रीकन्दप्रससिद्धि	४९
१३०	लब्धिसोमम्	५
१३१	वशाद्रुतस्कन्धः	५०
१३२	पञ्चनिर्मलिकम्पूनी	५०
१३३	वीरजयस्येहरामिथ्येप्रविचारवृत्तिः	५० ९२
१३४	कालसप्तति	५० १०२
१३५	सताकृतसम्बेहवोक्तकठी	५०
१३६	निसीपमाश्रमम्	५०
१३७	उपदेशसंगी	५०
१३८	उपदेशसंगः	५०
१३९	मात्सर्यकटीपञ्चकम्	५१ ९२-९८
१४०	सम्पत्पारसम्बुद्धि	५२
१४१	शान्तिचरित्रम् (वेङ्कटात्मास्य)	५२

नं०	नामानि	पत्रांक
१४२	औपपासिकसूत्रम्	५२ ५१-५२-९८ ११४
१४३	अजितनाथपथतिम्	५२
१४४	भोमचरितम्	५२
१४५	आवहपकमलयगिरिवृत्तिः	५४ ६३ ९१
१४६	श्रीशान्तिचरित्रम् (अजितसिंहसूरिकृतं)	५५
१४७	पाशिकसूत्रबृहद्वृत्ति	५५
१४८	अनुयोगद्वारवृत्तिः	५५ ५७ ५८-७३-८७
१४९	कथावलीप्रथमसप्तकम्	५५
१५०	उत्तराध्ययनचतुर्विंशसहस्रीवृत्तिः	५६-११३
१५१	बृहत्सैनविचारटीका मलयगिरिकृता	५६ ६२
१५२	प्रसोत्तरसमुच्चयचरणम्	५६ ८१
१५३	प्राकृतवीपाटीकाकल्याः	५६
१५४	संस्कृतकालिकाचार्यकथा	५६
१५५	आन्ध्रविधिविनिर्णयः	५६
१५६	मरुत्सारबहुम्बुद्धि	५६

पत्रांक

नंबर नामानि

१५७	प्रत्याख्यानप्रकीर्णकम्	५७
१५८	मरणसमाधिप्रकीर्णकम्	५७
१५९	महाप्रत्याख्यानप्रकीर्णकम्	५७
१६०	कथानककोश (जिनैश्वरसूक्तम्)	६१
१६१	विचारसप्ततिवृत्ति	६२
१६२	सामान्यार्थ अवचूर्णी (भाववैवर्ण्यसूक्तम्)	६२
१६३	पिण्डविशुद्धि	६३
१६४	दाससतिः	५४
१६५	नन्दीसूत्रटीका	५५ ७१ ८८
१६६	वोपप्रीवृत्ति	५५
१६७	मण्डलप्रकरणम्	६७
१६८	उमास्यातिवाचकवचनम्	६७
१६९	मुनिसुन्दरसूक्तगुह्यवल्ली	७१
१७०	तीर्थकल्प	७१
१७१	द्वादशजल्प	७२

पत्रांक

नंबर नामानि

१७२	हेमीयं पद्मचरित्रम्	७४
१७३	वन्दनकनियुक्ति	७५
१७४	नवतत्त्वमहाचूर्णी	७६
१७५	प्रतिक्रमणमहेतुबालावबोध	७७
१७६	विधेकविलास	७७
१७७	नाममाला	७७ ७९
१७८	वीतरागस्तववृत्तिः	७७
१७९	सूत्रकुट्टवृत्तपीरिका	७७
१८०	व्यवहारसूत्रवृत्ति	७८ १०१
१८१	प्रश्नोत्तरग्रन्थ	७८
१८२	सीलभावनासूत्रवृत्ति	८०
१८३	पिण्डनिर्युक्ति	८१
१८४	उपाशकवशाङ्क	८३-८६-१०९
१८५	पद्माक्षकचूर्णी	८४
१८६	श्राव्यप्रतिक्रमणसूत्रचूर्णी	८४

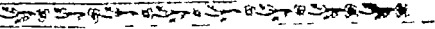
नं०	नामानि	पत्रांक
१८७	गुणस्थानकमारोक्ष	८५ १०४
१८८	गच्छाधारमङ्गीर्णकम्	८६
१८९	आतापनासूत्रकम् (सोम- प्रमसूत्रिकृते)	९४
१९०	निष्ठीपसूत्रम्	९४
१९१	अनेकार्थसूत्रवृत्तिः	९५
१९२	वशवैकालिकवृत्तिः	९८
१९३	पञ्चावली (धर्मसागरगामिकृता)	१०८
१९४	वन्त्रप्रमथदितम्	१००

नं०	नामानि	पत्रांक
१९१	महाराज श्रीचर्मधोषसूत्रिकृत- दूतमगणिका	१०१
१९६	श्रीपाण्डिकाकल्पम्, गुर्वावली, पर्याय, (धर्मधोषसूत्रिकृतसा.)	१०२
१९७	पञ्चनिर्मन्थी	१०२
१९८	आचारप्रकल्पम्	१०४
१९९	नमस्कारस्तवम् (जिन श्रुतिसूत्रिकृते)	१०४
२००	नक्षत्रचक्रप्रकरणम्	११४

॥ श्री अर्हज्यो नमः ॥

। श्री सेनप्रश्नाभिधानग्रन्थस्य प्रश्नकारकाभिधानानुक्रमणिका ।

उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्र० सं०	पत्राणि	उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्र० सं०	पत्राणि
१	महोपाध्यायश्री विमलवर्षगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६	१	२	अथ बृद्धपण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४८	२५
१	महोपाध्यायश्री मुनिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६	२	२	अथ पण्डितश्री द्वापर्विगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	१२	३०
१	सूर्यपुरीयश्री आनन्दकारितोपाध्यायश्री कल्याणविजयगणिकृतप्रश्ना	६	३	२	अथ पण्डितश्री नगपर्विगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	११	३१
१	अयोपाध्यायश्री मेघविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३	३	२	अथ पण्डितश्री विष्णुवर्षिगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	११	३२
१	अयोपाध्यायश्री सोमविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	५८	४	२	अथ पण्डितरत्नचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	२५	३३
१	महोपाध्यायश्री भानुचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६	१२	२	अथ पण्डितजयविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	८	३५
१	अयोपाध्यायश्री दिवेकवर्षगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	१८	१२	२	अथ पण्डितधनविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	२४	३७
१	अयोपाध्यायश्री विजयरजगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३	१४	२	अथ बृद्धपण्डितशुभाविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	१०	४०
१	अयोपाध्यायश्री धर्मविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३०	१५	२	अथ पण्डितदेवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च	१	४०
२	पण्डितमानन्दविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४२	१८	२	अथ पण्डितकाद्रीगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३	४०
२	पण्डितरविसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४	२४	२	अथ पण्डितकनककुशलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	५	४१
२	अथ बृद्धपण्डितकमलविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च	१	२५	२	अथ पण्डितवृक्षनसागरगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च	२	४१

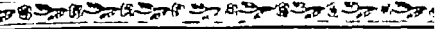
उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्रश्नकर्तृनामानि	उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्र० सं०	पत्राणि
२	अथ पण्डितविवेकसागरगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च	अथ पण्डितमाकिसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४२	१	४	८१
२	अथ श्रीहीरविमयसूरीक्षिप्यपण्डितरामविजयगणिकृतप्रश्नाः	अथ पण्डितशुभकुसलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरे च	४२	४	१	८२
२	अथेतेतद्वन्यकुस्त पण्डितशुभविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च १२०	अथ पण्डितप्रेमविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च	४२	१	२	८२
२	अथ पण्डितदेवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितमुनिविमलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६०	१	१०	८२
२	अथ पण्डितश्रीविनयकुसलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितदेवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६१	१	२२	८४
२	अथ पण्डितरत्नदर्पणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च	अथ वटपल्लीयपण्डितपद्मविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६६	२	६	८६
२	अथ पण्डितपद्मानन्दयणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितमेघविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६६	२	६	८७
२	अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितश्रुतसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६८	२	७	८७
२	अथ पण्डितकङ्कार्पणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरे च	६९	२	१	८७
२	अथ पण्डितजनानन्दगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च	अथ श्रीविजयसेनसूरिसिखपण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६९	२	२	८८
२	अथ पण्डितकुञ्जरविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च	कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७०		२	८८
२	अथ पण्डितचारिमेवयणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितव्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७०	१७	८	८८
२	अथ पण्डितकीर्तिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितगुणविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७१	३०	२	८९
२	अथ पण्डितभनर्द्वयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितचन्द्रविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७५	५४	४	९०
२	अथ पण्डितअयवन्तर्षिगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च	अथ पण्डितअमरचन्द्रगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च	८१	२	७	९०

- ३ अथ पण्डितश्रीसत्यसौभाग्यगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरे च
 ३ अथ पण्डितजीवविजयगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरे च
 ३ अथ पण्डितजससागरकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितहर्षचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितचर्मविजयगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरं च
 ३ अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितधीरकुसलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितसोमविमलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च
 ३ अथ गणितैमसारारकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ गणिरङ्गवर्द्धनकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ गणिप्रेमविजयकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितनारदपिंगिगणिसिन्धुगणिकृतप्रश्ना
 ३ अथ गणिमणिबन्धविजयकृतप्रश्नो तदुत्तरं च
 ३ अथ गणिसौभाग्यहर्षकृतप्रश्नो तदुत्तरे च
 ३ अथ गणित्नामपिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

- ३ अथ पण्डितज्ञानसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ गणिमाणविजयसूरिसिन्धुगणिकृतप्रश्ना
 ३ अथ गणिसूरविमलकृतप्रश्नो तदुत्तरे च
 ४ अथ जेसलमेरुसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ मुलतानसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ देवगिरिसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ-वपासंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ फतेपुरसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ राजपुरसंघकृतप्रश्नो तदुत्तरं च
 ४ अथ आगरासंघकृतप्रश्नो तदुत्तरे च
 ४ अथोज्जयिनीसंघकृतप्रश्ना
 ४ अथ काकनगरसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ वटपण्डीयसंघकृतप्रश्ना
 ४ अथ पत्तनसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ अहमदाबादसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

- ३ ११
 ७ १००
 २ १००
 ५६ १०१
 ३ १०७
 १३ १०८
 ५ १०९
 ४ ११०
 १ ११०
 २ ११०
 ३ १११
 ३ १११
 ४ १११
 ३ ११२
 ५ ११२

प्र०सं० पत्राणि ३ ११९
२ ११९
२ १२०
२ १२०
८ १२०
४ १२२
७ १२०
० १२२

प्र०सं० पत्राणि ३०
४ ११२ ४ अय जालोरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
३ ११४ ४ अय पालीसकृपकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
१० ११५ ४ अय मालपुरसकृपकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
३ ११६ ४ अय उज्जयीआरसकृपकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
१ ११६ ४ अय मेवैनीप्रश्नसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ ११७ ४ अय दुमपुरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
१० ११७ ४ अय उवयपुरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ ११८ ४ अय उवयपुरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
२ ११८ ४ अन्यमस्तु

३० प्रश्नकर्तृनामानि

४ अय साम्मतीर्षमाद्यकृताप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय सूरतिबन्धिरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय द्विषवन्धिरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय नवीननमसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय सीसाङ्गसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय महिम्यवावसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय साधोरसकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय मीचमासकृपकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
४ अय विभीतकसकृपकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च

श्रेष्ठि देवचन्द्र लाखमार्ई—जैनपुस्तकोद्धार—ग्रन्थाङ्के—

श्रीविजयसेनसूरिप्रसादितश्रीशुभविजयसङ्कलित- प्रश्नोत्तरमये सेनप्रश्ने.

प्रथमोद्धासः ।

ॐ श्रीवीतरागाय नमः ।

प्रणिपत्य परं ज्योति, प्रश्नान्तदोष सतां सदा ध्येयम् । मृत्युहव्यहभिदे, लोकालोकप्रकाशकरम् ॥ १ ॥
तच्चद्दुष्टुतावस्तिविनिर्मितविचित्रपृच्छानाम् । श्रीविजयसेनसूरिप्रसादितान्युचराणि मया ॥ २ ॥
अद्भुतोपाङ्गप्रकरणवटीकागुरुपरम्परावीनाम् । सम्मत्याऽऽत्मस्मृतये सद्गुणान्ते यथाज्वगमम् ॥ ३ ॥

[त्रिभिर्विशेषकम्]

महोपाध्यायश्रीविमलहर्षगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

यथा—ज्ञानपञ्चम्युपापनख ज्ञानद्रव्यमुत देवाग्ने दौक्षितस्वेन देवद्रव्यमेव इति प्रश्नोऽत्रोत्तरम्—यावद् ज्ञानोपकरणं तावत् सर्वं ज्ञान द्रव्यं चित्केशे च मोक्ष्यम्, अन्यत्तु सर्वं देवद्रव्यम्, इति ज्ञायते ॥ १ ॥

तथा—हृदिभिमिन्नप्रतिमानामुत्कर्षतो न सन्यतश्च किं मानं !, यदि पञ्चधनुःशतान्युत्कृष्टं न च पञ्चमुष्टप्रमाणं तदा श्रीभरतेनाष्टापदे स्वस्व शरीरप्रमाणोपेतेषु श्रीऋषभादिचतुर्विंशतिभिर्निबिन्धेषु (कश्चित्पु) उत्सेषाङ्गुलेन सप्तहस्तमाना श्रीवीरस्वामिनो मूर्तिभरतस्याङ्गुष्ठप्रमाणाऽपि कथं भवति !, परतस्यैकस्मिन्नात्माङ्गुले उत्सेषाङ्गुलसम्मानि षोडशाङ्गुलाधिष्ठाति चत्वारि धनूनि भवन्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरम्—भरतेन श्रीमहावीरशरीरप्रमाणेन तस्या क्वारितत्वात् यद्यपि सा भरतस्यात्माङ्गुलप्रमाणा न भवति तथाऽपि न किमप्यनुपपन्नं, भरताङ्गुलप्रमाणस्याश्वानिचिह्नतत्वात्, तस्य च प्रायिक्त्वादिति ॥ २ ॥

तथा—श्रुतस्त्ववसिष्ठस्तवयो कस्मिन्नावस्यकेऽन्तर्भाव इति ! प्रश्नोऽत्रोत्तरम्—श्रुतस्त्ववसिष्ठस्तवयोः कस्योत्सर्गावश्यकेऽन्तर्भाव इत्या वदयकबृहदत्यनुसारेण ज्ञायते ॥ ३ ॥

तथा—यथा तीर्थहृद् द्वावशानां पर्वदं पुर चतुरूपमाक् योगनगामिन्या देशनया धर्मं दिशति, धर्मकथनानन्तरं स्वामिनि देवचञ्दे प्राप्ते तथैव चतुरूपोपयुक्ततादृश्या देशनया गणभृद्धर्मी दिशति उत सहजस्वरानुभावेनैकरूपेण धर्मं दिशति !, यथेकरूपमाक् तदा द्वावशाना पर्वदा समङ्कर्त्यमुत तथैवावस्थितिरिति ! प्रश्नोऽत्रोत्तरं—तीर्थहृद्देशानाऽनन्तरं द्वितीयपौरुष्यां स्वाभाविकेन रूपेण गजच्येदेशान् करोति इति अवसीकते । चतुरूपस्तथा

योजनगामिन्या बाण्या देशनाकरणं तु तीर्थद्वत्वामेवातिशय शाले प्रतीतोऽस्ति, न गणश्रुतामिति, पर्वदां साङ्कर्यमाश्रित्यापि तदवसरौचित्येन गृहच्छिक्त्री प्रवृत्तिरवसेया, व्यक्तैकपास्त्रिनियामकाक्षरामावादिति ॥ ४ ॥

तथा—विनयादिविमानवासिनो देवा नारकतिर्यग्मवनपस्यादिषु यान्ति न वा इति 'प्रश्नोऽत्रोच्चरं—ते देवा आनन्तर्येण पारम्पर्येण वा नारकतिरश्चोर्भवपतिव्यन्तरण्येत्येति ॥ ५ ॥

तथा—यस्याष्टावतिषारगाया नायान्ति तेनाष्टौ नमस्कारा गण्यन्ते, परं गायाया उच्छ्रप्ता द्वात्रिंशद्भवन्ति नमस्कारवतुष्कस्यापि तथैव, नमस्काराष्टकस्य तु वतुष्पाष्टिरुच्छासा भवन्ति तत्कथं, इति 'प्रश्नोऽत्रोच्चरं—यस्याष्टौ गाया नायान्ति तस्याष्टनमस्कारकार्योत्सर्गं कथयति, न तूच्छ्रप्तासमानमिति ॥ ६ ॥

अथ महोपाध्यायश्रीमुनिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ॥

यथा—वासुदेवोत्पाद्या कोटिशिञ्ज शम्भस्यशाश्वती वा !, सा च कुत्र स्थानकेऽस्ति, तथा सर्ववासुदेवैस्सर्वाऽप्युत्पाद्यातेऽथवा एकदेशेन तथा नराणां कोट्योत्पाद्या कोटीशिञ्जिति यथार्थं नामान्यथा वेति 'प्रश्नोऽत्रोच्चरं—कोटिशिञ्जशाश्वतीति ज्ञायते, गङ्गासिन्धुवैताल्वादिशाश्वतपदार्थानां मध्ये शास्त्रे तस्या अदर्शनात्, तथा सा मगधदेशे दशार्णपर्वतसमीपे चास्तीति । तथा सर्वैरपि वासुदेवैस्सर्वाऽप्युत्पाद्याते, न त्वेकदेशेन, परं प्रथमेन छत्रस्थानं चरमेण च भूमेः क्षुरदुल्लानि याक्नमहता कष्टेन नानु यात्राया नीयते । तथा नराणां कोट्योत्पाद्यात्वेन श्रीशान्तिनाथादिभिन्नपटुतीर्थगतानेरुमुनिकोटिना तत्र सिद्धत्वेन च कोटिशिञ्जस्यभिर्धीयत इत्येतदक्षराणि तीर्थकल्पादौ सन्तीति ॥ ७ ॥

देगाहावद् । इमीसेकहाएल्लह्वेसमाणे । एवखलुसमणेभगवजावविहरद् । तमहाफल । गच्छा
मिणजावपक्कुवासासि । एवसपेहेद् । क्हायेसुद्धप्पाविसाद् । अय्यमहग्घाभरणा । साओगिहाओ
पच्छिनिक्खमद्दस्ता । सकोरटमल्लुदामेण । क्खत्तेणधरिज्जमाणेण । माणुस्सज्जगुरापपरिक्खित्ते । पाय
विहरारचारेण । वाणियग्गामणय्यर । मरुक्कमरुक्केणणिगच्छद्दत्ता । सेणामेवदूयपलासेचेद्दए । नेणेव

महीएणवेचपठलापेयवे इएप्रकारेखलुक्कत्तामिच्चय अमणभगवतमहावीरस्सामीधिचरेण्णे तेममोटीफ़ल्लहे तेतलामाटे यायत्त
यद्दे जाइने सेवाक्क एणवोविचारैमनमैविचारीने स्खानमज्जनकीधोभत्तानिर्मल्लवस्सपट्टिहया पल्लयोडोभारद्देतिणामेवज्जमोत्ता
चाभरणपट्टिहयाळे तेपाणवट्टस्सपोतानाधरचकीनीकलेमीक्कसीफ़रीनेउपरैयणाक्कमसयणाफ़ल्लतेउनोमात्ताये वीज्योयकोएण्णो
छत्तमायैउपरैधरावतो मरुब्बानीकोद्धित्तिणैयेणेपरिवस्सोयको पासोपोतानेपगेचासत्तोयको वाणीयगामएण्णवेनामेनगर तिणरे
मयविचालेविचासैनीसरेमीक्कलीने जिणेदियीदूतपसासएवण्णवेनामेचेत्थवनगंखळे जिण्णेदिनीयमण्णभगवतमहावीरस्सामीममव

प्रतिमाणेनेत्वंयं' तत्पदमवाद्यन्ति तेपामनुव्रतादीनां प्रवसतस्य बसतज्ञावद्यत्प्रयमतातयायूखगभिससुविपयजावज्जीवाएभित्यावती
मासौजीवाचप्राणधारणदावज्जीवायावाग्वाज्जीव' प्राणधारणवस्थोप्रतिष्ठायांसायावज्जीवातयादुविचन्ति करणकारणभेदेन विवि
धप्राणातिपातान्निविष्टेष्वतिमन' प्रवृत्तिनाकारणेन कावसभिसकाररस्यागभिसक्त्वात्कावेनेत्यर्थं नकारोभीत्यादिनैसदेवव्यक्तीकृतम् ॥१॥

नृमापछिभंभंकरेह । तएणंसीआणंदेगाहावइ । समणस्समगवओमहावीरस्स । अतिएतत्तप्पट्ठमया
 ए । थूलगंपाणाइवायंपच्चक्खामि । आवज्जीवाए । दुविह्वतिविह्वेणं । शक्रेमिणकारवेमि । मण
 सावयसाकायसर ॥१॥ तव्वाणंतरच्चण । थूलगमुसावायंपच्चक्खामि । आवज्जीवाए । दुविह्वतिविह्वेणं ।

हे देवातु प्रियप्रतिपक्षमतकरो तिबारे ते बाणदण्डेन वेनासे गावापति न्हस्ये तिकोत्रमण्णभगवंत नवाधीरखासौ तिया रेससौ पप्रसमकच तापक्षी बूखकजता सोटा प्राणी जीव नोमारि वो ते नो पञ्चखाण्ण करे जावजीव पोताने बाधुपताइ पुर्विचंत्ति विवेकरिने क्ख पोतेनक च परनैक करकारा नु नशी समे करीने वचने करीने कावोय करीने तिबार पल्ली भाण्डगाभापति बूखकजता सोटा कट्टो सवानो

निष्कृत्यमेवमती । पण्डितिष्ठयमेवमती । आवसिजघ्नेय । तुभ्ये वयहसिकट्ट । जहाणदेवाणुप्प याणअति
 ए । बह्वे । राईसरतत्तवरमाहविय । कोसवियसिद्धि । सत्यवाहप्पमईया । आगाराओअणगारि
 यपब्बइया । आवपब्बइता । गोखलुतहाअहसचाणि । मुंहेजावपब्बइत्तए । अहणदेवाणुप्पिया
 ण । अतिए । पच्चाणुब्बय । सप्तसिक्खाब्बय । दुवालसविहगिहियम्मा । पण्डितिस्सामि । अह्मासु

भावो वारवारप्रतिबोद्धुं हेमगवन्तु न्धारोमाय्यो वावत्तुयद्दे वेस्वामीतुन्दे कषोणो सोमुम्भनेरप्योखे जिमीतराहेभगवन्तेदेवतु
 प्रियतुन्दारेसमीपिवचवेकतावणा रागारैस्वरतत्तवरकोटपाणमाहविककोट विकपुसपसेठसेनापतिमन्त्रवी वणासायंवाहपादेदेवरी
 ने आगारवकीवेमहस्वावासतेनेकोवोअथगारकषीकेसाधुपणोखिवो यावत्तुयद्दे दीघाणीधीखे तिणारीपरेनिस्सयत्त ए आचार
 करीनसत्तु कु तिणारीपरेरु दीघानेइनसत्तु कु तोख विवणाहेमगवन् हे देवातुप्रिय तुन्दारेसमीप पाचपणुत्ततकूपीपम्मा अने
 सातथिआमत्तकूपीपम्मा एणेप्रकारेवारहमेदे । २ व्रतकूपीमहस्स्यनोवम्मा तुन्दारेसमीपव्रतनोपहम्मावरस्सु तिवारेअमणमगवत्तत्तहे

तथेति नैमैयुनमाधराभिप्राय एकास्याः स्त्रियाः क्षिप्रमिधामयाः शिष्यनन्दायाः किमूतायाः भार्यायाः स्वस्थेति गम्यते एतदेव स्वष्टव्याः
 धवययेपन्तवर्जं नैयुनविधितत्प्रकारतत्कारणवाहव्याख्यातुणात्वेति अभ्यस्ततावर्जं यित्वेत्यर्थः । द्विरस्यतिरजतसुवर्णप्रतीतयि
 धिः प्रकारः णगण्येति नैव करोमीच्छा द्विरस्यादौ अभ्यस्तवचतस्रस्यो द्विरस्यकोटीभ्यस्तो वर्जं यित्वेत्यर्थः अवशेषेपतियेषपतदतिरिक्तमित्ये

रसतोसि ए । परिमाणकरे इ । गण्येत्येका ए सिया गंदा ए भारिया ए । अवसेससम्बन्धे मेऽङ्गविधिं पञ्चक्या
 मि । । तया गतरं चण्य । इन्द्रका परिमाणकरे इ । द्विरणसुवर्णविधिपरिमाणकरे इ । गण्येत्य । चउ
 द्विद्विरस्यकोटी द्वि । गिहगणपत्ताहि । चउ द्विं वृष्टिं । चउ द्विं वित्थरमाणपत्ताहिं । अवसेससम्बन्धं

स्त्रिवानं दामार्या विनाभवशेषकृताभोरसमस्त नैयुननोपपञ्चक्याणकरेति वारपत्तीते भाष्यदगाथापत्तिः सर्वपरिग्रहद्रव्यतिणरोपरिमाण
 करे द्विरस्यभवदितवटितउवर्षेद्रव्यते इ नोयाणदृष्टश्चस्य परिमाणकरेभोरसर्वनो निषेधव्यभ्यचारि द्विरस्यकरीजे सुवर्णनीकोऽस्त्रियातास्तव
 रती नैमिधामननीपरैराखीछे ध्यारसुवर्णनीकोऽस्त्रियाजे देवेभ्यारि द्विरस्यनीकोऽस्त्रियापारे प्रवर्त्ताधेभवशेषपवीका द्विरस्यकरीजे सुवर्णतेषु

सूक्ष्मपावादसीवसखे शास्त्रीव्रसखे शस्रोत्पादकम् ॥२॥ सूक्ष्ममदत्तादानचौरद्विथपदेगनिबन्धनम् ॥३॥ स्मरारे'मन्तोप'
स्वदारसन्तोप' सण्वस्वदारसन्तोपिक'स्वदारसन्तोपोवास्वदारसन्तुटिसावपरिमाण वड्डभिदारैरुपव्यायमानस्यसन्तोपवरण'इय

णकरेमिणकारवेमि । मणसावयसाकायसा ।२। तदाणतरचण । धूलगग्गट्टिण्णाट्टाण । पञ्चवजा
मि । दुविहत्तिविह्वेण । णकरेमिणकारवेमि । मणसावयसा । कायसा ।३। तदाणतरचणं । सट्टा

पञ्चस्वाणकरे सावजीवताइ'पाउपयाताइ दुविधेविविधिकरीने पोतैमकव परनेकणीनेवरावु नही मनेकरीनेवचनेकरीनेकायाये
करीने तदाणतरचणंतिवारपछी बूखकणीजैमोटाअदत्तादाननो पञ्चवखाणकरे दुविधेविविधिकरीने पोतैनफर परनेकणीनेकरावु
नही मनेकरीनेवचनेकरीने कावाये करीने तिचारपछीतेधाणंदविधे पोतेस्वदारसतोपनोतेनोप्रमाणकरेहे अमेरीसर्वकोएअ

प्रयोजनयेयातामिदिग्यामिद्विक्वानितेभ्योन्यत्रसवचणिएहितिसवचन खोलादिभ्यस्सृणुकाटधान्यादेष्टहादौवानयनतत्प्रयोजनानिसावा
चनिक्वानितेभ्योऽन्यत्रवाचणेहितियामपात्रभ्य उवभोगपरिमोगसिचपभुम्यतेपोन पुन्येनसेव्यतेवृत्त्युपमोगोभवनवसमवमितादिपरि

ततधत्तु पञ्चवल्गामि । तयाणतरंचणं । सगृहविहिपरिमाणंकरेद । गणस्यपंचहिसगृहसएहिं । दि
साजत्तिएहिं । पंचहिसगृहीसएहिंसंवहणिएहिं । अवसेससव्वसगृहयिहिपञ्चवल्गामि । तयाणंतरं
चण । वाहृणविहिपरिमाणकरेद । गणस्यचउहिसंहणिएहिं । दिसाजत्तिएहिंचउहिसंहणिएहिंसंवा

वस्तुनोपञ्चगृहाणकरेतिवारपक्कीते आणदश्रावकविधेसकटक्कीजेगाढाभनैछोटीगाढीतेहनोपरमाणकरेह्म अवरनोनिपेधपाचसय
५० शकटक्कीजेगाढाभोक्कान्यापारनिमित्तं राखेवलीपाचसय५०० शकटक्कीजेगाढीवहस्त्रिहणकाठभाणयानिमित्तमोक्कणीवाकी
नासाराहीगाढानोगाढायाहखप्रमुखतणोसर्वपञ्चगृहाणकरेतिवारपक्कीभाणंदनामागाथापति चानपात्रक्कीजेजिहाजविधिनो पर
माणकरे अवरवाचणनोनिपेधयारिवाहृणैवरिच्यारविशीनेजाववोभायवोकरेच्यारवाहृणव्यापारनिमित्तपरदेशभणीचक्षाओभयसे

वसन्तवासवेयखेत्तवन्मुक्ति इहोखमेववसुखेखवसुग्र यातरेतुखेखधवास्तुम्हइतिथ्यात्यायेतेनियत्तत्तुमइएणतिनिवर्त्तनभूमिपरि
माषविषयेपोदेयविषयेपप्रसिद्ध ततोनिवर्त्तनग्रतकर्षणीयत्वेभवस्वाक्षितम्निवर्त्तनगतकतेनदिसाज्जित्तएणितिभियातादेयोत्तरगमन

हिरण्य । सुवण्णविहिपञ्चकखामि । तयाणतरचण । चउप्पयविहिपरिमाणकरेइ । गणगत्यचउत्ति
घण्टि । दसगोसाहसिएण । वण्ण । अवसेसंसब्ब । चउप्पयविहिपञ्चकखामि । तयाणतरचण ।
खेत्तवत्तुपरिमाणकरेइ । गणत्थ । पच्चिहंइलसएहिं । गियत्तत्तुमइएहिंहलेणं । अवसेससब्बंने

तणोपञ्चकखायपरिमाणकरेतिवारपळीतेषाखंदच्चतुप्पदन्नोपरिमाणकरेखे अवयेपनोनिषेधप्यारप्रकारनोप्यारगोक्कम्भयवण्णारागाइ
नोएकजजकहीअएवप्यारअवयेपवीवासर्वच्चतुप्पदजातनु पच्च कखाणनियमकरेतिवारपळी प्याणदयापक्खेत्तवम्भसुभोपरमा
णनिवमकरेओरनोनिषेधपाचसवइ । इहरीभूमउपरतित्यागबनेनिवर्त्तन । इहरीभूमनोपरिमाणकरेपययेपवीजीसर्वंनेत्तवभूमि

आद्रेणवटीमधुनामधुररसवमस्त्रतिविशेषेणखीरामलएणतिथ्यमञ्चास्थिक खीरमिवमधुरवायदात्मलकतस्मादन्यत्र सयपागसहस्रपा
गेहिद्विद्वखगतस्यकाययेतेनसहयत्नप्यतेष्वापापणशतेनवातच्छतपाकमेव सहस्रपाकमपिगधवहएणतिगन्धद्रव्याणासुपथकुटादीना

फलद्वीमच्छएण । अवसेसदतयणविहिंपञ्चक्खामि । तयाणतरंचणं । फलविहिंपरिमाणंकरेइ । ण
सात्यएणेणंखीरामलएण । अवसेससब्बं फलविहिंपञ्चक्खामि । तयाणंतरंचणं । अक्खिं गणविहिंप
रिमाणंकरेइ । गणस्यसयपागसहस्रपागेहि । तेह्विहिअवसेस । अक्खिं गणविहिंपञ्चक्खामि । तयाणं

वखाणकरेतिवारपच्छीभागदष्टइस्य फलविधिपरिमाण तेचतथोपञ्चक्खणकरेअवरफलमोनिपेधकरेएकखीरामलएणवेनामैमोक्खो
अवसेससर्वफलमोपञ्चक्खणकरेतिवारपच्छी भाषादनाभागायापतिविशेषमई मनीविधनोपरिमाणकरेछे अवरमदनतथोमिपेधयतपाक
सुतमोपधीमोतेलसहस्रपाकसहस्रपौषधीनोतेलएदोइतेलसुम्भनेमोक्खणाअवसेसमई नतथातेछतेसर्वतथोपञ्चक्खणकरेछेतिवारपच्छी
भागदनाभागायापतिविशेषवटणानीविधिमोपरमाणपञ्चक्खणकरेअवरसर्ववटणानीनिपेधएकसुगधगधोदकपाणीअनेसुगधवृषे

भुज्यते ससदा सेव्यते इति परिभोग आहारकुसुमविलेपनादित्यं त्वयोक्ताख्ये यद्वति । उद्विण्णगतिस्त्वानन्यथा द्रुगरीरस्य त्रसत्पुण्ड्र
स गभकासा इति भगवन्नामोक्तपायेण रज्ज्वाटिकागन्धआपा इतस्याह तद्वर्णनं तदतपावनदतमलापक्येण काट भस्मवती मञ्जुएणाति

इति एहि । अवसि संसृज्य । वाहणविहिपञ्चकखामि । तयायतरं चण । अवभोगपरिभोगविहिपञ्च
कखामि । तयायतरं चण । माणे उल्लुण्णिया विहिपरिमायकरेद्र । गुरत्य । एनेगगधकासा इए । अ
वसे ससर्वं उल्लुण्णिया विहिपञ्चकखामि । तयायतरं चण । दतवणविहिपञ्चकखामि । गुरत्य एनेगेगं अ

सकृत्तापाकी सर्वं वाहणविधेभोपरिमायकरे तिवारपक्की आयादनामा गायपति उपभोगविधितेहनोपरिमाय अने उपभोगविधितेहन
योपञ्चकखान्णकरे तिवारपक्की आयादनामा गायपति विवेद्वाननोमानकृता सर्वपरमायकरे द्वे चत्वरनो निधेधएकमधकासा
दिराती साङ्गी मोक्की यवसे सगी जो सर्वं वस्तु ज्ञानमव्वनती विधमोपञ्चकखान्ण करे तिवारपक्की आयादनायकरे दतपावनकृता दोतणविधि
मोपञ्चकखान्णकरे चत्वरनो निधेधएकपासी जोठी मपुक्की जे सुचलेठी तपोदातण मोक्की अवशेष सर्ववनस्पती कायनोदातण तेहनतणो पञ्च

आद्रेणवटीमधुनामधुररसमनस्सतिविशेषेणखीरामक्षएणत्तिअवद्धास्थिअ खीरमिवमधुरवायदात्मलक्षतस्मादन्यत्स सवपागसुसुखापा
गेहिद्विब्रूय्यगतस्यस्वाकाययतेनसुखयत्पच्यतेआर्पापण्यतेमवातच्छतपाकमेव सुखपाकमपिगधबहुएणतिगन्धद्रव्याणासुपणकुटादीना

ह्रलद्वीमच्छएण । अवसेसुसदंतवणविहिंपच्चक्खामि । तवाणतरंचणं । फलविहिंपरिमाणकरेइ । ण
गुत्थएगेणखीरामक्षएण । अवसेसुससब्बं फलविहिंपच्चक्खामि । तयाणतरंचणं । अविंगणविहिंप
रिमाणंकरेइ । गुग्गुत्थसयपागसहस्रपागेहि । तेस्सेहिअन्नसेसं । अवि गणविहिंपच्चक्खामि । तयाणं

मखाणकरेतिवारपल्लीभाणदट्टस्य फलविधिपरिमाण तेहतणोपच्चक्खणाणकरेअवरक्खनोनिपेधकरेएकल्लीरामक्षएणवेनाममोक्खो
अवसेसुसर्वफलनोपच्चक्खणाणकरेतिवारपल्लीभाणंइनामागायापतिहिवेमई ननीविधनोपरिमाणकरेहे अवरमईनतणोनिपेधयत्तपाक
सतमोपधीनोतेवसहस्रपाकसहस्रपौपधीनोतेवएदोवतेवसुक्कनेमोक्खाअवसेसमईनतयातेवतेसुवत्तखोपच्चक्खणाणकरेहेतिवारपल्ली
आग्गदनामागायापतिहिवेउवटणानोविधिनोपरमाणपच्चक्खणाणकरेअवरसर्वउवटणानोनिपेधएकसुगधगघोदकपाणीअनेसुगंधधूर्य

सुहृन्निर्घृण्यगोघूमर्ष्यभागम्बुधुः सत्पादव्यवहृदि तिष्ठद्रिक्काष्ठमृन्मयमाडन्तत्पूरणप्रयोजनानिपटायेनद्रिका
उचिषितप्रमाणानातिशयोक्तोवेत्यर्थः इहचसर्व्वान्यत्रेतियद्दप्रयोगेपिप्राकृतत्वात्पुस्यये तृतीयादृठयेतिप्रोमअयनेण तिका

तरचण । उवदृणविहिपरिमाणकरेदृ । यस्वत्यएगेणसुरभिणा । गधहूएण । अवसेसउवदृणविहि
मञ्चकखामि । तयाखतरंचण । मज्जणविहिपरिमाणकरेदृ । यस्वत्यअदृहि । उदृएहि । उटगम्स
षहएहि । अवसेसमज्जणविहिपञ्चकखामि । तयाखतरंचण । तयविहिपरिमाणकरेदृ । गम्पत्यएगे

अवरसर्व्वज्ञानमज्जनतथापाणीविषमोमसुखखण्डेतिवारयणी पाण्डनामागायापतिमज्जननीविषतणेपाणीनोपरिमाणकरेदृएव
रनोनिपेधमज्जननिमित्त आठषडाखण्डयमोडठद्रिकाएकवाउदकपाणीनाधठामोकखाष्टे अवरसर्व्वज्ञानमज्जनकरमातणो पाणीतेन
तयो पञ्चकखण्डेतिवारयणी आणदनामागायापतिमज्जणकरवानोपरिमाणकणी जेमानकरेदृअवरसर्व्वकृतणोनियेध एकपटजाल

प्रासिद्धपञ्चगुणादन्यत्र अगुह्यतिष्ठगुह्यप्रत्ययविशेषः शुद्धपठमेष्टि । कुस्मान्तरविद्युतपुत्रीकवाद्युपपन्नततोऽन्यत्रमाख्यती
कुसुमदामन्तिजातिपुष्पमाख्यानदृक्कर्म्येष्टि चटाय्यासचित्रवङ्गाकर्षाभरणविशेषाभ्यानामसुहृत्तिनामांवितासुद्राअगुणीयक

गुंखोमयनुयलेण । अवसेसंवत्यविहिंपञ्चवखामि । तद्याखंतरचण । विलेवणविहिंपरिमागंकरेइ ।
याखत्य । अगदकुसुमचंदणमाइएहिं । अवसेसंविलेवणविहिंपञ्चवखामि । तद्याखंतरचणपुष्पविहिं
परिमागंकरेइ । याखत्यएगीणसुदपठमेण । मालतिकुसुमदामणेणया । अवसेसपुष्पविहिंपञ्चवख

नामावस्त्रतेहतणोजोदोमोक्खोअवरसर्ववस्त्रजातिविधनोपञ्चवखणकरे तिवारपच्छीआणंदनामागाथापतिअगअपरेविलेपनकरणो
तेविधनोपरिमाणकरेअवरविलेपणनोनिषेधप्रथमतोअगरतखो दूजोकेसरतखोतीओचदनतणोएतीनविलेपनमोक्खाअवरसहवीजा
विलेपनतेहतणोपञ्चवखणकरे तिवारपच्छीआणंदनामागाथापतिपुष्पकरीओफूखतेहतणोमानपरिमाणकरेछे अवरफूलनोनिषेधएक
सुदधखोपञ्चवखीओफूसअनेमाखतीनाकुसुमकरीओफूखनिमाखामुजनेमोक्खीअवरसर्वफूलजातितेहतणो पञ्चवखणानियमनिषदकरे

नामसुद्रातुरकधूवन्तिसेककषण्योघूप'पेज्जविहितियेवाहारप्रकारकट्टपेज्ज ति मुद्रादियूप'पुततत्तित'तुसुपेयात्रामरुत'सिपररिग
दमभ्यवच'वंमणमित्थत्त'रुदमिजपका'बमावतविनश्चित्तवयपुखत्तिपुत्तपूरा प्रसिद्धा'यवपज्ज तिपत्तत्तिमानिपादानिपयोत्तरसंय

मि । तयाणतर'चण । आभरणविहिपरिमाणकरेइ । गणत्थ । मठक्खेज्जएहि । गाममुद्दीएहि ।
अयसेसआभरणविहिपञ्चक्खामि । तयाणतर'चण । धूवणविहिपरिमाणकरेइ । गणत्थ । अगुरुत्त
धूवमाइएहि । अवसेसधूवणविहिंपच्चक्खामि । तयाणतर'चण । भोयणविहिपरिमाणकरेमाणे ।

तिवारपणीपापदनाभागावापत्तिआभरणकणीजेप्रकषातेइतथोमान अनेपरमाणकरेअपरआभरणनोतिपेध मायायक्काकाननेदिपे
कुवउसमोक्खाअनेनामा'कित्तु दहीएसेइआभरणमोक्खाअपरसर्व आभरणप्रकषातेइतथोपञ्चगुणकरेत्तिआरपणीतेआणदगावा
पत्तिउगंधधूपणानु परिमाणकणीकेमानकरेइ अपरधूपणातथोनिपेधअगतथो । अनेदूओसेइआरसतथोएआविधूपणाभोक्काअपर
सर्वबीजाधूपणातेइतथो पच्चक्खायकरे तिवारपणीपाणदअसनपानथादिमस्सादिमआरजातनोभोजनेतेविधनोपरिमाणकरे पेया

सुखसाद्या निष्प्रोयस्य निष्प्रोदन शरत्कृष्टिमशालनिपुण्यदेशप्रसिद्ध । सूर्यनिस्सूपोदादिस्त्रूप शरत्सुखितीयायनप्रसिद्ध एवकसावस्ये
निकलायायणकाकाराधान्वयिगेपासुप्रामापावप्रसिद्धा शारदएण गोषयमख्येणतिशारदिकेनशरित्काणोत्पन्नेनगोष्ठतमछे नगो

पेज्जविहिप्ररिमाणकरेद्र । शस्यत्य । एगाएकद्रुपेज्जाए । अयसेसंपेज्जविहिप्रज्जकखामि । तयायंतरं
चण । भक्खणविहिप्ररिमाणकरेद्र । शस्यत्य । एगेहिक्खयपुन्नेहि । खंडुखज्जएहिवा । अयसेसंभक्ख
णविहिप्रज्जकखामि । तयायंतरचण । अयणविहिप्ररिमाणकरेद्र । शस्यत्य । कलमसालिओदणे

विधितेहनोपरमाणअनेक्खीमानकरेअयरपेवानोनिपेधएकमूगतणीपेयासुअनेमोक्खी अयरसर्वपेवाविधितेहतणोपञ्चक्खणकरे ति
यारपक्खीआणंदनामागाधापतिमणणविधितेहतणोमानअनेपरमाणकरेअयरमज्जनोनिपेधएकधणेघीऊ तीभर्याहततपूर्वधरअनेक्खी
घीजाण्डनामर्याआजामोक्खीअवरसर्वजेतकीमण्यसुतेहविधतणोपञ्चक्खणकरेतिवारपक्खीआनदनामाष्टहस्यभोदनविधक्कहतं
घायलविधितेहतणोमानअनेपरमाणकरेअयरभोदनोनिपेधक्रमक्खण्ड तिसुगधकीघाएणवाभोदनमोक्खीअवरसर्ववीजाभोदनकरे

इतसारेणयाक्रतियाकोवस्तुष्टादिष्वप्साएत्तिपूष्पाक'तु वयस्तिष्ठ वयाक'सौवसिकयाकोमड् द्विकायाश्चलोक्प्रमिद्वएनमाष्टय
रत्तिषग्नरसा नियाखनका निपाबद्धत्तिवस्तीफकविशेष जेमणत्तिजेमणानिवटक्परणादीनिसेठवन्नालियंवे चित्तिसेधे मिद्वे सतिया

ण । अथसेसञ्चोदणविहिपच्चक्खामि तयाणतरच्चण । सूवविहिपरिमाणकरेइ गणसुत्याकलायस्सञ्चे
णवा । सुगासाससुवेणवा । अत्रसेससूवविहिपच्चक्खामि तयाणतरच्चण । प्रयदिहिपरिमाणकरेइ ।
गणसुत्यासारण । गोषयमहेण । अथसेसषयविहिपच्चक्खामि तयाणतरच्चणं सागविहिपरिमाणक

जेचोवखतेहतणोपसुख्छाणकरेतिवारपळीभाणदनामागावापतिसवकणीजेविदखतेहतणोमानअनेपरिमाणकरेअपरविदखनोनिये
धमसूरनीमोक्षलीराखेअनेहरदासुगअनेउडइमोक्षाराखेअपरसर्ववीजासवकणीजेविदखतेहतणोपसुख्छाणकरेतिवारपळीभाणद
नामागावापतिवचकणीजेहतविषतेहतणोमानअनेपरिमाणकरेअपरसर्ववीनोपसुख्छाणगरत्कासनोगायनोहतमोक्षलोअपरसर्ववी
जातिवीजाहततणोपसुख्छाणकरेतिवारपळीभाणदनामागृहस्थविधेसाककणीजेसाकनोतेहतणोपसुख्छाणकरेअपरसाकनोजियेव

निष्पाकं नतीमनादिमासस्त्रयतेतानिसेषाणानिदशस्यासुतादिसव्यानिनिग्यादितानि आण्णानिचतानिदशिकाण्णानीतिसभाय्य
नेअतस्सिक्खोदयतिवज्जसमाकायात्मतदेवमट्ठतेतदतरिस्सोदकपचसोगधिएण्णतिपचमि एण्णकवगकपूरकस्सोसजातीफ़ल्लकषण

रेइ । गस्सत्थयत्थुसाएण । वासेतत्थियमभुक्कियसाएणवा । अक्खसेसंसागविहिप्पच्चक्खामि । तयाणंत
रचण माज्जरयविहिप्परिमाणकरेइ गस्सत्थएणपालगामाज्जरएणं अक्खसेसंमाज्जरयविहिप्पच्चक्ख
मि । तयाणतरचण । जेमणविहिप्परिमाणकरेइ । गस्सत्थसेहवदालियवेहिं । अक्खसेसजेमणविहिं

वत्तुवोएहवैमैसाक्क अगवीयोएहवैमैसाक्कवोहीतपोसाक्कएतस्सासाक्कमोक्कसाअवरसर्वजेवीजासाक्कतेहत्तणोपच्चक्खणकरे तिवार
पक्खीभाणदएहवैमैगाथापतिमाज्जरविधिमोमानअनेपरिमाणकरेअवरमाज्जरनोपच्चक्खणएकपाशकएहवेनामैमाज्जरोमोक्कलोअव
रसर्ववीजामाज्जरतेहत्तणोपच्चक्खणकरेतिवारपक्खीभाणदनामागायापतिजेमण्वटक्कवादाणीयाप्रसुखमिरचक्खूणसहिततेह्नोमान
अवरसर्वतीमणतेह्नोपच्चक्खणवरेवक्काप्रकुलमोक्कसाअवरसर्वजेवीजातीमणविधितेहत्तणोपच्चक्खणकरे तिवारपक्खी भाणंदनमागट्ठ

सुगेधिभिर्द्वैरभिरुस्यूतपचसौगाधिकभणष्टादृष्टिभनेधेनयमार्थिकामम्यतिरेकेणदडोनयदुचयवज्झाणारियतिचपध्यानमार्भरो
द्रूपपतेनाधरितभासेबितोयोनर्यदठसतवातमेवप्रमादाधरितमपिनवरप्रमादोविकयात्रिरूपभस्यगिततैलुभाजनवरणात्रिरूपो
वाचिखदिसाकारियस्त्रादितत्पुवानपरेपासमर्पणपापकमोपदेश'लोमाणिछपतेत्यादिरूप'भाणदाइतिहेभानदइत्येवमकारेणा

पच्चक्खामि । तवाणयरचण । प्रास्थियविहिपरिमाणकरेइ । राखत्यएगेण । अतलिवखोदएण । अत्र
सेसपाणियविहिपच्चक्खामि । तयाणतरचण । सुइयासविहिपरिमाणकरेइ । राखत्य । पचसेगं
घिएण । तत्रोखेणंअवमेस सुइवासविहिपच्चक्खामि । तयाणयरचण । चउविहअणत्थट उ पच्चक्खा

स्यपीववानो पाणोतेइनोपरिमाणकरेअवरसर्वपाणीनोपच्चक्खाणएकभाकासनोपाणीगक्षीनेपीवणोमोक्खो अपनेवीजासवंजेपाणीनी
जातितेइतसोपच्चक्खाणकरे तिवारपल्लीआणएएवैनैमैइइससुखमेवासनारअधीतेइतणोपरिमाणपच्चक्खाणकरेअने ओरवास
मोनिपेधइसायधी । सर्वगरकर्पूरइक्खोखःआयफण्णएपाचसुगन्धसहितएइवोतंमोलपानकाथोचूनोमोक्खामाअवरसर्ववीजामुअवासनो

सत्रयपचनेमयमणोभगयाग्नहवीर आमहमेवमवादीदिति एतदेवाह एवखलुभाणदेवत्मादि अद्वयारयेवावृत्ति अतिधारोमिष्या

सि । तजहा । अवज्जाणाचरियं । पमायाचरिय । हिंसप्ययास । पावकम्भोत्रएसे । इहखलुआ
णादाहे । समणेभगवंमहावीरे । आणदं समणोवासगं । एवंवयासी । एवखलुआणदासमणोवास
एण । अभिगयजीवानीविणं । उवल्लहपुग्गपावेहिं । आसवसवरनिज्जरकिरिया । अहिगरणवंध

परिभाषकदेतिवारपल्लीआणहनामागाथापतिआरिप्रक्षारनोअनर्थहतेतणोपम्वक्खणकरतेकेहवाकियेरेतैआतंआनरौवृद्धान
करणो । प्रमादविकाररूप । विसादानवरटीआदिइपापकर्मनोउपदेखदेखो । इहससारनैविषेखलुकृतांनिखयआणदपाइदेअमणमग
वतथीमहावीरस्सामीआणदनामाअमणोपासकआवकप्रतेणउपोवचनकहेइणप्रकारेखलुकृतांनिखयआणदनामाअमणोपासकेसाम
स्सप्रकारैवरिआण्णाहेवीरअजीयदेतु पदारयखावालेपुग्गमधुअप्रकृतिबंघ । भेदेकरिपापअधुअमवचन । भेदअधुअकर्मनोआयवी आव
ताकर्मनोवोचवो कर्मनोअपायवोअियाकायकोमसुअअधिकरणवरहाटपांहापैसाकटारीउखलुसुसवाविकइत्यादिबोलेकुगखहे कएपद्या

स्वमोहनीवोदयविशेषोपादानोऽयुष्मापरिष्कारमविशेषात् सख्यस्तममिममस्त्यतिचरति तेषामेकप्रकारागुण्यनामनुपहृष्टादयथातथो
पमिष्वेपेवास्तिसाराऽप्रधानाऽसूत्रलेनमख्यपदेयत्वात् नेतेतवातवयकायसयकरणाकाषापन्यान्यदग्नंनप्रह विविचिन्त्याकन्यप्रति

सुक्लकुसलेण । असहिष्णुदेवा । सुर । नाग । सुवन्न । जखल । रक्खलस । किनर । किपुरस ।
गरुल । गंधव्व । महेरगाइएहिं । देवगणेहि । निगयाओ । पावयाणाओ । अणत्तिकुमसिज्जेण ।
समसस्सपचअविथारा । पेयास्साजाखियव्वा । नसमायारियव्वा । तज्जहा । सकाकंखावितिगिच्छा ।

साहाय्यनवाधेयेसानिव देवताभुवनपतीनागलोकासीचंद्रसूर्वादिकज्योतिषीयक्षरूपदेवताराषसकूपदेवताक्षिन्नरनामेदेवताकिपुरस
नामेदेवतागरुएवैनामेदेवतादेवगायनेदेवतायेपनागसमूहव्यंतरपनेवाणव्यतरदेवसमूहतिणेकरीने भगवतनामप्रपन्नसिद्धांतमागं
यवीश्रुतधर्मचारित्रयकीचनतिक्रमणीयतिष्ठधर्मवचनलोकावीसकैकरीसम्यक्तभगवतेतपदिस्वोतेज्जनापीषधतिचारकुवेतिकेपेयास्सा
ज्जताप्रधानमोठवाजापरातेसमाचरिवाककताभिगीकारवरिवामरीतेकेवाकिणप्रकारेयद्धा । एवैनामेसययकाइ । एवैनामेयय

शका विहजुगुयावासाधुनाजात्यादिहीक्षनेतिमरपाच्छडा परदर्शनिनसो पाप्रयसागुणोत्कीर्त्तनपरपाच्छससवस्यत्परिचय तवाय
 न्नेत्तिबन्धोहिपदादीनारब्धादीनासयमणवहेत्तिवधोयष्ट्यादिमिसाहम छविछेदस्तिशरीराववच्छेद भद्रभारेत्तिभतिभारारोपण
 तयाविधयान्निबिक्खानामशामारारोपणम् भक्तपाच्छवोच्छेएत्तिभग्नपानीयाप्रदानमिहायविभागपूज्य ब्रह्म ब्रह्मघट्टविच्छेदभद्रभार
 भक्तपाणवोच्छेदकोशद्रुसिवमण्योगेमणुयार्पणणोकृष्णा । तयाममारवामोतिहृततदस्त्विवनेवच्छत्यु कद्रुहातिचार निगद्यतेय कृपि
 तच्छरोतिव्रतेनपेक्षसदसौव्रतीस्वात्कोपाइयाहीनतयातुभग्न तद्देशभगादतिचारद्रु सर्वस्यवोज्य क्रमए

परप्रासहससधवो । परप्रासहसधवो । तदाणतरंचयं । धूलयस्सपायाद्रवायवेरमयस्स । समणो
 वासएयं । पंचञ्चद्रयारा । पेयालाजाणियव्वा । नसमायारियव्वा । तज्जहा । वहवंधच्छविच्छे ए ।

यवितिगंछाएवैनमसयवपरपायणी अन्यतीरयीतेहनीप्रयसाकरणीनहीपरपायणीभन्यतीरयीरीशवनपिण्यकरणीमही तिवारप
 णीतेषाणंदनामागमापतिथूलकहीजेमोटकाप्राणीतिणानैम्राण्यकरछगारिवोअमणोपासकआवकने एपाचभतीचारप्रधानमोटकाजा

रश्मि मत्तवमायातावक्ति एतेही हवेदचराजापकारादिमत्तयतेति एतस्वचातिचारस्वमनाभोगमणमात एकान्तमात्रोपधितयाच
 पूर्वस्मादितिविधोप'यथवासमाव्यमानार्थमणनादतिचारो मरुभगोयमितिसदरमतभेदेप्तिस्वहारसबधिनोमत्तस्वविश्रमव्यस्यमेद'
 प्रकायनस्वदारमतभेद' एतस्वचातिचारत्वसत्यमणनेपिक्कलवोक्तोप्रकायनीयाप्रकायनेनखज्जादिभिर्मरणाद्यनर्थपररासमनात्परमा
 र्थतोसत्यत्वात्तस्मृतिमोसेपसेप्तिखपोपदेश' परेपामसत्योपदेश' सप्तसाकारानामाभोगादिनाव्याजेनवाययाप्यामिवादिमिदंवास
 त्वमभिधायपरोविजित' इत्येवयार्त्ताक्कचनेमपरेपामसत्यवचनयुत्पादनमतिचार' साक्षात्कारेणासत्ये' प्रवर्तनाधितिब्रूडलेखकरणे
 भिन्नसस्रुतार्थस्वलेखस्वविधानमिमत्यर्थ' एतस्वचातिचारत्वप्रमादाविनादुर्विवेकत्वेनमवाखपापाद'प्रत्याख्यातोअयतुश्रुटलेखेनखपावा

स्मपचन्द्रद्वाराराजाणियव्वा । नसमारियव्वा । तज्जहा । सहसामक्खाणे । सहसामक्खाणे । सदार

राजपिरधवचनप्रकाशे २ । पोतानीष्कीनीगुह्मवातप्रकाशणीपचामेब्रूडीयाखदेवेनही ४ । ब्रूडालेखाकरेसुदिनीयदिक्करदेवे ५ ।
 तियारपल्लीआणदनामागाथापति यूखगव्वहीजेमोटकाअदत्तादानअणदीघोयको लेणोतेज्जनापोचप्रधानमोटकाअतिचारकस्माते

[illegible]

मतमेव । मोक्षोपदेशेन । कूटलेखकरणेन । तयाखं तरचण । पुलगञ्चदिशादाणव । पञ्चञ्चइया

अमयोपासकेसमाचरणगङ्गा तेजोऽक्षयप्रकारेचोरादीषाणीवस्तुलेवे ।। चोरागुप्तादेगदेवे २ । राजपिबहुम्यापारकरे, ३ ।

अतमिति चारहेतुत्वात् सो नाहृतमतिचारचत्तोति चारताचास्वसाचा सौर्यप्रदत्ते तत्कारप्रयोगमिति स्वर प्रयोगसौर्यापारण्यपर
 तयूवमित्येवमभ्यनुमानमित्यर्थसाप्यतिचारतानामोगादिभिरिति विश्वरज्जाद्रूकमेति विश्वरूपवोरराज्यविश्वराज्य तस्यातिममोऽ
 तिरुषनविश्वरज्जाभिरुषन विश्वराजातिवत् न चिताभ्यातदातिवृमोऽनुप्रातद्यौर्यदुष्टिरपितस्तवनासीत्यतिचारतातस्याना
 भोगादिनाचेति वृष्टलेद्रूमावेति तृणाप्रतीतामानद्रुषवादिद्रुष्टव्य न्यूनाधिकत्वं ताभ्यामन्यूनाधिकास्यातद्वन्न्यूनाभ्याददत्तोऽधिकाभ्या
 म्दृष्टतोति चरतीति व्रतमित्यतिचारहेतुत्वादतिचार श्रुतुणाद्रूमानसुक्तमतिचारत्वपास्वानामोगादेरुषवानाहचौर व्यास्यन

राजाणियव्या । नममायरियव्या । तंजहा । तीनाहहेतत्कारप्युत्तरे । विश्वरज्जाद्रूकमे । कूष्ठतुम्भ
 कूष्ठमाये । तप्यद्विरुषगववहारे । तयायंतरंचणं । सदारसतोसिए । पचच्चद्रयाराजाणियव्या ।

द्रुमालोखाराखेद्रुमामापाराखेलेष्वनापीजादेष्वनापीजा ४ । तिष्वस्तुसरीषीवस्तुमेकीकरीनेवेचे ५ । तिवारयस्त्रीप्रास्यदनामागा
 चापतिमैयुमविरमणस्वदारसतोपतेव्रततयापोषयति चारकक्षातेजाप्यवा परस्वमयोपासकेसमाघर्यानही तेकीशापुत्तरियकक्षता

नादेरकरणादित्यभिप्रायेण तत्र सापेक्षत्वात्तस्मिच्छिक्कवगयवचारेणितेनप्रतिरूपकसहयतत्प्रतिरूपकतस्यविषयभयवरणयवचारप्रत्येय
 सात्प्रतिरूपकव्यवहारोयस्यवष्टतेनैविश्रुतादिदुपुष्कणीवगादितस्त्वप्रक्षेपइति यावत्तत्प्रतिरूपकेणवायगात्निनाय्यवचरएष्यतत्प्रतिरूपक
 ध्ववचरोतिचारताचास्त्वपूर्ववत् सवारसतोसिद्यति स्ववारसतुटेरित्यर्थ इत्तरित्यपरिगणहियागमणोक्तिरूयारज्जान परिष्टुष्टोताज्ञान
 यद्द्वोपादिवरपरिष्टुष्टोतामाटीप्रदानेनकित्तमपिकाशदियसमासादिकस्त्वयगीछनेत्यर्थ तस्यागमन मैयुनसेवनमिचरपरिष्टुष्टो
 तागमनमतिचारताचास्वातिक्कमादिति [अपरिग्वहीयागमणोक्तिअपरिष्टुष्टोतानामयेयान्यासहापरिष्टुष्टोताभाट्यक्कुवांगनाया
 पमावेति अस्याप्यतिचारतातिक्कमादिभिरेवअनगकीकृत्तिअनगानिमैयुनकर्मोपेक्षयाहुषकुलोषयन्नादीनितेपुकीडनमनगकीडा
 पतिचारताचास्त्वदारेस्योऽव्यममैयुनपरिचारेखासुरागादाक्षिगमादिविदधतोत्रतमास्त्विन्यादितिपरविगज्जएणेति परेयामात्रा

नसमायारियक्का । त । इत्तरित्यपरिगणहियागमणे । अपरगणहियागमणे । अणगकीडा । परवीवा

वेखागमनपरिष्टुष्टोतानोगमन । अपरिष्टुष्टोताविधवास्त्रीतेष्ठतणोगमन । कुखागनास्त्रीसुधातेकामकीडापारकायेटावेटीनोवी

नभात्रीयापत्वेभ्यश्च्युतिरिक्तानीयि वाचकरण परविवाहकरणमयमभिप्रायस्वदारसतोपिणोश्चिनसुता परेया विवाहादिकरणेन
 मेघननियोगोऽनयकोविशिटविरतिसुक्तत्वादित्ये वमनाकाशयतपरार्यकरणोद्यततयातिचारोयमिति कामभोगतिष्वाभिक्षासेनित्कामौ
 शब्दरूपौभोगगधरसस्पर्शादोपुतीव्राभिक्षापोषत्यन्त तदध्यवसायित्व कामभोगतीव्राभिक्षाव अयमभिप्राय स्वदारसतोपीतिवि
 शिटविरतिमानु तेनचतावत्यै धर्मैषुनकर्तु सुचितावावत्यावेदमनितबाधोपशाम्यतियस्तुवानीकरणादिभि कामशास्त्रविहितप्रयोगश्च
 तामधिक्षासुत्पाद्यसततसुरतसुखमिच्छतिसमैषुनविरतिव्रत परमार्थतोमखिमयतिकोश्चिनामसकर्णक पामासुत्पाद्याग्निसेवाजनित

श्चकरणे । कामभोएस्तुतिष्वाभिक्षासे । तद्यायतरंचण । इच्छापारिमाणस्समणोवासएणं । पंच
 अद्रयाराजाणियव्वा । नसुमायरियव्वा । तं । धणधन्तपमाणाद्रक्कमे । खेत्तवत्युप्पमाणाद्रक्कमे ।

याश्चकरावेससारनाकामभोगनेविखेतीव्रघणोषभिक्षापराखेभोगवेतिवारपल्लीषाणदनामग्गस्यइच्छाकधीजेपरिग्गहेत्तणोच्चिचे
 परिमाणराखणोअमणोपासकआवकव्रतवारीनेतेपरिग्रहप्रमाणव्रतनापांच अतीचारजाणवातिकेअमणोपासकेनसमाधरवातेके

सुख वाञ्छेदित्यतिचारत्य कामभोगतीव्रामिच्छापस्येति चेत्तवव्यप्यमाणा इहमेति प्रमाणातिशयः प्रत्याग्यानशाल
 मृगीतप्रमाणोऽप्यमिति एतस्मात् चातिचारत्वमनाभोगादिभातिशयमादिना वा पयसा एकचेत्वादिरिमाणत्वं तदव्यपेयस्य
 इतिप्रसङ्गतिरीमापनयेन पूर्वोक्तमव्यप्यमाणात् चेन्नप्रमाणातिशयमितिचारएवमसत्तापेक्षत्वात्तस्येति चिरस्यमुपपत्त्या इहमेति
 प्राप्तव्यवहारवादे सकायाहवचिरस्यस्यमिच्छावर्धिर्यावदव्यप्यमाणात् पुनरवधे पूर्वोक्तमृगीयामीत्यव्यवहारमावतोरयमिति
 चारस्यैवेति २ धनव्यवहारमाणा इहमेति अनाभोगादेरयवा अन्यमानधान्याद्विभयः यावत्परगेहएव बधनवद् इत्या धारयतीति
 चारोयमिति रुपवत्तपवपमाणा इहमेति अयमपि तवैवायवा गोवत्तवादिदोषितम् यथा अभियः कक्षावधिपूर्वोत्तं प्रमाणाधिक
 वत्सादिषुप्यदोषतिर्भवति तथा अस्मादिव मन्त्रियतोऽतिचारेव तेन चि ज्ञातमेव वत्सादिकमपेक्ष्य प्रमाणातिशयमप्यपिहित
 त्वाद्भगतापेक्षया तस्मात् सपत्न्यादिति ४ कृषिवपमाणा इहमेति कृष्य मृगीपस्वरयासकस्योक्तकादिष्वप्यतिचारोनाभोगादिना
 अववा पक्षेव स्वास्मानि परिच्छीतव्यानीत्यादिभिर्भवतः वत्साप्यधिकतराणां तेषां सपत्नी प्रत्येक व्यादिमोक्षेन पूर्वमप्यव
 स्थापनेनातिचारोवमिच्छावर्धेत्तादि १ चिरस्यार् २ घण्टादि ३ रुपयादि ४ कृष्यमाप्यवमे ५ जीयण ६ पयाण ७ वत्सवत्तारव ८

भावे हि नो कुञ्जादिगत्रत शिञ्जात्रतानि च वक्ष्यमपि पूर्वं भोक्ता नितयापितवतानि ब्रूष्टव्याभ्यतिचारभरणनस्याभ्यया निरवकायतास्वाद्विहेति
 कथमन्यथा प्रागुक्तं पुषाससविषसावगधमपि हि बज्जिस्सामीतिकथं वावक्ष्यति पुषाससविषसावगधम् पङ्क्तिबज्जति त्ति अथ वासाभायिकादौ
 नामित्वरकास्थीनत्वे नमति नियतकाककरणोयत्वात् नतदेवतान्यसौ प्रतिपद्यमानुदिगत्रत अविरेते रभावात् छवितावसरे तु प्रतिपत्स्यते

द्विरसुसुवसुपरिमाणाद्वक्त्रे । दुपयचसप्पयपरिमाणाद्वक्त्रे । तयाणं
तरचण । दिसिविदिसिपचञ्चइयारा । जाणियञ्चा । नसमायरियञ्चा । त । उष्टुदिसिपरिमाणा

साधनमन्त्रेधान्यतिकोपरिमाणञ्च तौ भविकोराखे । । एतेन विद्वन्नो एकाग्रोऽस्वकरोति मयोद्गहरनो एकाग्रकरे चिरस्य कहीने कपोसो नो प्र
 प्रमाणवकी भवको बध्योजाणीने स्त्रीने ग्रहणावच्छाये २ । द्विपदचोपदनो प्रमाण भवको जाणी तेहतणो केड गिणती नैनरा खेवाळी
 वाटकी माणी विवखाकरे प्रमाणञ्च तौ भवकावध्याजाणीने तिबारपच्छी भाशां दत्रावकम्टहस्य प्यारदिशियने प्यारबिदिसतेहना पापिषष
 तिचारप्रधानमोटका भगवते उपदिस्था तेजाणवाति केअमणोपासके सभाचरवानही ते केकापधतादिक्क उ चोचदणो ते च भीदिशतेहत

इति भगवत्सदतिचारवर्ज्यनोपदेशनमुपपन्नयञ्चोक्तं त्वत्त्वरसाभ्युगमादभवदभवमिति तत्र चतुर्विधमिति सादृशमेति एतेषोऽङ्गमादृतं समाधत्तमाभोगादिनातिचारतापसेवा चेत्तु चतुर्विधं एकतोयोजनयतपरिमाणमभिगृहीतमन्यतोऽङ्गयोपमान्यभिगृहीतानिततन् वक्ष्याद्विशिदययोजनानि तस्माद्विशिससुत्यखेकाख्यं योजनयतमध्यादपनीयान्यानि दययोजनानि तत्रैव स्पष्टय्याप्रविष्टमिति भगवन्

इक्षमे । अष्टोदिसिपरिमाणाइक्षमे । तिरियदिसिपरिमाणाइक्षमे । चउट्टिसिपरिमाणाइक्षमे ।
खेत्तवुष्टिसचत्तराष्ट्रा । तवायत्तराचण । उक्कमोगपरिमोगेदुविह्वेणत्ते । त । भोगयणतो । कम्मतोय ।

यो प्रमाणपत्रकोकरे पर्यतादिकक तीनीचोउत्तरतेनीचीदिशकही खेतहनोप्रमाणउसुये तिरछीदिशनोजेतसोप्रमाणकीधोउवेते
 यीचागेगवासासजाणीनेउठंघे ३ । च्यारेदिशानोजेतसोप्रमाणकीघोछवेतेसाभयीउसुघे ४ । घेतनीहृकरेजेवानोपातरोचेवमा
 सेघाले ५ । तिवारपकीचापंदगामागठइत्यएकतोउपभोगक्षिजेदूजोपरिभोगकहीजेतेइनाविभेदकसाए तेकेजाभोजनबकीपुडने

यत्प्रेकृतश्रुत्यवाय चातिचारोमतसामेक्षत्वादवसेय' सप्रश्नन्तरक्षितिश्चात्यन्तर्धानं छुतिश्च' किं सदा त्रुत गृहीत शतमर्थ्यादया वा
 पचायन्मयीदयावाद्भूयैषमस्तरखेयोजनशतमर्यादायामपिपचायतमतिक्रामतोयमतिचारोवसेयइति ॥ ६ ॥ भोयण्ड कम्पउ यन्ति
 भोजनमाश्रित्ययास्त्राभ्यतरभोजनीयवस्तून्त्यपेक्षेत्यर्थं कर्मत क्रीयां जीवनवृत्ति पाश्चाभ्यतरभोजनीयवस्तुप्राप्तिनिमित्तमतामा
 श्रित्येत्यर्थं सञ्चिन्ताशारेत्तिसचेतनाहार पृथिव्यपकायवनस्पर्ति जीवशरीराणां सचेतनानामभ्यवहरणमित्यर्थं अयमतिचार
 एतसचिन्ताहारप्रत्याख्यानस्यलततत्परिमाणस्वयानामोगादिना प्रत्याख्यात सचेतन ममक्षयतदावाप्रतीत्यातिक्रमादौषसमानस्य
 सञ्चित्तपठिवन्ताशारेत्ति सञ्चित्तेष्टद्यादौप्रतिपक्षस्य गुदादेरभ्यवहरण अथवा सञ्चित्तेऽस्थिकेप्रतिपक्ष यत्पक्षमचेतनखजूरफला
 दितस्य सास्थिकस्यकटाहमचेतन भक्षयियामीतरत्परिहरिख्यामीतिभावनयासुखक्षेमणमित्येतस्वचातिचारत्व अतसामेक्षत्वादिति
 अपलोसहिभवसुणयन्ति अपक्षयाग्निनाऽसंस्कृताभीपक्षे शाल्यादिकायामण्यतामोजनमित्यर्थं अस्त्रायतिचारतापनाभोगा
 दिनैव नतु सञ्चिन्ताशारातिचारैर्णवास्य सगृहीतत्वात्किं भेदोपादानेनेति उच्यते पूर्वोक्तपृथिव्यादिसञ्चित्तसामान्यापेक्षया औपधी
 नांसदाभ्यवहरणीयत्वेन प्राधान्यस्यापनार्थं वृक्षते असामान्योपादानेसत्यपिप्राधान्यापेक्षयाविशेषोपादानमिति ५ उपलोसहि

भक्त्युपया इमकाग्निनाभविताभौपधवकाक्षणाताभतीचारताचास्यपकनुप्रयामक्षयत'तुच्छोसहिमगुणयति तुप्याममागप्यौय
घयोनिप्यसुबुद्धीप्रकृतयसाक्षयेहिमभतीविराधनास्यस्याचतत्कार्यतृप्तिरिति विवेकिनाचित्तायिना च'वितीतत्यनभयणीयाभर
तितत्करणेनापिमद्येतिचारो भवति त्रतसापेक्षत्वात्तस्येति इहचपचातिचारादृत्य पक्षपमात्रमेवापेययतोमधुमदुर्मासरात्रि
मोक्षनादिब्रतिमामनाभोगातिव्रमादिमिरनेकेसमवतीतिकम्पणमित्यादिकम् तौयदुपरिमोगत्रत परकम्पार्दिक् कम्पं प्रत्याप्यामी

तत्तवणभोयणतोसमखोवासरणं । पंचञ्चद्वारा । जाणियध्या । नसमायरियध्या । तजझा । स
च्चित्ताहारे । सच्चित्तपडिववाहारे । अय्यञ्चोलिसहिसहमक्वणया । दुप्पोलितोसहिमक्वणया । तु

कर्मयकीपुच्छवेतिज्ञापणजीजे मोक्षननापुभतीचारतेअमणोपासक्यावक्वनेकजीजेछे पांचपतीचारपेयाकाप्रधानआणपाभगवतइमस
आतेजाणवातिकेअमणोपासकेसमाचरानजीतेकापच्चक्याणकीधेयकेसच्चित्तमहारलेवकीसच्चिसभेजीनेपाठारलेने सच्चित्त
सुपनेपच्चित्तवस्तुएरोमुवोक्केसेव्मावकालेवे ३ । अपक्ववस्तुतेइनोमक्वणकरे ४ । जेमहिबीजसकस्यानको धणेषाधेइतनयाइ जी

त्ये वरूपतत्रयमणोपासकेनयवदयकर्मोदानानिवर्ज्यं नौयामिद् गात्रकर्मोत्ति भगारकरणापूर्वकशक्तिप्रयवदयवद्विप्रसमारम्भ
पूर्वकजीवनमिष्टकादिप्राक्करूपतद्गारकर्मोतिप्राग्ना समानस्वभावत्वात् अतिचारतावास्याहतेतत्प्रत्याख्यानस्थानानामोगादिनाह्वेव
वर्तनादित्येवसर्वत्रभावमाकार्या । नवरवनकर्मचवनस्यतिष्ठेदनपूर्वकतद्विप्रयणीवनम् २ शकटकर्मशकटानांघटनविप्रयवाहनरूप ३
भाटककर्मगृह्यार्यं गन्ध्यादिभिर्परकीयमाखवचन स्नोटकर्मकुदाकाशछादिभिर्मिदारायेनजीवनम् ५ घृतभाषिण्यन्न रुक्षिदतन्यसस्य

च्छोसहिभक्त्वणया । कर्मतोणं । समणोवासरणं । प्रन्नरसकम्मादायाद् । जाणियव्वाद् । नस
मायरियव्वाद् । तं । इ' गालकम्मे १ । वणकम्मे २ । साहियकम्मे ३ । भाहियकम्मे ४ । फोहीक

खीककीप्रमुख ५ । कंसंयकीप्राचपसीचारुवेअमणोपासकआवकनेयस्वरसकशता १ प्रपनरुक्कम्मादानना ५ पाचअतिचारजायावा
अमणोपासकेतिकेसमाचरवापगीकारकरवानहीतेकेषाद् गात्रकशीमेकीशकानोकर्म १ । वणकम्मेवनस्यतीकर्म २ । वचागाणीय
ऊहीगाणीकर्मकरावे ३ । उठवकदतणोभाओकरे ४ । खल्लुहलिकरीभूमीफोहे ४ । शयीप्रमुखतणोदातवेचे ५ । घमरीगात्रप्रमुख

पूतिकेयादीनां तत्त्वार्थं कारित्व्यं कथयेत्तद्विषयपूर्वकं जीवमम् ६ स्वस्ववाणिज्यं सजातजीवद्रूपान्तरविश्वयोपलक्ष्यम् ७ रसवाणिज्यम्
 रादिविक्रयः ८ विपवाणिज्यं जीवघातप्रयोजनयस्मादिविक्रयोपलक्ष्यम् ९ केशवाणिज्यं केशवतांदासीदासगवौद्रुषम्यादिकानां विजय
 रूपः १० यत्र पीडनकर्म दत्तं सति तेषु प्रभृतीनां यत्पीडनकर्म रूपकर्म तत्तथा ११ निष्ठुर्ज्जनकर्म वर्धितसरणः १२ दवगिग्याणद्वयाने
 रं नानेर्दानवितरणेष्वेवादिशोधननिमित्तदावाग्विदानमिति १३ सरद्वत्तकागयोपण्यातवसरस्वभावनिष्पन्नं कृत्येन द्यादीनां निष्पन्नं

स्म ५ । दत्तवाणिज्ये ६ । केशवाणिज्ये ७ । रसवाणिज्ये ८ । तत्त्ववाणिज्ये ९ । विपवाणिज्ये १० ।

जतपीलणकस्मै ११ । निष्कुच्छयकस्मै १२ । दवग्यादावणिया १३ । सरद्वत्तलावसोसण्या १४ । अस

तणो नेश्वेचेतेद्यद्वत्तमधुमस्यमाखणवेचेसाजीवापुप्रमुखवेचे वचनागसोमखणमखप्रमुखवेचेचित्खसरसुखखसीकरडप्रमुखनी
 वाणीपीलेठ ठयोबावखदतिणारिदागणभदिरावे दवदेवेचेमेसरीडाविक्रनेयाले सरोवरतसावद्रुषभापरेशेवमेपाणीषाणीमेसोवे
 द्रुतरात्रकवामिनीमोरपारेवासूवामेनाप्रमुखनेपालेतिवारपच्छीषाणदनाभागायापतिचनयद्वद्वत्तणाषारप्रकारभगवंते उपदिष्टा

तर प्रदेशसङ्गणनसम्बन्धसुक्तानविशीर्णजकस्थानमेतेषां योपणगोष्ठमादीनां वपनाय १४ असद्वृजणपोसणया असतीजनस्य दासी
 जनस्य पोपणतद्गाटिकोपि जीतनां वदत्तसत्त्वा एव मन्यवपि कूरकव्यकारिण प्राप्य न पोपणमसतीजनपोपणमेवेति १५ कदप्येत्तिकदप्यं
 कामसङ्घे तुर्विथिटो वाक्प्रयोगोपिकदप्यं च्यते रागोद्रेकात्प्रशसमिअ मोहोदीपकनामेति भाव अयच्चातिचार प्रमादाचरितसङ्घणो
 नवदुखभेदप्रतस्यसहसाकारादिनेति १ कुकुश्रुतिकौकुप्यमनेकप्रकारासुखनवनार्हिविकारपूर्विकापरिहासादिजनिकामांछमिव विछ

दूजणपोसणया १५ । तयार्णंतरच्चण । अणत्थदंछेचउविष्टेपस्यन्ते । तं । अवल्लभाणायरिए । पमाया
 यरिए । धिंसप्पयाण्णे । पावकम्मोवएसेतस्सणं । अणह्ठादंछवेरमणस्स । समणोवासगस्स । पंचअद्द
 याराजाणियव्वा । नसमायरियव्वा । त । ज्जाणवट्टणवन्तगविलेवणे । सहस्वरसगधे । वतथासण

तेकेहाअपथ्यानाचरितक धार्तरौद्रध्यानकरे । प्रमादाचरितप्रमादचौतये । हिसाप्रदानश्चिसाउपदेशपापकर्म्मोपदेशकर्म्म तेचतणा
 अनर्णदुखवेरमण्णनामाव्रततेचतणाअमणोपासकआवकनेपाचअतीचारप्रधाममोटकजाणवातिकेसमाचरवानहीतेकेहा हास्सवेष्टा

बन्निवाधवमपितयैव मोहरि एतिमौख्यं धार्यं प्रायमस्तथासवच्चप्रलापित्यमुष्यतेषयमतिचारः प्रमादप्रतम्यमापक्रमोपदेयनतम्यया
 नामोगादिनैवसजुसाहिगरयेति सधुक्तमर्थक्रियाकरणक्षमधिकरणसुदूखलमूसखादितदतिचारहेतुत्वादतिचारो विद्यप्रदाननि
 इतिविषययतोसौसाक्षाद्विषयश्च शकटादिकनसमर्पयतिपरेयातयापितेनसद्युक्तेनतेयाधित्वाप्यर्थक्रियाकुर्वतिविमयुक्तेतुतस्मि
 नोस्तएवविनिवारिताभवति ४ उभमोगपरिमोगति उभमोगपरिमोगविषयभूतानिनयानिद्रयाणिमानप्रक्रमेउच्योदकोद्वंसनका
 लकादीनिमोजनप्रक्रमेऽसनपानादीनितेपुवइतिरिक्तमधिकमात्मादीनामनर्थक्रियासिद्धावप्यविविध्यतेतदुपभोगपरिमोगातिरिक्तं त

ध्यामरणे । पष्ठिक्वामणे । देवस्मियंसव्यं । १। कदम्पे १ । कुक्षुईए २ । मोहरोएअसजुसाहिकरणे ४ ।

उभमोगपरिमोगातिरिक्तेषु । तयाणतरंचणं । सामादयस्सपच्चअद्वयारा । समयोवासएयंआखिय

नक्करेकन्दर्पकामसेवानकटेनेमीकरिमाक्केटानक्करेअण्णमूसखहिंसामाउपगणएकठाकरीनराखे ४ आनादिकनीसामपीउपदेय
 देनेदेवेनही ५ तिवारपणीआणंइनामागायापतिसामाविकव्रतनापीचपतीचारउपदिखाअमणोपासकआवकनेजाणिवारं-

दुपचारादतिचारस्तं न माओपभोगातिरिक्तं न परेपास्मानभोजनादिभिरनर्थदुष्टोभवतिभयचमसादव्रतस्वैवातिचारइतिउक्तायुष्म
 तातिचाराभययिद्यात्रतामातामाहसामाहद्वस्त्रमिसमोरागवैपविसुक्तोय'सर्वभूतान्यात्मावत्पशुतितास्वय'प्रतिक्षणमपर्वीपर्वज्ञानदश
 मचारित्रपर्वीयाणां निरपमसुखहेतुभूतानामध'कृतचित्तमणिकल्पद्रुमोपमानक्षाम समाय'सप्रयोधनमस्त्रासुष्टानस्येति सामायिक
 तस्त्रसावद्योगमिषेधरूपस्त्रमिरवस्त्रयोगप्रतिपेधस्त्रमावस्त्रचमणदुप्यस्त्रिणाणेन्निमनसोदुष्टप्रणिधानप्रयोगोदु'प्रणिधानं कृतसामायि
 कस्त्रमृदे कर्मव्यताकथयतासुष्ठुतदु'कृतपरिचितनमितिमाव' वयदुप्यस्त्रिणाणेन्निहतसामाधिक्यव्रतस्त्रनिष्ठरसावद्यावाक्प्रयोग'काय

व्वा । नसमारियव्वा । तंजहा । मणदुप्यस्त्रिहाणे । सामाहयस्त्रसतिश्चकरण
 याएषु सामाहयस्त्रस्यवद्वियस्त्रकरणयापू तथाणंतरं चणं देयावगासियस्त्रसमणोवासएण पंचअद्द

समाचारवानशीतेक्रेहासामावकमेवेठोवरनोक्कामचीतवेसामावकमेवेठो कठोरयचनवोखेसामायकमाहिष्णपु'जेयकैवसेसामाय
 कमेक्कीवोकाळपूरोययोक्किनशी एष्वेपोतानेमनमेचीतवे सामावकमेवेठोसामावकनोकाळययो नशी तिचारपठशीसामायकने

इयं पिभाणेति कृतसामाधिकस्याप्रत्युपेक्षितादिभूतत्वादौकस्वरणादीनामनिभूतस्यापनमिति सामाख्यममरप्रकरण
वन्ति सामाधिकस्य सवनीयाभ्यति अस्यायेवायमवासाभादिककर्तव्यतया कृततत्वेत्ये वरूपमरणात्तस्याप्रनममात्तया प्रकरण ४
सुत्यकरणपणवद्वियस्य करणवन्ति अत्र स्थितस्वाल्पवाचीनस्वानियतस्वासाभादिकस्य करणमनवस्थितकरणमन्यमानकरणानतर
मेवत्यजानियवाक्यविहाकरोतीति भावः पूरुषाद्यत्रयस्यानामोगादिना गतिचारत्वं भितरस्वयस्य तु प्रमादपङ्कलतयेति ५ देगावर्गमि

याराजाणियव्वा । नसमायरियव्वा । तंजहा । आणवणपञ्चोगे १ । पेसयणपञ्चोगे २ । सहागुण
ए ३ । कूवासुवाए ४ । वड्ढियापोमलपक्खवे ५ । तयाणंतरचण । पोसहोववासुससमणोयान

पारेति वारपल्लीभाणइनामागाथापतिदेगावगासिक्खनामात्रत तेष्ठतणाथमणोपासकथायकनेपाचपतीचारजाणवा परममाचरि
वानहीतेक्वेकावरयकीवक्खमगाये । । अयमानोक्खेवकीक्ख कारोकरे २ । इटे करीभापणपोजणावे ३ । क्वदेक्काडे पोतानो ४
वकीक्काकरोगाणीनेभापणपोजणावे ५ । तिवारपल्लीभाणइनामागाथापतिपोपघोयवासनाएक्खेनामेअततेष्ठतणोयमणोपासकथाव

यत्तिदिग्भूतमृहीतदिक्परिमाणस्वेकदेशो देशस्यैवकासोगमनादिष्वेष्टास्थानं देशावकाशेन निवृत्तं तद्देशावकाशिकांपूर्वमृहीतदि
क्कमतसंक्षेपसर्वत्रतसंक्षेपकूपचेति आशयवशापभ्योपत्तिरूच्यविशिष्टावधिकेभूदेशाभिप्रेतपरतः स्वयगमनायोगात्तदग्न्यः सञ्चित्तादिब्रह्मा
नयनेप्रयुज्यते संदेशकप्रदानादिनात्वेदमानेवमित्यानयनप्रयोगः । प्रेयसास्यप्रयोगोयथाभिस्तृहीत
प्रवीचारेदेश्यत्तिक्तममयातत्वयावस्यमेवगत्याममगवाद्यानेयमिदं वातत्वकर्त्तव्यमित्येवभूत प्रेयप्रयोग रसद्वाराणुवाणित्तिस्वमृष्टवृत्तिप्राका
राद्यावच्छिन्नभूदेशाभिप्रेतवच्चिः प्रयोजनोत्पत्तौ तत्र स्वयगमनायोगात्तद्वृत्तिप्राकारादिना प्रत्यासुच्चवर्त्तिनोनुच्छिपूर्वकमस्युक्ताकाशिता
दिगद्भ्रकरणेन समवस्थितकानूनीषवन्नुगन्धदासुपातः शब्दस्त्वाऽनुपतनसुञ्चारणतादृग्येन परकीयव्यवणविवरमनुपततत्त्वसाविति ३ रूपाणु
याएति अभिस्तृहीतदेशावच्चिः प्रयोजनसङ्गायेयशब्दमनुञ्चारतएव परेपास्वसमीपोनवनार्थं स्वशरीररूपासुदयनरूपासुपातः ४ वञ्चिया
योगलपक्षे वेत्ति अभिस्तृहीतदेशावृत्तिः प्रयोजनसङ्गावेपरेपाप्रबोधनायलेवादिमुञ्जकप्रक्षेपवृत्तिभावनादृष्टचाद्यद्यस्यानामोगाद
तीचारत्वमितरस्यतुल्यवस्यत्रतसापेक्षत्वादिति । पोसृष्टोववासन्तिदृष्टपोपधशब्दोऽभ्यादिपूर्वसुखदुःखतत्रपोपधे उपवास पोपधोपवासः
सचाशारादिविषयमेवाश्चतुर्विधः प्रवृत्तितस्य अप्यखिलेच्छियेत्यादि अभ्युपेक्षितो जीवरक्षार्थं चक्षपाननिरीक्षितो चक्ष्मांतधेतोऽवृत्तितया

सम्यग्निरीक्षितशब्दाद्यनतर्दसंसारककुशकवसफसकादिशब्दासंसारकस्ततः पदत्रयस्य फर्मधारये भवत्यप्रत्यये चित्तदुप्रत्यये चित्त
तः शब्दासंसारक एतदुपभोगस्वातिचारहेतुत्वादयमतिचारस्त २ एवमप्रमावितयप्यासंसारयोपिनवरप्रमाजन वमनोपवादि
नाएवमितरौ द्वौ नवरसुच्चारः पुरीयं प्रअवणमूत्र तयोर्जनिमत्त भूमिस्सच्छिद्यएतेषत्वारोऽपि प्रमादतयातीपारा ४ दोमरोऽयमासगम
स्य अण्यपाठस्य यन्निष्ठतपोपधोपवासस्यास्ति रश्चिततवाचारयो रसत्कारा ब्राह्मण्यांपाराणामभिलपयादननुपावनयौपधस्येति ५

एणं । पंचअद्वयाराजाणियव्वा । नसमायरियव्वा । तंजक्का । अप्पडिलेहियदुप्पडिलेहियसिज्जा
सथारे १ । अप्पमज्जियदुप्पमज्जियसिज्जा । संधारे २ । अप्पसिलेहियदुप्पडिलेहियत्तच्चारपासवण

क्वने पांचपतीचारप्रधानमोटकावायवापरअमणोपासकेसमाचरवागधीतेकेषापविलेहेसथारेदूपडिलेहेसथारेसिज्जासंसारपाठ
सेवेसेषप्रमावितसथारेदुप्रमावितसथारेसिज्जावेवेसे अप्रतिलेखतभूमकायेदुप्रतिलेखतभूमिकावेमत्तत्तपरतगतोभूमिनजोवे ३ अप्र

पस्य चातिचारस्वभावतो विरसेनाधितत्वादिति । अहं सविभागश्चेति अत्र भिद्यया सिद्धस्यासाद्यं निर्वर्त्तितस्ये त्ववर्गेयनादेः समितिसृणत
 स्वेन प्रयात्कर्मादिदोषपरिहारेण विभजनसाधयेदानहारेण विभागकरणं यथा सविभागस्य सच्चित्तनिष्कलेवणेत्यादिसच्चित्तेषु त्रीणां
 त्रिषु निक्षेपणमन्वादेरदानमुद्यामात्रस्यानन्तसच्चित्तनिक्षेपणमेव सच्चित्तेन फळादिनाऽप्यगनम् सच्चित्तपिधानं २ काष्ठातिक्लमकाश
 स्य साधुभोवनकाशस्यातिक्लमचक्षुधर्मकाशातिक्लमभ्यवमभिप्रायकाशमूनमधिकवाचात्वासाधवो न मृष्टीयन्ति प्रास्वन्ति षययायदरा
 त्येयविवक्ष्यतोदानार्थमप्युत्त्वानमतोचारः दृष्टितत्वापरयपदेशपरकीवमेतत्तेन साधुसमक्षभणनप्राधानेन तु साधवोय

भूमी ३ । अथ मज्जियदुप्पमज्जियउच्चारप्रासवणभूमी ४ । पोसहोववासससम्भं अथ गुणपालयया ।
 तयाणतरचण । अहं सविभागस्य । पंच अइयाराजाणियव्वा । न समारियव्वा । तंजहा । स

सार्जितभूमकाये बुभमाजितभूमकाये मससच्चव्रादिषणपूजेधानकैनासे ४ । पोसहोपवासने मस्यक्क्कहतामलीमांतिपालेनशीतिवारपल्ली
 पाण्डनामागायापतिप्रतियसविभागनामे एहवेनामेन ततिणरापोच अतीचारप्रधानमोटकाष्ठाणियापरंसमाधरयाकहताअगीकार

द्यक्षेततद्भक्ता विर्वर्गमेवेत्तत्तत्ताकथमकथमनदद्यादिति सा सुसमत्यवार्थपथवास्मान्मात्रादेः पुण्यमन्विति भग्नमिति ३ म स्सरिताप्य
 परेणेष्टं दत्तमिह तच्छादपि ह्यपण्डितो बाहो ह्यमपि दक्षामीत्येव रूपोदानमयर्तकविफल्यो मत्सु स रिता एतेषाति धार एव न भगना नानाये
 मभ्युत्थानशनपरिणतेष्वदूषितत्वात् भगवत्सर्वैवमभिधानात् यथादाप्यतरायदोसाण्यदे इदिज्ज तय च वारे इदिज्ज वापरितम्य इति
 कियण्यतामेवेभगो । व्यावच्छकटीव्यायिहिनवमगातिचारयोर्विग्रेपोऽस्याभिरवपुश्च केषवमिह भगवित्वे कंकुर्वद्विरगमाभिरतिपाराय्या
 एसाता समप्रवावावपकादिदुतमादृशनात् प्रारिसिषोवद्विषो जहज्जयपुल्लवतत्यदोसगुण्याजयणाजह्यद्वारा भगोतवमानपाने
 या । इत्यस्याभावश्च नूत्ना पूर्वागतगायावादर्शमादिति चारयन्स्वसर्वभोगे प्रायोऽप्रसिद्धत्वाच्च ततो नैव यद्वनीये एतेति चारा चक्राशो भगा
 एवेति वद्यमे एतेम ति त्रतपचर्पचाति चारा शेषपक्षेण मति चारा तराप्यामवेयानत्ववधारणयदाह पूज्या पश्यपचाद्वारा चोस्तमि

च्चित्तनिवर्त्तेवशात् । सच्चित्तप्येह यथा । कालाद्भक्तमदाणेह । परवदेशे मच्छरया । तयाणंतरं

न करणतेनेहाफासूमादेव सुसच्चित्तमेवे । सच्चित्तादिकमखेकरपश्चि तर्गिकेकावधारणीनोक्त व्यापदेवोपादेयोतानोपकु

जेउवदसियातेनावशरणहाएकिंतुतेषबलवसुंति इदंवेष्टतत्त्वयत्नव्रतविपयेऽनामोगादिनाऽतिक्रमादिपदस्ययेषयास्तपुष्टिकाव्यम
 वात्रतसापेक्षतयान्नतविषयपरिहारः प्रवृत्तिः सोतिचारोविपरीततायांतुभगवत्त्वैवंसक्तीर्षोतिहारपदगमनिकाकार्याभ्यसर्वविरताये
 तिचारामवतिदेसविरतौतुभगाएववकाऽसुखेविषयभ्रूयारासजलपाणतुउदयभोष्ठ तिमूखच्छेज्ज पुण्णोपयनारसण्णकसायाण अर
 प्यते इयच्चिगायासर्वविरतावेवातिचारभगोपदर्थनार्थं न देशविरत्यादिभगदर्थनार्थं तथेववृत्तौव्याख्यातत्वात्तयासुखजनोदयवि
 सुर्वविरतिविशेषस्वातिचारारण्यभवतिनमूखच्छेज्ज प्रत्याख्यामावरणादीनातदयेपचासुपूव्यासर्वविरत्यादीनामूखतं च्छेदोभवतीत्य
 भूतयाख्यानांतरेपिनदेशविरत्यादावतिचारभावः सिद्धयति यतोयथासयतस्य घटुर्यानासुदयेयथाप्यातपारित्तच्चस्य तोतरञ्चारि
 सम्यक् चसातिचारसुदवविशेषाच्चिरतिचारं भवतीत्येववृत्तौयोदयेसुरागचरणस्त्वश्चतिदेशविरतस्यतु देशविरतिसम्यक्तेसातिचारि
 रतिचारेपुप्रत्येकंतथैवस्वाताद्वितीयोदयेदेसविरतिश्च श्रुतिसम्यक् तुतथैवविधास्यात् प्रथमोदयेतुसम्यक् न्नस्यतीतिएवंचैतत्कथम
 वासम्यक्तातिचारेपुदेशिकेषुप्रावच्चित्ततपएयनिरूपितंसार्विकेषुच्छलमिति अयानतामुवध्यादेयान्नादयकपाया सर्वघातिनः सज्जल
 सुदेशघातिनमिति सतत्सर्वघातिनासुदयेच्छलमेवदेशघातिनांत्वतिचारमिति सत्यकितयदेतत्सर्वघातित्वंद्वादयानां कपायाणातत्सर्व

रतापेक्षमेवयतकपूर्विकारेण्यव्याख्यातनतुस्यव्याख्यापेक्षमिति तथाहि तद्वाक्य भगवतप्यपीयपचमश्चयमइत्यपद्वारमसीमगमइत्य
वखिवचारिरक्तवाण्यस्तिसृष्ववापूण्योति किञ्चम्रागुक्तोपदर्शितावा आरिसम्पौइत्यादिगायाया सामर्थ्यादतिपारभट्टोदेयविरतिम
स्यान्वो प्रतिपत्तव्याविति अपच्छिमेत्वादिपदिमवापचिमामरणमाणत्यागवृत्तपणतदेवातोमरण्यातदव भवामारणान्तिक्वामति
एतैल्लयीकृत्यतेशरीरव्यायासमयेतिसृष्वेवमातपोविधेयवृत्तपणा ततपदव्यसकर्मधारयवास्याभ्योपणावेवनातस्यापाराधना चप्यउ

धण । अपच्छिन्ममारण्यतियसलेहणा । सम्मसुणाराहणाए । पंचअद्रयाराजाण्यव्वा नसमारिय
व्वा तजह्वा । इहल्लोगासंसप्यओगे । जीवियासंसप्यओगेइ मरणासंसप्य

पराइकहे भववारकरीमेविहरावे तिवारपल्लीभाण्यदनामागावापतिचिंवे अपच्छिन्महेहठलीपाउखेपुण्योतोसलेहणाकरीजेतिव
स्त्रपद्याप्यसुष्यपाराधिवानेविधेयमस्योपासकव्यावकनेपाचपतिचारजाणवापरभगीकारकरणानही तेकेहाइहलोकेपय्यगणयको
चीतेवेमनुज्यामेरावामवीह्व्यापरलोषरेविधेयचीतेवेह इ द्रव्योदेवताह्व्यो । मन्त्रिमाह्वतायकोविचारेप्यारिदिनजीपु तोभक्तो इ

कालाभरणमित्यर्थः अपथिममारणातिक्रमेणान्धोपनाराधना तस्माद्दृष्टयोगेत्यादि दृष्टलोकमनुव्यक्तोक्तस्त्रिंशत्साभिवापय
 स्या प्रयोगदृष्टलोकप्रयोगः अष्टीस्याज्जान्तरे अमात्योवेत्येवंरूपप्राप्त्यनार्षं परलोकप्रयोगप्रयोगोदेवोहस्त्रिंशत्साभिवादिनी
 वितागप्रयोगोजीवित प्राणधारण तदाशसोदादभिकापस्य प्रयोगोयद्विबल्लकाखमहजीवेयमिति अथ त्रिसंख्येयानुक्तचिद्व
 समात्यपुस्तकवाचमादि पूजादर्शनाद्वस्तुपरिवारावलोकनाहोक्तत्वात् अथप्याहैवंमन्येतयथा जीवितमेवयेय प्रतिपद्यमानश्रमस्या

श्रोगेऽ कामभोगांसंयम्यश्रोगेऽ । तएणसेच्चाणंदेगाहावद् । समणस्समगवतोअतिएंपंचाणुव्वयिं ।
 सत्तसिक्खवाइय । दुवालविहंसंसावगधम्मं पड्विज्जद्दत्ता । समणंभगवंमहावीरं । वदद्दणमंसद्दरे

शरीरेपीडादेशीनेर्षीतवेमरणवेगोज्ज्वेतोभयोगब्धरूपरसगधस्पर्शप्यारप्रकारनाकामभोगचिंतितिवारपक्षी आणदएहवेनामेगावा
 पतिमृष्टस्यहेतुकोअमख्यभगवतमहावीरस्सामीचरमतीर्षकरत्तिकारेसमीपपांच ५ अणुम्रतिसिक्खपीधम्मं तेतिमसीअनेवखीसातथिआ
 व्रततेकेइवासस्यस्तनास्त्रयवारहप्रकारेआवक्कनोधम्मं अगीकारकरे अगीकारकरीनेहिचेअमणमगवन्तमहावीरस्सामीचरमतीर्थकर

भियतएषविधानमुद्देशेनविभूतिर्भूतइति ३ मरणायसाम्योगः सकलरूपपूजाद्वभावेभावयत्यसौयद्वितीयं चियेचमितिम्भरूपइति ४
 कामभोगायसाम्योगोयद्विसेमाशुखकामभोगादिस्थापाराः सपद्यन्तेतदासाध्विति विकल्परूपा ५ नोग्ननइत्यान्निोपनममभट्ट
 तभगवन्कल्पतेतुज्यते अक्षप्रवृत्तिइत सस्यक्तप्रतिप्रतिदिनादारस्यनिरतिचारसम्यक्तपरिपालनार्थतज्जतनामाश्रित्यपय अश्रिए
 स्ति जैनपूषाद्यद्वन्यतयूयसधान्तरंतीर्थांस्तरमित्यर्थसादक्षियेपतिज्ययूयिकापरफादिक्रुतीर्थिकास्तान् अन्ययूयिकुंयतानिवाचरि

ता । एववयाप्ति । खोखलुभतेकाप्पइ । अज्जप्पभिर्भूअणउत्थियावा । अरुउत्थियदेवयागिवा ।

अरुउत्थियपरिगहियासिवा । अरिहसवेइयाइ । वदित्तएवाणमसित्तएवा । पुअ्धिअणानसैण ।

तिस्रानेतीनप्रदद्याथादेइनेवादिनमस्कारकरेनमस्कारकरीनेएषवोक्तेनोक्कतानकल्पे प्लसुनिसयहेभगयन् भाजट्टनअ तीपप्पेमानु
 नशीपन्यतीर्षीगातपस्सीने अन्यतीर्षीनामिप्पत्वीदेवतावलीतथाअन्यतीर्षीये अरिहसमापरिगृहीततेर्ववनेउनेभाअपक्षीधैथ्यनेमन
 वचनकावायेवादिवानशीनमस्कारकरेनशी पक्षीतेउनेविष्णुबोलेबोलाववानशीवलीतेनेभापसकापवारवारवोलाववानशीअन्ये

इरादीनि २ अन्ययूधिकपरिन्दहीतामिवा अर्चस्वैत्यानिभर्गप्रतिमावच्छणानिचयाभीतपरिन्दहीतानिधीरमद्रमहाकाणादीनिव
न्दितु वा अभिवादनकर्तुनमस्वतु वा प्रणामपूर्वकप्रशस्वाच्चनिभिर्गुणोत्कीर्त्तनकर्तुं तद्भक्तानां मिथ्यात्वस्थिरीकरणादिदोषप्रसङ्गादि
त्यभिप्रायः तथापूर्वप्रथममनासुप्तेनसता अन्यतीर्थिकैशानेवावपितु वासस्यस्यमपितु सस्यपितु वापुनः पुनः सस्यपकर्तुं यतस्योत्तम

आलुवित्तएवासंलवित्तएवा । तेसिच्चसखंवा४ । दासु वाअणुप्पयासुं वा । गणत्थ । रायाभिओगे
गणणाभिओगेण । वलाभिओगेण । देवयाभिओगेण । गुरुनिगहेण । वित्तिकंतारेण । कप्पद्रुमे
समखेनिगंथे । फासुएणं एसणिज्जेण । असणपाणखाइमसाइमेस । वत्थपडिगगहकंवलापायपुच्छेणे

पणीतेनेधम्मं हेतअयनपानखादिमस्वादिसुद्धेषु नहीअनेरानेकहीआअपणीनदिरास एतखेआगारेमोकखोरआजापोतानु ईअर
नेआदेशसर्वसोकमिहीने कहेकोइकवखवन्तनमावेनेकेकोइदेवताधिष्ठितममावेमाताअनेपितातेनेआदेसेकन्तारकाखपडेतोदेवो
कल्पे वलीमुभनेअमणसाधुमिय खणिकेमहाअपित्तकानिमासुअ४ २ खोपणेकररचितएइवोअयनपानखादिमस्वादिसमथारिप्रकारनो

तरावोगोचककल्याणखलासनादिविवावांनिसुक्ताभनित्तस्रत्यवचकर्मवन्धस्यात् तथाखापादेसुकायात्परिषेयेनतम्येयतत्परिजनस्य
वामिन्वात्प्रतिप्रवमाखते नत्वसखमखोकापबाक्षयत्कीदृयस्वमित्यादि वाच्यमिति तयातेभ्योन्यवृथिक्केभ्योग्यनादिनाठ वा
सखत् पद्यप्रदातु वा पुनपुनरित्थम् । अथच नियेवो धर्मवुध्यै य करणयातु इद्यादपि कसर्वयानकल्पतेत्याह न च अरायाभिज्ञेण
तिब्रतीवावा पद्यस्यैयत्वात् राजाभियोग वर्जचित्त्वैयं राजाभियोगसुराजपरतन्वतागण समुदायशदभियोगोच्यतागण्याभि

ष्ट । पीठफलगसिज्जासंधारण । ओसहमेसज्जेययपट्टिलाभेमायस्स । विहरसएत्तिकट्ट । इमंए
याणुखवचमिग्गह । अभिगिह्णइत्ता । पसिणाइपुच्छइत्ता । अद्वाइस्साइयइसमणभगवमहा

पाशारथनेवकापडिग्गहकहतापातोकावलीपादपुच्छकहतापुच्छयोपीठकहतागजवटफखगपाटीयोयिज्जापनेस्यारोचकीपने साधुने
ओवधमेपजमायवस्तुएहवीसाधुनेयोमप्रतिखाभतोबकोविचरेसाधुदानफखजाणी एहवोताइयकपपभियप्रतिपरोषभियगहकहताय
इयकरेवलीप्रअविशेयपुच्छेयविचारकरेयंगीकारकरेवमखभगवन्तमरावीरखामीनेतिषुत्तोतीनप्रदक्षणादेइनेवादेवादीनेचमणभ

योगं तस्मात् बलाभिषोगोनामराजगणव्यतिरिक्तस्त्वथपत' पारतन्त्र्यदेवताभिव्योगोदेवपरतन्त्रतागुरुनिगम्यो मातापितृपार
वन्त गुरुणा वाचैस्त्वसाधुनां निग्रह प्रत्यनीककृतोपद्रवो गुरुनिग्रहसत्त्वोपस्थिते तद्रूपार्थमन्ययूथिकादिभ्योदृढपिमातिक्रामति
सम्यक्तमिति विस्तीर्णतारेणति वृत्तिर्जाविकातस्त्रा वान्तार सरस्यन्तदिवकान्तार षेवकाखोवावृत्तिकांतार निर्वाणभावपश्यर्थ
तस्मादत्यन्तच्चिपेवोदामप्रणामादेरितिप्रकृतिमितिपङ्क्तिगृहति पात्रपीठतिपट्टाद्विष फलगतिषषट्माद्विष फलक मेसज्ज ति पश्य च

वीर । तिवत्सुप्तोवं दद्रुता । समणस्त्वभगवन्मोमहावीरस्म । अंतियाओ । द्रुद्रपलासाओचेद्रुयाओ
पङ्क्तिखुमद्रुता । जेणेयवाणियगामेणवर । जेणेवसएगिह्व । तेणेवत्तवागच्छिद्रुता । सिवा

गवन्तमघावीरखामीचरमतीयंवरतिकारेसमीपद्ध तीद्रुतिपलासनामाषेत्स्ववनखण्डत्त तीनीकवोनिकलीगे जिणदिसकानीवाणिय
गामएहयेनामामगरजिणेदिसीनेपोतानोघरपद्धेतिहापोतानेवरेषायेभावीने पोतानीसिवानन्दाएहयेनामेभारयातिणप्रतेएहबोका
सेद्रुणेप्रकारेखसुनिश्चयहे देवाहुप्रियअहोअमथमगवन्तअमीमहावीरचरमतीधंकरतिकारे समीपविनयमल्लघर्मसंभल्योतेधर्मपद्धेतिको

शुद्धमारिव । एवववासी । एवखलुदेवाणुष्मिण । समणस्सभगवओमहावीरस्स । अतियधम्म गिम्म
मे । सेविण्णमेधम्मो । इच्छिण्णपिच्छिण्णमिदद । तगच्छणत्तुमदेवाणुप्पिया । समणभगवमग्ग
वीर । वदाहि । जावयज्जुवासाहि । समणस्सभगवओमहावीरस्सअतिय । पचाणुज्वत्तिय । मत्त
सिक्ख्खावत्तिय । दुवाज्जसविह । गिह्धिधम्म पडिक्काहि । तएणसासिवाणटाभारिया । आणदेण

अधारेमनमेवथ्योतेधर्मइच्छोवारवारब्धोअभिसामसापणेकरवथ्योतेमणीतुम्होदेवात्तुप्पियासमोसरणेखर्दने अमणभगवन्तमग्गवीर
स्सामीअरमतोयंकरनेतुम्होपिणवादीवावत्तुय्येपयुं पासनासेवाकरोअमणभगयन्तमग्गवीरस्सामीअरमतोयंकरत्तिकारेममीपेपाप ५
अपुवत्तरूपअनेअनेसात ० यिआवत्तरूपइपेअकारेवारि १ भेदेकरीनेगिह्धधम्मकथताआवक्कधर्मयु अमीकारकरोत्तिवारपत्तीतेयिआ
नन्दाएववेनामेमावीआणन्दनामाअमणोपासकआवक्कपासेइसायधन सुप्पायकामनमेउपपामीसनोपपामीकोटिअक्कपुरसक्कणीजे
आआकारीपुअपत्तिअनेतेआवेतेआवीनेइसोअवेत्तावलीछेयीअगत्तिगेजेअनोएअवारयओधीवादिणलापे यावत्तगग्ग्येपयुं पासनागे

हा इति च मत्तमत्तानर्वात् भावदातिष्ठपुष्करणाद्रत्यस्य वाक्कारणास्तुक्तकारणमुक्तमभाष्यमित्यादियानवर्णकोभ्यास्त्वामानसप्रमाथ्ययनव

समणोयासएष । एवमुत्तासमाणाहृदुक्ता । कोटुं वियपुरिसेसहावेइत्ता एवंवयासी । खिप्पामेव
ल्लुक्कारणजाव । पज्जुवासति तएणंसमणेभगवंसहावीरे । सिवाणदाएभारियाए । तीसियमहइ
धम्मकहा । तएणसासिवाणदा । समणस्यभगवओमहावीरस्स । अंतियंधम्मं सुच्चाहृक्ता । जाव
गिहिधम्म पडिवज्जइत्ता । तामेवधम्मिय । जाणपवरदुहइत्ता । जामेवदिसिंपाचम्मूया ।

याकरेतिवारेअमणभगवन्समहावीरस्वामीशिवानन्दाएणवेनामेमार्यातिष्पप्रतेतिवारप्प तेहवीमोटी । १२ धारइपर्येदनेधर्मकथाकहे
तिवारपणीतिक्कासियानन्दाएणवेनामाभार्याअमण भगवन्तमहावीरस्वामीधरमतीर्थकारतिकारे समीपधर्मसामखेसांभलीनेचपयन्त
सुदेजिमभाणदआवक्केनेधर्मस्थोतिमसिवानन्दापिणधर्मनेअगीकारकरेवरीने तेहीजरीतेप्रदक्षणादेवे प्रदक्षणादेइनेधर्मजानुप्रय
हणेवसेवमीनेविकेदिसीभावीछतीसिवामन्दाएणवेनामेजियेदिसीजावेतिवारेहेभगन् पूज्यभगवन्तगीतमस्वामीअमणभगवन्तमहा

तामेवदिसिपहिगया । भंतिस्ति । भयवंगोयमे । समणभगवमहावीरंवदइत्ता । एववयासी ।
भतेआणदेसमणोवासए । देवाणुप्पियाण । अंतिणमुहेजावपवत्तएणोइगठ्ठे । गो । तएणंसेआणदे
एसमणोवासएण । वइणुवासाइसमणोयासगपरियायपाउणीइत्ता । जावमोहम्मकेकप्पे । अरुणा
भेविमाणोदेवत्ताए उयवज्जिज्जिति तत्त्वण । अत्थेगइयाणदेवाण । चत्तारिपल्लिवमाइठिइप्पत्ता ।

वीरस्वामीनेवादेवादीनेएववावचनकहेहेभगवन् आप्पदमासाअमणोपासकआवकहेहेदेवानुप्रियतुआरेसमीपमइस्वावाभवाहीने
दीक्षाखेस्सेकीनहीनाहीएष्वर्चनछसेहेगोतमतिबारेते आणंदमाना असणोपासककहीजेआवकबहुउतावण्यावरमताइआवकपणो
आवकपणानोपर्वायपाउसीपासीने यावतुगम्मेसौधर्मदेवकोकेषवणाभएइवेनासे विमाने विपे देवतामोटीज्जिपतपचे करीनेउ
पजसीहेगोतमतिबविमाननेविपेकितराएकदेवतारोआवुआरीस्सितिव्यारिपत्तोपमवणाणी उपवीसीतिणविमानेआणदअमणोपा
सवनेआरिपत्तोपमआवुआनीदेवसंबधीवणाणीअहेतिबारपळी असअभगवन्ममहावीरस्वामीअसुवाकउताअन्वदाअवादेअजववहेदे

तत्पण । आणदस्मण । चत्तारिपल्लिउवमाइठिइपस्सत्ता । तत्तेणंसमणेभगवंसहावीरे । अय
 कयाइ । बहिद्याज्जावविहरति । तत्तेणंसिआणंदेसमणोवासएजाए । अभिगत्यनीवाजीवे । जावपि
 स्सामेमाणेविहरइ । तएणससिवाणंदामारिया । समणोवासियाजाया । जावपिडिलाभेमाणो
 रइ । तएणतस्सआणदस्स । समणोवाससगस्सउच्चावएहि । सौलब्बयगुणवेरमणप्रच्चक्खाणपोसं ।

यमहिंविहारकरेतिवारपणीतेआणदअमणोपासककृताआवककृत्वोसमसापणेकरिजाय्याछेजीयअजीवतिणेयावत् यथेद
 स्सामतोसाधुनेदानदेतोविचरेतिवारेतिकासिवाणदाएहवेजामेभार्वाअमणोपासिकाआनकणीकुर्वं तिथेपिणमवतत्त्वजाए
 तिलामतिविचरेतिवारपणीआणदएहवेनामेअमणोपासकआवकछेतिकोउत्तरोत्तरसीलवतजावारोत्ततनीथनेरागुणधार
 कषाणपौपधउपवासआवसाएहवातपकरतोवकोपापिआमानेसुखभावतोवकोधवदयमवसरकहिजे । १४ घरसउल्लध्याय
 रसककृतापमरसो । १५ घरसनेअन्तरकणीजेमध्यतिणेवर्त्तमानयकाभसुदाककृताएकादाप्रसाये आधीरावतिणसमयनेविपे

स्वसेव'महावीरस्त्वप्यतिशयेनयाभातिक्वीमहावीरसमीपाभ्युपगतेत्ययं शाधम्ययगान्तिधर्मप्रज्ञापनामुपसपद्यागीजत्यागुजाननार

वासिहि । अप्यागभावेमाश्रय । चोद्दससवच्छराद्रु'वीद्रकतार्द्र । पश्यरस्ससवच्छरस्स । अतरायद
माश्रयस्स । अस्सवाकवाद्रु' । पुव्वरत्ता० । धम्मजागरित्यजागरमाश्रय । इमेयारूवे । अउभत्थिए ।
समुपन्ने । एवखलुअहं । वाणियगामेनयरे । वहूणइसरजावसयसावियकुटुवजावद्याधारे । त ।
एतेयावक्खेय । अहंयोसचाएमि । समणस्समगवतो । महावीरस्सअतिएधम्मपस्सन्ति । उपसपज्जि

यकरताधकाधर्मसमधीमनोरथवीतवताषकाएववाएताइशमनेमेभावभावेएतखादिवसमे फटवनेपाल्योएवबोमननेपियेभावभावेइये
प्रकारेनिचयसोछ वाणीयगामनगरतेइतणेविपेअण्णकइताधकाइसरसेठसेनापतिमन्त्रवीयापत्तु यदेवापणामअनवगंसगासयधीकु
ट वतिपमेवाधारभूततिणेछ इयेप्रकारेएतखायकीछ व्याप्तिपणोकरीनसकुअमणभगवतमहावीरस्वामीपरमतीयंअरतिकारेसमी
पस्सधाधर्ममीप्रअप्तिउवसपदालेईनेधर्मध्यानकरतोवकोविचरतोचिवेसुम्भनेयेयकल्याणकारी एवबोप्रभातआलेसूर्यउगेबकेविपुसवणा

तत्र जहापूरघोषिभगवत्यभिहितो गच्छतपस्वी स यथा स्वस्थाने पुत्रादिस्थापनमकरोत्तया यत्कृतवानित्यर्थः एवञ्चासौ कृतवान् विषयसंशया
णश्चाहमसाधुम उवक्खुळा विन्ता मित्तनाइ नियगसवधिपरिखण भामतेत्तात मित्तनाइ नियगसवधिपरिखण विषलेण वळगघमक्खालका
रेण सञ्चारेत्तासम्भायेत्तात खेव मित्तनाइ नियगसवधिपरिखण्णसुरभोजेठुत्तकुटु वेद्वा विप्पेत्तिनाय कुलंसिप्पिस्सिस्सज्जनमट्टे उवक्खुळेत्ति

ताण्यविहरित्तए । तं । सेयखलुममंकल्लं जावज्जलंते । विपुलञ्चसणंठु । जहापूरणो । जावज्जेठुपुत्तं ।
कुटुवेठविन्ता । तं । मित्तजेठुपुत्तं च आपुच्छित्ता । कोल्लाएसनिवेसेणायकुलसि । पोसहसालंपच्छि
लेच्छित्ता । समणस्समगयच्चो । अति एधम्म पस्सति । उवसपज्जिताणं विहरित्तए । एवं सपे० । कल्लं वि

असन् । पान २ खादिमश् स्वादिमभ्यारिप्रकारानापूरणं घावीयावत्थब्दे जेठुत्तने सर्वकुट वनोभारस्व पीतिण भित्तजेठपुत्तवञ्चापुत्त
नेपुच्छीसपुच्छीनेकोष्ठागसंनिवेसे द्वातक्कणीजेसगादिकनेकुलेति णपोसहसाद्यानेपक्खेच्छीने अमणमगवतमहायीरस्वामी तिकारिसमीप
धर्मसवं धीप्रश्नक्षिक्तं स्वरूप उपसपदा लेरुं नेधर्मध्यानमेविचर एहवोमनमेविचारप्रभाते उगेवक्खेति मच्चोतव्योच्छतोति मकरे भित्तवर्गे

चलं । तद्वैद्य । निमित्तमुत्त । तमिस्तविच्छेद । पुष्पसकारेद्रसमाणेद्र । समाणेद्रता । तस्मैवमि
 त्तपुरश्चो । जेष्ठपुत्त । सद्वावेर्वेद्रता । एववयासी । एवखलुपुत्ता । अहवाग्नियगगामे । वञ्चगिर्द्रम
 जहाचिदिति । आवविह्रित्तए । तसेयखलुममद्रयाणि । तुमसायस्सकुटुञ्जल । आलपगधद्राविता ।
 आवविह्ररद्र । तएवजेष्ठपुत्ते । आणदस्समणो० । तहसिएयमद्र । विणएणपडिसुणेद्र । तएणसे

नेजीमाआपणीतिपमिससर्बधीने विपुसवबापसकुलपानसुपारीतिणेकरिसत्कारकरे वड्डप्रकारेकरसम्मानकरेतिक्केणीअमितमगा
 सबधीखलनपुबपतिआरेआगेवडापुवतेवनेवोखावेवोखावीनेखोकसमयेएहवोक्के दूणप्रकारेनिसययषोषडापुड वाणियगामना
 मातिणमाहिबडण कजतावबाईसरआप्रसुखमखवीप्रमुखतिकारीपरे कामनीचित्ताकरतोविचव तिकोचिनेनिययतुचनेसिदा
 समापु दु एतआराखलनन्यातीगीतीकुध्वतिथतपोआसवणकरीजेआधारमारतिकोठपीनेयावत्तुगन्देविचरेद्धेतिवारपणीतेवड्डोपव
 आणइनामाअमणोपासकनोवचनसामले सामकीनेतहन्तिकरे तहसकरीनेएहवो अयंविनयसहितसा भन्नेसामकीनेतिवारेते

आणदेसमणोवासए । तस्मेवमित्तपुरओ । जेठपुस्तंकाहुंवेठवेइस्ता । एवंवयासो । माणंदेवातुमेअ
 ज्ञप्पभिइ । केइममंवहुसुकज्जेसु । आपुच्छंतंवा । पछिपुच्छतवा । ममअद्वाए । असणंवा४ ।
 उवकखसुया । उदकरेउवा । जेठपुत्तमित्तणाइ । आपुच्छइस्ता । सयाओगिहाओ । पछिणिक्ख
 मइस्ता । वाणियगगामंणयर । सवभंमज्जेण । णिगच्छइस्ता । जेणेवकोल्लाएसन्निवेसेजेणेव

आणंदएइवेनाने अमणोपासुअवकछेतिकोतिके मित्त आतिसगासवधीतिकांरेमाणेजेठपुत्तवइपुत्तमे आपण्येठिकाणेयापेयापीने
 एइयोखोकसमस्येकदेअओमित्तवातीपुरसाअओदेपानुप्रियाआज्जु तीपछेसुभनेमतपूज्जुअवरमीवसुअरनोकासकाजतेभणीसुभनेम
 त्तपूज्जुअवारवारकइणेतमतपूज्जुअवलीतुओमाअरेअसमपानखादिमखादिमआहारमताराधोपरनेअधीनेमतारावोडिचे आणं
 दयवापुत्तनेवलीन्यातीगोतीने पूछेआआलेवेसेईनेपोतानठपरअछेतियावरज्जु तीपोतेनीकखेपोतेवरज्जु तीनीककीनेवाणियगगमएअ
 यानामेनगरत्तियेमध्यभागकइताविचासि विचासोछइनेनीकखेजिणेइसीकोकाएइवेनानेसखिचेअछेजिणमिवआतिनावरतिहा

अपस्वरोत्तराध्यतुल्यवर्गरेत्तिष्ठपञ्चरोतुसिद्धसचसूच्यातरे कृतोपकारस्माजितगुणांतरविदधातुपठमंतिपञ्चादगानामाद्य उपामकर्म, त

नायकुले । जेणेवपोसहसाला । तीणेवउवागच्छइत्ता । पोसहसालपमज्जइत्ता उच्चारपासयण
भूमिपडिलेइत्ता । द्वासवारंसथरइत्ता । द्वासधारयदूरुहइ । पोसहसालातेपोसहितै । द्वास
सथारोवगये । समयस्समगवओघतिय । वसपणत्ति । उदसपज्जित्तणविहरइ । तएणमेआणदे
स० । पढमउवासगपडिमउ० । विहरइ । पढमंउवा० । अहासुत्त४ । सम्मकाएणफासिइ । आय

जेव्हावेदिसी पोषवउपाययथासाधंहेतिहा। भावैवायीकरीनेयोसहनीसाखतेभणीप्रमार्जनपु अनकरयेजीनेउच्चारपासवधूमवडो
नीतिबनेछुनीतनीभूमकानेपडिछेहेयकीविवेकानोसयारोसयरेकरडाभने सयारेसपरेवेसेवेसीनेपोषधगालानेविदेपोषधसहित
कामनेसंधारेबैठोयकोअमणमगतमहावीरस्वामीतिकारे समीपवर्मरूपणी धर्मसवधीप्रग्यप्तिउवसपदातिणनेअगीकारकीधीकेतेच
नेविचरेतिबारपळीआणदनामाअमणोपासकविवेपकळी ! मासनीधर्शनपतिमार्भगीकारकरे अगीकाररीनेविचरेपडिळीप्रति

मान्यावकौचित्याभिग्रहवैयर्थ्यरूपसुपसपद्यविहरतितस्यावेदस्वरूप सकादिसस्रविहरितसम्माह सण्णुषोजोवद्वेसेसगुणविष्यसुको ए
 साखलुषोद्वपदमाभोसम्यग्दर्शनप्रतिपत्तिस्वास्त्वपूर्वमाप्तासीत् फेवस्रमिषशक्ताद्विदोपराजाभिवोगाद्यपयाद्वर्जितत्वेनतथाविधसम्यग्
 दर्शनाधारविशेषपाखनाभ्युपगमेनचप्रतिमास्त्वसमाप्यतेकथमन्यथासावेकमासप्रथमायाप्रतिमायापास्तनेनद्वौमासौद्वितीयाया पाख
 नेनएवयावदेकादयमासानेकादस्या माखनेनपस्वसार्धविषयार्थापिपूरितवानित्यर्थं ततोवक्ष्यतीतिनचायमर्बेदया श्रुतस्त्रधाद्वपुष
 भ्यतेत्रह्यमात्ररूपायासास्या प्रतिपादनात् अत्रासृत्तिसूत्रानतिक्रमेणवधाकल्पप्रतिमाचारानतिक्रमेणयथामार्गद्वायोपसमिकभा
 वानतिक्रमेणअष्टातश्चन्ति वयातत्त्व द्रष्टृनप्रतिमेतिगन्दास्त्रान्वयानतिक्रमेणफासेद्वतिस्रुयतिप्रतिपत्तिकालेविधिनप्रतिपत्ते पालेति
 सततोपयोगप्रतिजागरेणरक्षितसोद्वृत्तिसोभयतिसुखपूर्वापूरस्वरूपारण्यकरणेनसोषयतिवानिरतिचारतयातिरश्चन्तिपणैपिकाखाव
 धा यदुवधात्यागात् कीर्त्तयेति तत्त्वमाप्तावेदमिदचेष्टादिमध्यावसानेदुर्कर्मस्य मयातत्कृतमितिकीर्त्तनात्प्याराधयतिएमिरेवप्रकारे
 संपूर्णं निष्टनयतीतिदोष्वृत्तिद्वितीयात्रतमप्रतिमामिदचास्त्रास्वरूप दसस्रपञ्चिमाजुप्तोपाखतोपुष्पएनिरद्वारेषणकपाङ्गुणजुत्तजी
 योद्वृषोद्वयपञ्चिमातश्चन्तिद्वितीया सामायिकप्रतिमातत्स्वरूपमिदयरद सणवयजुप्तोसामाभ्य कृणद्द्वोउसम्मासृचकोसेणतिमास

एसासामाद्वयपिदिमाचछत्तिचठुर्वीपोपघप्रतिमैवैरुपापुम्भोदियपदिमजुभोपावइलोपोसजुसपत्त भट्टमिचउदिमाइगुपउरोमामा
 चउबीजापघमंति पघमीप्रतिमाप्रातिमकायोत्सर्गप्रतिमामित्यर्थे स्वरूपचास्त्रा सग्नमपुष्पयगुणवयसिउावयवयिरोयनाणीयपद
 मिचठुर्वीसुपदिमगएगराइवचसिणाणवियहभोईअस्त्रानोअरात्रिभोनीचेत्यर्थ मउडीकखोमुत्कलकपप्रइत्यर्थ त्रिमयमयारिय
 राइपरिमाणकोपदिमाबज्जे सुदियहेसुभायइपदिमाइटिभोतिखोयपुज्जेजियकसायेनियदोमयसुणीयपग वापचनामामाच्छइ ति
 पठोअप्रवर्णनप्रतिमातत्स्वरूपवैयपुज्जेदियगुणजुतोविसेसयोबिजवमोइणिज्जोयवज्जइअवममेगतपोरायपियरपिचित्तोमगारस

आराहेइ । तएयसिआणदेस० । दोच्चउव० । एवतच्च । चसत्य । पचम । छइ । सप्तम । अद्रम ।
 नवम । दशम । एकारसम । आवआराहेइ । तएयसिआणदे । समयोयासए । इमेण । एयारूवे

माआबकनीजिमसूत्रमाइविधिवहीतिमवहे सस्यक्कइतामखीपरेमनेकरवचनेकरकायायेकरवायतुगच्छइ आरावेतिआएपशीया
 एंदएइवेनामेयमणोपासकबीजीप्रतिमामास २ नीपाखेद्वीजीप्रतिमा ३ मासमीषोयीप्रतिमा ४ मासमीपाचमी ५ पांचमास

हाविरप्पोइलीएसमरदमिनोठाइचवपूय अपूप्यसगतहाविमसप्तछद्वोसएववावच्छम्मासाएसोधिगउइयरकादिहजावज्जीवपिइमंयज्ज
 पूयमिखोगमिसत्तमिसत्तमीसविन्ताहारवर्जनप्रतिमामित्यर्थः पूयचवसच्चित्ताहारपज्जपसयाइपनिरवसेसेसपयसमाउत्तोओ
 मासासत्तविधिपुज्य भट्टमति अट्टमो स्वयमारभवजनप्रतिमातद्रूपमिदवज्जपूसयमारभसावज्ज कारवेतिपेसेदिधित्तिनिमित्तमुज्ज
 यगुणुत्तोअट्टजामासानवमतिनवमीटतकंप्रेयारंभवर्जनप्रतिमसाधेयसेविधिभारंभसावज्ज करिइणोगखय पुज्जोइयरगुणज्जुत्तोअनयमा
 साजावविधिप्याधोदसमति दयमी उट्टिमत्तवर्जनप्रतिमासाचैवउट्टिहफट्टमत्त पिवज्जएकिसुवसेसमारभसोहोईस्सुरमु छोसिइयिव
 धारतेकोतिव्वंतुहोजाणेजायेइययइनोवेतिपुज्जोदियगुणुत्तोदसमासाकाखमाणेण एकारसमति एकादशी अमणभूतप्रतिमातत्स्व
 रूपचैतत्स्सुरमु छोकोएययरइरणउमाधुचवेत्तसत्तसत्तभूभोविधरइधम्म काएणप्पासतोएवउत्तोमेणएकारसमासजावविधरेइएक्काधा

ण । उरालेणंविउत्तलेण । प्रयत्तेणं । प्रगाहितेण । तवोकम्भेहिं । सुक्खेजावविसे । धम्मणिस्ससत्तेजाए

नीण्ठरी ६ मासनी सातमीप्रतिमा ७ मासनीपाठमीप्रतिमा ८ मासनीनवमी ९ मासनीदशमीप्रतिमा १ मासनीद्दशरमी

इयरेण एव सव्यव्याप्यमिति ठरालेण मिस्वादिबर्णकोमेधकुमारतमोवर्णक एव व्याख्येययापदनपक्वाञ्चनृविङ्गतीति गिहमज्जावमत्तगृह्णति

तएण तस्मात्तदस्स । अखयाकथाइ पुष्परत्ता । धम्मजागरिय जागरमाणे । अयञ्च भूतियए । एवं
खलु अहरेण । आवधमणि सतएजाए । अत्थितामेच्छाणे । कम्मवल्लोरीए । पुरिसकारपरत्तमे ।
सद्वाटिईसवेगे । त । आवतामेअत्थिच्छाणे । सद्वाटिईसवेगे । आवमेधस्मारिए । धम्मोवएसेए

प्रतिमा ।। मासनीवावत्तय्येति सभाराधनाकरेति पारपक्षी भाणंदएव येनामेअमणोपासक्यावक्कणे प्रतिमाकरएण तत्तु रूपतपेकरी
उदारवकोतप्रधानविपुलप्रयत्नधयेयजेकरतपने निरतरवत्तोतपस्यायेकरीने शरीरसुकाणोवधिरएव तथवखोधमणजिभाअत्तेति वा
रपक्षीति भाणदनामाअमणोपासकअखदा मक्कावे आधीराविनेसमेधमरूपजे जागरणतिणेकरीने जागर तोयकोएवो अअत्रसाय
मनमेठपनोएणेप्रकारे एवु निखेछ इयेतपेकरीने शरीरमाइरोदुर्बलथयोतोचिदेतेमणीमाइरे चत्यानादिककामवक्कीयपराअम
उद्यमसाइसधेयपुरपाकारादिसुक्किनगीविधाधर्मवासनाइतधेयजातेतोचिवमाइरागरीरनेविपेवीयंवल्लपरत्तमादिविओवडमानस्यामी

समणेजिणेसावत्यौविहरद्र । तावताणोसेयंकहुं । आवजलति । अपच्छिममारण्यंतिय । सले^१गा
उभूसणाठमूसितस । भसपाणप्रस्थिथाद्रिवितसकालं अणवकंखमाणसविहरितसए । एवसंगे २ ।
कल्लपात्तअप्रच्छिम । जावकालं । अणव^०विहरद्र । तएणतस्सआणदस्ससम^० । अणयाकव।नन्
भेण । अम्भावसाणेण । सुभेणपरिणामेणालेसाहिसुब्भमाणीहिंणायावरणिज्जाणं । कम्माणर^०णे

विद्वमानवावत्तयद्देमाहराधर्माध्वच्छे धर्मेनेसपदेयनेदेणचारअमणमगतमशवीरस्वामीसावथीमगरीयेविष्वरेछे ॥ १॥
मशवीरस्वामीविष्वरत्तायक्का सुम्भनेयेवछेतोछ अपच्छिमछेइसीमारण्यतिकसलेखनाये ससारसर्वछ तीरागमने ॥ ॥ ॥
इरीसपरत्त्यागकरीस असनपामथादिसखादिसच्यारेआशरणोपस्रकाणकरीस तिणेमरणसमयनेकाकनेअणवछितो ॥ ॥
एइवोमनुमेविषारे काळप्रभातेअपस्त्रिमछेइसीमारणांतसलेइणाकरीनेमरणकांस अणवाछतोथकोविष्वरीस तिवार ॥ ॥
णइएइयेनामेअमणीपासकने एकदाप्रसायेसुभमवानिरमल सुभमवाअध्ववसायेकरी सुभमखानिर्मलसुभपरिणामेकरी ॥ ॥

रिएपरिसानिगयाजावपडिगयातिगंकाखिएतिगसमएगंसमणसमगवओमहावीरसुजेठु अंतिवार ।
 इ दभूइणामअणगारि । गोयमगोत्तेणं । सत्तुस्से ह्वे । समचतुरंससठाणसठिए । वज्जरिसहनार
 सुवयणे । कणगपुल्लगनिवसपग्गहोरे । उगगतवेदिस्तवे । तत्ततवेमहातवे । उरालेवोर
 स्सी । धोरवंभचेरवासी । उच्छट्टसरीरे । सखित्तविउल्लतेउल्लेसे । जियकोह्वे । जियमाणे । चि ।

तिउपदिसीभगयतेजाणेतिणेसमये अमणभगवत्तमआवीरस्वामीधरमतोधिंकरआवीनेसमवसरयावारे । २ पर्यदावोदियाआ
 धर्मसुणीनेपर्यदापाळीगइ तिणेकालेतिणेसमये अमणभगवत्तमआवीरस्वामीतिकाराप्रथम शिखप्रवमगणधरवडाधिज
 भुतिएह्वेनामेगणगरसोटातपस्सी गौतमएह्वेनामेगोत्रजिणारोसात ७ हाधनोउ धोदेइमान समचतुरसगामांसं
 सुद्धित प्रथमपडिखीवज्जपमनाराधसवयणेद्धेजिणारो सुवणनीपुल्लककसवटीयेइ वस्योअवेतेसरपउगौरवणोद्धे उग्रत
 छेदीपतेतपनोधणीद्धे धीरतपमहातपप्रधानतपनोधणी उदारकाहतावीधोरद्धेतपस्वानेरी धोरकाहताउत्तकाटमग्गधव

माए । जियलोभे । जाइसप्रखे । कुलसप्रखे । वलसप्रखे । जावतयसी । छत्रं छत्रेण ।
अणिलिखेण । तवोकक्येण । सजमेण । तवसाअप्पाणभावे । माणेविहरइ । तएणसेमगवगोयमे ।
छठ्ठक्खमणपारणसि । पढमाएपोरिसीएसम्मायकरेइवीवाएपोरसीए । भाणभियाइ । तइयाए
पोरिसीए । अठुरियमच्चवलमसंभताए । सुहपत्तियपडिलेहेइ । भायणवत्याइ । पडिलेहेइ ।

छोबोछेसरीरनोरागवियेवखीसणेपीछेविपुलमोटीतेजोलिसाविणे जीताछेकोध वलीजीताछेसजकार जीतीछेमायाअण्णे जीतो
छेखीमवियेजातिपल्लुधछे सुधछेकुलजेइमोबलवतछेयरीरजेइमो यलीरूपेकरिसहितयावत् । प्देतेजासी छठ्ठठठनोपारणोकरे
अण्णिपण्णैखरीने तपक्रमेनेविपेसावधानसजमनेसधाते बोविहारतपकरीनेपापरीआत्मासरीर तिण्णेभावताविहरेतितार
पखीएइवामगवंतगीतमछठना तपतिण्णेपारणारेदिवसे पडलेपोइरनेविपेपोरसीकरे सिजम्मायथ्यानकरे वीजेपोइरआवेवजे
पंचपरमेटीअजानधरे तीजेपोइरनेसमागमच्छे वणाअतावजानकीअसन्नातयका सुजपद्विकामुजपतीपडलेहे तिवारपखीआजम

भायणपसज्जइ । भायणाइं उग्गाहेइ । जेखेवससणेइ । तेगेवउवागच्छइरत्ता । समणइवंदइनमंसइ
एवंवयासी । इच्छामिणभते । तुम्मेहिअम्भगुसाए । छट्ठखमणपारणगसि । वाणियगामेणयरि ।
उच्चनौयमस्मिमाइं कुलाइं । घरसमुदाणस्मभिवखायरियाएअहिउत्तए । अहासुहं देवाणुपियामाप
हिबंघंकरेहि । तएणभववंगोयमे । समणेणइ । अम्भगुसाएसमाणे । समणइअतिवाओदुइप्रलासचे

पात्ताप्रमुखवस्सप्रमुखपडिलेहे माखनपात्तातिषानेएकठाकरीने लेवेजिअमणभगवतमहावीरस्वामीतिहायावेष्पावीने अमण
भगवंतमहावीरस्वामीनेवादेनमम्भारकरे एइवावचनकहेवाहुहु हेमगवन् तुहारीआम्भामुम्भनेघोइतो छठखमणनीतपस्थाने
पारणरेअर्थे वाणिवगामएइवेनामानगरनेविये उ पावरअछेनीचावरअछेमध्यम घरअछेअथवा कुलतिणेवररेसासुदानकीभिष्णा
नेअर्थेअमणमणीविचरे यमासुखछयेतुहनेहेदेवासुप्रियतिसकरोप्रतिबध्नीखणिगारमतकरो तिवारपछीमगवतगौतमगणघर
अमणभगवतमहावीर स्वामीआम्भादीधीयकीजाणीने अमणभगवतमहावीरनेसमीपज्जती अनेदूतपक्षासएइवेनामेघेत्यतिथछं

द्रयाभोपडिनिक्खमईरत्ता। अतुरियमचवलमसभती जुगतपरिलोयणाएटिदीए पुरओइरियामोइ
माणे। अणेववाखियग्गामेसावरतेणेवउवागच्छइरत्ता। वाणियगामेणगरि। उच्चनीयमडिभत्तामाइ
कुत्ताइ। घरसमुदाणसभिक्खावरियाए। अहइ। तएणसेभगवगोयसे। वाणियगामेनगरि। आउ
भिक्खायरिय। जावअहमाणेअइपप्पज्जस। भसपाणसमपडिइ वाणि०पडिनिग्ग। कोल्लायस्स सन्नि

तीनीकहेनीकसीने वसाउतावसानवीधवाउसुवानधीअसुख तपणे अूसरसमानधरतीनेजोवतायक्काएउयीहटे आगनेपाभेइयो
सुमतिप्राखीजोवताविण्हिरीने वाणियगामेएउवोमगरसिक्कापावेआवीकरीने वाणियगामनामानगरमाहे अउउत्तनीचकुम्भ
धमकुउसामान्यधरमव्वमणमीयादिक्कसामुदानकीसिक्काचरीये फिरेस्समक्करेतिपारेतेभगवतगौतमस्सामी वाणियगामनगरनेदिदे
वावत्तयेभिक्काचरीयेवावत्तयेअमसोवक्का ययामासप्रमाणाभातपाणीकावेयक्केमसीतररेखेइनेवाणीयगामअ तीपाआनीकलेनीकसी
नेकोक्कनामासविवेगयकी अतिवेगखोनधी आतायक्कातिणवेकायणाकोकानोयध्दकोशाउससीप्रलेखणाओअपगुमसुअउतामाओ

वेसस्सच्चदुरसामंतेण । वीतीववमाणे । वहुजणसहं णिसामेदु । वहुजणोअण्णसस्स । एवमाव
 वल्लइर । एवखलुदेवाणुं । समणस्समगवच्चो । चंतेवासोआणंदेणामंसं । पोसहसासाए । अप
 च्छिममा० । जावअणयसंखविहरइ । तएणंतस्सगोयमस्स । अतिएएतसोच्चाणिस्सम् ।
 अयइमेयारूवेअत्तत्थिए । समुप्पन्नेतगच्छामिणं । आणदंसमणोवासयप्रासाजि । एवंसपेहेइर ।

माहिइमक्केइममिणयदेवाणुप्रियअमणमगतमहावीरनोअतेवासीमत्त आणदनामाअमणोपासकपोयधयाखानेविपेआजनेदीइछे
 वहीमारणांतसुलेखणाकीधीछेएहवोयकोविषरेछे तिवारेतेगौतमस्वामीवहुधणासोक्कानिसमीपएवसुणंसुणीनेचियेधारीमनमाहे
 एहवामावउपनामनसेपूछाउपनीतिशजाउ आणदनामाअमणोपासकआवकनेअइदुं एहवोमनमेविषारेविषारीनेजिजाकोआ
 कसविवेसनामागामविजा आणदएइवेनामेअमणोपासकजिजापोसहनीपोसहसालेआणदसुतेछेतिशगौतमस्वामीआवेतिवारप
 छोतिकोआणदएहवेनामेअमणोपासकगौतमस्वामीप्रथमगणधरतिकानि आपतायकादेखेदेखीकरीनेमनमेइपउपनोमनमेसतोपआ

जेष्वेवकीर्त्ताएसंनिवेशे । जेष्वेवध्याणदेसमणोवासए । जेष्वेवमोसहसाला । तेण्वउवागच्छइ । तए
णसेध्याणदेसमणोवासए । भगवगोयम । एज्जमाणपासइपासेत्ता । हट्ठजावहिइए । भगवगो
यम । वदतिणमसति । एवकयासो । एवखलुभते । अहइमेणउरालेण । जावधम्मणिउसतते । गोम
चाएमि । देवाणुपियस्सच्चंतिय । पाउम्मवित्ताण । तिखुत्तोसुवाणेण । पाएअभिवट्ठित्तए । तुभेग

नइनेउपनोभगवत्तगौतमस्सामीतिष्ठाप्रतेमवधमकावावेअदि ममस्कारकरीनेएउठोक्केइणेप्रकारेअनुनिचयभगवन्नुअ धाणदइमा
नामेप्रधानतपेकरीनेधम्मिउसमानमाइरोसरीरुवकययोचिदेतिणमणीउनयीआयीसकतोहे देवानुप्रियउत्ताराअरण्यनेममीपिआउ
एववीउट्ठणनीसगतिनयीतीनमइज्जणादेइनेतीनवारमसकेकरउत्तारा अरण्यकपीकमसतियनिवाडु तेमणीहेभगवन्नुअकारेकरीने
अउपअमसाइकराओ उरआपघारो हे देवानुप्रियाभाउरामसोकेकरी उत्तारा अरण्यकपीकमसतेतेवाडु वलीनमम्मारउक्कति
वारतेअमणमवत्तगौतमस्सामी निर्वाधायएअवेनामेअमणोपासकआवकळे तिउगोतमस्सामीआवेआयीजतिवारपक्कीआण्यद

मृदुमध्यावसप्त' गेहेवर्त्तमानस्वेत्यर्थः सत्वाणामित्याद्यएकाद्याञ्चा गीतमपृथक् च भामभ्येतितिनिकुलेवभोस्तिनिगममयया

भती । इत्युत्तरेण । अभिउत्तरेण इतोच्चेव । एवजाणदेवा । तिवस्तुत्तोमुद्वायेण पाएसुवदामि । राम
सामि । तएणसेभगवगोयमे । जेणेवआणदेसमणोवासए । तेणेवउवागच्छइइ । भगवतोतिवस्तु
त्तोमुद्वायेण पाएसु । वदतिणमसति । अत्थिणभतेगिहिमवभावसंतस्स । ओहिणा
णेण । समुपज्जइ । जताअत्थिजइणभते । गिहिणेजावससुप्पज्जइ । एवखलुभंते । समविगिहि

एवहेमामेयमणोपासकछे तिकोमगवंतगीतमस्वामीनेमनवचनकायायेकरीविकरणशुद्धे चरणरूपीकमखानेवादेनमस्कारकरेएववा
पचनकहे हेमगवन् हेगौतमस्वामीमृदुस्यावासेवसताथक्का अमणोपासकआथकनेतीओअधिम्यानछे तिकोउपजेअयवानहीतिवारे
गीतमस्वामीकहे जताआवकनेउपजे हेमगवन् जोमृदुस्यनेअवधियानउपजे तोइणेप्रकारेनिश्चयहेमगवन् मुक्कनेपिणभाणदएवहेनामे
गाथापतिमृदुस्यनेमृदुस्यावासवसताथकानेअवधिम्यानउपनोपर्वदिक्कानीअवधानामाससुद्धतिणरेविपेपाचसयधु ओजनताइदेणुछु

शो गिहिमवभावसतस्सोहिनांशेसमुप्यसे । पुरिच्छिमेणलवणसमुद्वे । पचजोयगणसुयाइ । जा
वलोपुथयच्चुयणरयं । जाणामिपासामि । तणंसेभगवगोयसे । आणटसमणोवासय । एववयामी
अत्थियणआणदा । गिहिजावससुप्पज्जाइ । योचेवणएवमहालेए तत्तुत्तुमआणदा । तस्सठागम्मआ
लोहि । जावतवोकम्मपडिवज्जाहि । तणंसेआणदे भगवगोयमएववयासी अत्थियगभतेजिणवयगे

जावतयस्सेषघोभमेखोदुवोएववेनामेपावडोतिवपायडानेजाणुद्वेसु षण्णु तिवारपणीअमणभगवतगौतमस्सामीद्वेतिस्सेआणदनामा
अमणोपासकनेएववावचनकहे षडिक्कवताद्वेहेआणदआवकनेस्सइस्यधर्मपालतावकाउपजेपरं एतलोवियेपएतोमोटोअवधियानउप
जेनहीतिकणमणीहेआणदइ एविवस्सानकठिकायेआखोवमिक्खाइकइदे वावततपकर्मनोप्रायस्सिततुल्लेह्योतिवारपणीआणद
नामाआवकभगवतगौतमस्सामीनेएववावचनकहे हेभगवन्असिक्कवताद्वेजिमवचनेसाधातयावलीतेइवाणीअतइतभावउपमाआलो
इजेहे वावतयस्सेतेहनोप्रावस्सितलीजेअवबानलीजेहेभगवन् हेपूज्यजीनवचननोसत्यक्कवतासाधानोसत्यभावनोवोआलोएववेनही

सुप्ताण । तस्मात्तद्विद्याय । समुद्राणंश्रालोद्वज्जद्र । जावपष्ठिवज्जिज्जद्रोद्वण्डे समद्वे । जद्रुण
भते क्षिणवयणे । सुप्ताणंजावभावाण । योश्रालोएज्जद्र । जावतवोणोनपष्ठिवज्जिज्जद्र । तएणंभं
तेतुभेचेव । एयस्सठाणस्सश्रालोएह । जावपष्ठिवज्जद्रतएणसेभगवंगो० । आणदेणंसमयोवासएण ।
एवंवुत्तंससकिए । कंखिए । वित्तिगिच्छसमावस्ये । आणंदस्सअंतियाओपठिनिक्खसमद्र २ । जेणेवडु

जोतिषरेतपप्रायश्चित्तनकीजेतोस्थामीचिवेस्वामीतुम्ह प्रेतैशीजएयस्सकशताएणशीजस्यानकनेविवेआसोवोनिंदोयावत्तुशब्दे प्रायश्चि
त्तस्योतिवारपच्छीतिकेभगवतगौतमआणएहवेनामेअमणोपासकइसकस्येयकेपूणेप्रकारेभनमेसंक्काअपनीकसाअपनीभननेविपेधिति
गिच्छादिक्कपास्याआणएदनामाअमणोपासकतिणरेसमीपधीपाआवल्यापाआवलीनेज्जिहादूतपखासएवेननिचेत्यज्जिहाअमणभगवत
त्रीमहावीरसामीसमवसरयातिशोसमीपेआवेआवीनेअमणभगवतमहावीरच्छ तीमअतिदूरमअतिनिज्जीकभगवतनीसाखेगमणागम
खद्वरियावशीपछिकमेतियारपच्छीआशरसुभूतोअसूभूतोआसोवे तिवारपच्छीमातपाणीदिच्छाकेअमणभगवतनेपादेनमस्सारकरेइणे

णोगिहिमरुभायसतस्सओहिनाणेसमुप्पस्ये । पुरिच्छिमेणलवणसमुद्धे । पचजोयगमयाद् । जा
वलोणुयच्चुवणरय । आणामिपासामि । तएणसेभगवगोयमे । आणदसमणोवासय । एयवयामी
अत्थिययआणदा । गिहिजावससुप्पज्जाद् । णोच्चैवणंएवमहालए तएतुमआणदा । तमठाणस्सआ
खोहि । जावतवोकमपठियज्जाहि । तएणसेआणदे भगवगोयमएववयासी अत्थियगमतेजिणवयगे

वावत्येअपवोभमेखोणुवोएइवेनामेपायखोतिणपायकानेआणुणुं देसु अलु तिबारपणीअमणभगवतगौतमस्सामीद्धेतिअे पाणदनामा
अमणोपासकनेएइवावचनकहेअसिक्कहताहेहेआणदवावकनेमटइस्यधर्मपाखतायकाचपजेपरं एतलोविगेपएतोमोटोअधिव्यानउप
जेनहीतिक्कअमणीहेआणदइ एइवस्सानकठिकाणेआखोयमिक्काइकइदे यावत्तपकर्मनोप्रायस्थिततुम्हेत्योतिवारपणीपाणद
नामाआवकमगवतगौतमस्सामीनेएइवावचनकहे हेभगवन्असिक्कहताहेजिनवचनेसापातयावकीतेइवाहीअतभूतभावउपनाआलो
इजेहे वावत्येअदेतेहनीप्रायस्थितसीवेअववागहीजेहेभगवन् हेपूज्यजीनवचननोसत्यक्कहतासाचानोसत्यभावनोओआखोइजेमणी

तस्मद्वाणस्सआलोएहि । जावपडिवज्जेइ आणंदं समणोवासय । एयमदु खामेहि । तएणंसेभगज
 गोयमेसप्रणस्सइ । तहसिएयमदु विणएणंपडिसुणेइरत्ता तस्मद्वाणस्सआलोएइ । जावपडिवज्जेइ
 आणदसमणोवासयएयमदु खामेइरत्ता । समणेइवहिआ । अस्सया० । जणवयविहरइ । तंसेअ । न
 देस० । वज्जहिसीलव्वएहिं । जावअप्पाणंभावेत्ता । वीसंवासाइं समणोवासयंपरियायपाउणिजा
 एकारस्सयउवासगपडिमाओ । समंकाएणंपासित्ता । मासियाएसलेहणाए । अत्ताणंउभूसिरा ।

नामाअमणोपासकआवकनेएअर्थप्रतेज्जमावोतिवारेअमणभगवतमहावीरनोवचनगतमस्सामी तहत्तिकरीनेएअवोएअर्थरि । -
 यकीसामलेसामलीनेतेइस्यानकने विपेआखोवणाकरेयावत्तुशब्देप्रायचित्तलेवेआणदनामाअमणोपासकआवकनेपासेएअ । ॥ १॥
 मावीकरीनेअमणभगवतमहावीरस्सामीवाहिरएकदाप्रसावे जनपदकहीजेदेयविपेविचरेतिवारपछीआणदआयकबल्लकए । ॥ २॥
 खवत्तआददेइनेवावत्तुशब्देआपणोआआमावीने वीसवरसर आवकपणानोपर्यायपाळीनिपूरोआउखोपालोइग्यारे । ॥ ३॥

द्रपसासिचैद्रएजेणेष समणेषमगव सहावीरे । तेषेवसवागच्छेत्ता समणस्सइअट्टरसामते । गमणागम
णाएपडिक्कमइ । एसणसणेअलोएइ । मत्तप्राणीपछिदसे । समणभगवटइनमसइइ । एवंसलभतेइ
हतुम्भेहिं । धम्मसुखाएतंचेवसव्वकहेइ । जावतएणंपडिदसेइ । अहसकितेइ । आणटस० । अतिएप
छिइजेणेषइइ । तेषेवइव्वमागए । तएणमतेकिआणदेण । समणोवासएण । तस्सठाणस्सअलोए
इतव्व । जावपछिइ । उदाहमएणोयमाइ । समणेभगवं । गोयमाएववयासी । गोयमातुमचेवण

प्रकारेहेपूज्यछ तुम्हारीआन्नाकाधांवकाबिहरवागयोपुठकीसर्ववातनेकहे यावतूयधेतियारेकसो छ पोतानेमनमेसकाअयायास्यो
आयदनामात्रमयोप्रासकनेसमीपछ तीपाछाबल्लोपाखोयकीने जिशेतुम्हेछ तातिहाछ आयोतिवारपखीकसो हेपूअकिमपार्णंद
नामात्रमयोप्रासकआपकतेइतयेस्थानकनेविषेआखोविकिवाछ तेइस्यानकनेविषेआखोवु तेमुभनेककोतियारपखीयमणभगवतमहा
वीरस्वामीगीतमपइवोनामलेइनेबोल्या एइवोकहेहेगैतमतम्हे इअतिणेटिकाणेआखोवोनिदोयर्जे यावतूयधेमावबिमल्लोआणद

एवञ्चलुञ्जवसुमणेषुआवत्तवासगदगायपदमस्यअवणस्यअयमठ्ठे पखत्तेत्तिवेमि । उपायगदगानां प्रथमाध्ययनविवरणंसमाप्तम् ॥
पथ द्वितीयेकिमपिसिख्यते पुष्करस्तायरत्तकाशसमयत्तिपूर्वरात्रिआसावयररात्रिसेत्तिपूर्वरात्रावापररात्रि सएवकाश समय का

चद्वचइत्ता । कङ्किगच्छहिति । कङ्किंउवक्किहिति । गोयमा । महाविदेहेवासे । सिन्किहिति
णिक्खेवो । सत्तमस्सअगस्सउवासगदसाणपढमअव्भयणंसम्भत्त ॥ १ ॥ जइणभंतेसमणेणंजावसं
पत्तेण सत्तमस्सअगस्सउवासगदसाणपढमस्सअव्भयणस्स अयमठ्ठेपखत्ते । दोच्चस्सणंभंतेअव्भयणस्स

पासीदेवखोक्कनोआउखोपाणीनेअणतरेचवनव्वरीने किञ्चातेव्वासो किञ्चाजइनेकिसीगतेउपअसी हेगैतम महापिदेइनामाखेत्तने
विदेउपखीनेसीजसीनिच्चेप सातमाअगउपासकदसाएइवेनामे तेइतणोप्रवमअध्ययननोअर्थसपूर्णप्रमाणचन्धो । । जोइमगवन् हे
पुअयमण भगवत्तविद्यमानयक्के एइवोसातमाअगउपासकदसाएइवेनामेअग तेइतणोपइत्तिआध्ययनतणोएइवाअर्थकस्साउपविस्सा

सहि भत्ताद् । अणसखाएछेदेत्ता । आलोइयपडिक्कते । सभाहिपत्तेकालमासे । कलक्किच्चा । सो
 ष्ठमेकप्पे । सोहसवडियस्स । महाविमाणस्स । उत्तरपुरच्चिमेषेण । अण्णेहि विमाणेहि । देवत्ताए
 उववसो । तत्थयअत्थे गइयाणदेवाण । चत्तारिपल्लिओवमाइठिइपणत्ता । तत्थयआणुटस्सविदेवस्सच
 सारिपल्लियोवमाइ । ठिइपणत्ता । आणदेणभत्तेदेवतातो लोगाओ । आउयसएण ३ । अण्णतर

सकआवक्कनीप्रतिभातिणानेमखीतरकावावेक्करीनिफरेसेप्परसीनेमास । मसीनेनिसलेप्पनायेक्करीनेपापनोधात्मानिर्मनयुक्करीनेमा
 ठ १० टक्कमातपाणीनाअबसण्णेक्करीनेछेदेखेदीनेपाखोवेखाखोईनेपडिक्कमेसमाधिसतोपयकाखालअवसरआयायकाकामाभेकाककरे
 कासक्करीनेसौषम्मा नामादेबखोके सौषमायतसखएणवेनामेम जायिमानमोटे विमाने उत्तरपूर्यतिणनेमथ्यईयानअण्णेअवणामएअने
 नामेविमाननेविपेदेवतापण्णेअनेअपमोतिआअवणामविमानविपे कितराएक्कदेवतानेप्यारिएत्योपमआवपानीस्थितिमयादाक्कणी
 छेतिआआजदएअवेनामेदेवतानीपिण्णतेहीअअवारिएखोपमनी स्थितिपणत्ताक्कणी आणदनामेअमणोपासक्क हेअणअण्ण देवतापणो

स्वयिष्ये' तत्र इमेवाक्येवस्मान्नेपणसेन्ति वर्षाकृष्णसोर्षण्येकविंशत्' सीसतिथिर 'सेतस्यगोविहि' जन्ति गवां चरणार्थं यद्वयद्वयमय
महद्भजन तद्गोविन्दजनसु' तियदुप्यतेतस्त्राघोमुषीलतस्य यत्सस्यान तेनसुस्थिततदाकारमित्यर्थ' पुरास्कीर्तरेविशेषयणांतरसुपस्यस्यते
विगवकप्यनिर्मन्ति बिहन्तोयोरजरदीमा कस्यएवकल्मषच्छेद' यच्छकप्यरिमिति तात्पर्यतद्विभक्तच्छहसमिति कृत्विषु विद्यच्छकोप्य

ला । तेणैवत्वागच्छद्द्त्ता जहाश्चाणदेजावसमणस्सभगवोमहावीरस्सम्रंति एधम्मपग्गुसिउवसं०
विहरद् तएणतस्सकामदेवस्स पुब्बरसायरसकाससमयसि एगेदेवेमार्दिमिच्छदिट्ठी अंतियंपात्तभूए
तएणसेदेवेएगमहपिसावयस्सविउवद् । तस्सणदेवस्सपिसावयस्स । इमेएथारूवे । यणावासेपस्यसे ।

नीपरयावत्तय्येग्रमणभगवंतमहावीरस्सामीच्चरमतीर्धकरने समीपेधम्मनीउवसपदादर्थमप्रतिमानोपवग्रहलेइनेविचरेतिवारपच्छीते
कामदेवभायापत्तिआधिरात्ततेइतणेसमदनेविषे एककोइमिप्याहटीदेवताकामदेवगाथापत्तितेइतणे समीपमगटच्छवोतिवारपच्छीतेदे
वताएकमज्जामोटीपिसाचरूपमीविज्जुवयाकरेतिकेदेवतारोपिसाचनोरूपकेइवोखेएइवोएताहय रूपवर्णवायोम्यवर्णकवासकस्सोयस्सीजे

कीचङ्गे पश्यन्ते । एवखलुजवू । तीणकालेण२ । चपाणामणयरी होत्या । पुग्गमहे चेइएजियमत्तुग
या । कामदेवेगाहावई । महाभारिया । छहिरखकीछीओणिहाणपत्ताओ । छवुडिउपत्थिर ।
छव्वा । दस१गोमाहसीएण । वएणसमोसरण । जहाआणदो तहानिगओ । तह्वमायय
सपडिवज्जइ । सच्चिववसव्वा । जावनेहुपुत्तकुटुबेयद्ववेत्ता । सित्तनाइयापु छित्ताजेणेवपोसइमा

हेमगवन् हेपूज्यवीजापथयनमाकेइवाअवत्तपदिस्सा पूणेप्रकारेखलुनिखय येजवू तिण्णकाले तिण्णसेचपाएणयेनामेनगरीकृती
छइपूरणमइएइवेनामाचैत्थतिहावितयसुराकाराव्यकरे कामदेवएइवेनामेनागाथापति भट्टाएइवेनामेतेइनीभाक्कां छहिरखद्रव्य
नीकोविनिधानप्राप्तछेधरत्नीमेवूरीछेखकोविज्यानेवधेखकोविद्यापारेवधेखगोक्ख एकेकेत्रजेदसइजारगाइएइवात्रज्जे स्वामीममो
सरवाणिपतराआणंदगवोवाइवातिमएपिणवाइवागयोतिमहीजभाणइनीपरे यावक्खधर्मकीधोसाचेचतिमहीजपत्तयताभट्टानेक्खे
यावत्तेग्गभेइवापेटानेमित्तव्वातीनेपूकीनेअजुमतलेइनेकुट वधिपेउवीने विहापोसइसाकाउपाययतिहायावेयावीकरीनेजिमयाअइ

सन्निविष्टत वीमलसुन्दर्यनरूपववोरोतवासीसवष्टिविणिग्मयापि श्रीपद्मेव घटीतदाकारत्वात् श्रीपद्मि तस्या विनिर्गतेष्वविभिर्गते
 शिरोघटीमतिक्रम्य ध्ववस्थितत्वात् अद्विणीकोचने विस्ततवीमलसुन्दर्यने प्रतीतकर्णौ अवगौयथासूक्तत्तरमेवसूत्रं खलमेव नान्यथा
 कारौटप्पराकारावित्यर्थं विस्ततेत्यादितैव चरम्भपुङ्गवसखिमाचरन् चरण सस्य पुट नासापुट तच्छब्दिभातत्वाद्द्वयीनासानामसि
 कापाठान्तरे छुरम्भपुङ्गवगठायसठिया तत्रछुरमोवाद्यविशेष सस्या' पुट पुष्करं तस्य स्थानेसस्थिता अतिचिपटत्वेन समत्वादिति
 भुसिरन्तिमहारप्राजमक्षपुङ्गीसठाणसठियायमकथो समस्थितह्वय रूपवो पुङ्गोर्धत् सस्यानतस्य स्थितेनेष्वपि तस्य नासापुट

सिषड्विणिग्मयाद्'। अच्छीरिणिविगयवीमच्छदं सणाद्' कथाजहसुप्पकर्त्तरचेव विगयवीमच्छदं स
 णिज्जाज्जरमपुङ्गवसनिभासेनासा । पुसिराजमलचुत्तलीसंठाणसंठिया दोवितस्सनासापुहया । घोड

सुधङ्गीनीपरेमसमरूपवकीयोवाहिरनीकक्षीयाषभूसोवीरामप्योच्छेदशंमकृतादिखणोष्मांखिनोजेजनोक्कानकेरुवाजेरुवास्त्रपङ्काज
 खाङ्गेइतेइतपीपरेभूसङ्करावणादीसताज्जरासरीखीमासिकाजेरुनीअववासमशपणेमोटाधिसङ्ख येतथापुङ्गानोजोषोतेसरीखा

रनिर्भति हृत्ततेतच्चोपदेयगम्यं साक्षिभसेक्षसरिसत्रीहीकष्वियसुक्षसमासेतस्यकेयावाला एतदेवयनस्तित्तविजतेएण अयमाणापि
गवरीस्यारोचमाना छट्टिवाकमहसंठाणसट्टियउट्टिकाएएमवो मज्झाजनविगेपसास्या यमसु कयानतप म्यानतप व्यित्तनिका
सतिक्काट पाठातरे मज्झिमुठट्टिवाकमहसरिसोवमेमहोड्डिकाकपाखसट्टयमित्येवसमुद्धेयेनोपमाउपमानयास्य दयतततयाप्रगुम
पुच्छ वमुजपरिसर्प्य विगेपोसु गु साचखाजिह्व तिसमाख्यतेतमुच्छवत्तस्ये त्तिपियाचरूपस्य मूमगाउत्तिभ्युबोप्रस्तुतोपमार्थमेवय
नत्तिकुम्मफुम्माजत्ति परस्सरासगह्वरोमिके विकीर्णोरोमिके इत्यर्थं पुसाकान्तरेतु जटिखजटिका जत्तिप्रतीतपिगयविभयदमणा

सौसंसेगोक्खिंखसठाणसंठिव साक्षिभसेक्षसरिसासेकेसाकविलातेएणदीप्पमाणामहल्लउट्टियाक्क
मह्लसंठाणसठियं णिहाखसुगसपुच्छवतसमुसुकाओ । फुगगफुगगाओविगयवीभच्छट्टसणाओ मी

इवोगाएचारिणानोसूद्धिणोतेइनेसखानमसकच्छेजेइवासुपरनापाखओइतेइवाकेसच्छेवर्द्धीविबळाकइताभूरादीपताभित्तज्जताभोटी
ख टवीनाक्कइजिहासरीखोसखानजे जिहाउजेइनोखिपकखीनीसु खसरीखीभापणजेइनीमाओमाविषणखागतीनीवरपीखीजेमी

मायिष्ठाविवरे वाचनान्तरमेव ह कुञ्ज सठियादोवितेकवोकातवणीपमासत्वात् उग्रता स्यत्याश्चक्रुन्ति निग्र नाममित्यर्थः तम
 स्थितौ बावपिसेतस्सकपोलौगच्छौ तवा बोडगन्ति षोटकपुच्छ तदखवालधिवत्तस्यापिगाचरूपस्य गमयुगिर्धकेया तयाचपिन
 कपिस्थानिष्पतिककारानि विज्ञातानीत्यादितैव पाठान्तरेण षोडयपुच्छवत्तस्मकविलफरसापो उवेलोमापोऽन्यद्वियापोतयन्वदेत
 कयस्यै चार्द्धोमिकेनतिर्यगवनतेत्वर्य द्रिकेकत्तरौद्रोमाप्तिपोटौदयनखदौउद्रस्येयल्लवौ प्रस्रवोप्रस्रज्जमानौपाठान्तरेण उद्रा
 सेषोडगस्यज्जहादोविश्ववमायातयाफ्राखोहमयकुयाशच्छहयादीर्धत्वात्सेतस्यदतादगना जिहाययासूप्रकर्त्तरमेवनान्ययाकारोऽत्रि
 छतेत्यादितदेवपाठान्तरे चिद्रुमुयवाचकदपविश्ववत्तस्स ववण इति दृश्यते तत्रचिद्रुमुकोवर्णद्रव्यतद्रूपोभातुयवत्तयात्रिधयत्वन्दरनि

यपुच्छवत्तस्मसूद्र कविप्ताद् विगयवीभच्छदसणाद् उद्रासुदृस्सचेवल्लवाफालसरिसासेदता जिभाज

दोषिकज्जतादोह तेजनानाकपुठबोडानापुच्छसरोस्तातेजना मूकनाकेसपीशाकावराष्टेवीशमणोद्धेदयंजिणारोकोठठ टनामरीपा
 खाबीमोटाष्टेकुयसरीपादातळावाबीमसूपकाकातरीसरिखीष्टेप्रजेज्जनाविगताकारवीश मणीएववीजोपद्धेज्जमेज्जनेज्जपरिज्जवा

खंविन्तिप्रसन्नमानौतिष्ठत' द्वावपितस्वस्यनक्तौ पक्षौजीतवापोदृजठरंभवकोटकवक्षोचकुम्भूखवत्इत्तं वरुंस्तवापानधान्यरससस्मृत
 जलंयेनकुर्विदावीबराणिपाययतितस्त्रकलवंकु हपानकलदत्तहृयीगंभीरतवासेतस्त्रनाभिर्जठरस्त्रमध्यावयव'वाच नान्तरधीतमग्ग
 क्वहीविगयवं' क्वमिद्वोषसरिसादोवितस्त्राफिसग्नतप्तमग्नकाटिर्विकृतवक्त्राटि फिसकोपुतौतथासिक्ककदध्यादिमाजनां दवरकमयमाका
 शोऽवर्णनलोकेप्रसिद्ध तत्सस्त्रानमंस्यितसेतस्यनेत्वंमिद्विदंछाकर्षणारब्धु' तद्वदीर्घतयातयेवशे फ्रचष्यते तथाकिम्बपुष्टसुसटाणसठिए
 न्तिदुरागोण्यकरूपतच्छक्तिस्त्वधतगोणीपुटद्वयसस्त्रानसंस्थितावितिसमाख्यतेद्वावतितस्त्र दृपणौपोमक्षौतयाज्वमथकोद्वियत्तिसमतवा

पाणाकलदसुरिसासेयाभौ सिक्कागसठाणसंठितिसोपोत्ते किम्बपुष्टसंठाणसंठिया दोवितस्त्रवस्रणा
 जमलकोद्वियासंठाणसठिया तस्त्रदोविऊरू अज्जुणगुद्वंघतस्त्रआणूइ' कुष्ठिलकुष्ठिलाइ' विगयवीम

रीखादोबिक्कइतादोमुप्रतोल्लेखेजहनाजमसकइताजोइ कोठीजेइवीतेसरिखादोहल्ले जांघाजेइनी अर्जुम एइयेनामात्तणपियेपणेइ
 तेसरिणील्लेजेइनीपीवीजेइनीउरावणोलेइइयंनदेणणोजेइनीजांघाजोअनेनामासेकरीनेरइतअनेखोमरोमेकरीथ्याप्रभरील्ले जेइवीपा

तथा निसापाशखेति मुखादिद्वयानयिषाततस्तस्मिन्तौष्टुसूक्तस्य लक्षाभ्यां द्वावपि अग्रहसौभुजयोरप्यभूतौ चरात्रित्यर्थं तयानिमानो यो
 भित्तिगिषापुत्रमन्त्रसंस्मानसंस्थिताऽस्यो रगुल्यस्य सूक्तवर्दीर्घत्वाभ्यामृतया सिप्पिपुडतिग्रुक्ति सपुटस्यैकदशतरसंस्थितासामनर्पत्तिगप्या
 इसागुलिसप्तधिनवाधनान्तरेतद्दशपरमधीयते अष्टावगसठिष्णोउरो तस्मिन्नेव विखोत्तिभतपडयासन्ति अष्टासुक् प्रक्षारारायय
 समाम्यते तत्पाधर्ष्य चोरस चामत्वादिनेति तथा अष्टाविक्रयपसेवचत्तिनापिततत्प्रसेवकपूषनप्यगोषकसुरादिमाजनमिदत्ररमित्यनुमि

वाहा निसापाशखसंठियातस्मदोविश्वत्यागि सालोटसठाणसंठियाओ । इत्येसुच्यगुलीओ ।
 सिप्पिपुहगसठियासिषहा एषाविवपसेवसच्चउरंसिलवति दौवितससथणया पोट्टअयकोडित्तववसं ।

संस्थाने सिखानीपरेवेकायनीचबेसीछे सिखानेखोदासारीखे जेहनीचयनीचगुलीयानो संस्थानजेहवाएकमीपनापुटअवेतेसरिवा
 चायनामखेजेहवीनाइनेराखराखवानीरखानीचोइतेनेसस्थानेदोइतेहनाशनहा वसखेजेहनाजेहवोकोटनोपुरअसरीपोमध्यउ
 पोपेटछेजेहवोपाप्पिपीवानोपामचोइ तेसरीखीनामिजेहनीजेहवासीकाचोइतेसारिवावाकापु वखे जेहनाजेहवीकाकीगुणवाटीमा

सुष्ठु वस्तु मया देवसूक्तत्वात्पदीर्वित्वाभ्यामागुनीयस्तत्तथा विज्ञते विकारवत्यौ भुम्नेविसस्यस्ततया सुगु
 स्ततत्तथा इहान्यदपि विग्रहपणचट्टयवाचनान्तरेण अघीवतेमसिसुगमाभिसकाश एमपीमूषिकामसिपव
 मृतमेधवर्गं कालमेवेत्यर्थं सवोद्वेगिन्मायदत्तेप्रतीततत्तथा अथ दारितविहतीकृततद्वदनक्षणा विवरयेन तत्तद
 स्मिताचमिष्ठा जिष्ठाया अग्रभागे येन तत्तथा तत' कर्मधारव' तथाग्रटे कृकशासि कृतमाखिखुगसुखेव

भुग्गभसुए । अवदातिवयणविवरनिहातिवचमगनीहेसरहकयमालियाए उंदरमानाप्रगिगगगक
 यविहृणउणकन्नपूरिसप्पकयवेगच्छे अणप्पोख तेअभिगज्जतिभीममुक्कट्टहासेणणाविहपचउन्नेणिगोमे

धीच्छे मासाभिणेउ दरानीमासा पहरौच्छे कठेविण्णेमखीपरेकीषोच्छे नोकीयानोकर्णपूरपाभरणजियोसापन
 उत्तरासगणायपगमूमसु आस्माखतो गाजतोयकोरौद्रमट्टहासकरतोयकोनानाप्रकारपववणरोमेकरीमर
 करीने एक ववो मोटोनीखोत्पल्लकमसरिपोनीखगुलीसारिखोवली अलसीनाफूलसरीखोनीखोखडगत

अथस्यापितकुम्भसिक्काद्वयसस्यानसस्वितौद्वावपितस्वठकजघेतथाअच्छुण्णगुच्छवन्निभर्जनसूणविगोपसाम्यगुच्छ २३३३दाहसम्यजानुनी
 अनतरोक्तोपमामसाधर्म्यं अग्निक्रिडिलेपतिवक्त्रेविक्रतवीभक्तदर्शने तथाजघेजान्वोरोधोवर्जित्यीकरकडोउत्तिरुतिनेनिर्माणे चतुर्थ
 तथारोमनिष्पचिते तथा अघरीपेपण शिखातत्सस्यानसंस्थितौद्वावपितस्वपादौतयाअघरीकोट गिलापुत्रकदात्मग्यानमस्वित्तापाः
 वोरंगुल्यद्युक्तिपुटसस्वित्तासेतस्वपादागुक्तिनखा केयाग्रानखाप्रयावद्वर्षित पियाचरूपमधुनासामान्यतदुर्णनायाचमउह मउह
 कासुरपत्तिइमसावेसठकशब्देमगन्ध्यापद्याद्वागवर्तितइसंगरचण्यां यत्काष्ठतदुच्यतेतच्चगन्ध्याप्रययवनभरतिएव यन्नवमवधनत्वा

च्छदसयाइ अंवाओकारकलीओ लोमेहिउवचियाओ अघरीसठाणसठिया दोवितस्वपाया अह
 रीजोटसठाणसठियाओ पाएसुअगुलीओ सिप्पिपुहसठियासिणहा लउहमउहजागुए विगयमग

पावनीशिखातेहसरीखा सोगुछेपगजेवनाकेइवीसीखानी सोढीछवेतेहवीपगानी अगुलीछेजेहनीजेहवाधीपनापुइसरीप्पापग
 मानचछेढीखाछेसाविनाबंधण छेइनाअवदासितवहताफाओछेसुणरूपीकुहरजिणेकावगेछे जीभनीअयभागसरटकाकीडानीकी

बक्षिप्तगन्तैसरसाभ्यां बधिरमासाभ्यामबक्षिप्त गात्रवस्त्रतत्तथाभास्त्रोटयन्स्वरस्त्रोटकुर्वन्मिगर्जनध्वनिमुद्धनुमीमोसुत्त छतोऽ
 दासोऽशसविशेषोवेनतत्तयानानाविधपञ्चवर्णैरोमभिरपचितमेकां मङ्ग्वीकोत्पल्लगवस्त्रगुक्षिकाभतसीकुसुमप्रकाशसिंशुरधारम्
 त्वावन्नपौपधयास्त्रायायत्वकामदेवत्रमण्योपासकस्त्रातोपागच्छतिस्मोति ब्रह्मगवक्षमचिपञ्चद्रगुक्षिकानीक्षीभतसीधान्यविशेषः अक्षिप्त
 रस्त्रेववारायस्त्रातिष्ठेद्वक्त्वाद्दसौशुरधाराभासुवस्त्रेष्टकुविण्णक्षिण्मिसिमीयमाणोन्तिएकार्था शब्दा कोपातिशयप्रदर्शना
 अप्यन्वित्वपत्तिवाच्यमार्थितमार्थिकं वुरंतानिद्रुष्टयवसानानिभ्राताम्यसुन्दराणि लक्षणाणि यस्त्रसतया हीणपुच्छचाच्छसत्तिर्ह

ए । मिसिमिसियमाणे । कामदेवस्त्र । एवंववासी । इंभोकामदेवासमणोवासवा । अप्पत्त्ययपत्त्य
 यादुरंतपतलक्वणा हीणपुच्छचाच्छदिसयासिरि हरिदिकिप्तिष्ठ जावपट्टिवज्जिया धम्मकामवा ।

चारित्यवर्णैस्त्रे पुण्यग्रुममल्लरूपपुच्छस्वर्गवेमानिक्क नासुखमोक्षकर्मणवधर्मनोवाक्खण्णहारधर्मरूपल्लयानोपीवण्णहारनही खल्ला
 वनक्कल्ले तवत्तुक्कनेदेवागुप्रिवअइसीक्षीअणुअतादिक्रारागद्वेपाक्षिरमणाच्छे पञ्चवज्जणपोपधोपवाससुपाखिणोचाक्षावीनसकेओभ

रमाववाभूपथस्वजापरिषद्परिगत सुकृतं सुदुरचित्पिच्छ स्वकीयखाब्धने येन तत्तया तवानकुलाभ्यां परम्भुभ्यां तने कर्णपूरे
धामरणविशेषोयेनतत्तथासर्पाभ्यास्त वैश्वानुसुतरासङ्गोयेनतथापाठात्तरेण सुसगकयभूभलएविष्टु यष्टे मय्यनयन्नुयोवरएतारभभन
वृत्तिगोपः विष्णुयन्तिहयिक्ता यन्त्रोपवीतत्राष्टापकएवसुततथापमिन्वसुजनयगनयवरवग्यचित्तचित्तिनियमनेपभिव्या य विगोणा
मुषमयननप्यास्त्रासातभासापेसेवरव्याप्रस्त्रपिवाकपूराकृतिवसुमेतिर्कर्मधारय सानिवसनपरिधानयम्यतसयासरमश्चिरममा

हित्तवचिथी एगमहनिलोप्यत्वगवत्तगुस्थिय अथसिक्तुसुमय्यगासं असिखुर्धारगहाय । जेनेवपोस
हसाला । जेणेवकामदेवेसमणोवासए । तेणेवत्तवागच्छइरसा । आसुरत्ते । नडेकुविए । चडिक्की

सरीषोतीषोजियेदिसीपोसइसावावे जियेदिसीकामदेवत्रमणोपासकथावकतिष्ठापावे पावीचरीनेपारत्तलोचनयक्कीबती बक्की
कोयोवक्कीकोवाकाखुबोयक्की धमयव्योछे रीसेवरीकामदेवत्रावकनेएजंभयासीएक्कीवक्के परेकामदेवत्रमणोपासकथावकप्रप्रावि
तमरण तेइनाबोक्कणारठव्को पावणपणो वक्कीकासीवटीएक्कीपोवसन जायावक्कीबाजगुद्विवसुतिकाकरद्वितवर्णकप

चतुर्विधान्वाक्षिप्तएभगकान्तरकरणत'खोमयितुमेतत्पाखनविषयशोभंकार्तुंखल्लयितु देयतोभक्तु सर्वत सन्निभतु सर्वस्य देयविरसेस्या
गत'परित्यक्तु सस्यक्तस्यापित्वागादितिअदृष्टदृष्टसदृष्टेतिभान्तस्त्वध्यानविशेषस्वयोदुष्टदृष्टिदुर्वटोदुस्यगोदुर्निरोधोवश' पारतन्त्र्य तेन
छत' पीडित'भारत'दुर्वटवशात्त'अववाभारत'नदुःखार्त्त'भारत'दुःखार्त्त'सहावसेन च विषयपारतन्त्र्येणछत परिगतोवशार्त्त'सत'कर्मधारय

सन्निभस्तएवा । परिचद्वत्तएवा तंजइसुतुमञ्जसौलखयाद्र' जावपोस'होववासाद्र' शच्छंछसि । रा
भजेसि । तोअहंञ्जइमेण । शीलुप्पलेणजावअसिणा । खुहाखुहकरेमि । जहाणतुम । अहदुह
दृवसदृ । अकालेचेव । जोवयाओववरोविइज्जसि । तएणंसेकामदेवेसमणो० । तेणदिव्वेणंपिसाय

रेठु धारत'ध्यानरौद्रध्याननेवसेकरीने सरणकाशविना जीधतव्यथकीविनाशपामसी तिवारे तेकामदेवआवक्त'हदेवतानेपिशाच
रूपेकरीने एठवोकस्येवके धीशेमणीत्वासपिणपाम्मो'नंहु' मनमाहिस्सेधनधसोमनमाहिष्णोमन'हीपास्यो ठामयकीनचल्योअसंश्रुत

असंपूर्णापुष्पावतुर्हं श्रीतिष्ठिर्जन्मकालेयस्वसहीनपुष्पवतुर्हं श्रीकृपादामन्त्रण्योद्गीर्णतिकीर्त्तिपञ्चितेतिप्यत्र तयापञ्चं वन्द्यतयागित्य
सवर्णकामयतेभिरुपतित्यसर्वसंक्लामसास्त्रामन्त्रणा हेधर्मकामयाएवसर्वपदानिमवरपुष्प शुभप्रकृतिरुपकर्मस्वर्गदातृपञ्चमोषोभ्रमं
मर्षत्राह्नाभिलाषातिरेकापिपासाकांक्षातिरेका एवमेतैर्पदैरसरोत्तराभिलाषप्रकर्षणवोक्तं योऽप्यनुइत्यादिनपञ्चनेकव्यमोयो
द्यादीनिधृष्टयितुमितिमेयिदं देयतोभक्तुं सर्वतः केवलयदित्यन्ताम्यसमवकयसि ततोऽत्र त्वापएवापएड करोमीति वाक्यान्ततत्रयोऽभा
न्यपुत्रतामित्रतानिदिग्ब्रतादीनिविदमणानिरागादिविरतय प्रत्याख्यानानिमस्कारसञ्चितादीनिपौषधोपकामानाचारादिभेदेन

पुष्पसगमोक्खुधम्यकविलयाः । धम्मपिवासियाः । तवदेयाः । सोलाइं वयाइ ।
घेरमयाइ मच्चक्खायाइ । पोसहोववासाइं चासतएवा खोभतस्सआखुडिस्सएवा भजिस्सएवा ।

मसके खडावीनसकेमधावीनसकेखोडीनसके परिसामस्यपणोच्चोकिवाभाजिरोभजनेसीकवतादिलेइने यावत् यब्दे पोसहोउपवास
धनेपच्चक्खाएवहीनोखोडे खोनहीमाजे तु तोयाजनेदीचइणे नीखोत्पक्कमसारीखेयावत्पइगेकरी अक्कअडुअनेवरीवजिवा

प्रति यमीते इत्यादीभ्येकार्याभ्यतिभयप्रकर्षप्रदर्शनार्थानि तिवलियति त्रिवलीका मुकुटोद्दिष्टरचनाधिगेषसकाटेसहस्रविधावेति
चासयितुमन्यथाकर्तुं चलनचक्षिधराशयहारेणविपर्ययहारेणच तत्रचोभयितुमिति सयतोविपरणामयितुमिति च विपर्ययत आता

देवंस० । अमेत्यजाविवहरमायंपासइत्ता । आसुरन्ने० । तिवलियभिच्छिदि'णिछालिसाहट्टु । का
मदेवस० । नोलुप्पलजावअसिणा । खंवाखंछुंकरेइ । तएणंसेकामदेवेस० । तच्छलनावदुरहिहया

तेपियाचरूपदेवतावीज्जीवारतीज्जी वारइसोकक्षायका निर्भोकषको यावत्तय्ये निहरयको ध्यानकरतोयको विचरेति
वारपक्षीतेदेवतापियाचरूपयको कामदेवअमणोपासकने अमीतनिहरयकोविचरे विचरतोदेखीकरीने आसुकासकरीनेकोप्यो
त्रिवलीनिसाउभावेवादी मीपणहरणीछइकामदेवयावकने नीलोत्पलकमलतिणकमलसरीयोखड्गतिणे करदेवताखड्गखड्गरे
तिवारपक्षीतेकामदेव आवकतिकाउजखीयावत्तय्येसचितादेखी एखयीवेदनामलीपरेसहे तिवारपक्षीतेदेवपियाचरूपकामदेव

रूपेण । एवमुत्तमसागे । धर्मीएष्वतत्थेअणवित्तो । अणुवसुभिएअचलिये । असभतेतुनगीएचिइ
धम्मभाणोवगएविहरइ । तएणसेदिब्बेपिसायरूपे । कामदेवसमणोयासय । अभीयअतन्त्र नाय ।
धम्मअभाणोवगयविहरमाणपासइइत्ता । दोच्चपितच्चपिकामदेव । एववयासी । हभोकामदेवाम०
अप्रत्थियप्रत्थिया । नइत्तुमअज्जजाव । ववरोविज्जसि । तएणसेकामदेवेस० । तेणट्टियेण । दोच्च
पितच्चपि । एवमुत्तमसागेधर्मीएजाय । धम्मअभाणोवगएविहरइ । तएणसेदेवेपिसायरूपे । काम

बकोअणुवसुभिएअचलिये । असभतेतुनगीएचिइ
धम्मभाणोवगएविहरइ । तएणसेदिब्बेपिसायरूपे । कामदेवसमणोयासय । अभीयअतन्त्र नाय ।
धम्मअभाणोवगयविहरमाणपासइइत्ता । दोच्चपितच्चपिकामदेव । एववयासी । हभोकामदेवाम०
अप्रत्थियप्रत्थिया । नइत्तुमअज्जजाव । ववरोविज्जसि । तएणसेकामदेवेस० । तेणट्टियेण । दोच्च
पितच्चपि । एवमुत्तमसागेधर्मीएजाय । धम्मअभाणोवगएविहरइ । तएणसेदेवेपिसायरूपे । काम

पचयात् सस्मितगजबन्धयोपेतसखलागोपांगत्वात्सुजातमिवसुजात पूर्णदिनजातपुरतोप्रतउदप्र उच्चंसमुच्छ्रितधिरपृथ्वर्यं दृष्टत
दृष्टदेशेवराश्रमूकर सङ्गवराश्रम्राजतत्वाच्चपु सखबिहताभजायाप्रवकुक्षीयस्यतदजाकुक्षिभक्तबकुक्षीप्रसवत्येनाप्रसव्वोदीर्घोखम्बोदर
स्येवगणपतेरिवाधरौष्ठं करदशसोयस्यतत्प्रसव्वोदराधरकरभभ्युन्नतसुकलाभ्यायतकुडूमखादोमस्त्रिकाधिवकिण्ठसदृत् विमकोषवली

पुरश्चोदेगपिठुतोवराह । अथाकुच्छिन्नलवकुच्छिं । प्रलयलवोदराधरकरं । अभुम्गतमउलमस्त्रिया ।
विमलघवलदंत । कचणकोसीपविद्वदत । अणामियचावललितसर्वेक्षितं । अगगसोढं । कुम्भपट्टि
पुन्नचलणवीसद्गुणख । अक्षीणयमाखनुत्तपुच्छं । मसमेहमिवगुलुगुलेतं । मणप्रवणजणियवेग ।

नू छिउ दूरगणेशनीपरेखावोपेटजेहमो असुतवकुलमान्तीसरिखाजेवषा घवखादातच्छे जेवना वखीजेवनेसीनानीखोखच्छे दानेका
ईकनमायोधमुपतेषनीपरेसकोप्योछे नू उमोअप्रभागजिण्णेषवखीकाख्वानीपरेप्रतिपूर्णवरणवीसजेवनेनखच्छे अक्षीयअश्वतामसरणेपे
तपु छजेवनेमदोखत्तमेवनीपरेगर्जारभकरतो मनअनेपवनखेवनेजीतोछेवेगजिण्णेषवकोषादीनोरूपयिकुर्वे जिष्वापोसहसाखा

इयं समानार्त्ताः स त गपद्द्विद्वयतिसप्तगा निचत्वारः पादाः करः पुष्कसिद्ध चेति एतानि प्रतिष्ठितानि भूमौ भग्नानि यस्य तत्तया मम मां मो

संवेयणसम्पदहृद् । जावन्नहिवासिद् । तण्णसे दिव्वेपि० कामदेवस० । अमोयजावन्निहरमाणं पाम
इ२ । जावनोसवादेद् । कामदेवस० । निग्गथाओपावयणाओ । चालित्तएवा । ग्गेभिन्नएवा । वि
परिणामतएवा । ताहेसंतिपरितंते । सणियप्पच्चोसकंदेस्सा । पोसहसलान्ओपडिगिक्कउमद्दसा ।
दिव्वपिसायरूवयिप्पणहृद् । दिव्वएगमहृत्थिरूवविउव्वद् । सत्तगपविट्ठियसम्मंसट्ठिय । सुजाय

यमणोपासकआवकने अभीतनिउरएणेयावत्तगग्गे विपरतोयको देखेदेखीने यावत्तगग्गे चूष्णावीनसक्के कामदेययमणोपासकनेनि
प्रयनावचनउ तीचखावीनसक्के ओभावीसक्केनी विपरिणामतधर्मउपरि गक्काकखानापीतेदेव तायाकोपरिआतक्कपोषत्तनेउल्लयेपा
खोवखेपाखोवणीनेपोसहसासक्क तीपाखोनीकखेनीकखीनिवकादेवतारूपीपियाचनो रूपकोहेदिथवडोएत्त देवतामोटोशायीनो रूपपि
पुवसातअगप्रधानमु खागाव्यारपग सुउरुरसचिक्कएव्वेसस्सानसक्केकरसक्कितअगउपेगेत्त पोपूतो सुआतअजा सरिणीकखिक्कावी

च्छामिअहधरणतलसि । तिवधुत्तोपाएसुलोलेमि । अवाणंमुम । अट्टदुहद्वसट्टे । अकालेचेव ।
जीविताओविधरोविज्जसि । तंसिकामदेवस० । तेणंदिब्बेणहत्थिरूवेणं । एववुत्ते । समाणे
अभीएजावविहरइ । तएणंसेदिब्बेहत्थिरूवे । कामदेवंसमणोवासयअभीय । जात्रविहरमाणंपास
दूरत्ता । दोच्चंपितच्चपिकामदेवं । एवं वयासी । हंमोकामदेवा । णोविहरइ । तंसिदिब्बेहत्थिरूवे

प्यार्त्तरीत्रध्याननेवसेक्करीनेअकाण्डमरणेच्छ तुज्जनेवीवयकीरहितकारीस तिवारपच्छीकामदेयआवक तिणेमीटेदेवेहाथीनेरूपेक्करीने
एववावचन कक्षाथकासुखायका अभीतनिहरयकोविचरे तिवारपच्छीतेक्करीरूपदेवता कामदेवएववेनामाअमणोपासकआवकने
निउरयको यापतुयब्देविचरतोयकोदेखेदेखीक्करीने दोइवारतीनवारकामदेयआवकने एववावचनकाहे रेओकामदेयआवकतिमही
जपूरवरीचूकावे तिवारेदेवताहाथीने रूपेक्करीकामदेयआवकनेनिर्मययकोएववोजाणेजीयीने एववोविचरतोयकोदेखेदेखीनेछाश

इन्तौयस्यथयवाप्राज्ञतस्याग्नश्चिक्कासुकुशवदभ्युद्भतावृत्तौ विमलवषट्कदनौयस्तदभ्युद्भतामुज्ज्वलमधिकाविमलवषट्कान्तर्भाषनकोगेन्द्र
तिष्ठदन्तकोगीतिप्रतिमाधानामितमीपद्यामितवञ्चापघनुशब्दाखिताषविकासवतीमुखेद्रिताषयेम् तीमकोचितार्थाः पङ्क्त्याः

एतां यस्यातस्तथाश्रमवत्श्रमकारा प्रतिपूयोरारणावस्थ तप्तवा विप्रतिनस्यमासीनप्रमाणदुक्तपुच्छमिति कापथ्य उगयीस इत्यादीनि स
पुरुषविशेषेणानिक्तविद्यावच्छेदोपात्तानिक्तचित्ताद्यादुक्तामिहश्चन्तेतद्वोपविपदुरधिसस्य विप्रश्चण्डविपमस्यकालेनैवदृष्ट्यरीरश्वापक
विपत्तापूधोरविपमारक्तत्वान्नशकाय मशायरीरंमधीन्मवाक्काश्चकंनयमविषेणहृष्टिविषेणरोप्रेणचपूणंनयमविधयोपपूणेचञ्जनपुञ्जा

दिव्यहृत्पिण्डविप्यमहद्वृत्ता । एगमहदिव्यसप्यरूवंविचव्यह । उगविप्रसदिहोविप्र । महाकायंम
सौमसाकालग । नयणविसरोमपुष्पं । अजणपुजनिगरप्यगास । रत्तत्यं लोहितयलोचममलजुयलं
चचलजीह्वधरणियलवेणिभूम्भ । सकृद्वपुसकुडिलजटिल । कक्कसविश्रवफुल्लोवकरणदत्तं । लोह

मोटोछेयरीरमिससरिखोकाखोपत्यतच्छे नयणनेविषेविषरूपीरोसमस्यो मेहवोकाखोकाजलतेहनादिगसरीखोरातानेहवाखोचितता
धरत्रसारीखीभाणजेहनीवखीजोहेलावीखपसपाटकरतीचक्षजनीमद्यिधीरुयमेस्त्रीनेवेणीभूतच्छेत्तुकृत्कृत्तावदामोटाकरतोक्रुटि
खर्कगविशीर्णफणनोमोटोबाडवरफणाटोपकीधोछे मेहवाखोहनाभागरधमधमाटकरतेहनीपरेशब्दकरतो मद्यवीहामणोकिज

कामदेवंसमणोवासयश्चभीय । विहरमाणपासद्गता । आसुरत्तेषु । कामदेवसमणोवासय । मो
क्ष्वाएगिरिहरेत्ता । स्रष्टुविहासस्रष्टुविहरेत्ता । तिवखेहिद्रतमुसलेहि । पडिच्छद्गता । अरेचरणि
तलंसि । तिवसुतोपाएसुलोखिद्र । तएणसेकामदेवे । तउज्जलजायअहिहयासिद्र । तएणसेन्द्रियेएव्वि
रूवे । कामदेवजावनोसचाएइ । जावसणियद्पच्चोसक्कद्ग । पोसहसालाओ । पडिगित्तवमद्ग

आयकरीनेकोयोकामदेवअमणोपासकआवकने सुठादुठसुपकड़े पक्करीने उओआकासेलेइनेउच्छानेउच्छानी मोलाओअना
दाततिण्णसुसखकी पक्कतोवकोमालेम्माणीनेपक्करतीयेनाखे तीमवारपगसुलोलेषपिषापीने तिवारेतेकामदेवआपकतिकेउअओ
तीअवेदतानेसहे तिवारेतेदेवताआधीनेरूपकामदेवआवकनेपक्कावीनसके यावसुयादेहकवेहलघेपाओवेले पोसहसालाओ तीपाओ
नीकलेपाओनीकणीने दिक्कहावीनोरूपतेअनेछोड़े छोड़ीने एकाएअवोमोटोकासवारसर्पनोरूपविकुर्ने पक्कीकेहवोदेउअविपइहीपिप

जेणेवकामदे० । तेणेवउवागच्छद्गता । कामदेवएववयासी । हभोकामदेवा । आवणभर्जसि । त
ओअज्जेवअहरसरस्रकायदूख्हामि२ । पच्छिमेणभाणतिकुसुतो । गौववेढेमि२त्ता । तिक्क्या
हियिसपरिगयाहि । दाढाहिउरसिचिवनिकुट्टेमिजहाणतुम । अट्टदुहट्टअकालेचवजीवियाओवव
रोवज्जसि । तएणसेकामदेवेसमणोवासए । तेणंदिक्खेणसप्पखेण । एववुत्तेसमाणे । अभीएजाववि

प्रायेष्पावीने कामदेवआवकनेएहवोक्कहे रेहोकामदेवआवकजोतु ताहरोअतनहीभाजसी तिवारेतोळ्ळ घाजहीजताहरेयरीरछपरे
सरसरटकरतोषढीसघढीने पाच्छिओभागतिणेक्करीनेतीमवारकरीनेताहरी प्रीवागर्दनवीटीसवीटीने तीष्वाजेमाहारादातविपेक्करी
नेभस्सायका विपेमरीळाढसुं तुजनेठसीसताहरेसबगरीरमाहे विपपसरस्ये जिवारेतु आत्तरीदूध्यानेक्करीनेअक्काअमरणपामसी
जीवेक्करीनेरचित्ठसी तिवारेतेकामदेवएहवेनामाआवकर्म्मतेणेदेवतायेसपरूपणेप्रकारेकत्तोवक्के मिमंययकोयायत्तधमनेविपेविचरे
तेदेवतायीजीवारतीजीवारएहयोक्कहे कामदेवआवकधमनेविपेविचरे तिवारपच्छीते देवतासप्पनेरूपे कामदेवएहवेनामेआवकने

नां कञ्जलोत्कराणायोनिकरं सञ्चरन्सञ्चरन्नाक्रायो यस्य तदञ्जनपुञ्जनि करप्रकायरक्ताक्ष लोहितलोचन यममयो ममस्ययोऽङ्गमभ्यङ्ग
धसुखस्त्रोरत्यर्थं चपखयोजिह्वोर्यस्यतद्वयमस्युगलचक्षुस्त्रिणिष्ठ धरणीतलस्यवेणीयकेसबन्धविशेषपूषलणत्वार्थिन्याम्यामितिपरणी
तथैवैषिभूतसुत्कटीनमिमवनीयत्वात् सुदोष्यज्ञोभासुरतयाहस्यत्वात् कुटिलोपकृत्वातृजटिलः क्रेयमटायोगात् त्रैलोक्यगोनिप्ररोन धत्ता
यापभावात् विकटोयिसीर्षोयः सुटाटोपः फणाच्छरतत्करणेदक्ष उल्कटस्त्रु टकुटिलजटिलश्चक्रयविकटश्चोटाटोपश्चरणश्चातयाजोऽङ्ग
गरधम्मभाणधमधर्मतपोसखोशारकसेवकायमानस्सञ्चखावातेनोदीप्यमानस्य धमधमायमानस्य धमधमेत्येवगदायमानस्ययोगादो
यस्य तत्तयाहस्यविशेषस्त्रुपूर्वनिपातः प्राज्ञतत्त्वादितिभण्णागच्छियतिभ्यपयङ्गरोसुष्यनाकचितोऽपरिमितोऽनर्गाक्षितोयानिरोहमयश्च
सीत्रप्रचण्डोऽतिप्रकटोरोयोयस्य तत्तवांसरसरस्मिन् लोकिक्कानुकरणभापापच्छिमेणभागएणतिपुब्बेनेत्यर्थं निक्कुट्टिमेसिनिक्कुट्ट

गरुडममाराणधम्मिगतघोसं । अणागलिअतिव्वचछरोस । सप्परुवंविडव्वित्ता । जेणवपोसइमाला ।

विषाटगतौ गतिरौघरूप एषवोसर्प्यनोरूपविक्रुपविक्रुर्धने जिणेदिसीपोसजनीपोसजसाठ जिणेदिसीकामदेवग्यायजतिजातेसप

एतौ रौद्रां पुनस्तु गच्छन्तु पापमित्यर्थः किमुक्ता भवति तदुरचिता सति तदुरचि सप्तमि तिष्ठारधिराधूय वन्यमित्यादौ यावत्करणं दिदृक्षुः कश्चिदग
तु डिययमित्युपपन्नं तदुक्तं मद्रुगस्तद्वत्त्वपीठधारिविचिन्तयन्त्यामरणविचिन्तयन्त्यामराणां पयःमहासुखे वणधरं भासुरं नो
दिपस्य वणमात्राघरं दिव्येण वन्द्येण दिव्येण गवेण दिव्येण फासेय दिव्येण सतयणेण दिव्या एतदुष्टदीर्घा दिव्या एतदुष्टदीर्घा दिव्या एतदुष्टदीर्घा
न एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा एतदुष्टदीर्घा

हेनोसचाएति । कामदेवंस० । निगद्याञ्चोपवयणाञ्चो । चालित्तएवाखोभेत्तएका । विप्ररित्तएवा
ताह्वेसतेत् । सणियत्प्रश्नोसकद्रुत्ता । पोसहसालाञ्चोपहिणक्स्वमद्रुत्ता । दिव्यंसप्पखुवंविप्पजह
द्रुत्ता । एगंमहदिव्यं देवखुवंविचुव्वद्रु । हारविराद्रुयवत्थ । जावदसदिसाञ्चो । उज्जोविमाणपमासे

नीकलेमीफलीने पोपघगाबायीपाखोनीसरेपाखोमीसरीने दिव्यमोटोसर्पनोरूपतेननेच्छोच्छोषीने एकमोटोदिव्यदेयतानोरूपविजु
वैपिकुर्वनिगर । दम्भठारेसरोविराजतो यावत्तद्वद्वेदयदिसीने सद्योतत्तवपाखोष्वरतोर्कानेकु उर्यापिरावमानयकोदिव्यप्रधानदेयता

वाभिप्रश्नमिच्छति उज्ज्वला विपणलेयं नाप्यकसद्धितां विपुलागरीरव्यापकवात् । कर्कशाकर्कशगद्रयं मिथानिटीप्रगल्भाप्रकर्षप्रतीक

हरइ । सोविदोच्चपितच्च पिमणइ । कामदेवो जावविहरइ । तएणसे दिव्वेमप्परूवे । कामदेय मम
गोयासय । अभीयआवपासइत्ता । आसुरस्से । कामदेवससरस्सकाय । दूरुहइत्ता । पच्छिम
माएणतिक्खुसोगीव वेढइत्ता । तिक्खाहि विसपरिगयाहि दाढाहि । उरमिचैनिकुठेइ । तएण
कामदेवेत । उज्जसाजावअहिवासेइ । तएणसे दिव्वेमप्परूवे । कामदेय । अभीयपासइत्ता । जा

निर्भयवकोदेखे देखी करीने मोघ करीने कोण्यो कामदेव मामायावकतेइने गरीरे सरसराटकरतो घड़े पछिम भाग पूछवे करीने तीनयला
कादेइयरीरनी प्रीठा पीठे पीठेने मङ्गलीखी बिसे करीने सच्चित्त एहवीतीखी दाढ़ी करीने उरही येने विपेडकदेये तिवा रेवामदेव आयाक
तिणे उअलीकठोर वेद नाने सररीरे करसहे तिवा रे पण्डीते देवता संपरूप कामदेव आयाकने निर्भयवकोदेखे देखी करीने जिवा रे वसुधावीन
सके कामदेव आयाकने निप्रथमा प्रवचन मार्गछ ही बुद्धावीमसकेण्यो भावीमसके सकांक्षानावी तिवा रे ते देवतायाको जयवेचक वेपाखो

लोणाद्विषयद्वयस्तीसविमाणसुयसुदृक्काद्विषयैर्द्वेराधणवाङ्मणेसुरिदेवद्वरं वरवत्त्व घरेभालइयमाळमउठं णवहेमवावचिभसवसुसुखं णल
विकिचिज्जमायगंठे भासुरबोदीपसववणमासुधरेसोचम्मबहिंसएभिमाणेसुमाएसोचमाणत्ति यत्तादियद्वानाघयुत्पत्यय
भेदेनभिन्नार्थताद्रुटयातयाद्वियक्रियोगाच्छकदेवानांपरमेस्वरत्वाहेवैत्र देवानांमध्ये राजमानत्वाच्छोभमानत्वाहेवराज वज्रपाणि

वणे सखिखिणियाद्रूपचवन्नाद्र । वत्थाद्रूपरिहिण । कामदेवं० एवंवयासी । हभोकामदेवास० ।
घसोसिणंतुमदेवा० । संपुण्येकवट्टेकयलवखणे । सुल्लहेणंतवदे० । माणुस्सजम्मणीवियफले । जस्सणंदे०
तवनिगंगाओपावयणाओ । मेरुव्वपट्टिवत्तीलद्धा । पत्ताओभिसमस्सागया । एवंखलुदेवा० । सक्केदे

कारीनेसुचितपचयणंरामप्रधानवस्त्रपट्टस्याहि कामदेवद्वयावक्त्रनेएवधोकाहे अशोकामदेवद्वयावक्त्रतु घटतु भास्यवतहेदेवाहुप्रिय संपूर्णप्रति
ज्ञाजेनोनिर्वाणशरलेजिनधर्मनेविषे एववीताशरीहृदताउपसर्गे करीनेधर्मधीनधूकोभलेलाधोमशुयभवतारनोफळजेतुम्भनेदेवा
सुप्रियनिययनाप्रवचनयीदेवताधूक्षापीनसको मेरुपर्वतनीपरेसीखम्रताद्विको अभिसमस्तपणेकारीनेहृदतापामीधूमनिधयहेदेवाहुप्रिय

छत्वात्समितौसन्नीकृतौमुजौवस्वतत्तबाधद्देवकेयूरेकृण्वलेच प्रतीतौष्टगण्डतलेष्टगण्डोपक्रमर्णपीठाभिधानेरुर्णाभरणेभरण
 यतिवस्वतत्तबातवविषममाळाप्रधानोमौष्ठिसुं कट्मस्तकायस्यतत्तयाकल्पाणकमनुपठतप्रपरवस्तु परचित्तेनतत्तयाकन्यापुस्तानि
 प्रवरयिमास्यागिकुसुमानिषतुलेपानानिषधारयतियत्तथाभास्वरबौक्षीकदीप्तरीर प्रलम्बायायनमान्नाधामरणविशेषकाभारय
 तियत्तत्तबादिव्ये नवर्णमहत्तमितिगम्यतेएवसर्वमनवरंअध्याविमानवस्तुभूयणादिकया युक्त्याष्टपरिपारादियोगेनप्रभयाप्रभावेनत्राय
 याप्रतितिविष्ये नार्चिपादौष्टिज्वाहवातेनसाकास्थालेखवाधामपरिणामेनोद्योतवन्मकाययन्मोभवदितिप्रासादीयविष्माह्लादकम्
 नीययत्यश्चक्षुर्नआस्यतिअभिरूपंमनोज्ञ प्रतिरूपमहृदारप्रतिरूपयस्य विक्रय्यैवक्रियलत्वापन्नरिणप्रतिपक्षभात्रायव्यितमक्ति
 योक्तानिबुध्रुध्रिहोपेतामिसकदेविदेइन्द्रादौवावत्ककरबादिवहश्च वज्रपाणीपुरन्दरेसयश्चअसहस्रस्त्रेभयपगमासुषोदादिदृष्ट

माणमासह । दिवंदेवकवित्तव्वइत्ता । कामदेवस्सपोसहसासअणुपविसइत्ता । अतरिक्खसपडि

नोरूपविज्जेविज्जुर्नीकरीने विहाकामदेवहे पोसहनीपोसहसावियेतिणमाहेपेसेपेसीने आकासमार्गेरक्षोबस्सोनान्नीअवपूरीदे

लोगाश्चिद्वन्तीसविमाणास्यसरस्वाश्चिद्वर्णराधणवाङ्गणेसुरिंदेवयस्वरवत्त्वघरेष्वाद्यवमाद्यमउद्धेयवदेमघाद्यचिन्मधस्यसङ्गुल
विक्षिप्त्वामाणगङ्गेभासुरर्षोदीपस्यवणसाधवरेसोऽन्मोक्षप्येसोऽन्मोक्षस्यएविमाणेसमाएसोऽन्मोक्षस्य शक्रादिशब्दानां च व्युत्पत्त्यय
भेदेनभिन्नार्थतादृष्ट्यातयाश्चिद्वर्णयोगाच्छकदेवानां परमेष्ठरत्वाद्देवैर्द्रुदेवानामध्ये राजमानत्वाच्छोभमानत्वाद्देवराज वत्त्वपाणि

वर्णे सखिखिणियाद् पचवच्चाद् । वत्थाद् परिहिण । कामदेवं एवंच यथासी । हंभो कामदेवासः ।
धस्येसिणतुमंदेवाः । सपुखेकवद्वेकयलवखणे । सुलहेयांतवदे । माणुस्सजम्भणी वियफले । जस्सणंदे
तवनिगंगाधोपावयणाओ । मेरुवपस्सिवन्तीलढा । पत्ताअभिसमग्गागया । एवखलुदेवाः । सक्केदे

धरीनेसहितपचयस्वरप्रधानवस्त्रपचस्याहे कामदेवश्चावकनेएवकोकहे अणेकामदेवश्चावकठ घनत माग्यवतहे देवासुप्रिय सपूर्णप्रति
ज्ञाजेरुनोनिर्वाणहारजेज्जिनधर्मनेविणे एववीताहरीइद्वताउपसर्गे करीनिधर्मधीनधूकोभलेखाधोमनुष्यधवतारनोफलजेतुम्भनेदेवा
तुप्रियनिग्रयमाप्रवचनयीदेवताचक्रापीनसक्के मेरुपर्वतनीपरेसीजम्भतादिके अभिसमस्यपथे करीनेइद्वतापामीप्रमनिषयहे देवाद्युप्रिय

कृतात् सीमितौ सन्वीकृतौ भुजोयस्ततस्तथा च द्वे देवकेयूरे कुण्डले च प्रतीतौ दृष्टगण्डतोपकृण्णमीठाभिधाने कृणोपरपणे प्रगर
 यतिवस्ततया तन्मविचित्रमाकाशघागोमौलिषु कश्मसाकवायस्ततस्तथा कल्याणकमनुपकृतप्रवरपस्त परचित्तेन ततस्तथा कल्याणकान्
 तिवस्ततस्तथा तन्मविचित्रमाकाशघागोमौलिषु कश्मसाकवायस्ततस्तथा कल्याणकमनुपकृतप्रवरपस्त परचित्तेन ततस्तथा कल्याणकान्
 वामतितिविष्ये नापि पादौ तिष्ठाणवाते जसा कान्वाले स्ववाचा अत्र परिणामे मोक्षोत्तय नृमकाययनूयो भवदिति मामादीव चिन्ता दृष्टदय
 नीवयत्पञ्चसु नृनाम्यतिथिपिकपमनोऽत्र प्रतिक्रमहटाररप्रतिक्रमपयस्य विकुर्यैवे क्रियस्तत्वापन्नरिष्यप्रतिपक्षभासायस्वितमक्तिभि
 योका निभुद्रपक्विशोपेता निषङ्गे देवि देवतादीना बलकरणादिवदृश्य कल्याणी गुरन्दरे सयङ्कसक्यस्ते मन्त्रपागमा मन्त्रे वा विष्णुः

मायापासङ्ग । दिव्यदेवकवविउल्लङ्घरेत्ता । कामदेवस्सपोसकृसास्तद्युपविसङ्गरेत्ता । अतस्तिरस्त्वपदि

मोक्षपवित्रुर्विकृञ्जीकरीने जिह्वाकामदेवके पोसकनीपोसकृसाकविपेतिणमादेवेपेपेसीने पाकासमागेरस्त्रोषणोनालीनेपूरीने

लोगाहिर्वक्तासुविभागसयसहस्राहिवर्षेएरावणवाहणेसुरिदेववरवरवत्सघरेआकाशद्वयमाखमठकेणवहेमवाहपित्तपसुकाकुलस
विलिखिज्जमाणगंडेभासुरबोदीपरावणमाखघरेसोहम्मेकप्पेसोहम्मेबहिंसएविमाणेसभाएसोहमाएप्तिशक्रादिशब्दानांपव्युत्पत्त्यय
मेदेनभिन्नार्थताद्रुटव्यातयाहिगक्रियोगाच्छक्रदेवानांपरमेस्वरत्वाहेषेद्रदेवानामध्येराजमानत्याच्छोभमानत्वाहेषराजधज्जपाणि

वणे सखिखिणियाइंपचवच्चाइं । वत्थाइ परिहिण । कामदेव० एवंवयासी । हभोकामदेवास० ।
धम्मोसिणतुमदेवा० । सपुस्सेकवट्टेकयलवखणे । सुलहेणंतवदे० । माणुस्सजम्मनौवियफले । जस्सणंदे०
तयनिगगाओपावयणाओ । मेरुव्वपड्विवत्तीलवा । पत्ताअभिसमग्गागया । एवंखलुदेवा० । सक्केदे

करीनेसहितपचवर्षेराप्रधानवस्त्रपहस्याच्छे कामदेवआवकनेएहवोकाहेअशोकामदेवआवकतुधम्मतु भाग्यवतहेदेवानुप्रिय सपूर्णप्रति
ज्ञाजेहमोगिर्वाहणभारजेखिमधर्मनेविधे एहवीताहरीहदुताछपसर्गे करीनेधर्मधीनधूकोभलेषाधोमसुख्यभवतारनोफखजेतुम्हनेदेवा
तुप्रियनिग्रयनाप्रधचनयीदेवताधूकापीनसक्के मेरुपर्वतनीपरेसीखत्रतादिके अभिसमस्तपणेकरीनेहदुतापामीइमनिधयहेदेवानुप्रिय

कुत्रियकः पुरोहुरादिनगरविधेयशस्त्रदारखातपुरन्दः तथायतकृतयन्त्रेनेप्रतिमाविवक्षितामत् कार्त्तिके दिनेयतञ्जरात्म
 मिष्टश्चविशेषाण्यस्त्रासौ यतक्रतुरिति चूर्चिकारख्यास्त्रातयापधानांमन्त्रियतानांशस्त्रमष्ट्यांभवतीतितद्योगादमौमङ्गमाद्य तयाम
 धयन्त्रेनेहमेधाविनक्षितास्त्रयवर्त्तिनः सतिसमधवानृतवापकोनामवर्त्तशस्यरिपुशष्पशानात्याकयामन मोक्षस्याङ्गमङ्गमोक्षो
 दक्षिणोवोर्ध्वं खोजयोधिपति सतथाएरावचरेरावणः हसीसवारजनयत्य सतथासुदुराजन्तेएतेगुरासेपामिद्रप्रभु गुरेन्द्रगुराणी
 देवीनांशान्द्र गुरेन्द्र पूर्वस्त्रदेवेन्द्रत्वेनप्रतिपादितत्वाद्व्ययावापुनरुक्तपरिहारः कार्यः परजांसिनिर्गन्तानिष्यपरमाचारगतदृष्ट

विदेदेवराया । सयक्कडासहस्रवर्षे । आवसक्कसिसीशसणसि । चचुरासीतीए । सामागियमाह
 स्सीयदेवा । आवसक्कसिसिचयञ्जण । देवाणयदेवीणय । मक्कगएएवमाहिकल्लद्व४ । एवगुल्लुदेवा० ।

सक्कपुत्रदेवेन्द्रदेवतानोराजा । सतक्कीवाक्खेयच्चविशेषोसहस्राद्य यावत्तयन्त्रे सकसिशासणेवेतायका चोरसी८४ चकार पट्टने
 सामागिकपुत्रसरीषादेवताभने यावत्तयन्त्रेचक्षेसिककताचोरवणावळप्रकारेदेवताभनेदेवी नेहमीसभामेवेतावकाएचवोक्कदेवे

त्वेव यानि तान्यन्यत्रापि तानि वस्त्राणि विचारयति यः स तया आक्षिपितमाश्रमारोपितस्त्वग्सुकुटोयस्त्वः स तया न वेदुवनवहेस्त्वः सुवर्णस्य
 सुवन्धिनीचादणीशोभने चित्रे चित्रवती चक्षुःक्षेयेऽकुण्डलोत्ताभ्यां विक्लस्त्वमानौ गण्डोयस्त्वः स तवाशेयप्राग्वितिसामाण्यवसाहस्त्रीणां भिन्न
 यावत्करणदिदृष्टश्च तायन्ती सा एतायन्ती स गणचतुष्टयलो गपाशाण्यः अदृष्टश्च अन्नमहिनीं गण सपरिवाराण्यतिष्ठत्परिसाराया सत्तत्तत्त
 अणियाण्यसत्तत्तत्त यच्चियाहिर्वर्ण्यचठण्यः अउरासीण्यभावः रक्खदेवसाहस्त्री एयातत्त्वनायस्त्रिंशाः पूज्याः सह सरस्वत्यास्त्रोक्तापावाः पूर्वा
 दिगधिपतयः सोमयमवर्ण्यवैश्रमणाख्याः अग्रमहिषः प्रधानभार्या सात्परिवारः प्रत्येकपक्षसहस्राणि सर्वमीलनेष्वत्वारिंशत्सहस्राणि
 तिष्ठः परित्पदोभ्यतरामध्यमावात्मा च सप्तानीकानि पदातिगजाश्चरथपभभेरात्पक्षसप्तानिकाणि गधर्षानीकनाद्यानीकपेति सप्ता
 नीक्षाधिपतयश्च सप्तैवं प्रधानपत्तिः प्रधानो गज एव मन्येऽपि आत्मरक्षार्थं मङ्गरचक्राण्यो चतस्रः सहस्राणां चतुरशीत्यः आख्याति सामा
 न्यतोभापते विद्येयत एतदेव प्रपञ्चापयति प्ररूपयतीति पदद्वयेन क्रमेणोच्यते इति द्वेयवेत्यादौ चावत्करणदेवद्रष्टव्यः अवलोक्य वारकखसेण
 या किञ्चरेण वा किपुश्चरेण धामशोरो गेण वा गधमेण वा द्युतिश्च द्दो एष्टया विद्यावत्करण्यादिदृष्टश्च नुर्बुजसेव खवीरियः पुरिसकारपरक्रमे
 स्तिनायभुञ्जो करणवातेनैव भावति निपातो वा क्पाश्रकारेऽवधारणे वाभूयः करणताया पुनराधरणेन प्रर्तिष्यति गम्यते जहास खो

कुलियकट पुरोमुद्रादिनगरविधेयस्तस्मदारण्यात्पुरन्दरं तथायतकृतयध्नेन प्रतिमाविवक्षितामतं कासिचये दित्येतत्तन्नाम
 मिस्रविधेयपाणयस्मासौ यतकटारितिर्ष्वर्णिकारव्याख्यातथापश्चानामन्विगतानां स्रष्टुमह्णां भवतीति तद्योगादमौमह्णाद्यं तयाम
 घयाध्नेनैवमेवाविषक्षितासोयस्सत्रयवर्त्तिनः संतिसमवधानूतथाप कोमामवल्लरास्तस्यरिपुसष्टशयनात्पाक्यासनं लोक्तम्यादुमवृत्तेषो
 दक्षिणोयोश्च लोकयोधिपति सतथाएरावषण्णैरावण्यं चक्षीसवाचनयल्ल सतथासुदुराजन्ते एते सुराक्षेपामित्रं प्रभु सुरेन्द्रं गुराणां
 देवीनां गइन्द्रं सुरेन्द्रं पूर्ववदेवैन्द्रत्वेन प्रतिपादितत्वादन्यथावापुनरुक्तापरिष्कारं कार्यं परशोसिनिम्नं लानिषधपरमाकागतइन्द्र

विदेदेवराया । सयक्कटास्रष्टुवर्णैः । जावसक्कंसिषीक्कासणसि । चउरासीतीए । सामाणियसाह
 स्सीयदेवा । जावचक्खेसिचवज्जण । देवाणयदेवीणय । मज्झगएवमाहिक्कलइ४ । एवयुत्तुदेवा० ।

सुक्कइन्द्रदेवतानोराजा । सतकीयाध्दियन्नविशेषोस्रष्टाद्य यावत्तयध्ने स्रक्तसिञ्चासणेपेठायका चोरासी८३ हजार इद्रेने
 सामानिकइद्रसरीखादेवताभने यावत्तयध्नेष्वेसिककतापोरवणापल्लप्रकारेदेयताभनेदेवी तेहनीसभामेपेठायकाएश्वोक्कहेइणे

त । अहो देवा० । ब्रह्मीक्षलवाइ । तं दिक्काणं देवा ब्रह्मी जाव । अभिसमखागया । तं खामेभिर्गणं देवायु०
खमतुमरुहतिणदे० । गाइभुज्जोकारययाएत्तिकहु । पायवडिपनत्तिचडे । एयमठ्ठभुज्जोरेखा
मेइरत्ता । जामेवदिसपाउभुएतामेवदिसपडिगए । तएणंसेकामदेवेस० । शिखवसग्गमिक्तिकहु ।
पडिमपारइइ । तेणकालेख । तेणंसमएण । समणेभगवंमहावीरिसमोसरिए । समणेजावविहरइ ।

सुप्रियतुम्हारीबुद्धतादीठी इ द्वेकशीछतीतेमेप्रत्यक्षपणेदीठी एमेतुम्हारीसाचीयातजाणी तेभणीछ हे देवायुप्रियतुम्हनेखासु छु
हे देवानुप्रियतेभणीतु खमिबायोम्यह इमवारवारकशीनेतेदेयताकामदेवनेत्रिकरणशुद्धे तेचनेपणेपछे बलीदोशु चायजोषीनेएश्वो
पर्यवारवारकशीपपराधसमायेखमावीने णिणेदिसीनेते साख्योछतो तिणेदिसीनेते देवतापाछो गणो तिवारपछीतेकामदेवआवक
उपसर्मारहितसुखोजापीने त्रिकरणशुद्धे काउसगपारे तिणेकाले तिणसमेनेविधि अमणभगवत महावीरस्वामीपरमतीर्थकरस
मवसखायवदे । ४ वजारसाधांसुविचरे तिवारपछीते कामदेवआवक उद्याननेविधि अमणभगवंत समवसखाएश्ववीवातसांभकी पूणे

जवूहीवेभारहेवासि । चपाएणयरीए । कामदेवस० । पोसहसालाएपोसहिण । वअचारौनाउ
दअसधारोयगण । समणस्समगवओमहावीरस्स । अतिथधम्मपणुत्ति । उवस०विहरइ । नोग्नमे
सक्काकीणइदेवैणवा । दाअवेणवागंधवेणवा । जावनिगंधाओपावयणाओ । चालित्तएगागेभित्त
एवा । विप्परित्तएवा । तएणअहंसक्कस्स । देविदस्सदेवरणोएयमइं । असइहमाणेइइहहअमागओ

प्रकारेनिअयहेदेवातुअिव अदूदीपनामादीपतेअनेमरतओतविणे चपाएणवेनामेनगरीने विपेकामदेवनामायावअहिउणापोसअमाना
नेविणेपोसअमणीपोसअसहित अद्याप्यनोधरणहारयावतयअेठामनेसयारेवैठोछे अमणभगवतमहावीरस्वामीतेअतणे समीपभर्मनी
प्रअप्रितुअतेअनी अपसपसालेइनेविअरेछे मोकअता नसीनिसयकोदूषकावासमर्थनअुवे कोइदेवताविमानवासीदाणअकणीने अतर
वसीगअर्बादिसमसोकारी यावतयअेनिपयनाप्रवचनअकी असाइयानसके ओभावीनसके परिणामेअरीनेतिवारपळीअ यअइइअ
तानोइइदेवतानोराजातेअना एअयावचनअवमानतोयको सहुअमाअिएअवीइदताअणअअतोयकोतेभणी अइअभायोअओदेवा

त । अहो देवा० । इष्टी इलसाइ । तदिदृष्टाणदेवा इष्टी जाव । अभिसमसागया । तंस्वामेभिणं देवाणु०
 खुमतुमरुहतिणदे० । गान्मुज्जोकरण्याएत्तिकहु । पायवहिएपंजलिच्छे । एयमठंमुज्जोरेखा
 मेइरत्ता । जामेवदिसपाउ भुएतामेवदिसपहिए । तएणंसेकामदेवेस० । गिरुवसग्गामितिकहु ।
 पडिमपारइर । तेणकालेण । समणेभगवंमहावीरेसमोसरिए । समणेमावविहरइ ।

सुप्रियतुम्हारीबुद्धतादीठी । पूछेकहीछती तेमेप्रत्यक्षपणेक्षेठी । एमेतुम्हारीसाधीयातजाणी । तेमणीछ हेदेवाणुप्रियतुम्हारेसासु छु
 हेदेवानुप्रियतेभखीतु खमिवावोव्यछं इमवारवारकहीनेतेदेयताकामदेवनेविकारण्यमुद्धे । तेनेपेगेपछेबलीदोगु सायजोसीनेएषवो
 अर्थवारपारकहीअपराधखमावेखमावीने । गिणेदिसीने पावोछतो तिणेदिसीनेते देयतापावो गयो तिवारपछीतेकामदेवआवक
 उपसम्भरचित्तुवोभाणीने । विकारण्यमुद्धे काउसगपारे तिणेकाले तियसमेनेविधे अमणमगवत मचापीरस्वामीघरमतीर्थकरस
 मयसद्याचवदे । ४ हजारसाधांसुविचरे तिवारपछीते कामदेवआवक उद्याननेविधे अमणमगवत समवसद्याएउवीयातसामकी इणो

तितवधार्सणं वावन्नोभगवत्त्वामभिहितस्तथायमपिवक्तव्यं अयमभिप्रायोऽन्येष्वविधमभिगमसच्चित्तद्रूपयुष्मर्गादिक्रममचरणप्रवेगे
 विश्वतिथय पुनः पौपषकत्वेन सचेतनादिद्रव्याणामभावात्तद्वृत्तवानयमपि पोषधिकवृत्तिं शयेनोपमितं यावत्स्वरणादिन्द्रिय
 ज्ञेयवसमेषु भगवन्वावीरे तेऽप्येव च वागच्छद्भरता समणभगवन्वावीरतिक्कुत्तोऽप्यायाचिष्यपयाचिष्यं करेद्भरता वदद् गममभरता
 याचासये याद्भूरे सुख्यु समाण्ये अभिसुहेपजस्त्रिष्ठे पञ्जुवासवृत्तिं तएणसमणे ३ कामदेयग्रसमणोवाभयग्र तीमेवमभरतामाजी
 वाएपरिसाए इतथास्य औपपातिककाधितं सुख ताडकथ्य यावत्तुधर्मकथा समाप्ता परियत् प्रतिगता तद्यै व सञ्जयेपमुपवर्धते तएण

तएणसिकामदेवेसु० । इमीसेक्काएलद्वेसमाणे । एवं खलुसमणेजावविहरद् । तंसेयसुलु । ममसु
 मणभगवंमहावीर । वंदित्ताणमंसित्ता । तओपडिणियत्तस्स । पोसहपारित्तएत्तिकड्ढ । एवंसपे

प्रकारेअमथमगतविचरे तोडिवेनिचयसुम्भनेअमणमगवंतमहावीरस्वामीने वादियाजाठ वादीममस्वारकरी तिचारपचीपाओ
 धावु वावीनेपोसहपारवोद्विकरणधुद्धे सुम्भनेकस्ये एउपोमनसेचीतवेयुद्धअण्णयवकापठरेपठरीने सुउगाअनेअस्यभारएउकावका

समणे १ कामदेवस्रसमणोवासयस्स तीचेयमइधू मज्झीमाए तस्साय मज्झन्ती मज्झत्या इत्यर्थं इति परिसाएजइएपरिसाए तस्स पय्थन्तीति जइययोवय्यादिज्ञानवत्त सुनयो वाचवमा यतयो धर्मक्किवासुप्रवतमाना अपणेगसुवाते अपणेगसुयवंदपरिवारातो अनेकयतप्रमाणानि यानिहुदानि परिवारो यस्सा तथा तस्साधर्मं परिकययतीति सस्सन्धं किम्भूतो भगवन् उचचले ओषधले यायत्करणादय्यवच्छिन्नवत्त अतिगळोऽतिक्कातायेपपुरुषामरतिर्यम्बत्त मज्झागळोऽप्रमितत्त एतदेवप्रपच्यते अपरिमियत्तविदि

इइइत्ता । सुद्धयावेसाइवत्थाइ । अण्णम० । मणुसुवगुरापरिविद्धत्ते । सयाओगिहाओपडिणि वल्लभइइत्ता । चयनगरिमठम्मज्जोण्णिगगच्छइइत्ता । जेणेवपुसुभइ चेइए । मज्झासंखेनावपज्जुवा

पणरीममुच्चनीओखेपरवत्तो यकोजेआपणोघरतेवरत्त तीमीसरेनीसरीने अपानामेनगरीतेचनेमध्यमध्यविधालेकरीनेनीसरेजिहा पूर्णपूर्णभट्टचेत्ययनत्तच्छे जिहाजिमसत्तआवकसेवेतिणप्रकारेसेवाकारे तिवारेअमत्तभगवतमज्झावीरस्सामी कामदेवआवक्कनेतेइवी मोटीयावत्तुयद्धेधर्मकथामगवतेकणीकामदेयादिकसत्तसंभलेअमत्तभगवतमज्झावीरकामदेवआवक्कनेएवययासीएत्तयोक्केमामले इने

अपरिमिताभिरिति बलादीनि तैस्तुक्ताय सतयावस्थायीर प्राण वीर्य जीवप्रभय तैयमावृण्वन्तीति पुंसैतेऽतोऽति संशय
 मशानुभायताञ्चाति कास्यतासारवनवधण्यिच्चायरमञ्जरनिगधोसतु इभिसरे यरत्कालप्रभवाभिन्नवमेयगद्गत् मधरोऽनिर्योत्रोयम्
 इगुमेरिवस्यरोयस्य सतधाठरोबिल्वदाणस्यविवरस्य वतुस्तथात् सिरसकिन्नाए मृद्वनिसकीर्णतायामस्य गद्गांगतचित्तत्वात्तुमरमल्ये
 तिसिष्यत्वं षटपीवद्वीयाएअगरमातेव्यक्तवर्ष षोसेत्यर्थं अन्नामणाएअनवरयवमानयेत्यर्थं सम्यक्तरमयिवावाएमर्गान्नरसवोगमत्वा
 पुनरुक्त्वातेपरिपूर्णमधुरयासुखभासापुगामिणीएसरस्वर्षए भणित्वाजीयणनोऽरिणासरेण्योजनातिश्रामिणागद्गेनपद्वमागजाए
 भासाएभासइअरहाधमा परिकष्टेइ अर्धं मागधीभापायस्यारसोर्ध्वं शौ मागध्यामित्यादिक मागधीभापावृक्ष्यपरिपूर्णं नाजिभापते
 सामान्येनअणमसितिर्बिबिधो मगयान् अर्धं पूजितोपजोचित् अरहस्योवासर्गश्चत्वात्कथं यद्वेय ज्ञेयामुष्टे यमस्तुयवान्नानाम्

सइ । तएणसमणेभगवमद्वावीरे । कामदेवसतीसिय । जावधम्मकहासम्मत्ता । कामदेवेइसमणेभ

अहोक्वामदेव आणतुम्भनेभावीराविनेसमेवर्त्तमामयक्वा एक्केदेवताताडरेसमीपिप्रगच्छो तिवारपच्छीतेदेवताएकमोदो पिगावक्कपवि

घामरूपतयापरिक्लपयति अग्रेपविशेषकधनेनेति तथातेसिसम्भे सिद्धावखमणावरियाण अगिष्ठाएषममाइकखुड
 दादीना येवन्दनाद्यर्थमागतास्तेपाचसर्गपासायार्णामावदेशोत्पन्नानामभार्याणां च्छानामम्भान्म्याअस्सेदेनेतिसा
 मासातेसि आयरियमणारियाणअप्यणोभासाएपरिष्णामेष्वभापापरिष्णामेनेत्यर्थं घम्भं कयामेवदग्गदा
 असोएवभीवाअजीवारंभेमोक्खेषुखे पावेष्वासवेसबरेमिक्खरे एतेपामसित्त्वदग्गनेन भूत्यन्नाननिरातमावतकांतर्णा
 शिक्कादिक्कुदयंननिराकरणात्परिणामवस्तुप्रतिपादनेन सकलसिक्कासुम्भिकक्रियाणामनवद्यत्वमावेदिततथाअत्वि
 वल्लदेवा वासुदेवानेरद्वयातिरिक्खजोणियातिरिक्खजोणिणीठमायापियारिसउदेवादेवखोयासिद्धीसिद्धापपरिनि
 सिद्धाहततत्त्वतापरिनिर्वाणसकलकम्मं हतविकारभिरहादतिसास्यमेवंसिद्धपरिनिर्हंतानामपिविशेषोऽवसेय तथा
 सुसावाएअदिन्वादाणेमेकुणेरिमाहे अत्तिओहेमाणेमायाओमेपिक्खे दोसेकलहेअमक्खाणेअरईरईपेसुखे परप
 मिक्खादसणसुखे अत्तिपाग्गाइयाइवेरमणेओअविवेगेजावमिक्खादसणसुखविवेगेकिक्खणासुख अत्तिभावअत्त्यप्तिव
 नत्थित्तवयइ सुचिच्चाकम्मासुचिच्चफला भवन्ति सुचरिताक्रियादानादिका सुचरीणफला पुण्यफलाभवंतीत्यर्थ

स्वकला भवन्ति भुसङ्गुणपावेवन्नात्माशुभकर्मणी नपुन साख्यमतेनैव नवध्यते पञ्चायतिजीया प्रत्यायते उत्पद्यन्ते इत्यर्थः सक्ने
 कष्टाण्येपावएष्टानिष्टफलं शुभाशुभकर्मैतत्पर्यं धम्ममाहसुखदुःखमन्तरोक्तं श्रेयश्च दुःयश्चानरूपमाघटे इत्यर्थः तयापूणेमेरनिम्मयेपाव
 यणेसक्ने इदमेव प्रत्यक्षं नैयन्म प्रबध्मजिनयासनसत्यं सङ्गतं कपायादिशुद्धत्वात्नुवर्णनतं यणुत्तरेयदिदमानं प्रधानतरेकत्रिण
 अद्वितीयं सशुद्धे निर्दोषपङ्क्तिपुत्रे सङ्गुणसत्त नैयाउए नैयायिकां न्यायमिष्टं सङ्गुणसत्तये मायादिगन्धस्पर्शनसिद्धमगो विदितमितिपय
 मुत्तिमम्मे अस्सितविच्युतैरुपायं निव्वाणमम्मे सिद्धिषोवावाप्तिपयं परिनिव्वाणमग्गे कम्मोभावप्रभवमुद्योपायं मज्जुत्तुप्पणीणमग्गे
 सङ्गसङ्गुष्यययोपायं इदमेवप्रबध्मफलतं प्ररूपययत्तिपुत्र्यंठियावीवासिङ्गति निष्ठितार्थतयावुत्ततिषेवत्तयामुच्चं तिकर्मभि परि
 निव्वायते स्वस्सीभवंति किमुक्तं भवतीति सङ्गवुक्खाब्भतकरेइ एगञ्चापुणएगभयंसारोएकाप्याद्वितीयपूज्या सयमानुठानवाएका अम
 हयीअर्चायरीरंयेयति एकाप्यति पुनरेकैकेन वावेन सिद्धा तितेमात्तारं निग्रन्थप्रवचनसेवक्काभदतावामटारकाभयत्तातारोवापुज्यक्क
 म्मावसेसेणअब्भतरेसुदेवलोगेसु देवप्ताए उववप्तारोमवन्तिमहद्धिएसुमहच्छुएसुमहाजसेसु म्हावन्नेसुमहापुभावेसु म्हासुत्तेसु
 इरंगएउप्पिरद्धिएसु तेणतत्तदेवामवन्ति महद्धिवियाजावप्पिरद्धिएयारयिराइयवज्याक्कउगटुविषययभियभुयार्थंगदकुड्ढमद्दगउतत्त

कथ्यपीठधारीविधिस्तत्त्वामरस्याविधित्तमास्त्रामउच्चिसठविदीप्तामिविचित्राणिवामउच्चित्तिसुकुटविशेष'कह्वाणपवरवत्वपरिचिवा
 कह्वाणपवरवत्वानुलेवणधरामासुरवीदीपलवणमासधरा दिव्येण वक्षेण दिव्येण गधेण दिव्येण संघयणेण दिव्येण सठाणेण
 दिव्याए इहठीए दिव्याए जुईए दिव्याए मभाए दिव्याए छावाए दिव्याए अत्रीए दिव्येण तेएण दिव्याए लेसाए दसदिसाए उब्जोए
 माणपमासेमाणागईकह्वाण्ठाठिइकह्वाण्ठागमे सिमहापासाईयादरसण्णजा अभिक्खापडिक्खातमाइल्लुत्ति यदिस घम्मं फल
 तदास्याति तथा एय खुम्बु चउच्चि ठाणेभिं जीवानेरइयत्ता एकस्म पक्करेति एवमिति वच्चमाणाप्रकारेणेति योरइयत्ताए कम्म पक्करे
 त्तानेरइएसुउववज्ज ति तज्जहामहारमयाएमहापरग्गहाए पक्कदियवहेणं कुप्पिमाणारेणंज्जणमतिमांस एवचए एण अभिखावेणं
 तितिरिक्खुजोणिए सुमाइल्लयाए अक्कियवयणेण उक्क वणयाएव घणयाए तत मायावचण्णुप्पि' सत्त्वद्धन सुग्घवधन प्रहत्तस्स समीप
 यस्मिंविदग्धरच्चण्णायं सणमव्वापारतया अवस्यान वच्चम विप्रतारणं मणूसेसु पगइमइयाए पगईविणीयवाए सागुकोसयाए अम
 च्छरियाए प्रक्षतिभद्रकतास्सभावतएवापरोपतापता अनुमोयीदयदेवेसुसरागसंखमेण सज्जमा संजमेण अक्कामनिज्जराएवासतवोक्क
 म्मेणं तमाइल्लइयदेयमुत्तरूपं नारक्खत्वादिभिर्बधन तदास्यातीत्यर्थं तथा जज्जनरयागमंतीजेनरया जाववेदणानरए सारीरमा

[illegible]

ओयेरमणएवमुसावायाओ वेरमणअदिखादायाओवेरमणसदरसंतोसेइच्छापरिमाणेतिदिगुणव्ययाइ तज्जहा अणहादउवेरमण
 दिसिख्यउवभोगपरिमोगपरिमास्य चत्तारिसिक्खावयाइ तज्जहासामाद्वदेसावगासिय पोसणेववासोअतिशिसविभागोअपच्छिम
 मारणतियसुलेखणाक्खं सुणाआराइणाअयमात्तसो अगारसामाद्वएवममे पख्खेएयक्खममसिक्खावए उवट्टिएसमणोवासएसमणो
 वासियावा विहरमाणाएआणाएआराइएमयईतएण्णसेमइमहावीरतिककुत्तो आवाहिणपयाहिणकरेइ २ वदइणमसइअत्थे गइवासु हा
 णिसममइट्टुट्टुजावहिययात्तहाएत्तइइ २ समणभगवंमहावीरतिककुत्तो आवाहिणपयाहिणकरेइ २ वदइणमसइअत्थे गइवासु हा
 मविप्ताआ गाराओअणगारित्थ पक्खयाअत्थे गइयापघाणुअइय सत्तसिक्खावइयंदुवाखसविह गिहिवम्म पछिवन्ना अवसेसापरि
 सासमण्यं भगव महावीर वदिसानमसिप्ता २ एववयासी सुयक्खाएणभते निम्न ये पावयणे एवंसुपखत्तेभेदत्तं सुभासिए वचन
 व्यक्तित सुविणीए सुट्टुशिये सु यिनियोज्जनात् सुभाविते तत्त्वमण्णनात् अणुत्तरेभते निम्न ये पावयणे एवसुपखोचम्म त आइक्ख
 माणेउवसमत आइक्खइओघादिनिग्रहमित्यर्थं उवसमआइदलुमाणाविवेग आइक्खइवाअप्रयत्थागमित्यर्थं विवेग आइक्खमा
 णायेरमण आइक्खइमनोनिहत्ति मित्यर्थं वेरमणआइक्खमाणा अकरणंपावाणक्खमाणा आइक्खइधम्म सुपयमादिसुखरूप मूसेति

गवमहावीरे । कामदेवएववयासी । सेणूणकामदेवा । तुमपुअरत्तावरत्तकालसमयसि । एगेटेने
 अतियंपाउःमूए । तएणसेदेवेएंगंमहपिसायरूवदित्ठव्वइत्ता । आसुरत्तेः । एगमहनीलुप्पलअ
 सिगहाय । तुमएवंवयासी । इमो कामदेवानावनीवाओववरोविज्जामि । ततुमतेगटेउणएअइत्तम
 माणे । अभौएजावविहरसि । एवययुगरहिआ । तिखित्तवसग्गा । तहेवपडित्तारियआ । जाव
 देवोपडिगया । सेणूणकामदेवा । अइसमइहताअत्थिअज्जोइ । समणे भगवमहावीरे । वइवेसमणे

कुर्वे विक्रवीने तुमठपरेकोपोयनीएकमोटोनीछोत्पलकमससरिखोपल्लेइनेतोनेतिणेदेयताइसोकण्णो । अओकामदेवत्तभाजिनओ
 भाजेतोतुम्हनेजीवतअयकीरएत्ततुम्हनेकरीस तियारेतु तीयेदेवपिगावरूपेएणवाकअायका निर्भयनिडएयतोधमं ध्याननेविपेयिषरे
 इणेप्रकारेवर्षकविना इममिणठपसंगं तुम्हनेकीआ तिण्णे प्रकारे तेवातसर्वकषी यापत्तुग्गदे देयलोकेदेवतागयो अओकामदेवयायना
 एवातभाषीकामदेवकहे वास्वामीसाचसर्ब तिवारेअमणभगवत श्रीमहावीरस्वामी यइवेककता घणांसाधुनिप यपरिप्रकथ्यता अने

दृश्यनत्विष्यभ्यन्ते केदुसमणेवामाणेषेवा जेएरिसुधस्यमाइक्खित्ततेप्रभुरितिशेषं किमगपुणएत्तोउत्तरतर एषवदिताजामेवदिसिपा
 उभयातामेवदिसिपिण्डगयत्तिषट्ठेससमठ्ठेत्ति अस्येपोइत्यर्थं अथवा मवोदितवस्तुसमर्थं सगत वन्ताइतिकोमकामन्त्रणवचन
 यज्जोत्तिथार्याइतिएवमामंत्ये वमवादीदिति सेइतिन्ति यावत्करणादिइ इत्थं समतिसिक्खति एकार्वाचित्तैविशेषव्याख्यानमप्ये

शिगग धेय । शिगगं धीओयआमत्तेत्ता । एववयासी । अइतावअज्जोसमणोवासगा । गिहिणोगि
 इमसक्कावसता दिव्वमागुसतिक्खजोगिणए । उवसगंसमसइइ । आवअहिंयासेइसकापुणाइ । अ
 ज्जोसमणेहिनिगगेषेहि । दुवाससगगणिपिण्डग । अहिज्जमाणेहि । दिव्वमागुसतिरिक्खजोगिणए

धग्गीसाधवीनेआमत्तीने एहवोक्खे अशेषावो अमणोपासकने गट्ठीग्गस्यावासरइतावकां पिणजे दिव्वदेवसवधी मतुल्लसवंधीति
 र्यधसवधीवा जेउपसर्ग उपजे तेउपसर्गसइ यावत्तथ्ये अहिंयासेतिमगक्खित्त तुमेयावो अशो आर्यो तुमेक्खवा अमणनिग्रथीया
 व्हादसगीसूखमाणावसीगणिपिटक समसससक्खनाआणाणहार तिषेक्खरीनेदिव्वदेवताममुप्रतिर्यचसवधी जेदेवतामाकीषाउपस

हि । समंसिंहितएजावष्विवांसंतए । तएणसेवहवेसमणा । णिग घायणिगगीओय । समगम्मइ
 तहत्ति । एयमइ विणएणपच्छिसुणेइ । तएणसेकामदेवेस० । हइतुइसमणभगवमहावीर । पमि
 णाइ पुच्छइ । अइमादियइसमणंभगवं । महावीरंतिक्खुंसेवइइणमसइ । वदितागममिस्ता ।
 जामेवदिसिपाउअया । तामेवदिसिप्रडिगया । तएणसमणेभगवमहावीरे । अणयाचपाओपडिउ
 ष्हिया । अणवयजावविहरइ । तएणंसेकामदेवेसमणो० । पढमउवासगपडिमं उवसप्रजिस्तामआव

गंनेसंविवासमयंऊवो वावतुअविवासो तिवारेतेवकथेकथताघणाअमण साधुअनेनिपयीसाअी अमणभगवतनांअचनतहत्तिअीधा
 एअवोअर्थविनववारीनेसाभसेसाअसीने तिवारेतेकामदेवआवअणो मननेविपेअपसतोपपामे अमणभगवतअीमहावीरस्वामीने
 प्रअअरेपूछेअयअेअमतिकानेइइवने विवेवारेअमणभगवतअीमहावीरने तीनप्रअणयादेईने वादे वादीनमम्मारकरीने जिणे
 विसीकामदेवआयौऊतो तिणसीवदिसीकामदेवपाओपयो तिवारपछीअमणभगवतमहावीरस्वामी एअअप्रकावेअेयानगरीयो

विहरद् । तएणसेकामदेदेस० । वड्डहिजावभाविप्ता । वीसंवासाद्रुं समणो । वासगपरियागंपाउ
णिप्ता । एकारसउवासगपड्डिमसम्भंकाएणफासेप्ता । दुमासियाए । सल्लेहणाएअत्ताणं । उभूसि
त्तासड्डिमत्ताद् । अणसणाएच्छेएप्ता । आलोद्वयसमाहिप्ते । कालंमासेकालंकिच्चा । सोहम्मकेकप्पे
सोहम्मायसिंसयस्स । महाविमाणस्सउत्तरपुरच्छिमेणं अरुणाभेविमाणे । देवत्ताएउववस्से तत्थणं

वाहिर अनपदक्खणीजेदेयनेविपेविचरे तिवारेतेकामदेवनामाआवक्ख प्रथमपहलीदृश्यमप्रतिमाएक मासनी उवमपदालोर्ध्वनेयावत्
ग्रथेविचरे निरतीचारतपकीधोअिणे तिवारपच्छीतेकामदेवआवक्खणाच्छठ अठमादितपकरतावक्खा बीसर घरसपर्यंत अमणोपासक
आवकनोपवीयपसेपाखीने इम्मारद् । आवकनीप्रतिमासर्वजिनेवशी कायायेकरीने फरसी आउपे परिपूणञ्जवाछे जलेसमेविना
सुक्कीसलेइग्याकीधी आपरीआत्मातपसधातेमावीछे साठभक्तापाणीरचितअणसणेछेदीने सर्वपापभासोवृनेसमाधिमम राखतोयको
शुभधानेकालमासेकालकरीने पणिलो । सौधर्मनामादेवलोक्क तिणदेयलोक्क सौधर्मावतसकएणवे नामे मशामोटीविमाणछे तेउने

पामसितदन्वतोवसेवमिति निमित्तं येषाम्भोसिनिगमनवाक्यायाश्च तच्चेदं एव पशुजन्तून् समन्तेषु आवसुषपत्तेषु तौ च यथाप्यभ्ययन्त्युपपन्नं देवमभो
स्तिवेमीति उपसृक्तद्वयानां द्वितीयाध्ययनविवरणसमाप्तिमिति । २

अथ्येगइयाश्च देवाय । चत्तारिपलिश्रोवमाद्र ठिद्रपस्यत्ता । कामदेवस्स विदेवस्स । चत्तारिपलियोवमा
द्र ठिद्रिप्रस्यत्ता । सेयुभते कामदेवे । तच्चोचेव देवलोगाश्चो । आसक्तवएय ३ । अयतरचद्रचद्रत्ता । वा
द्विगमिहिति । कश्चित्तववज्जिहिति । गोमहाविदेष्टेवासेसिन्निहिति । शिवसेयोवियश्च उक्तयगस

उत्तरपूर्वनेमथ्यैर्यान्तूषे अथयामविमानतिष्ठविमाने देवतापणेरुपनो तिष्ठविमाने कितक्षाष्टदेवतानोपा उग्रोप्यारपय्योपमनो
स्थितिश्चैव कश्चानीयेपस्यत्ताकश्चो तिष्ठा कामदेवस्स देवतामाहपिण देयतासवधी प्यारपत्योपमनीस्थितिरुभीष्टे देवमयन्तुस्त्वामी
ते कामदेवदेवता तिवेप्रयमदेवलोफुड ती देवतासवधीपाठखोतेष्टनेनयकरी यमतर्थातरैरुपतपवीने किञ्चान ईने उपजसेकिञ्चो
द्वितीयामेव पञ्चसौतेकश्चो नृगीतमसवाविदेष्टेष्टमेविष्टेसीम्नस्वेकर्मयीन् किञ्चस्ते निचोप वीजापथयननोएज खेययपूरोययो । २

अथलतीयं व्याख्यायते तत्सुगममेवमवर उक्तेषोक्ति उपक्षेपस्योद्घात । तृतीयाध्वयनस्य वाच्य
भगवया जावसंपत्तेण उवासगदसाण दोस्त्रस्य अन्वयणस्य अयमद्वे पञ्चमेतच्चक्षणंभतेकेषद्वे पञ्चमे इति

मत्त२ उक्तेवोतद्रयस एव खलुजंनू तेणकालेण तेणंसमयेणं वाणारसीणामणय
यसत्तूरयामहद्वि ए तत्थएवाणारसी ए नुलणौपियाणामंगंहावदपरिवसद् अद्द
माभारिया अद्दहिरणकोळीन्त्रोणिहाणपत्ताच्चो बुद्धिपवित्थरपत्ताच्चो अठक्कया

स्थिये वासोस्वामीतीजा अध्ययननोअर्थ दूणेप्रकारे निचयजंनू तिणेवालेतिणेसमयने विपे वाण
कोटस एणयेनामा पैत्य जित्तघन एणवेनामे राजा मणच्छिवत तिणेवाणारसी नगरीने विपे च्छुण
गटस्यवसेछे यदो च्छवत यावत्कोद्द परामवीनसके सोमाएणवेनामे तेणनेस्त्री वस्तीनेचने आठि
धरतीने विपे बूरी राखीछे वस्तीआठकोसव्यापारे बघेछे आठवर्गछे एकेएके वर्गे ससञ्चार गाद् ए

वएण जहाद्याणदोईसरभावसब्बकज्जवधुा वएयाविहोत्या सामीसमोसढोपरिसानिगया चुल्लणी
पियावि जहाआणदोतहानिगखो तहेवगिहिधम्मपडिवज्जइ। गोयमपुच्छातहेव । सेसजहाकाम
देवस्स । भावपोसहसालाए । पोसहिएवं भचारी । समणस्समगवओमहावीरस्स । अतिएधम्मपग
स्सिउवसपज्जिस्ताणविहरइ । तएणतस्सचुलणीप्रियस्ससमणो० पुब्बरसावरत्तकालममए एगेदेव

जाणतो तिमनगरने विपे मेदीसमानईसरतखपरयावत् सर्वकामनो चखावणहार एहेवसमे भगवतसमवसन्ना परपदा वाङ्गने
गइ हिवेचुखणीपितापिखववा आणदआवक्कादयागवो तिमणीजवादवाजावेतिमणीजयावचना१२ त्रतसांभखीनेतिमणीजखीधा
गौतमस्सामी पूज्जोतिमणीव कखो सेयसगखोणीकामदेयनी परे आणयो धावत् यधे पोसहसालाने विदे पोसहमदितत्रप्प
धारी यखो अमणमगवतत्रीमहावीरने समीपे चर्मनीप्रक्षप्ति उससंपवाले इने एवपोयको विचरे तिवारपखीते चुल्लणीपिया यम
खोपासकआवक्कने आधीरात्रनेसने आधीरातवर्त्ततायखा एगदेवतासमीपसुखभागले आख्यो प्रगटखवो तिवारपखीते देवताएक

त्कोटकैर्नैत्यमधीत कृषिगणकामधममिति सामानामति श्रामानामभार्यतभ्योमससोक्षेप्ति त्रीणि॥
इति श्रुत्यानि त्रीणि मांससखण्डानीत्यर्थ आदाणभरियसिप्ति आदाणमाद्रुणं यदुदकतैसादिकमन्यत ,
तदुदकैकडाशसिक्किटाहेलोऽभयभाजनविशेषे आद्र्याभ्युक्ताखवासिभाद्रु चामिति आसिचामि ॥

अतियपात्तभूए । तएणसेदेवेएंगंनौलुप्पलणाव । अस्सिगहायच खणिप्रियसमणोदासः । एव उन्ना
सौ । हमेचुल्लणिजहाकामदेवे । जावनभजसि । तस्सेअहअक्खजेवुत्त । साअग्गि , गग्गेगेमि ? ।
तवअग्गअग्गोवाएमि ? । तस्सेमंससोक्खेरिमि ? आदाणभरियसि । कडाहअसिअहहमि । तज्जनात्तम

मीलोत्पखकमखसारीणो यावत् अस्सिककीजे खड्गभासीएहयेो यकोचुल्लणीपितोआवकने एहवावचनक्ख ।
जिमकामदेवआवकने कल्लो तिमज्जो उ वतनहीमानीसतो ख आजताजरो यकोपुव तेवने ताजरावरट ।
रेआगसपुवनेमारीसमारीने मांसनाख्खातीनकरीससखाकरीने आघणेरमसोयकोक्खणो एहवेक्ख

सेणय । सोणिणयच्चाह क्कामि । जहाणतुमच्चट्टुहट्टयसट्टेच्चकाले । जीवियाओववरोवेज्जमि ।
तच्चोचुलणिपियास० तेणदेवेणं एवं वुत्ते । अमीएजावविहरइ तसेट्टेवेचुलणी० अभीयजायपासइ
दोच्चपितच्च पिचुलणीपिय । एव वयासी । हभोचुलणी० तच्चेवमणइ । सोजावविहरइ । तसेट्टेवे
चुल० अभीयजावपासित्ता आसुरत्ते४ चुलणिपियस्ससमणो० जेठुपुत्तगिहाओणीणेइरत्ता । अग्ग

साहरोगास्ये जेणने मसेक्करीने सोणीये करीने छाटसु जिवारे तु धात्तरोत्थानेउरीने ओधनेवसयको अगाले कीयतस्य यकी
रचित्तरीस तिवारपणीते पुसुखणीपिताआवक्क तिणेदेवताये एवोक्कत्ता यका निर्भीकयको निडरयकोविचरे तिवारेतेदेवतापुसु
णीपिताने निर्भीकबळो यावत्तेदेखेदेखीने दूजीवारतीजीवार पुसुखणीपिताआवकने एवोक्कत्ते एवो पुसुखणीपिता तिमहीजपू
रीतेक्कत्ते तेपुसुखणीपितातिमहीजविचरे तेदेवता पुसुखणीपिताने निर्भीकजिडरयको देखेदेखीने मक्ककोधयतक्कवो पुसुखणीपिता
यमणोपासक्कआवक्कतणो वळो पुत्ततिणपुव्वप्रतेवरक्क सीध्याणेआणीने सुव्वआगलेमारेमारीने तिवारपण्हे ते देवतामांसनासुखातीन

ओषाएइरत्ता तओमससोस्तितीकरइरत्ता आदाणभरियसि कडाहंसिअहेइइरत्ता चुलणीपियस्सस०
 गायंमसेणयसोणिणयआइ चइ तएणसेचुलणिपियास० तउज्जलजावअहियासेइ तएणसेदेवेनु
 लणीपिय अमीयजावपासइरत्ता दोच्चपितअ पिचुलणीपियं समणोवासयएवंवयासीहंमोचुल० अ
 प्तियपत्थिया जावणमनेसितओअइ अज्जमज्झिमं पुत्त साम्भोगिहाओणीयेमिस्ता तवअगगओवा
 एसि अहाजेद्वपुत्त तइवभणइतइवकरेइ एवंकणीयसंपिजाव जावअहियासेइ । त । सेदेवेचलणी०

करेआधणेक्करीनेकडाणेभरेतेकडाशामाहितलेतलीने पुखणीपिताअमणोपासकआवक्कनो गावयरीरमासेक्करीलोहीयेक्करीनेछाटे
 छाटीनेतियारपडीतेपुखणीपिताआवक्कतिखेउज्जलीवेदनाप्रतेयरीरेक्करीनेसहेतियारपक्कीतेदेयताबुखणीपितानेनिभीक्कनिभयक्को
 देखेवणीदेखीने बीजीवारतीजीवार पुखणीपिताआवक्कनेतेदेवतावारवारणेप्रकारेएइवोक्कहोचुवणीपिताअप्राधितमरणना
 पावयहारजोठ व्रतनणीमनिजोछ आजताइरो मध्यपुवतेनेताइराधरयक्कीभाणीसभाणीने ताइरेआगवपुवनेमारीसनिमवडा

अमीयस्वपासद् चत्तत्वं वावन्तुलणिपिय स० एवं वयासो ह भेचुत्त० अपत्यियपत्यिया० अङ्गान्तम
आवनप्रवसि तमोस्वह्यस्मकाद्रमाभाता मद्रासन्ध्याहोदेवतगुरु जणगी दुक्कग्कारिय तसेमा
अंगिहमोस्वणेमि० स० तत्र घगघाएप्रिस्त० तम्रेअससेलएकरेप्रिस्त० आटालभरियमिक्त
डाहवसि अह्मेमितवगातमसेणय सोणियययअइ० चामिजहाएतुम अट्टटु० अकालेचेवविवरो

पुत्रनेकीघोतिमज्जेतिमज्जेकरेइणेप्रकारेकहवेटानेपिण्णुसुणीपिताने मासेसोकीकरळाटे तेसहेतियारेतेदेवतापुत्रुणेभित्तानेनि
भीकयकोयावतगयेदेखे पठवीवारपिण्णुसुणीपितानेसमणोपासयनेएवोक्केयणेपुसुणीपितायावक्क तु पमार्यितसरणनोप्रार्थन
हारजो तु व्रतनहीभावमावसीतोपाजताहरीइणेमातानेमद्राएवनेनामे सार्यवाणीदेवगुबसमानगर्भप्रतिपाज्जनाइवरर क्रियानी
करणहारतेताहरीमातापोतानीधरणीपाणसुं पाणीनेताहरे पागलमारिसमारीनेतियारपकीमांसनतीनसूसाकरिस्सुपावणेभरी
नेकडाओतियक्कडावामाहेतेहने सवीसवसीताहरीगावमांचे करीकोणेदेकरोनेयरी एकोटीयजिवारेतु धार्तयानरौद्रयाननेकसे

विज्जसि तएणसेनु० तीणदेवेण एवमुत्तेअमीएजावविहरइ तएणसेदेवेचुलणीए अमीयजावविहर
माणपासइनु० दोच्चपिएववयासी इमोचुल० तहेअजावविरोविज्जसि तएणतस्सचुलणीप्रियस तीण
देवेणदोच्चपि एवमुत्तेसमायस्स इमेवाखवेजावअम्मत्थिए० अहोणइमेपुरिसेअणारिए अणारिय
बुद्धी अणारियाइ पावाइ कम्माइ समाचरे णेममजेइपुत्तसाओगिहाओ गीणेमिममअग्गओ
वाएइत्ता जहाकयतहाविचितेइ जावगायआइ चइ नेण्वेमममत्थिमंपुत्त साओगिहाओजाव

अथालेसरीसतिवारपल्लीतेपुष्पणीपिताआवकृतिणेदेवतायेदूसोकाप्राथक्काभिर्भयवकोयावत्बिषरोतिवारपल्लीतेदेवतापुष्पणीपिताने
निर्भोकाभिडरयकोविसरतायकोदेखेपुष्पणीपितानेवीजीवारएणवोकेइअणोपुष्पणीपितातिमशीजकहेजीवयकीमारीसतिवारतेच
पुष्पणीपिताआवकनेतेदेवतामेवीजीबारतीवीवारदूमवारवारतेदेवताकस्येथकेएणवोअभिप्राययावत्तुयब्देमनमेचैतयेअणोएकोएक
पुण्यमणअनार्यअनार्यदुष्टिनोषणीवणीअनार्यद्वुरीयकीनखरेकरतोपापनोकरमतेअनोकरणणरजीवेमाअरोवखोवेटोमाअरावरखकी

सोऽपि च आह स्वइनेनेवममक्रणोयसपुस्त साश्चोगिहाश्चोतहेयजावश्चाह चइजावियगइममममाता
भहासत्यवाहीदेवतगुरु अणिणि दुक्करकारियं तपियणइच्छइ साश्चोगिहाश्चोगीनेत्ता मम अगगओ
वाइस्तए तंसेवखलुममएयपुरिसगिगहेस्तए त्तिकइच्छइतिते सेवियआगासिएउप्पत्तिए तीगयग्गभे
आसादिए महयाइसदेयकोजाहलेकएतएणसाभहासत्यवाही तकोलाहलसह सोच्चा । निमम

आप्पोआणीनेमाहरेआगलेमाखोवहीजेहरीतकीधीतेसर्वधौतवे यावत्तयइदेमाहरोगावद्धाद्योवलीजिणेमाहरोविषेटपुवमाखोपो
तानावरवी आणीमासखोहीखाब्धो वलीजिणे माहरोखबुवेटोआणीनेमाखोमाहरावरयकीआणीनेतिमहीगतलीनेमाहरोगाव
द्धाब्धोवलीहिदेजेमाहरीमाताछेतेमद्राएइवेनामिसार्थवाहीदेवतागुरुसमामजननीमातावकीगर्भनीप्रतिपालनाकरणणारइइरत्त्रिया
नीवरणारतेइमेमारवाभणीवांछेतेमाहरावरयीआणस्सेयाणीनेमाहरेआगसमारिस्सेतिवारेसुभनेभसुद्धेओएपुवनेहिदवणाभा
बुएइवोविचारीनेमनवचनकायावेउद्धोतेदेवतापिणआकासेउपखोतिणेयाभोपक्कखोपुसणीपितायाओमहीतमोटेसादेकरीनेओका

जेणेवचुलगीपियसमणोवासय तेणेवउवागच्छइइसा खुलणीपियएववयासी कियंसुतातुमेमह
 थारसहेण कोलाहलेकए तएणसेचु०अम्मयं भइ सत्थिवाहिएवंवयासी एवखलुअम्मोनजाणामिके
 विपुरिसेआसुरसे॥ एगमहनीलु०असिंगहायम्म एववयासी हंभोचु० अपत्थियपत्थिया४ वज्जि
 या नइगंतुमंजावविवरोविजसि तएणअहंतैणदेवेण एववुसेसमाणे अमीएजायविहरामि तएणसेदे
 वेसमअभीय जावविहरमाणपासइइसमदोच्चपितच्चंपिएवंवयासि हंभोचुल० तहेवगाइआइंचइ

हलकीघोतिगारेतिकामद्रासाधवानीतेकोलाहलयदसंभलेसाभक्तीनेजिहाचुलणीपिताअमणोपासकआयक तिहाआवेआवीकरीने
 चुलणीपिताआयकनेएहवोकहे किमवेटाआजखिखातेमोटे मोटे सादेकोलाहलकीघोतिगारेतचुलणीपितामातानेमद्राएहवे नामे
 सार्यवाहीनेइमकहेइएप्रकारेखलुककतानिखवहेमामजीछ जाणु कोइकपुरसभाजमोअपरिकुयोयकोएकमोटोवीजखीसरखोनीखो
 तपसकमलसरखोफल्लेइनेसुक्कनेएहवोकसोरेपोचुलणीपिता अप्रार्थितमरणनावाछणहारइमक्कीनेखोटु व्रतनभाजेतोऊ मारीस

तएण अहत्तउज्जलजावच्चहियासेमि एवतहेवउच्चारेयल्ल सब्बजावकणीयस जामआइ चइ अहुत
उज्जलजावच्चहियासेमि तएणसेदेवेमम अभीयजावपासइए ममचउल्लंमि एववयासि हभोचुं अप
त्थियपत्थियाणावनभंजसि तच्चोत्तिअज्जआइमामातागुरुजावरोविज्जसि तएणंअहतेणंदेवेण एवंप
सेसमाणे अभीएणावविहरामि तएणंसेदेवे दोच्चपितच्चपिममं एवययासी हभोचुल्लणीपियाअज्ज

ठमनेएहकोससोतिवारेछ तिएदेवतायेइमकस्सायकामिभोअयकोधमंघ्यागमाहेविचको तिवारेतेदेवतामुम्भने अभीतनिइरोवको
यावत्विचरतोवकोमुम्भनेदेखेदेखीनेवकीमुम्भनेदुवारतीनवारतेसुवतामुम्भनेइमकहेरेकोपुणणीपितापर्यकीपरेमामलोकोनेइरीने
गामळाटेतिवारपणीछ तेउज्जलीतीवरेदनातिणप्रतेसहीअज्जिवासीइणेप्रकारेपूर्वकीपरेसर्वगातइहीसुंमगलोविरततत्तपुत्रनेमा
रीमासबधिरवरीळाटेछ तेउज्जलीतीवरेदनातेउनेअज्जियासुसुखावत्तिवार तेदेवतावकीमुज्जनेनिभोअमिइरयकोदेखेदेखीवरी
नेवहीमुज्जनेचठकीवारइमकहेरेकोपुणणीपिताप्रप्रार्थितमरणभावीअणहारजोप्रतनहीभाजे तोपावताइरीमाता अइमामावकी

भाववरोविज्जसि तएणअहतेणदेवेण एववुत्तस्ससमाणस्स इमेयारूवेअस्मात्थिए अहण्णइमपु।रसअ
णारिए । आसमायरएजेयमअं । अद्रुत्तसाओगिहाओ । तद्देवजावकाणोयसंजाव०आइं चइ । तु
भेवियणंइच्छइ । साओगिहाओजायणीयेत्ता । मअअग्गाओघाएत्तए तंसेयंखलुमअ एयंपुरिसंगि
यिहत्तएत्तिकइ । उट्ठातितेसेवियसेअगासे । उपप्रतितेमएवियखंभे । आसादितेमहयाइंसहेयं ।

यायतुगद्धेपूखनीकतेइनेछ मारीसतिवारपणीछ तेदेवतायेएहवेवचनकस्साअभीतमिठरयकोविचर तिवारपणीते देवतासुम्भने
वीजीवारअनेतीजीवारएहवोसुम्भनेकहेअरेहोपूखणीपिताआवकावतुगद्धेतुजनेमार छु तिवारपणीछ तियोदेवतायेइयेप्रकारेइम
कसोथेकमारहेमनेएहवोसकत्त्वअपनोअहोएकोइएअपुरयअनार्थइरकर्मनोकरणहारपापिठपुरयअणोमारोवकोपुअघरधीआणी
नेमारोतिमहीअविचेटनेमारेशअपुत्रनेमारीनेमांसखोहीकरीनेगात्रकाओएतखेछ इदरओवणीतुआरोनामणीघोपोतामेवरयीत
अनेपिणकाणीनेमारिववाछेअनेमारहेअगेमारेछ मारियानयोतोमखोसुम्भनेनिसयइये पापिठपुरयप्रतेक्कासुंएहवोपिचारीनेति

एतच्चत्तयाविदर्शनं विरूपाक्षार धिमीपिकादि वृष्टमवलोकितमिति मम्मवद्विस्तभनत्रत स्युप्रप्राणातिपातत्रितेभ्यो भगवन्नात्ति
नायायं कोपेनोद्वाबनात् सापराधस्त्रापि व्रतविपयीकृतत्वात्भग्ननिवम कोपोदयेनोत्तरगुणस्य कोषाभिप्रक्षयस्य भग्नत्वात् भग्न
पोपभोष्णायारपौपधमद्वात् एवस्त्रातितीयार्थत्वात् पथा एनमर्थमालोचयगुरुस्योनिवेदय यावत्स्वरणात्पडिक्तमामिनिवर्तस्य निन्द्या

कोलाहलेकएतएणसामहा । चुलणीपियस० एववयासी । नोखलुकेइपुरिसे । तवजावकणीयमपु
त्तसाओगिहाओणीणेइस्ता । तवअग्गओषाएइ । एसणुकेइपुरिसे तवउजसगकरेइ । एसणतुमे
विदरिसणेदिठ्ठे । तएणतुमइवाणिभगवयाभग्गणियमे । भग्गपोसहेविहरसि । तेणतुमपुत्ताएयस्स

वारेल्ल उद्योतिसेआकासेतेदेवताउपद्योउपवतेवकेनेतिवारमेस्सादोयायाभोषनेमोटे मोटे सादेकोलाहलकीधोकोलाहलकीधायवति
वारतेमत्तासायंवाणीपुलसीपितात्रावकनेएउवोइमकहेनोनहीकोइपुबपताउरोवकोपुनमध्यमपुत्रपुवने यावत्स्यन्नेषापणायय
कीपुबपयाणीनसंकेताउरेआगेकोइमारीनसंकेएकोइएकपुबसतुभनेउपसगकरेएणेप्रकारेपोतेकोइएकदेवतानोदरसणदीठोतिणे

चि आत्मसाक्षिक कृत्वा कुब गरिहासि गुबसाक्षिक कृत्वा विवेचि विठट्टाविधिविवाटयतङ्गावायुबन्धखेव
चारमलसाक्षनेन अक्षरणयान्ते अभुट्टे चितदकारणाभ्युपगम कुब अक्षरिष्ठतवोकम्मा पायप्पिस्त पडिव

ठायास्स । आलोहिआवपडिवज्जेहि । तएणसेचुलणीपियास० । अम्माएभट्टाएस०
विणएणपडिंसुणेइत्ता । तस्सङ्गाणस्सआलोएइ । आवपडिवज्जेइ । तएणसेचुलणिं
उवासगपडिम् । उवसंपज्जित्ताणविहरइ । मट्ठमंतवासगअहासुसंजहाआणंदो ।

तुग्गे चिवष्ठासांप्रतिआपयावतपञ्चकखाणतपनियमसामायकपोसहतेइसर्वनोभंगकीर्षा विचरोच्छोतियेतु
समबच्चनकायायेकरीनेषालोवतुग्गे तपप्रायश्चित्तस्योतिवारेतेचुलणीपिताएणवेनामेआवक्कमाताभट्टासा
करीनेएण्यमातानेविनयकरीनेसामलेसांमणीनेतेठठिकाणे पापनास्थानकआखोवेयावतुग्गेप्रावस्थितस्य
आवक्कयावक्कमीपडिस्सीदर्थेनप्रतिमासूत्रनीविधितियेकरीनेउपसपदात्ते इनेविचरेपस्खीआवक्कनीप्रतिमास

मिपीयादिषु स्थितिषु प्रतिप्रायश्चित्तस्य प्रतिपादनाय तेषां प्रायश्चित्तमशेति ये प्रतिपद्यन्ते तन्मन्मपाशमाधूयेन मृतीप्राय
विमलसु कीर्तयन्तवचारागुपातितात् इति उपायकद्वयानां तृतीयाध्ययनस्य विवरण समाप्तम् ।

तएवसेचु । तेनन्तरालेणजहाकामदेवे जावसोहमेकप्येसोहम्मा वहिसगसमहाविमाणस्म । उक्त
रपुरच्छिमेण अरुणप्यभेणामंविमाणे देवताएउववणे चत्तारिपल्लिओयमाइ ठिइ महाविदेहेवासि
सिउमहिद्विपू निवखेओउवासगदसाण तइयंअउमयणसम्मत्त ३ उक्खेवोचउत्तयस्म एव खुलुज्जन तेण

खीवीवावतगग्देतिम । (इत्यारि प्रतिमात्रावक्रमीवहेतिपारिरेतेषुसुणीपितातेइवाप्रधानतपेक्षरीजिमकामदेवनीपरे यावतयादे निम
सौधमं कल्पे सौधमावतसकएइवेनामेसजामोडोविमानतेइमेविपेउत्तरपूर्वतेजने मध्यं गामकूणेपणमएइवेनामेविमाननेविपेजई
नेदेवतापणे देवताउपनोतिजांथ्यारिपत्त्वोपमवाउपानीस्थितिकक्षीतिजांवीषपीनेमहाविदेहेमोचपामसीनिज्जेप उपासकदयानो
तीजाअध्ययनमोचयंसपूणे वयो । विवेकओस्वामीवउवाअध्ययनमोचूणेप्रकारेनिचयजंभूतिष्येक्वालितिषेसमयेवाणारसी एइवेनामे

अथ चतुर्थमध्यममारभ्यते तदपि सुगम नवरूपैत्य कोठका पुरास्त्राग्नरे काममहावन घन्याध्वमार्या जमगसमगति योगप्रदो

कालेण तेणसमएणर वाणारसीएणवरोए कोठुएचेइएद्वियसत्तूगाया सुरादेवगाहावर्इ अष्टुदिस्ते
छहिरणकोहीओगिहाणपत्ताओ जायछळ्यादसगोसाहस्मिएणं वएणंघषाभारियासामीसढो
जहाआणदोतहेवपडिवज्जइ गिहिवमज्जहाकामदेवो जावसमणसमगवओ । मणवीरसमपण्णसि
सुवसपज्जिताणविहरइ तएयतस्ससुरादेवस्ससम० पुव्वरप्तावरत्तकालसमयंसि एगेदेवेअंतियंपाउ

मगरोकोठकएवैनानामाधैत्यजितयमुनामे राजासुरादेवएवैनानामे गाथापतिवसेष्वहियतदीप्तवतह्विरखओठिनिधानभतघरतीमे
गाहुरासीछेयावतुगंखेअज्जगोठुठससहस्रगाये एअएकज्जएववाहे एववागोठुठससयाएवैनानामेमावांस्वामीसमवसयाजिमआणं
दत्तिम । एवतअगीशारकरोतिमहीअतरेजिमकामदेवे । एवतठपस्सातिमठसरेयावतुगंखेअमणभगवतघरमतौर्यकरमणवीरस्वामीति
कारेसमीपधर्मप्रज्ञप्तिधर्मनीअपसपदालेईनेएववोयकोविचरे तिवारपछीतिणसुरादेवआवकनेआधीराअतेहनेसमयनेविघेएककोइए

भविष्या । सेदेवेणमह । नीलुप्पलजावच्चसिगहाय । सुरादेवस० एववयासी । हभोसुरादेवा
 अपत्थिवपत्थिया४ । अइयंतुमसीलाइजावनभजसि । तच्चोनेद्वपुत्तसाओगिहाओगीणेमि तजअग्ग
 ओघाएमि । एवमससोह्लएकरेमि आयायभरियसिकहाहगतिअहाहमिस्सा तवगायमसेगायसो
 खिएणय । आइ चामिअहाणतुमं । अकालेजाववरोविज्जसि । एवमज्जिमयकणीयस । एकोकोप

कदेवतामुरादेवनेसमीपेआओप्यामीनेतेदेवताएकमोटोकासोनीओत्पलकमखसारिणोपसिप्यज्जायलेइनेमुरादेवयमणोपासकनेए
 वयोकहेमोसुरादेवपापिटअप्राक्षितमरणप्राणंअराखोतु, सीकवतादियावत्तग्ग्वेनहीभाजीसतोहिवणाताइरोजेठपुत्तवडोपुत्तताइ
 राधरयीपायीसपायीनेताइरेअगखपुत्तनेमारीसइणेप्रकारेपूयंकीयरेमंसनासूखाकरीसपाधणेमरीनेकडाओतेकडाओमाअवाकी
 नेताइरेपुत्तनेतहीसताइरोगअमसेवरीनेवकीओहीवेवरीनेकाटीसविमत, दुपकारोवेदनाकरीनेअकालेयावत्तग्ग्वेमरणपामीसइ
 मइणेप्रकारेविधेटुत्तनेमारेखपुत्तनेएकैअपुत्तनापाचपाअखाकरीसत्तिमहीअकरे विणेप्रकारेपुत्तणीपितानापुत्तनेकीभाविणइण

नेत्यर्थं सासेद्व्याप्तौ यावत् कारणादिद् दृष्ट्वा सासे। कासेर जरेः कृच्छ्रश्रुतेः सगदरेः परिसा० अजीर
दिष्टीः सुहृन्मूलेः अकारए।। अस्मिन्वेयणा१२ कंठवेयणा१२ कंठु१४ उदरे१५ कोठे१६ अकारकः अरोच

चसोऽपि तद्देवकरेद्रजहाधुतुगोपिवस्त्र नवरं एके क्वेपचसोऽपि । तएणसेदेवेसुरादेवंचलत्थं पि
एववसासी । इमोसुराश्चप्रत्ययप्रत्यया जावनपरिभजसि । तच्चोतिध्वज्जसरीरस्सजमगसमगसेव ।
सोऽजसरोगायकीप्रविश्वामि त० सासेकासेजावकोटे जहाणतुमं धट्टदुहृजावववरोविज्जसि । तच्चो

एतलोपियेपएकनामाचसुकाकरेतिवारपच्छीतेदेवतासुरादेवआवकने चउधीवारपिणपणेप्रकारेएहवोक्कहेरेहोसुरादेवआ
प्रार्थितमरणनामार्थनगरयावत्शब्दे जोतु अतनहीभाजीसतोऽह ताहरे शरीरमाहिजमगधनेसमगकहताएकवारसमकालेसोऽरो
गशरीरलाजताहरेभाजस्विणोऽहवाचीसतेकोरासासथासन्वरदाधमगदरअजीरणमेववेदनायावत् । एवं कोठकगतिवारेतु आर्त्त
ध्यानेकरीदुःखपामीने जीववकीरचित्तच्छसीतिवारपच्छीतिकोसुरादेवयावत्शब्दे विचरेइस्सेप्रकारेदेवतादोइवारतीनवारसूचकहेटा ॥

सेसुराजावविहरइ एवदेवेदोच्चंपितच्चपिमणइ जावधवरोविज्जसि तएणतस्ससुरादेयस्स तंगोटेयेगा
दोच्च पितच्चपि । एववुत्तस्ससमाणस्सइमेयाएवेअग्गम४ । अहोणइमेपुरिसे आगारिएजावममारयइ
अणममजेद्वुत्तजायकणीयसं जावआइ चइजे वियमे सोलसरोगायकातेवियइच्छइ । ममसरीरग
सिपक्खिवित्तएतसेयखलुममएयपुरिसंगिरिहत्तएत्तिकइउच्छाइए सेवियआगासेउप्पतितेतंगयग्गुभे

यमेत इणपामीनेमरीस तिवारपणीते देवतासुरादेवआवक्कने तिणेदेवताये यीवार एणवोइमक्कत्तायक्का एणवोमननेविदे
अभिप्रावणीतवनकरे अणोएक्कोइ एकपुबपमहाहुट अनायपापिट यावत्तुयइ कुक्कमीनीचपुबसल्ले जियेमाहरोवदोजेठपुवविचेटपुव
यावत उट्टपुमने मारीने जावत्तुणीमीसि करीनेमाहरोयरीरळायो वसीअिणे पापीये । १ सोलसरोगमोटकामाहरे मरीने
वियेसमकालेकरीने सवामिवाबल्ले तो सुक्कनेमळोमिचवकरीनेपापिटपुरसने गावोभापडूएणवोविचारीनेउतावळोउयो तेचवेनेदे
वताआकासमार्गेआयनामणीउययोउपठतेतिषेबांमोगादोआळ्योमोटेमोटे सायकरीने कोणाहळसुरादेवेकीधोतिवारपक्कीतेधवा

आसाद्र ए महमहयासद्देण्कोलाहलेक ए तएणसाधन्नाभारिया कोलाहलं सुच्चा निसम्म जेणेवसुरा
 देवेसमणोवास ए तेणेवल्लवागच्छद्दएवंवयासौ कियदेवाणुप्पिया तुभं गंमहयासद्देण्कोलाहलेक
 एतएणसेसुरादेवे साधयुभारियएववयासौ एव खुलुदेयाणुप्पिया केविपुरिसेतद्देवकद्द जहाचुल
 शिपिया । धन्नाविपट्ठिभणद्द जावकणीयसणोखलुदेवा तुभं केद्दपुरिसेसुरीर सि जमगसमगसोस

नामेभार्यायेसुरादेवमोक्षिधोकोलाहलसामल्योसामणीकरोनेजिहासुरादेवआवकच्छेतिहायाकायेतिहायावेआवीनेसुरादेवने
 एवोकेहेयसोदेवाणुप्रियक्खिमक्षणमणी तुभं मोटे मोटे सादेकरीनेकोलाहलकीधोकिणेतुभंनेउपसर्गकीधोतिवारपणीसुरादेवआ
 वकखानामेभार्यानेणप्रकारेएवोकेहेयप्रकारेहेदेवाहुप्रियाखलुककता मिअयकिणहेवपुवसेसुभनेउपसर्गकीधोतिमणीवकहे
 जिमपुल्लणीपितानेमाताभेक्खोतिमतेरीतेधनाभार्यासुरादेवनेतिमकहेवावत्तोटासुवनेकुगलच्छेतिमकहेनहीमिअयहेदेवाणुप्रिय
 तुभारेकोद्दएकपुरुपसरीरनेविपेजमगसमगककतासमकाहे । ६ सोसहरीगाभणीतत्काखतुरतवाकीनसके इमवाणु एकोद्दएकदेव

इति षट्पञ्चाशदधिकारस्य समाप्तम् पञ्चमम् अक्षयम् ।

सरोगायकीप्रखिलवद् । एसणकीविपुरिसेतुम्भउवसग्ग करेइ । सेसजहाचुलणिपियस्स । भट्टाभग्गइ
खिरविसेस । आवसोइस्सेकप्पे अरुणकतेविभाणे चत्तारिपलिओवप्पाइ ठिइ मत्ताविदेहेजामेसिम्भि
हितिप्प । खिक्खेवओउवासग्गदसाणचउत्थ अक्कयणसम्मत्त४ । उक्खेवोपचमस्स । एव गुलुजयूतेण
कालेण । तेणसमएण आक्खियाणयरीसखवणेउज्जाणे । जियवत्तुराया । चुट्ठसयएगाहायइ

तापुबपट्ठनेआवीनेउपसंगकीधोसेसवर्वाकतोविरतत्तपुक्खणीपिताआवक्कने भट्टामाताक्कने तिमचीजसर्बनिरपसेपजाणवोयावत्
यअसोषमदेवलीकेप्रथमदेवलीके अरुणकतएव्वेनामे विमाननेविपे जिहाप्यारपत्त्योपममीस्थिति कशीळे इतिज्जाजइउपनोमहा
विदेशेवनेविपेअवतरीनेमोक्षपामस्ये सीक्कस्ये ५ जिह्वेप उपासकदसाएव्वेनामेअगतेउनेधोयाअध्ययनतणो अयंसपूर्णदयो ।
उत्तेप विदेक्कीस्सामीपाचमाअध्ययननो अयइणेप्रकारेमिअयत्तेजबूतियोक्खेतियोसमयनेविपे आक्खिक्काएव्वेनामेनगरीसखवत्त

अद्भुतावच्छिन्नकोटिचोक्रावच्छब्दया दसुगोसाहसिखण्डवणं बहुलाभारियासामीसमोसष्टो
 अष्टाभ्याणदीतष्टागिद्विधमंष्टिद्विज्जइ सेसंजडाकामदेवे जावधमपयत्तिपवस० विहरद्रुतएयांतस्म
 चुहुसवगस्स पुव्वरत्तावरत्तकाले एगेदेवेच्चंतित्थजावधमसिगद्धाय एवंवयासीहभोचुल्लस । आवणभंज
 सि । तत्रोअब्बजेठुत्तगिहामोयीयेमि । एवज्जहानुल्लयिपिय । गयरं एक्के कसत्तमससोल्लया ।

एववेनामेउद्यानभच्छे अतथत्तएववेनामेराजापुण्यतकरहवेनामेगाथापतिवसे वल्लोक्कसुवत्त वाघत्तच्छिचिरस्सनीकोठनिधानेक्ककोटि
 म्याजेकम्यामारोक्खत्तजइसज्जारगतयपकगेक्कमोष्टि एषपात्रअगोक्कवक्खहाएहवेनामेभार्यभगवत्तभारीनेसमयसखा निमप्याणदया
 पक्खीषोत्तिमणीअसुसुखनोषर्म । दत्ततथावक्खनाअगीकारकरेवीओसुर्वकामदेवनीपरेजायलोयावत्तय्येआवक्खनीइम्यारइप्रतिमाकूप
 धर्मनीउपसंपदानेइनेविषरे तिवारमल्लीतेपुल्लआवक्खधर्मध्यामनेविपेविषरतोएकदाप्रस्त्राधेमध्यरावनेविपेएक्कदेवतासुसमीपप्रागले
 पारीनैयावत्तअप्लेइकरेनेएषयोक्केभभोपुल्लगतकआवक्खजोतुतावरराअअवत्तनभीभाजेतोक्ख आअविषयांताइरावत्तापुव्वनेवरकयी

आवकणीयसजावद्वाह चामि । तएणसेसुल्लेजावविहरइ । तएणसेदेवेचुल्लसच उत्त्य पियंययामी ।
हभोचुल्लजावनभजेसि । तोतेअज्जइमाओ । छहरणकोहीओगिहाणपत्ताओ । छयत्ति० अण
वित्थरपत्ताओ ताओसाओगिहोओणीणेमिप्ता आलहियाएणयरी सिघाडगजावपहेसुममयओ
समताविप्पइरामि अहाणतुमअट्टुइइअकाले । औवियाओविवरोविज्जसि । तएणसेचुल्लमए

आणीनेमारोसइणेप्रकारेविमशुखणीपितानीपरेकीघोवणीएतकोविगेयएकर पुत्तमासातसातमांसनासुखाकरेयावतुगदेविचेटपुत्तने
अणपुत्तनेमारीनेगरीरच्छांठे तिवारपळीतेपुसुयतअ वावतुधर्मयीपुकोनहीतिवारतेदेयतापुसुयतकआवकनेधवयीवारपिणपूणेप्रसा
रेएवोवहे देवोपुसुयतक वावतुआजवतनभाजीसतो अ आजताहरीअइछहिरएयकोडाताहरेनिधानप्राप्तजेअथाजेवधेअहिरएय
नीकोछिआपारेवधेतिअताहारावरयकीआणीसआणीनेएआसभिकामगरीतिअमाहे यावतुसिघाटकचक्कचसरमहापयसुवसगले
हीमारगनेवियेविकेरिसतिवारेतु आसंजानद्वौदूथानेकरीने अकासवका जीवेकरविबर्जतरहितअहं सतिवारतेतेपुसुयतअआवकने

तेणंदेवणाएवंमुत्तसमाणे । अभीएजावविहरद । तएणसेदेवेचुल्लस० । अभीयआवपासिप्ता ।
 पितच्चपिएवमुत्ते । तद्देवजावविवरोविज्जसि । तएणतस्सचुल्लसएणंदेवेणं । दोच्चपितच्चंपिएवंदं ।
 अयमेयाएवेअथल्लिएए । अहोएणंदमेपुरिसेअणारिए । जहाचुल्लणिपियातहाचिंतेइ । आवक-
 सजावद्रं चद । जाओवियणाइमाओमम । छहिरएकोहीएिहाणपत्ताओ । वड्ठि० प्रवित्थरपर ।

तिखेदेवतायेइमकास्सेयकेअभीकनिर्भोकायकोयावत्विचरेतितवारपक्कीतेदेवतापुसुयतकने भिमवयकोयावतशब्द देखेदेखे
 वीजीवारइएप्रकारेएओकक्षावका तिमहीअयावतशब्दे कीबतअवकीतुभनेमारीसतितवारपक्कीतिणेपुसुयतकनेतियदेव
 जीजीवारतीजीमारइखेप्रकारेकक्षावकामनेविषेइहोअधवसावतपमोअओएकोइएकअभायंपुरसमाणसमोमारएण
 णीमपतायेचीतव्योतिमहीअपुसुयतकचीतवेयावतशब्देवछोपुवविषेठपुवसुपुवनेमारीनेथरीरक्षाओवकीएडुटपुसपमा
 माहरीअडिआपीने छहिरएअनीओइमाररेनिधानप्राप्तछे वलीककीहिमाहरेव्वाअववेछे वलीककीठिआपारेतेसर्वनुट

ताश्चोविवरणदृच्छेद् । ममसाधोगिहाश्चोणीणिप्ता । आलक्षित्वाएणयरीए सिधाडगजावविप्परिप्त
 ए । तसेयखलुममएयपुरिस । गिरहस्तएत्तिकट्टुठ्ठाइए । जहासुरादेवतहेयभारियापुच्छद् । तदे
 वकहेद् सेसजहाचुलणिप्रियस आवसोहम्मेकप्पेअरणसिद्धेविमाणेउ० ठिइसेसतावजानमहाविदेद्दे
 वासेसिक्किप्पिहि ति उवासगदसाणंपचमअज्झयणसमसप्प छट्ठससत्तखेयओतेणकालेणतेणसमएण कं

भणीवाहे वलीमाइरावदीपाणसीभावीकरीने आधमिकानगरीतिप्पनगरीनेविषे सिधाडुक्कत्तिकयक्कचसुरमाहे यावतुनाप्पया
 मणीवाहेतोसु विवणाएदुट्टपापिट्टुराचारीपुबसनेगादोक्कासुंएइवोमननेविषे विचारकरीनेउतापसोउठोअिमसुरादेवतेआक्काये
 गदोतिमहीजमादीआवेआवीनेपुळे तिमहीजसर्ववातकहे अवरसंपअविचारपुसुणीपितानीपरिजाणयोयावतुयद्दे सोधमदेवसोक्कने
 विषेअरणसिधएइवेभामैविमाननेविषेउपज्जो निहाआारपभ्योपमआठपानीस्थिति यावतुमहाविदेइजेवनेविषे अवतरीनेसीअस्ये
 उपासकदयाअगतेशनेपाअमोअध्वयनमोअयसपूर्णययो । ५। कसोखामीचिवेण्ठाअध्वयनमोअयसपूर्णप्रकारे अंभूतिणेआलेतियेसमये

पिप्लपुरेख्यरे । सहस्रवयोरुज्जाणे जियससुराया कुंठकोलिएगाहावद् पूसाभारियाच्छहिरयक ।
द्विएगिहाणपप्ताओ छवुष्टिछप्रवित्थरप्ताओ छव्वया दसगोसाहसीएणंघएण सामीसओसट्ठार ।
वयघप्तापडिवज्जद् । अहाकामदेवो । सोसब्बेवत्तव्वया । आवपडित्ताभेमाणेविहरद् । तएणसेकुं
कोलिएअथयाकयावि पुब्बावरस्सकालसमयसि जेणेवपुढविसित्तापट्टए । तेणेवउवागच्छद्दूताए

अपिप्लपुरनगरीसहस्रवयोरुज्जाणे जियससुराया कुंठकोलिएगाहावद् पूसाभारियाच्छहिरयक ।
द्विएगिहाणपप्ताओ छवुष्टिछप्रवित्थरप्ताओ छव्वया दसगोसाहसीएणंघएण सामीसओसट्ठार ।
वयघप्तापडिवज्जद् । अहाकामदेवो । सोसब्बेवत्तव्वया । आवपडित्ताभेमाणेविहरद् । तएणसेकुं
कोलिएअथयाकयावि पुब्बावरस्सकालसमयसि जेणेवपुढविसित्तापट्टए । तेणेवउवागच्छद्दूताए

मामुद्गचउत्तरियगच पुढविचितापट्टएठवेइ२ । समणस्सभगवओमहावीरस्स अतिथेधम्मपगत्ति
उयसपज्जित्ताणविहरइ । तएणतस्सकु छकोलियस्सस० । एगेदेवेअतियपाउभयित्या । तएणसेइने
खामामुइं षउत्तरिस्सच । पुढविसत्तापट्टयाओगियहत्ति२ । सखिखुणिअतलिकउपडियन्ते । कु ड
कौलियंसमणोवासय । एववयासी हमेकु छकोलियास० । सु दरीणदेवाणुप्पियागोसालम्मममन्नि

भावीकरीनेपोतानीनामांक्षितएइवीमंइसीअमईबकीउत्तरीयवस्सतेइदोनवसाधियिवीशिसापट्टने उपरे ठवेठवीनेयमणभगवतत्रीम
हावीरस्सामीवरमतीयंकरनेसमीपेआबकधर्मअगीकारकीषोखेतेइनाधर्मनीमज्झिमिबुद्धिउपसपदात्तेइने एइवौविचरेतिबारपण्डीतेमा
मायकत्रतकरेतिबारतेकु छकोषीवानेसमीप यावत्एणदेवताअतिकसमीपप्रगट्ठवोतिवारपण्डीतेदेवताआवीनेनामांक्षितमुद्रिआय
नेउत्तरीयवस्सतेदोन बसताधिविवीशिसापट्टवकीउरगलेवेउरगलेइनेवकीतेदेवतानान्हीजेघूषरीतिणाकरएणरणाटकरतोयभावतो
वकोआकासेठभीकु छकोषीवाआबकनेइएप्रकारेएइवोकरे रेगेकु छकोषीया अमणोपासकायाबकमखोसुइरमखोसेदेवाणुप्रियागो

पठे किमपि किञ्चित् धम्मपद्यत्तिन्ति श्रुतधर्मप्ररूपपादयनं मतं सिद्धान्तप्रत्ययं उत्त्थानं उपविष्टं सन् यदुद्धरीं ।
 दिक् वसुधारीरधीयं जीवप्रभव पुरुषाकारः पुरुषपत्वाभिमानं पराक्रमं स एव सपादितस्य प्रयोजनं प्रतिष्ठपदयने ।
 तदुत्थानादिजीवानां एतस्य पुरुषार्थप्रसाधकत्वात् तदसाधकं च पुरुषकारसङ्गादेऽपि पुरुषार्थसिद्धावुपपत्त्यात् ए ।
 भावायेयामवितथं तेतथैव भवन्ति न पुरुषाकारबन्धादयथाकामं शक्यत इति आशयः प्राप्तव्यो नियतिबन्धाश्रये ।

पुत्तस्य । धम्मपद्यत्तिनत्थिउद्धारोतिवा । परिक्रमेतिवावलेतिवावीरिएतिवा । पुरिसकारपगम्मेति
 वा । णितियासब्बभावामंगुलीणं । समयस्सभगवच्चोमहावीरस्स । धम्मपद्यत्तिउद्धारोतिवा । ज्ञानप

सालेनामखलीपुत्ततेजतणोधर्ममंखलीपुत्तत्तिणे उपदिस्सोकस्सो तिकणमेनहीटत्थानादिक्कक्रियातपसजमचारिविगा ।
 यत्तविनाबीर्यविनापुरुषाकारविनापराक्रमविनाक्रमपपेपपावीनेस्सगेमोच्चेजईनेप्राप्तथायमाठोवर्ममणभगवत्तञ्जीर ।
 धर्मउपदिस्सोएववोधको उत्त्थानपुरुषाकारयावत्पराक्रमवत्तविनाकाईनणीच्चे सर्वगसारनाभापथनित्यकस्सा तिव ।

भवति दृष्टोऽप्युक्तो वा भूतानां सृष्टिं कृतेऽपि च प्रयत्नेनाभास्य भवति नभाविनो अस्तिनाय तथा नहि भवति यत्रभाय
भवति च मास्यं विनापि यत्नेन कारतखगतमिव न पश्यति यस्य तु भवितव्यता नास्ति इति मगुस्तसि अमुन्दराधर्मप्रवृत्तिः अत
धर्मप्रकरणार्थं स्वरूपाऽसाक्षित्वाच्च पक्षीत्यादि अनियता सर्वभावा उक्तानादेर्भवन्ति तद्भावाय भवन्तीति ह्येत्येतेन स्वरूपा

रत्नमेतिवाश्चर्यतिवासम्भवावा ताणंसेकु हकीलिए । तदेवएवंवयासी । अदृगदेयागुसुं दरीगासा
सुस । मखलिपुस्तस्यधम्मपससीणत्थि । जावच्छायेतिवा । जायणितियासम्भवामगुलीण समग
समगवोमहावीरस । धम्मपससीअत्थिच्छायेतिवा । जावच्छर्यतिवासम्भवा तुमेणदेवाइमेएवा

इमसामस्योइमसाभवीनेतेदेवतामेइमक्खे अकोदेयठ क्खेखेभसोगोसालेमखलीपुत्तनोपमंजेउनेधननीप्रवृत्तिवुद्धिबिदेनवीयावत्
उत्तानवखवीर्वादिमहीयावत्तुण्णं सर्वनित्यभावक्ख्वाप्ते तेभक्खोअनेखलीमाठोपमंअमणभगवत्तमीमहावीरस्यामी अरमतीअंअरनोजे
धमंएवानोप्तेधमंउत्तानवखवीर्वापुत्तवाकारसञ्चितधमंजे यावत्तुण्णं अभित्तसर्वभावक्ख्वावकीतेअकोदेयावुप्रियजेएअवीसपदादेवपद

ततोऽसौ कुण्डकोऽस्त्रिय तदेवमेवमवादीत् यद्विगोसावकस्य सुंदरो धर्मो नास्ति कर्मादीन्यतो नियता सर्वभावा इत्येवं रूपो भगवत्पुत्र
महावीरधर्मोऽस्ति कर्मादीन्यनियता सर्वभावा इत्येवं स्वरूप इत्येवं तस्मात्तमनूय कुण्डकोऽस्त्रियकस्य तद्रूपया यविकल्पवय प्रार्थय्यात्
तुमेणमित्यादि पूर्ववाक्ये यदीति पक्षोपादानादेतस्त्ववाक्यस्वादौ तदेति पदं द्रष्टव्य इति त्वया य विध्यौ देवर्ष्यादिगुण केन हेतुना

दिष्ट्यादेविष्टुर्दिष्ट्यादेवज्जुह दिव्यदेवासुभावे किं खाल्लहे किं सापत्ते । किं साधमिसमस्यागए किं चक्राणे
गंजावपुरिसद्वारपरक्वमेणं । उदाज्जुधयुद्धाणेणं चक्रमेणं जावअपुरिसद्वारपरक्वमेणं तएणं सेदेवेणं
हुकोलिय एववयासौ एवंखलुदेवाणुप्पिया । मएप्रमेयारूवादिब्ब्यादेविष्टुअयुद्धाणेणं । जावअपुरि

यो देयतानीच्छादिदेवस्य देवज्योतिरिदं देवतानासु पते किमसाधा किमपास्या किमस्वर्णयर्षकावधर्मयोपामीतो किमचत्वनानादिके करी
पास्यान्नाप्यश्वत्थस्य चत्वनानादिकविभाएइवी अग्निपामीअनेयसीअथवाअसुष्ठानक्रिया तपजपविनावायतगर्भे यत्तपरात्ममविनातेए
अग्निपामीतिषारेते देवताकु ल्लकोलीयाआवकप्रतेएइवोअसेप्रकारेकक्षो इप्सेप्रकारेखलु निचयहे देवात्तुप्रियमेएइवी प्रधानएताव्हरूप

सुखं विमुखाणादिना सदासुखं विमुखाणादिना तपो ब्रह्मचर्यादिनामकारणेनेति भावः यद्वागनात्तदभावेनेति मनो
मोयासकमतात्रितत्वात् भवतस्तथा मेपां जीवानां मास्युख्यानादितपश्चरणमित्यर्थः तद्भक्तिजीवाः स्वित्देशः सुखतोममि
प्रायः यथा त्वं पुत्रपकारं विनादेव सदा स्वकीयास्तुपगमत एव सर्वजीवाये सपानादिवर्जितोदेशः प्राप्तुं वन्ति न चैतदेवमि

सद्धारपरकमेव सद्धारपत्ताभिसमसागयातएणसिकु डकोष्ठिएम० तेदेवएवंवयासीजद्रणदेवाणपिया
तुमे इमाएयाखुवादिख्यादेविष्टी । अणुद्वाणेण जावअणुस्कारपरकमेण । लद्वापत्ताअभिसमसाग
याभिसिणजीवायंनत्थिसद्धारयेतिवा । जावपरकदेतिवा । तेकिनदेवाणुपियाअहणदेवाणपिया तुमेइ

दिष्यदेवतानीच्छद्विदेवपदवीभनेअमुष्ठानवावत्थण्णे सुखपाकारविनापराकमविनामे एववीअद्विधाधीपामीखणंसारीखोवणंएव
यरीरकावापामीतिवारेते कु डकोष्ठिकयमखोपासकयावकमेदेवताने इणेप्रकारेएववोक्कसे जोसेदेवाणुप्रियतुण्णे एवाहयएववीदिष्य
अद्विदिष्यदेवतानीपदवीअमुष्ठानक्खिवाविनायावत्थण्णे सुखपाकारपरकमवखयीयेविनाएववीएसाहयतेकाधीपामीखणंवयंयरीखो

दमित्युक्त्यानाद्यपेक्षापपन्ने दूषण एव त्ववेय ऋषिब्रह्मानादिमालम्बा ततो यद्वदसि सुदरा गोसाक्षकप्रश्नसिरसुन्दरामहावीरप्रश्रुति
रिति तत्ते तप मित्यापचन भवति तस्य व्यभिचाररिति ततोसौ देवसेनैवसुता सन् शङ्कित सशययान् जात किं गोसालकमत

मेएवारूवा । दिङ्मादेविट्टी३ उद्गारेतिनावपरक्लमेणवा ताञ्चोर्जंवदसिसुंदरी । गोमालसमंखलि
पुत्तस धम्मप्रणप्तीगत्थि । उद्गारेतिवाजावणितिया । सव्वभावाभंगुलीणं समणभगवच्चोमहावीर
सधम्मप्रणप्ती । अत्थिउद्गारेतिवा । जावञ्चणितियासव्वभावा । ततेमिच्छातएणसेदेवेकु षकोलिण

शरीरपास्योतोषिवर्णाजेस्वीवनेनचैच्छेष्ठत्मानादिक्रियायावत्शब्दे पराक्कमादिक्रियातोस्यु नर्णी देदेवाद्युप्रियमनेयणीजोहेदेवाद्यु
प्रियतुम्भनेएणवीएताहयरूपदिख्यदेवतानीपदवीदेवतानीच्छिष्ठत्मानादिक्रियायावत्शब्दे पराक्कमादिक्रियातिवारेतु कहेच्छेतेमसो
गोसाखानोमखसीपुत्रनोधमंनीप्रश्रुतिपुत्तिनर्णीष्ठत्मानादिक्रियायावत्शब्दे सर्वमित्यभावच्छेसर्वभावेस्वरीनिमाठोअमणभगवत श्रीमहा
वीरस्वामीनोधर्मप्रश्रुतिधर्मनीपुत्तिणिणैवरअश्रिणिणैष्ठेष्ठत्मानादितपक्रिया यावत्शब्दे अनित्यसर्वभावकक्षाचपदिस्यातेसर्वमित्या

सद्यः क्विसुखानादिना सदाच्छन्ति अशोच्यत् असुखानादिना तपो ब्रह्मचर्यादिनामकरणेनेति भावः यदुक्तानां रमतेनेति पश्यो
गोयासुखमतात्रितत्वात् सबतसाद्या वेपां जीवानां मास्युखानादितपयरणकरणनित्यर्थः भेदतिजीवाः क्षिनेदेवाः वृत्त्यतोयमपि
प्रायः यथा त्व पुरुषकारं विमादेव सहस्रं स्वकीवाभ्युपगमतः एव सयंकीपाये उचयानादिवर्जितोदेवाः प्राप्नुवन्ति नपेतदेवमि

सकारपररक्षमेय लक्ष्मपप्तामिसमथागयातएणंसेकुं डकोष्ठिएम० तेदेवएवंवयासीजद्रुणंदेवागपिया
तुमे इमाएयारूवादिष्वादेयिष्ठी । असुखद्वारेण जावध्रपुरिसकारपररक्षमेण । लक्ष्मपप्तामिसमथाग
यावेसियजीवाणनत्थिल्लुद्वारेतिवा । तेकिनदेवाणुपियाअहणदेवागपिया तुमेइ

दिखदेवतानीष्वादिदेवपदवीभनेअसुष्ठानयावत्तण्णे पुरुषाकारविनापराकमविनामे एववीच्छद्विजाधीपामीस्वणंमारीपोत्रणंएव
शरीरकायापामीतिवारेते न डकोष्ठिकअमसोपासकआवकतेदेवताने इणेप्रकारेएववोक्ते जोहेदेवासुप्रियतुम्हे एयाहमएववीदिय
अदिदिखदेवतानीपदवीअसुष्ठानन्वियाविनायावत्तण्णे पुरुषाकारपरराकमवकपीयैविनाएववीएताहतेकाधीपामीस्वणंयवत्तण्णेमारीपो

दमित्युक्त्यानाद्यप्यज्ञापयन्ते दूषणं अथ त्वयेय अद्विबत्त्वानादिमालम्बा ततो यहदसि सुदरा गोसाक्षकप्रश्नप्रिरसुन्दरामहावीरप्रशस्ति
रिति तस्मै तप मित्यायचमं भवति तस्य व्यभिचारादिति ततोसौ देवसेनैवसुता सन् शङ्कित सययवान् जात किं गोसालकमर्त

मेएवारूवा । दिव्यादेविष्टीः३ उद्गाणेतिनादपरक्लमेणवा ताश्चोर्जंवदसिस्तु दरी । गोमालस्रमंखलि
पुत्तस्र धम्मप्रणप्तीणत्थि । उद्गाणेतिवाजावणितिया । सव्वभावामंगुलीणं समणभगवओमहावीर
स्रधम्मप्रणप्ती । अत्थिउद्गाणेतिवा । जावअणितियासव्वभावा । ततेमिच्छातएणंसेदेवेकुं छुकोल्लिए

शरीरपास्योतोचिवखाणेजीवानेनशीच्छेत्तव्यानादिक्क्रियायावत्थब्दे पराक्कमादिकक्रियातोस्सु नशी छेदेवाशुप्रियअनेपथीजोहेदेवाद्य
प्रियठक्कमेएणवीएताहशरूपदिश्येयतानीप्रदनीदेवतानीअप्पिष्ठव्यानादिक्क्रियायावत्थब्दे पराक्कमादिकक्रियातिवारेतु कहेच्छेतेमलो
गोसाखानोर्मंखणीपुत्तनोषर्मनीप्रश्नपिबुद्धिनिशीष्ठव्यानादिक्क्रियायावत्थब्दे सर्वमित्यभावच्छेसर्वभाविकरीनेमाठोअमणभगवत श्रीमहा
वीरस्वामीनोषर्मप्रश्नपिधर्मनीवुद्धितिणेरअस्सिजिञ्छेष्ठव्यानादितपक्रिया यावत्थब्दे अनित्यसर्वभावकप्पाउपदिस्सातेसर्वमित्या

सप्तसुतमहावीरमतं महावीरसु बुद्धितोऽनेन प्रतिष्ठितत्वादेवविधिविकल्पयान् सप्ततृत्यर्थं काश्चितो ममापिमाभेतद्य तमुपेतव्या
दिति विकल्पयान् सप्त तृत्यर्थं चावत्करणाद्धेदसमापन्नोमतिभेदसुपागतो गोसाखकमतमेवसाध्वितिनियवादपोदृत्यात् तयात्राह
समापन्नं प्राक्तनमिषवविपर्ययखण्णंगोशाखकमतामुसारिणामते नमिष्यात्वं प्राप्ततृत्यर्थं अथवा कल्पयमाव जितो पञ्चमनेनेतिषेद

यसं एवबुत्तेससकिति । जावकलुससमावखे । गोसचाएतिकु ह्कोलियस्ससं । किञ्चिपामीकलमा
इत्थित्तए यामसुह चउत्तरिज्जयचपुढविसिप्तापट्टए । ठवेत्तिन्नामेयदिसपाउप्पुए । तामेअदिमिं
पडिगए । तेणकालेणंतेणसमएण सामीसमोसढो तएणंसेकु डकोलिण इमीसेकहाएलइके हट्टअ

मूठोतिवारपच्छीतेदेवताकु ह्कोखिवेअमणोपासकयावनेएइवोक्खेयक्के यकोपास्योपामीनेयावत्तयप्पे यकितप्पित्तदेवतामनमेवयो
कु ह्कोखीवाअमणोपासकयावकनेपाओउत्तरदेइतसके उप्परदेवाभणीअसमयवकोकादोलेणीनामाकितमुत्त्रिकाअनेउत्तरीदवस्सु
रोठु वसताअयिबौयिठापटनेउपरमूक्खन् कीनेजिण्णेदिशयकीतेदेवताआओछतोत्तिकैणीअतेदेवतापाओगयोतिणेकासेतिणेसमे अम

इहाकामदेवेतहासिगच्छइ । जावपज्जुवासइधम्मकहा कुं हुकोलितिसमणेभगवं कुं हुसुलोलियंस० ।
एववयासीसेणूणकु हुकोलिया कल्लंतुम्मेपुव्वावरयुक्कालसमयसि असोगवणिथाएणेदेवेअतियंपाउ
भविता । तएणसेदेवेणाममुहं च । तच्चेवजावपडिगए । सेणूणकुं हुकोलिया । अट्टेसमट्टंताअत्थि
त धयेसिएतुमजहाकामदेवे । अज्जोतिसमणेभगव समयाणिग्गघायनिग्गघीओय । आरंभंतिप्ताएव

युमगवतसमवसयातिवारेतेकु हुकोलीवोआवकएइवीकथा तावेधकेमनसेचर्धपाय्योचर्यवतछुबोअिमकामदेववादिवागयोतिमवांद
याजावेयावत्पयुपासनाकरेधर्मनीकथासांभलेअओकु हुकोलीवाएइवोनामलेइनेअमणमगवतमहावीरकु हुकोलीया आवकने इणेप्र
कारेएइवोक्केएवातसाचीकु हुकोलीयाकाखतुम्भनेपुव्वावरयुक्कालेपुइरनेविणे असोकवाटिकामाहिंसामायकशीघायका एक्केदेवता
ताइरेससीपप्रगटछुबोतिवारपच्छीतेदेवतातुहारीनामाकितसुद्धिकाभनेछत्तरीयवक्खणीघोयावत्पाळोगयोएवातसाचीकु हुकोलीया
एइवोक्केएणर्थं सर्वसत्थेत्तुम्मे भाय्योतिमहीजतु धम्मच्छेधर्मचीपूकोनहीअिमकामदेवनीपरे तिवारेअमणमगवत श्रीमहावीरस्वामी

सप्तसुतमहावीरमतं महावीरस्य वृत्तितोऽनेन प्रतिष्ठितत्वाद्देवविषयिकल्पवान् सहरद्वयं काद्रितो ममापिमाथेतद्य नृपेतया
दिति विकल्पवान् सहरद्वयं यावत्करणाद्देवसमापद्योमतिभेदमुपागतो गोसासुकमतमेवमाधितिनिश्चयादपोऽन्तात् तयाऽनन्तरं
समापद्य प्राक्तनविषयविषयवृत्तयंगोशासुकमतामुसारिणमते नमिष्यात्स प्राप्तद्वयं पयसा कल्पपमात्रं जितो पञ्चमनेनेतिनेद

यांसं एवमुत्तैससकिति । आवकलुससमावश्ये । योसचाएतिकुं डकोलियस्वसं । किञ्चिपामोत्तमा
इच्छित्तए गाममुह चउत्तरिज्जयच्चपुढविसिलापट्टए । ठवेतिर्जामेवदिसपाउप्पुए । तामेवट्टिमि
पट्टिगए । तीयांकात्तेयतेयसमएणं सामीसमोसदो तएणंसिकु डकोलिण इमीसेकहाएलवुडे हट्टअ

मूठोतिवारपच्छीतेदेवताकु डकोलिवेचमणोपासकआवनेएणवोक्खेयके यकोपास्योपामीनेयावत्तुयध्दे यच्चित्तचित्तदेवतामनमेयवो
कु डकोलीवाअमणोपासकआवकनेपाछोउत्तरदेइनसके उत्तरदेवामणीअसमययकोकाइनेलेनीनामाक्षितसुत्तिकापनेउत्तरीयवस्तु
दोतु वसताइयिबीगिजापटनेउपरमूकैस्स कीनेजिणेदियवकीतेदेवताआवोछतोतिक्कणीज्जतेदेवतापाछोगयोत्तिणेकावेत्तिणेसमे अम

गंगाणिपिइयश्चह्रिज्जमाणेहि अस्सुत्थियाश्चट्टेहिय जावणिप्पट्टुपसिणंकरेत्तए । तएणंसंमणाणि
ग्गथा । समणस्सभगवओतहत्ति । एयमट्टयिणएणंपडिसुणेइ तएणसेकुं छकोसिएस मणंभगवंदं
इणमसइ । पसियाइ पुच्छइ । अट्टमादियदूजामेवदि० तामेवपडिगयास० वहियाजणवयविहारं वि
हरइ । तस्सकुं छकोलियस्स वड्डहिंसीलजावभावमाणे चोइससव्वच्छरावितिकं ता पन्नरसमस्ससं

नेअन्यमतीनेअथक्करीयावत्तयन्दे निष्ठट्ठस्साकरणक्करीजीतीसको तिवारेतेवयासाधुसाधवीअमणमगवतमहावीरजावच्चनतच्चत्तिसांभ
लीनेविनयक्करीनेप्रयांसाक्करीनेसामलेत्तिवारेतेकुं छकोलीयोपिणरुपंथतच्छवोअमणमगवतनेप्रदक्षणादेरूनेवादेनमस्कारकरेप्रअविघा
रपूजेपूणीनेतेअर्यं नेआपनेसुदवनेविपे धारेअणिदिशिअ तीआध्वोसुतोतिणदिशीनेआपरेधरेगवोअमणभगवंतमहावीरस्वामीया
श्चिरजनपदक्करीजेदेशमाहेविहारकरताविघरेतिवारपछीश्चिवेते कुं छकोलीयोआवकपछुहिक्कतावयावरसखगेसीकत्रतआददेरूने
सीकत्रतपासताचवदे । ४ सवच्छरक्कतावरसअथत्तिकम्याचलथातिवारपछीहिधेपनरमावरसनेविपेतेएनेमअथतरौवर्त्तताथकाअथदा

रूपमापद्य इति नोसचाएइति मयज्ञोति पामोक्खति प्रमोक्षसुत्तरमास्यातु भणितुमिति गिहिसमग्राहकताएत्तिगन्ध मयावम
तोषमिति वाक्काण्डहारे धन्ययूषिकान् पञ्चमीवादिभिः सुखाभिधैयर्वा हेतुभिसान्यययतिरेकमन्त्रणे प्रत्येकपरमर्द्रोयदन्त्ये द्वार
पेरुपपत्तिमावक्यैः स्वाकारेणेषपरेणप्रमितस्रोत्तरदानक्यैः मिषिटपसिणवागरणेत्तिभिरस्मानिस्पटानिन्यज्ञानिभग्नरणात्तिप्रप्रया
करणानि देयां तेनिस्पटप्रश्नश्वाकरण प्राकृतत्वाद्वा निष्यिटप्रयथाकारणाशानुकुर्बन्तिसक्तापुणत्तियस्याएव हे धार्यां यमणैरन्य

यवाच्ची । अइतावअज्जो गिहियोगिहिसमग्मावसतो । अणुत्थिएअट्टेहिहयहेत्तुहिहयपसिणोहिहय का
रणेहिस्ववारणेहिहयसिप्पट्टपसिणवागरणे । करेइसक्कापुणाइ अज्जोसमणेहिहिगिगंगंयेहि । दुवात्म

पणासाधुपनेनिप्रवीधयीसाधीतिथानेतेहीनेइणेप्रकारेएइवोक्कहे ओतुप्पेधार्खोगिहियोत्तीघरवासेरहतायस्मानेचम्यतीयांमन्य
यासुनीधन्यमतनापये करीहेतुवेवरीमअयूष्येकरीनेकारयेकरीवर्वंमप्रसुवउत्तरैकरीनिपटव्याकरणकरिरेकोईइरावीमसकेतुप्पे
पिपइमवादीछइनेहरावोअवोअमण्णिप्रवठ्ठेपिपइादगनीमाजाणहारमणमहारकवावकीमग्मागुणाविषितकवातमेअव्यदयंगी

गंगणिपिद्वयश्चिह्नमाणेहि अस्मत्प्रियाश्चिह्नमाणेकरेसए । तएणंसंमयाणि
ग्गथा । समणस्समगवओतइप्ति । एयमट्ठविणएणंपडिसुखेइ तएणंसिंहुं सुकोसिएस मणंभगवंद
इणमसइ । पसिणाइ पुच्छइ । अट्ठमादियवूनासेवदि० तामेवपडिगयास० वहियाजणवयविहारं वि
हरइ । तस्सकु सुकोलियस्स वड्डहिंसीलजावभावेमाणे चोइससव्वच्छरावितिक्कं ता पन्नरसमस्ससं

नेअन्यमतीनेपव्वकारीयावतुयन्दे निष्ठव्याकरणवरीणीतीसको तिवारेतेवणासाधुसाधवीअमणभगवतमहावीरनावचनतच्चत्तिसांस
लीनेविनयकारीनेप्रशंसकारीनेसंभलेतिवारेतेकु सुकोलीयोपिणप्यथतसुवोअमणभगवतनेप्रदक्षणादेइनेवादेनमस्कारकरेप्रअविचा
रपूणेपूणीनेतेअथ नेआपनेसुदवनेविपे धारेअणिदिगिछ तीआव्योसुतोतिणदियीनेआपरेधरेगवोअमणभगवंतमहावीरस्यामीया
प्तिरव्वमपदकणीनेदेशमाहेविचारकरताविचरेतिवारपणीचिचेते कु सुकोलीयोआवकपच्छाचिक्कतावणावरसुखगेसीसुवतथाददेइने
सीसुवतपासाताववदे । ४४ सबच्छरककतावरसम्यतिकम्याउसंध्यातिवारपणीचिचेपनरमावरसनेविपेतेनेमध्यअतरौवर्त्ततायकाअस्सदा

रूपमापद्य इति नोसचाएइति नयन्तीति पासोक्तं त्रि प्रमोक्षसुतरमास्यात् भणितुमिति गिहिसमन्वयभूताय तिर्यग् मन्वायमं
तोषमिति वाक्काशकारे सम्ययधिकान् अर्थोर्वादिभि सुखाभिधेयैर्वा हेतुभिधान्वय्यतिरेकमन्वगे प्रत्येकपदप्रतीयदन्त्ये कार
णैरुपपत्तिमात्रकपैः आकारेणैव परेण प्रश्रितस्त्रीसरदानकपै निष्पिष्टपसिणवागरणेत्तिनिरसानिस्पटानिन्यथानिशागरणा निप्रश्रय्या
करणानि येषां ते निस्पटप्रश्रय्याकरणं प्राकृतत्वाद्वा निष्पिष्टप्रश्रय्याकरणान्कुर्वन्ति सकापुण्यतिगम्याएव हे पार्वाः यमनैरन्य

ययाच्ची । अइतावच्चक्को गिहियोगिहिसमन्वयवसतो । अणुत्थिएअद्वेहियद्वेहियपसिणोहिय का
रणोहियवारणोहियसिण्यपसिणवागरणे । करेइसक्कापुणाइ अज्जोसमयोहियिगगयेहि । दुगालस

यथासाधुचनेनिप्रवीपणीसार्धतीतिथ्यानेतेहीनेइणेप्रकारेएहवोक्तहे ओतुह्येपाव्कोगिहियोम्यहीधरवासेरहतायज्ञानेपच्यतीयांमय
यासमीचन्यमतनापवै वरीहेतुवैवरीप्रश्रयपूष्येकरीनेकारयेकरीबर्जनप्रसुषउत्तरकरीनिष्ठव्याकरणकरियेकोईकराबीमसकेतुहे
पिण्यमवादीछइनेकरावोषकोअमणनिप्रचतुहेपिषवाक्यगीनावाणकारभणनहारुक्कापकोभक्कापुणाभिचित्तज्जवातेमेपच्यद्वयकी

गंगणिपिपुयश्चहिज्जमायेहि अस्सत्थियाच्चट्टेहि य जावणिप्पट्टपसिणकरत्तए । तएणंसंमणाणि
 गगथा । समणस्सभगवओतहस्ति । एयमट्टधिणएणपट्टिसुणेइ तएणंसिकुं छकोजिएस मणंभगवंद
 इणमंसइ । पसिणाइ पुच्छइ । अट्टमादियइजासेवदि० तामेवपट्टिगयास० वहियाजणवयविहारंवि
 हरइ । तस्सकु छकोलियस्स वट्टहिंसीलजावभावेमाणे चोइससव्वच्छरावितिकं ता पन्नरसमस्ससं

नेअन्यमतीनेअयं करीयावतुशब्दे निष्टट्ठयाकरणवरीजीतीसको तिवारेतेधणासाधुसाधवीअमणभगवतमहावीरनावधगतहस्तिसाम
 लीनेविनयकरीनेप्रशसाकरीनेसामलेतिवारेतेकु छकोलीयोपिणणपयतह्वोअमणभगवतमेप्रक्षणादेईनेवदिनमस्कारकरेप्रअविघा
 रपूछेपूछीनेतेअर्थ नेआपनेअदवमेविपे घारेअणिदिथिछ तीआव्योछतोतिणदिशीनेआपरेघरेगवोअमणभगवतमहावीरस्वामीया
 हिरस्सनपदकशीजेदेशमाहेविहारकरताविघरेतिवारपणींछिदेते कु छकोलीयोआवकपछाहिक्कहताधणावरसुखेसीसव्रतआददेईने
 सीलव्रतपासताअवदे । ४४सवच्छरकहतावरसमर्थतिकस्याउसंघ्यातिवारपणींछिवेपनरमावरसनेविपेतेहनेमध्यअतरौवसंताथकाअय्यइ

पूर्विका निखटप्रभ्रव्याकट्याः कर्तुंमिति यठ विवरणतः समाप्तम् ।

सप्तमं सुगममेयमवर धात्रीविद्योनाएति धात्रीविका गोसावकगिया तेपासुपासकपात्रीकोपासक स्वयं च यत्पतोऽप्ये

वच्छरस्वधंतरावटुमायस्वधराया जहाकामदेवोतहानेदुपुत्तंठवेदता तहापोसहसालाएजावत्रम
पस्यन्ती । उवसपज्जिसाणंविहरइ एवंएकारसउवासगपडिमाओ तहेवजावसेाहुमेदप्ये । अरुगअ
एविमाणे । जावधंतंकाहिति । उवासगदसायंछडुं अऊययंसग्यंतं । सत्तमस्सउवल्लेवओ । पोसा

कडताएवधामसावेजिणप्रकारेकामदेवधावकतिथप्रकारे नेठपुननेठवेठबीकरीने तिणरीकप्रकारे पोपयगाखानेविपेयासत्तुंभं
नीप्रभ्रतिकरीनेपुच्चिउपसंपदालेइनेवबोधमेनिविदे विधरेइसेप्रकारेइकार ॥ आवकनीप्रतिमावहीनेतिमहीजअन्यरसावेपय
अवकरीनेवावतुयं सौधमेदेवकोकनेपदअजविमाने देवताऊवो यावत्थारिपस्योपमनेपाउछेमराविदेधेसीभस्सेउपासकदया
एवमेनामेधंगतेचनोछठीआध्ययनपूरोकवो ६ । विवेखामीसातपापअयननोपयंकडोपोकासपुरएववेगामेनगरऊवो तिहासरा

तार्थो बोधतः प्रत्यर्थयस्ये सति विनिश्चितार्थव्यञ्जकानामे सति दिव्यमद्र भक्तवेद्ययान्ति वृत्तस्य भक्तिरूपं द्रव्य भोजनस्य लक्षणं वेदनस्य

सपुराणामणयनं । सहस्रवक्त्रं चञ्जला । जियसत्तूराया । तत्थयं पोलासपुरेणयरे । सहासपुत्तेणा
मकु भकारे । इत्थेञ्चानीयीत्तवासएपरिवसद् । आनीवियसमयसि । लद्धेगहियेत्थुच्छियद्दे विणिच्छि
यद्दे । अभिगयद्दे अट्टिमिक्कपेजाणुरागरत्तेय । अयमात्तसो आनीवियसमएअद्दे । अयपरमद्दे सेसेअ
णिद्देति । आनीवियसमएणं । अप्पाणं भावेमाखेविहरद् । तस्सणं सहासपुत्तस्स आनीविअोवा । एक्का

वएव्वेनामेत्तद्वानञ्जुवलीमित्तशतुएव्वेनामेराजा वलीति जपोळासपुरमगरतिणनगरनेविपे सहासपुत्तएव्वेनामेकु भकारति
वसेत्ते वकीअद्दवर्तगोसाखानोत्तमासकआवक्कपरिसामसप्रकारे करिवसेत्ते गोसाखानेभतेप्रवीणवलीखाधोत्तेअर्थसम्यक्कनियकी
वलीमुखोत्तेअर्थवलीसाधात्तेअर्थजिणेअभिसामस्यपणेकरप्रज्ञात्तेअर्थमेदीत्तेजेहनीहात्तेनेमीजीसातेधातवमकारेनेरक्कत्तेअयमोअ
प्पार्वत्ततुम्हे सांभलीएव्वमत्तवगोसाखानोधमत्तेहीअसारएव्वोपरमार्थत्ते अयवार्काीनाधमअनर्थजाअ्धात्ते योयाखातयोधमत्तेअवर्

येषां ते तथा कक्षाच्छि स्ति प्रतिप्रभातं वसन् करकान् वर्षटिकावारकांश्चगङ्गुकान् पिठरुजान् म्यानी- यटकान् प्रतीतान् चयं यट

हिरस्वकोढीणिहाणपट्टा । वृष्टिप्रवित्थरपट्टा । एक्केवएदसगोसाहस्सिएगवएण । तस्मगमट्टा
सपुत्तस्स अग्निमिस्ताणाममारिया । तस्सणंसद्दालपुत्तस्स । आनीवियस्सपोलामपुरम्म गगरस्सयदि
या । पचकु भकारावणसयाहोत्था । तस्सणवह्वे पुरिसादिस्स भत्तिभत्ताविट्ठणा । कल्लाकल्लंयइवेक
रएयवारएयपिहइएय । वडएयअन्नपट्टएयकलसएय । अलिजएयजवूलयेए । उट्टियाओयकरेइ ।

विपे अप्याअकज्जतांआपणो आआमाहिमावतोयकोविचरेतिषेतेहवेसहाखपुवएववेनामे गोपालानायावक्कनेएक्कहिरण्यमीओडिनि
धानमात्तछेवकी तेहनेएक्कहिरण्यमीकोविष्वाणेवघेएकयरवपीवेवकी तेहनेएकवजगोकुसदसहजारगायतेहनेविपेएववो तेहनेएकवज
छेतेसहाखपुवनेअग्निमिवाएववेनामेस्सकीयाभावांकीछेवकी तेहने सहाखपुवएववेनामेगोयासातणेआवक्कनेपोखासपुरएववेनामे
नगरनेवहिवाअकज्जतांवाहिरसहाखपुवनेकु भकारपावसव ५ हाटछे तेहनेवहवेकज्जतांयणाहाटीमाहेपुवपडे वकीववाकीजेछे

काच घटाङ्मानान् कलसक्कामाकारविशेषवन्तो वृष्टाङ्कान् अखिजराणि च मङ्गद्वयभाजनविशेषान् अखिजराकाच कोककृत्यव

अस्येयवहवेपुरिस्सा । दिग्ग भत्तादिस्सवेयणा । कम्माकम्पितिहिक्कञ्चि । कारणं हिंजावत्तट्टियाहिंय ।
रायमग्गसिवित्तिकप्पेमाणाविहरइ । तएणंसेसहासपुत्ते । अज्जीविओवासए । अन्नयाकयाईपुब्बा
वरय्णकालसमयंसिजेण्वेवअसोगवणिया । तेणेवत्तवागच्छइ । गोसालस्समंखलिपुत्तस्स । अंतिएव

भोजनदिनप्रतेदिहानवीकीजेवहवेयणाकरवावसीघणागाडुआधणाकु ल्हावसीघणाघडाअर्धघडावसीवहवेयणाकलसावसीघणा
माटलाघणान्नेवुल्लवसीघणात्तट्टिकासुगधतेसधितनाठामवसीअनेकवणाधणीजातनाधणापुरपपासेवसीघणाआकारानेभोजनादिक्का
दिनदिनप्रतिपाजीवकादेइनेपासेकरावे घणाकरवाप्रमुखयावतुयन्देअट्टिकादिक्काधनाठामराजपथराजमार्गनेविदेवेचताअकारिवचरे
व्यापारकरमाविचरेतिवारपच्छीतेसहासपुवगोयाथातथोत्तमासकआवकअन्यदाप्रसावेएक्कादिवसनेपुब्बावरस्यपाच्छिले पुहरनेविदेविणिणे

मशान्नाशुनोमशामाघन'उत्पत्ते'षायरण्ययेणाविर्भुते'ज्ञानदर्शने'घारवतिय'सुतवा'यतएवातीतप्रत्युत्पत्त्या'नागतश्चायम्'परवर्तिनाम्
 ईच्यधमशामाप्रतिशयैरूपपूजाप्रवृत्त्यात्'अविद्यमानवारणएकान्त'सर्वज्ञत्वाद्यस्य'सोर'राविनोरगादिबेदत्वात्'प्रवक्षानिपरिपूर्णा'निग्रह
 घान्यगन्तानिवाधानादी'नियस्य'सन्ति'सुके'वक्षी'यतीतादि'ज्ञाने'पिसर्वज्ञानप्रतिग्रहास्त्वादित्या'ह'सर्वज्ञ'साकारोपयोगसामर्थ्यात्'सर्वदर्शो
 यनाकारोपयोगसामर्थ्यादितितयाते'स्त्रो'क्षविश्वविश्वपूए'तिव'क्षो'फ्ये'न'वि'क्षो'क'वा'सि'मा'जने'न'वि'क्षि'य'चित्समग्र'ऐ'श्वर्या'द्य'ति'य'व'स'दो'ष'ह'र्ष'य'न
 समाकुलचेतना'ह'र्ष'मर'भिर्भरेण'प्रवच'मु'द'ह'य'सा'द'नि'मि'प'क्षो'ष'ने'ना'व'क्षो'वित'अ'श्चि'य'प्ति'से'व्य'त'वा'वा'व'ि'क्षित'पूजित'अ'पु'ष्पा'दि'मि'य'सुतया

तीयप्रसप्तपद्याणागएजाणए । अरुहाजिणेकेवली । सुव्वसूसुव्वदरसी । तिलोचमहिचपूयिए । सुदे
 यमशुयासुरलोगस्स । अच्चणिज्जेवंदणिज्जे । आवपब्बुवासणिज्जे । तच्चकम्मसंपयासंपत्ते । तेसंतुमं

ब्रायकदूषाकाछिनेप्रभातेमशामा'ह'ष'पा'य'स्वे'ते'के'ह'वा'उ'त्प'त्त्य'अ'ठ'प'णे'ज्ञान'दर्शने'न'ना'घ'र'ण'श'र'व'क्षी'ते'के'ह'वा'अतीत'अ'ना'गत'अ'थ'ने'व'र्त्त'मान
 ना'वा'ण'श'र'ए'ण'या'अ'रि'ह'त'जि'ण'के'ष'क्षी'ग'ति'भा'ग'त'मा'जा'ण'श'र'स'र्व'दर्शो'वि'क्षो'क'वा'सी'ति'से'म'प्ति'त'क'ह'ता'पू'जित'व'क्षी'स'दा'स'र्व'दा'दे'व

एतदेवम्नश्चिद्वेबमहवाप्तुरायस्मिन् ससद्देवममुखास्तुरास्वलोक्ताप्रजायाः पञ्चनीयः पुण्यादिभिः पञ्चनीयः चन्द्रोद्यन्तुतिभिः मत्वा
रणीयः पादरणीयः सखानभीवोभ्युत्थादादि प्रतिपत्तिभिः कल्याणं भगवद्वैषात्यमित्येषु व्याप्युपासनीय इति तच्चक्रग्रन्थि तस्या

वेदेज्जाहि । आवज्जुवासिज्जाहि । पाहिङ्गारिणं । पौठफलगसज्जासंधारण । उवयिमतिज्जा
सि । दोच्चपित्तच्चपिणववयइत्ता धामेयदिसपाठमए तामेवदिसिपडिगए । तएणतससदालपुत्तसस ।
आजीविच्चवासगस । इमेएवारूवेच्चमत्थिएसुप्पये । एवखलुममधम्मायिए । धम्मोवएसएगोसाले

तामसुप्यथसुरादिक्लेकरीतिष्वसर्वमेष्वर्चनीयपूजनौकबंदनीकवावतृग्यस्सर्वनेसेवनीकखेवणीइष्टकारभगपननिषधेकरीयादिवायोप्यष्टे
तिथ्येस्तु भगवतमेवइमेवादिनेयावतृग्यस्देविकारणगुह्यममसुइसेवाकखेपाठिहेकवलीतिथ्यामेपीठकस्तृकवलीगय्यारुयारोषस्त्रीपात्रो
पदपोमसुखतिथ्येकरीनेनिमन्मण्याकदेविमारतीनवारइमकहेइमकहीनेजिषिदिसिथीयाव्योक्तोतिथ्यहीमदिसीनेतेदेवतापाष्टोगयो
तिवारपथीतेष्वसदाकसुमनेतिथ्येनोयाखानान्नावकने इत्येप्रकारेतिथ्येदेवतामे इमकव्ये यके एवपीएतागयकपविषारण्यामननेसंक्रुत्य

सुखफलान्यभिव्यक्तिरितयाकर्मणि क्रियासातसम्पदातत्सङ्ख्याय सप्रसङ्गः सतत्वाकङ्क्षामित्थत्वायायत्करणात् पाठ्यभायाएरयणीए

सखलिपुत्ते । सेणमहामाहणे । उप्पण्णणाणदंसणधरे । जावतञ्चकस्सपत्तत्ते । सिणं कल्लद्रहं हव्वमा
गच्छिस्सति । तएणं अहं वदिस्सामि जावपज्जुवास्सामि प्राडिङ्गारिएणं उवण्णिमंतिस्सामि तएणं कल्लं
जावजजते । समणे भगवं महावीरे । जावसमोसरिए । परिसाणिग्गया । जावपठ्ठजुवासरू । तएणं
सेसद्दाणपुत्ते । आनीविउट्ठमोसेकहाएलद्धे समाणे । एवखलुसमणे भगवमहावीरे । जावविहर

नाउपनीदूणे प्रकारेण कुनिब्यमाहरोधर्माचार्यधर्मनोउपदेयकदेणहारएणवोगोयाकोमंथकीपुत्ततेणमोटोमहामाहणे उत्पसञ्चान
हरसणधरतेणनोधरणहारवावतुयन्दे इच्छकारभगवन्वादिवायोग्येच्छेप्रभातेकावचनेदीहेभावस्सेहव्वसतावकोभायस्ये तेचनेच्छवर्धने
पादीसयावतुयन्देपर्युपासनाकारिस्युम् । वणीपीवप्पसगपाच्छिहेरुसिज्जासथारेकरीने निमन्मण्याकरीसतिवारपक्खीकासमातनेविते
यावतुयन्देअमणभगवत्तन्नीमहावीरचर्मतीर्थस्वरयावतुयन्देकरीने समवसस्सा वारण१९ परपदावादिवागइ यावतुयन्देकरीने पर्युपास

इतगच्छामिष । समणभगवमहावीर । वदामिजावपज्जुवासामि । एवसपेहेइ । गहाएजाअपाय
च्छित्तिसुवप्पा० । अपमणुस्सवगुरापरिगए । साओगिहाओपडिणिकखमइत्ता । पोत्तासपुरणयर
मउत्तामउत्तासिणगच्छइ । जेणेवसहसवयणेसज्जाणे । जेणेवसमणेभगवमहावीरे । तेणेवउताग
च्छइत्ता । तिवसुत्तो आयाहिणपवाहिणकरेइत्ता । वदइणमसइत्ता । जायपज्जुयासइ ।

नासेणकरेतिबारपणीतेसइहाकपुमगोशाबानोमतीएइवीवातसांभळीसांभळ्यायका आखोगोयाखकनाथोइणेप्रकारेवसुत्तानिचय
अमणभगवतत्रीमहावीरवावत्तयइ विचरेछे तोविचण्याछ जाठ देवेकछो कुतोअमणभगवतत्रीमहावीरनेजईनेवाडु यावत्तयइ सेना
सइ एइवेममसेचोतवे स्नामकरेयावत्तयइ प्रावदितउत्तारीप्रधानवस्तपहरीतिवारपल्लीआपणामाणसमनुजनीअणेचरीपरिवस्योपो
तानेवरयकीमीसरेनीसरीकरीने पोळासपुरनगरतेअनेमध्यमध्यविचालेकरीनेनीसरेनीसरीनेजिहासहखांएइवेनामाउदानबनमे
विण्णेदिसीजिहाअमणभगवतत्रीमहावीरतिहाआवे आवीकरीनेतीमबारकरतीजप्रदणपादेवे तीमप्रदणपादेइइकरीनेबहिवादीने

तएणसमणेभगवमहावीरे । सहालपुत्तसस्त्राणीवि । तीसियमहद्वजायधम्मकहासस्सत्ता । सद्दाल
 पुत्ताप्ति समणेभगवमहावीरे सहालपुत्तच्चा० । एववयासी सेणूणंसद्दालपुत्ता । कल्लं तुमं पुब्बा
 वरयद्दकालसमयसिजेणोव । अस्सोगवणियातंजावविहरद्द । तएणंतुल्लभएगेदेवेच्चंतिए । पाउल्लमवित्था
 तएणंसिच्चतल्लिवखएवंवयासी । हमोसद्दालपुत्ता । तच्चेवज्जावसब्बपूज्जुवासिस्सामि । सेणूणसद्दालपु

ममस्मारकरेक्करीनेयावत्तुगब्दे पटुपासनासेवाकरे तिवारपच्छीअमणमगवत श्रीमहावीरस्खामी तिणेसहासपुत्तमच्छवीपुत्तनाआवक्क
 आगेतेहवीमोटीवाररूपपदातिणेधर्मकयाकहे एहवोउपविसेअणोसहासपुत्तआवक्कअमणभगवतमहावीरस्खामीसहासपुत्तगोयाखाने
 आयक्कनेएहवोएणेप्रकारेकहेअणोसहासपुत्ततेसाधोक्कओक्काविहनेदीहत्तुभने पुब्बावररहपाच्छिआप्रहरनेजेणेवक्कहताजिणंअशोक्क
 वादीमाजियावत्तुगब्दे विहरताधिका तिवारेतेएक्कदेयताआवीक्करीनेताहरेसमीपप्रगट्ठवोतिवारपच्छीतेदेवता आकाशमार्गेउभोयक्को
 दूणेप्रकारे कहे अणोसहासपुत्तआवक्कतेतिमणीजसर्ववत्तथ्यता यापत्तुगब्दे तेहमीसेवाकरजेतिकोनिअय अणोसहासपुत्त एसर्वअर्थ

साध्वेष्टसमष्टे । हताश्रित्यतणोखलुसद्दालपुत्ता । तेणदेवेणंगोमालंमखलिपुत्त । पणिघायएउयुत्ते
तएणतस्ससद्दालपुत्तस्स । समण्येणइ एववुत्तस्ससमाणस्स इमेएयारूवेच्चभक्तियए एसणममणेभगवं
इवीरे मङ्गामाङ्गणेउप्पस्सणाणे जावकम्मसपयासंपत्ते तंसेयखलुममसमणभगवमङ्गवीर यट्टिप्ता
णमसिप्ता । पडिङ्गारिएणपीठफलग । जावउवणिमत्तिप्ताए एवसपेहेइ उट्ठाएउठ्ठेइइस्समणंभगयम

साधोक्कनाकही वास्वामी सर्वसत्त्ववल्लीतेसद्दालपुव यखुनिययमचि एवातक्कहीतिणेद्देवतादेगोसास्वामपल्लीपुवने षणीकारकरीने
तिवारपल्लीतिणे सद्दालपुवआवकने अमस्यभगवत मङ्गवीरस्वामीये इमकस्मोयके एववोएताइयरूपमननेपिपे सकल्पउपनोचि
वणाएणीअमणमगवतमङ्गवीरतेदेवतायेइमकस्माधिकांमङ्गामोटामाण उत्पयञ्जानइयंननाधरणचारयावतयम्भचारित्वनाधरण
चारतेसुम्भने अथमळोअमणमगवंतत्रीमङ्गवीरस्वामीचरमतीर्थकरने वंदनाकरीनमस्कारकरीनेपाकिहेरूपीठफलगसञ्चा सयारे
करीनेयापतृगध्देमिमस्वणासुम्भनेकरवीमळीइमपिचारियेचारीने छठेछठीनेअमणभगवंतत्रीमङ्गवीरस्वामीने वंदनाकरेनमस्कार

हावीरं । घटद्वयमंसद्वयं । एवंवयासी एवंखलुभतेममपोलासपुरस्सणयस्स । वह्मियापंचकुम्भकारा
वणसया । तत्थणंतुम्भेपडिहारियप्रीटजाव । संधारियंसिगिण्हत्ताणंविहरद्व तएणंसमखेमगवं
महावीरे । सहलपुत्तस्सआसीवियस्स । एवमद्वंपडिसुणेद्वत्ता । सहलपुत्तस्स । पचकुम्भकारावण
सएसु । फासुएसखिण्जंपाडिहारियं । पौकफलगमावसधारय उगिण्हत्ताणंविहरद्व । तएणंतेणं

द्वरेणोप्रकारेएणवोक्कहेइमखसुककत्तानिचयहेमगवनूमाणरेपोलासपुरएणवेनासानगरेवाचिरपांचसवधु कुम्भकारकुम्भारनाष्टाट
केतिहांतुम्भे पाडिहेणपीठफलगवावत्थन्देसधारा औपयथ्याप्रक्षणजेजोण्णएतेह्योधिचरो तिवारेतेअमशमगवतत्रीमहापीरस्वामी
सहाखपुत्रनोगोयाद्यामात्रावक्कनोएहवोयथासामणीनेमनमाहिणवधारे सहाखपुत्रनामापांचसय ५० कुम्भकारनाष्टाटपकी वयाप्रा
गुक्कएपणीयपाडिहेणपीठफलगसिध्यासधारो उपगरण ओपधप्रमुखलेताथक्का विचरे तिवारेतेसहाखपुत्रअन्यदामशावे पायरे
क्करएप्साथक्का भांडावठावठोसाखष्टाटमाणिद्या वाहिर थाणीने सेक्के माजनतावक्के थाणीने सूक्केवेतिवारेसूक्तादेखीअमशमग

इत्यादिजलतेस्वरिण्येतद्वत् प्रमातव्यं कोहृष्यं सचोत्तिष्ठतश्चातवृध्याण्येय वायाश्चतगति याताश्चत वायुनेपण्णोपमानोतमित्ययं
कोबाण्यमर्हति कुलाबाहु मकारा' तेषामिदमौखाद्य तच्चतद्ग्राह्यपय्य भाजन वाकौखालमर्ह एतत् किंपुण्यकारेणेतरवायाश्चिद्यत
इतिभगवताष्टे सगोयाद्यकमतेनमित्यतवाद्यक्षणेनमावितत्वात्पुण्यकारेणेत्युत्तरदानेप समतश्चतिपरमताभ्यनुष्ठानवधण्येवमा

सेसद्वाण्यपुत्ते । अश्वयाकवाहं । याताश्चतवकोखालमह । अंतोसाणाहितो वहितो गीगेरु आत
पमिदक्षयद् । तएणसमणेभगवंमहावीरे । सद्वालपुत्तएववयासी । सद्वालपुत्ताएसएणंदोलालमहु
कअ्रोतएणंसेसद्वालपुत्ते । समणंभगवमहावीर एयंवयासी एसणभतेपुव्वमट्टियाआसी । तयोपच्छा

वतमहावीरसद्वालपुत्तत्रायकनेइयेप्रकारेकहे अणोसद्वालपुत्तएणमाटीनाभाजनवहायसी किमयथातियारपणी सद्वालपुत्तत्रायकहेति
कोअमण्यभगवतवीमहावीरने इयेप्रकारेएणवोक्कहे हेपूज्यएणपचिबुंमाटीछतीतिवारपण्णेतमाटीपाणीसायिनीअनीरापिसायिचने
नानीमीगणीसाये एकवमिअतक्करीनेपिअनीवोतिवारपणीचक्कउपरवावीमेक्केरीने तिवारपणीचक्काकरवामाक्कसायावत्तयधे अट्टि

उदणनमिज्जइ च्छारेणयकरिसेणव एगच्चोमिसिज्जइत्ता । चक्खेआरुहिज्जइत्ता तच्चोवह्वेकार
गायनावउट्ठियाउचकज्जति । तएणंसमणेभगवंसहावीरे । सहलपुत्तंआजीवि । एववयासीसहाल
पुत्ता । एसएकोलालभस्सेकिउट्ठाणेण । आवपुरिसक्कारपरक्कम्मणे । कज्जइत्ताअणुद्वारेणं । जावअ
पुरिसक्कारपरक्कमेणकज्जइ तसिसहालपुत्ते आजीविसमणेणं भगवयाम० एववयासीभंतेअणुद्वारेणं जा

आप्रमुयनीपजेतिवारेतेअमणभगवत श्रीमहावीरस्वामीसहासपुत्रगोयास्त्राने आवक्कने एहवोक्कहे अणोसहासपुत्रआवक एप्रतच्चका
चीमाटीनाभीठाकिमउत्थानवसवीयं यावत्थम्मेपुबपाकारतणोपरान्नमकीधास्त्रवाअउठानवसवीयंपुबपाकारयावत्थम्मेतिणेपराअन्न
कीधापिगरयया तिवारपणीसहासपुत्रे तिकोवक्कीक्कहोगोयासातणोआवकअमणभगवतमहावीरस्वामीनेएहवोक्कहे हेभगवन्हे
पूज्यउत्थानवसवीर्यविनायावत्थम्मेपुबपाकारपरान्नमविना नहीउत्थानवसवीयं यावत्थम्मेपुबपाकारपरान्नमनवीसर्वभावनित्यहेति
वारपणीअमणभगवतसहासपुत्रआवक्कनेएहवोक्कहेउपदिसे अणोसहासपुत्रआवक्कनीताहराकोइएकपुबपातावायरेकरीसूक्खापाका

कथयन् अपुरपकारेणोत्पुनाच्च ततः तदभ्युपगमनियतिमिति निरासाय पुनः प्रत्ययच्चाह सहासुमेत्यादि यदितश्च कथितं पुनोपातात्तत्रा
आममित्यर्थः पक्षेऽयवन्ति पक्षवाच्यमिनास्तथा कः अक्षरेद्वाचौ रयेतृविकरेद्वास्ततो विधिपेत् भिदिज्जतिभिद्याद्वाप्यतां चरेण
आच्छिदज्जति आच्छिद्याद्वाहसादुशासनेन पाठान्तरेण विच्छिद्याद्वा विविधप्रकारे' छेद कृयादित्यर्थः परित्यापयेद्वा विनिर्वात्यने

वक्षपुरिसङ्कारपरक्षमेण । अत्युच्यते वाणिज्यासुखभावा । तएण समणे भ०
सहासपुस्तथा एव ववासी । सहासपुस्तथा इणतु भं के इपुरिसे । याता ह्यसिपञ्चेलद वाकोलान् भंड
अवहरिज्जावा । विक्खरिज्जावा भिंदिज्जावा अच्छिदिज्जावा । परिद्रावज्जा अग्निमिप्ता एवा । भा

मीपनावासणपणेमाकाकोई देवतायका चोरेतवा विखेरी नाछे तथा प्रकारेमाछे तथा वाचिरनाखे वखी परतपीनेनायेत वाचो दृताचरी
अग्निमिप्तानामेमायां तिष्ठसधा ते विपुलविशीर्णमोगधने संयोगससारना विमयसुखमोगवताबका तु देखेति णे पुनपनेतु देखी करीने विम
प्रकारे के वीरुं उद्ये देमनवनू दे पूज्यछ ते सुखने आनोयवचनकछ वखी वखु माए वखी वखु वखो मंदनक व तव नादि कता कना व व

दितिनिवसेवासिन्ति निर्वर्त्तयसि आउसेज्जवन्ति आक्रोश्यामिवाचतोसित्वमिस्त्रादिभिः शायैरभिग्रयामिभिमिया इस्त्रादिनावप्रा
मिवारल्वादिनातर्जयामिवाप्रास्त्रसि रेवुटाधारेत्वादितिर्बचनविशेषैसावयामिया अपेटादिभानि छोटयामिवाधनादित्याजनेभनि
भैत्वं यामिवापरपरयवचने अकावणवधवीवितावाप्यपरोपयामिमारवामीत्यर्थ इत्थेवंभगवत्सहायपुत्रम् स्ववचनेनपुरुषाकारा

रियाएसहिंविउल्लाहं भोगभोगाहं संक्षमाणेविहरेज्जा । तस्मयंतुभंपुरिसस्स । कइउवत्तिज्जासि ।
तस्सभतेचइपुरिसध्वाउसेज्जा । इणेज्जावावधेज्जावा । महेज्जावातसेज्जावा । तालेज्जावाणिच्छे
डिज्जावा णिम्मच्छेज्जावाधकालेचेव । नौविवाओववरोविज्जा । सद्दासपुत्ताणोखुणुतुभंकेइपुरि

वलीचपेटाद्यु वलीवणादेवुधवणीनिर्मत्तमाकइ कठोरवचनेरेपापिठअकालेकीवतथ्यवकीतेपुरुषने रचितकर अओसहायपुत्रतेनकरे
खलुमिखयताइराभाणग्नेकोइपुरुषवावरेसूकापाकानीपनामाटीनाभाजमाने कोइचोरीमसके वावत्थं ननाखेपरठवेनशीवणी
ताहरीपग्निमित्राभार्या सवतिओइपुरुषविस्तीर्णसंसारनाविषे सुखनाभोगभोगवीनसके साण्णेनओवेनकरे तेपुरुषने आक्रोशवच

स्युपगमप्राप्तयित्वातन्म तविषट्मवाच सहाबपुनोत्थादि न खलुतवभाण्डकचिदपहरतिन चत्वतमात्रोययमियदिसत्यमेव ताम्नायानादि
पयकविस्तदपहरतिन्मपतमात्रोयवसिततएवमभ्युपगमेसतिवद्वदसिनाख्यु ल्यानादितत्तेमिथ्यापसत्यमित्ययं तएणमापमोत्यान्तत
साम्मिमित्राभार्यासहाबपुनस्त्र अमयोपायकस्ततेति एतदयं यिनयेणप्रतिश्रणोतिद्रुत्यापसन्नातास्तवसिक्कमांनसिक्कमसोत्रकटस्त

सेवाताहतववापवैस्त्वयंवाकोलाजमहश्चवहरइवा आवपरिद्विवितेतिवा । अग्निमित्ताएमारिएसदि
विच्छाद् भोगभोगाद् भुजमाणेयिहरइ । योवातुमतपुरिसआउसेसिवाहणेजाव । अकालेचेवजी
विवाधोयनरोविज्वासि । जइस्यत्तिउठ्ठाणेतिवा । जावपरछमेतिवाणितियासव्वभावा । अइसुतुगं

नेमारयावतग्रेषयावेरीजवीबनेजीवतथ्यवकीरहितकरेक्खिवानकरे यथीखोनहीउठ्यानाविक्रियावलीजोपरान्नमनयोपनेवलीसुन
माननित्येपबवाठुफनेबोईपुबपएणवोवावरेकरीनेसूक्क्यापाकानीपना थावतुगध्दे ताहराभाजननेनाखेवथीपग्निमिवाताहरीकी
सुवातग्रेषभोगभोगेवतोतुन्हे तेपुबपने आओपबपनखीजीवतथ्यरहितकरोतोतु जेकसेवे मयीवकीउठ्यानादिक्रियाजोनित्यभाववे

कीदृसेवातादृतयप्रक्वेक्ष्यं वाजावपरिक्रवेतिवा अग्निमिस्ताए जावविहरद्रुभंवा तंपुरिसश्चाउसेसि
 वा । नावधरोवेसितोजवय सियत्यिउग्रायेतिवा । जावयितियासव्वभायातंतमिच्छाएत्थणंसेसद्दा
 लपुत्ते । आसंवद्धेतएणसेसद्दालपुत्ते । ससणंभगवंमहावीरं । वदद्दणमसद्दत्ताएवंवयासी वृच्छा
 गिणतुअश्चतिए । धम्मनिसामेसए । तएणंसमणेभगवज्जहावीरे सद्दालपुरासद्धाजीवीतीसियजाव
 धम्मपरिक्खद्देइ । तएणंसद्दालपुत्ते । समणस्सभगवच्चोमहावीरस्स । अतियधम्मंसोच्चा । णिसम्मज्जह्ठ

सर्पपदार्थतोतेप्रत्खच्चओवो भूठोएतलेतेसद्दालपुत्तयवक्कप्रतिवुष्पस्योतिवारपणीतेत्तद्दालपुत्तअपक्कअणभगवतत्रीमहावीरवदति
 यद्दनानमस्सारकरेएवंययासीएहयोज्जहे वृच्छायाणुतुण्डारेसमीपधर्मसामोमखो तिवारपणीअमणभगवंतत्रीमहावीरस्सामीसद्दाल
 पुत्तनेगोघाळानाआपक्षनेएष्वीमोटीधर्मं देयतावावत्तुमंदेपरपदानेकहे तिवारपणीतेसद्दालपुत्तअवक्कअमणभगवंत श्रीमहावीरनेस
 मीपधर्मसामोमखीने धारेवारिने मनमेगायत्तु यद्धे उर्ध्वसतोपपाम्मो विमथास्सदनीपरेतथागिणिवक्क पडियज्जेवारचवतआदरे

तुष्टावस्थियए । अहाआयंदेतहागिहिवसपडिवक्कइ । शवरएगाहिरपकोडी गिहागपउत्तामु
ष्टिप्रयित्थरएगेव्वए । दसगोसाहसिएणंवरण । जावसमणभगवंमहावीर । वट्टइगमसइ । जेणे
वपोळासपुरेणथरे । तेणैवत्तवागक्कइ । पोळासपुरणथरमवभंमज्जेण । जेणेवसएगिहेजेणेनअ
ग्निमित्तमारिया । तेणैवत्त०इत्ता । अग्निमित्तमारियएववयासी । एवखुनुदेवासमणेभगवसहा

एतखोवियोपएक्कहिरप्पमीओविनिषाजपत्तानिषाजपत्तखेएक्कओविक्खामेएक्ककोसिधरप्यपरीये एकप्रजदसअरगाएएवोएकजजगो
कसयावत्थण्णे अमणभगवतमहावीरस्सामीनेतिनप्रदक्षणादेईनेवादेनमस्कारकरेअिषापोळासपुरएवोनगर तिषापावेष्वावीकरी
मेपोळासपुरनगरतेइनेमध्यमध्यमाहेवाईने अिषापोतागोधरहे अिषाअग्निमिताएइवेनामेभार्यास्त्रीहेतिषापावेष्वावीकरीने पोता
जीअग्निमित्तानामेमावीतेइनेएइयोक्कहेइसखकुनिपयअणेदेवाकुप्रियअमणभगवतमहावीरस्सामी यापत्थण्णेअिषासमवसस्यति
हाउण्णेआवोवाईने ठण्णेअमणभगवतमहावीरस्सामीने पावेष्वावीतावत्थण्णे पर्युपासनासेवाकरोअमणभगवत्थयीमहावीरस्सामीने

वीरे । जावसमोसढोतगच्छाहि तुमसमणंभगवमझवीरं वदाहि जावपज्जुवासाहि समणस्स भग०
अति एपचा गुब्बद्वयसत्तसिक्खायद्वयं । दुवाल्लसविहिं गिहिं धम्मं पडिज्जाहि त एणंसा । अग्निमिप्ता
भारियासद्दालपुत्तस्स सम० तहप्ति एवमद्वं विणएणपडि सुणेइ तएणसेसद्दालपुत्ते कोहुं वियपुरिसेस
द्दवेइरत्ताएवाव यासिखिप्पामेवभो देवाणु० लल्लुकरणज्जुत्तजोतितं समखुरवाल्लिहाणसमल्लिहि

समीपयायक्खनोघर्मपाचणुव्रतमनेसातसिच्चाव्रतएण्वोसस्यत्तनोमुखवारइ । २ व्रतकर्ममिच्छस्य धर्मने तुक्के षंगीकारकरोहि वेति वा
रपणीतिकाचग्निमित्तानामेमार्यासद्दालपुत्तयावकनाएणवावचनसंभलेसांभलीनेतच्छक्तिकरे वणीअग्निमिवाएणवोअर्थविनयकरीने
सांभलेतिवारपणीते सद्दालपुत्तआपराक्षौटं विक्रपुरवपधाकरपुरपत्तिकाने तेष्वावेतेहीनेएणवोअसकद्धे खिप्रचप्तावखायावोअसोदेवासु
प्रियगीप्रच्छेवेज्जेइनोएण्वोरवतुक्के जोतरोसमशरीयाखुरच्छेभनेपूच्छणावोसमसरीयासीं गएणवावखदजोतरीनेत्यावो जावमइएणवेना
मारत्ततिणमेज्जोवखदनेगलेतुक्के षाधोवलीरूपानीनायरूपानीपंटासुव्वनीराशितेवलीकांधनकणीअसुवर्येति एेकरीने अणीअणीति

यसिगएहि अवूणयामवकलावजुप्रद्विसदृएहिं । रययामयवटसुत्तरज्जुगवरकचरणचिय तत्ताप
गगहोगदितएहि । नोलुप्पलकयामलएहि । पवरगोएनुवाणएहि । गाणामणिकणगघटियाजाल
परिगव सुजावजुत्तगएज्जगसत्थ । सुयिरदिरतियनिम्मिय । पवरलकखणोववेय । सजुत्तमेवधम्मियं
जाणपवरउवद्वेव ममएयमाणत्तिवंपच्चपिणहत्तएणतेकोसु वियपुरिसा जावपच्चपिणति तएणसा

वसीप्रयत्नपणज्जो करीनेमालीवलीनीसोत्पसकमकनेसारीपोसेइरोएहवाप्रधानतरणहपमससखवेगवतनानाप्रकारनोमणिमा
सखणंजनकनीनाभीर्षटातेरनीम्लाखरीसुजातमको घूसरातिषेकरीनेओद्या प्रसक्तसुपटयद्वियोनिमंसमखोजेजोयोयज्जोसुर
जणोपेतसचित्तुत्तमयेवोणीधर्मसंधीएवोएताइयरखकोतरीनेस्वावाघोएमाहरीपाप्मासर्वकरीनेपाण्डीसुम्भने पाणीदेवोतिवार
रीतेकोटुंविक्कपुरयपाकरपुवयवावत्तुयन्दे रवजोतरीनेस्वाया तिवारयलीतेषग्निमिवाएइयेनामेमार्या इहातास्नकरीयावत्तुयन्दे
मानवज्जमपरी अस्यभारएणनेज्जमोकाप्रज्जपापरीचेवीपठारदेयनीदासीतिणाकरीने परवरीधर्मसंधीज्जानप्रज्जपापरीचेवी

कीदृकसंगप्रवायविज्ञाकौतुक मयीपु द्वादिमङ्गल दध्यक्षतचन्दनादि एते च प्रायच्छित्तमिव प्रायश्चित्तं दु स्त्रादिप्रतिघातकालेनावश्यं
 कार्यत्वादिति शुद्धात्मा वैपथिकाप्रियेयार्थाणि मङ्गल्यानि प्रवरवस्त्राणि परिचितास्तमहावीर्यमरणाखलतथारीराचेटिकापत्रबाणपरि
 कीर्णपुसकातरेयानवर्षकोत्तुम्बतेसुचवसथ्याख्यानोऽवसेय'सङ्ककारणजुत्तसोऽयंकलकरणेनदक्षत्वेनयेयुक्ता' पुरुषादौर्वोचितयन्त्रक
 पादिभिःसम्बन्धितयत्तत्तवातवासमस्तुरवाकिहासमस्त्रिभिर्यसिगणैश्चिसमस्तुरवास्त्रिधानौतुल्ययत्तपुच्छौसमेक्षिते द्रवोद्विष्टिते
 नृवयोसौतयातौच्यौतौताभ्यागोवातुवाभ्यामितिसंबन्ध'अथवासमस्तुरवास्त्रिभिर्यसिगणैश्चिसमस्तुरवास्त्रिभिर्यसिगणैश्चिसमस्तुरवा
 योक्तुं चक्रठवमरणप्रतिविधिं शोभनेयवौसौतयाताभ्यां रदयामयष्टसुतरण्णु गवरकचक्षुषधियक्षपम्भोगनिवर्णचिरजतमब्धौ
 रूप्यविकारीषंटेयवोसौ तथा दूधरण्णु के काष्ठीसिक्कसूत्रमब्धौवेवरकाचनक्षत्रिधितेमसेनासारण्णुतयो' प्रप्रक्षेणरश्मिना अपवष्टहीत

अग्निमित्तामारियायहायावावपायच्छिता । सुद्वन्द्वप्रम० वेदियाचक्रवालपरिविखत्ता धम्मियंजा

वायीचालेपोकासपुरनगरतेजनेमध्यमध्यविचालेनीकलेनीकलीने जिह्वासप्तस्त्राववमएहवेनामेउद्यानखे जिह्वा अमणभगवतच्योमहा

वौचरद्वौ यौ तौ तथाताभ्यां नीलुपसक्तवाभेखएडि नीलोत्पलस्रतयेपराम्या पवरगोणजवाणएडि नाणामणित्तणगर्थटियानाणप
रिगयमृउजायजुगजुस्र उज्जु मपसल्लसुबिरइवमिन्नय सुजाय सुजातं सुजात दारुमय युगं यूपं युक्त सगत च्चनुत्त मरुत्त सुद्विर
चित्त सुघटितं निर्मितं निवेधितं यत्त तत्तथाजुत्तामेवधम्मियं छाणप्पयर उवट्टयेत्तयुत्तमेव सबधमेव गोयुवाध्यामिति मयधवृत्ति

णप्पयरदुहहइरत्ता पोलासपुरणगरमवमंमज्जेणियिगच्छइ जेणेयसहस्रववणेउज्जागे । जेणेव
समयेम० । तेणेवत्तवागच्छइ । धम्मियाओजाणाओपच्चोक्कइ । चेडियाचक्कवालपरिवुडे जेणेवसम
येमगवमद्वावीर तेणेवत्तवागच्छइरत्ता तिवसुत्तोवंदइरत्ता यच्चासखेणाइदूरे । जावपजलित्तडा

वीरस्वामीतिष्ठायावेष्वावीनेवमंसवधीप्रवण्यक्कीउत्तरेउत्तरीनेवणीचेठीदासीतिणेचक्कवालेकरीपरवरीजिष्ठा यमणमगत्रतयीम
हावीरस्वामीतीयंवरतिष्ठापग्निमित्राभायेष्वावीक्करीने तीनप्रदक्षणादेईनेवादेवादीने नयणीनेहीनवणीपतिदूर यावत्तयंवेष्टाय
जोडीयक्कीमुक्कपागच्छभीयक्कीयावत्तयंवेद्विमयक्करीनेसेवाकरेतिपारपक्कीयमस्यमगत्रतमहावीरस्वामीतेषग्निमित्राभणीयावत्तमोटी

ठितिताचेवपज्जुवासइ । तएणसमणे०अग्निमित्ताएतोसेयजायधम्मकहेइ । तएणंसाअग्निगिमित्ता । स
मणस्सभगवओअतिएधम्मंसेच्चा गिसम्महइतुद्धा समयभगवमहवीरवदइणमसइइत्ता एववयासी
सइहामिणंभतिनिमंथंप्रावयणं जावसेजहेयतुभेवयह जहाआणंदेअतिए वहवेउगगाभोगापव्वइया
णोखलअहत्तहासचाएमिदेवा०मुष्ठा० अहणंदेवाणुपियाणअतिए पंचाणव्वइयंसत्तसिक्खा वत्तियं

धर्मनीकयापयंपदायागलेकहे तिवारपछीतेअग्निमिताभार्वा अमणमगयतत्रीमणवीरस्वामीने पासेधर्मसामलेसामस्सीनेषणीइयंवंत
छुईतुटवतछुईयमणमगवंतत्रीमणवीरस्वामीनेषदिवाधीने इणेप्रकारेएउवोकाहे हेमगवन् हेपूछ्यसरइछ छु निय यसाधुनोप्रवच
ममार्गयापत्यरेतुम्हे उपदिख्योतेसगछोहीसत्यहेजिमयाणदवायक्ककच्छोतिमकहे यउवेवणाहेस्वामीतुम्हपासेषणाराजानेईयरही
द्यालीधीतिममोमणीचारित्तमलेवाइ छ साधवीनोधर्मलेपूनसकुषणोस्वामीदेवासुप्रियजिमछ तुम्हारेसमीपमाचअणुअतअनेवणी
सातथिधावतरूपीधर्मएवं । १ वारउततत्रावकानाट्टस्यधर्मतेईकरीनेसमारीसत्रावकनोधर्मआइव तिवारपछीतेअग्निमिताभार्वाअ

दुयाखविहनिहिधसप्रचिवज्जामि । अह्मासुहं देवाणुपिथा तएणंसाअग्गिमित्ता समण०अंतियपचा
जावपद्धिसमसंभगवदिहता । तामेवधम्मियंजाखप्रवरंदूखहइहत्ता । तामेवपा०तामेवमडिगया ।
तएणसमसंभगवमहावीरे । अन्नावाक्कादापोलासपुराओसहसंववयाओपडिणिगच्छइहत्ता दहि
दाजखययविहारविहरइ । तएणसेसहाखपुत्ते । समणोवासएजाए अभिगयजीवाजीवेजावविहरइ

मसमगवतमहावीरेनेसमीपयावतुगण्दे आवक्कावारएणत्तभादरीनेभगवतनेवादेवाहीनेतेहीजधर्मप्रवणएयउपरपोतेचवेचवीकरी
नेअण्हिसीआबीछतीतिणहीअहिसीपाछीजावे तिवारपछीअमणभगवतमहावीरखामीअन्यदाप्रकाये एकदापोलासपुरनगरतेच
यीसइखाबनयकी पाखानीकलेनीअलीनेविहावाहिरजमपदेयपुरनगरधामबिहारकरताविचरे तिवारपछीतेसहाखपुत्रयावम
अमणोपासकसुहआवकयवोवाख्याळे जीवाहिकनवतस्वजिणे यावतुगण्दे एअणोयकोविचरेतिवारपछीतेगोसाले मपखीपुत्रतिणेएच
बीवातसीमणीखोअनेनेमुण्यबकी एणेप्रकारे नियवसहाखपुत्रआवक गोयाकामपखीपुत्रतपोधमममीनेखोकीकरीनेअमणकहीजेसाधु

तएणंसेगोसालेमखलिपुत्ते । इमौसिकहाएलबुद्धेसमाणे । एवखलुसहालपुत्ते आजीवियसमयंवमिता
समयाण्यिगयाणंदिद्धिंपसिक्खये । तगच्छामिणसहालपुत्त आजीविसमयाण्यिगयाणंदिद्धिंवा ,
वित्ता । पुणरविआजीवियदिद्धिं गिरहावित्तएत्तिकहुएवंसपेहेइरत्ता । आजीवियसंधसंपरिवुद्धे जेणे
वपोलासपुरेणयर । जेण्यआजीवियसहा । तेणवत्तवागच्छइरत्ता भखणिकपुवंकरेइ कइवएहिंआ

निययतगोवारचव्रतरूपीधमंस्त्रीचोत्तेच्छ जाउ तिणसहाकपुत्तपासकमाहारोधमंस्त्रीने मज्झीमनियोधमंवारचव्रतरूपी
केतेभग्नीपाळोछुडावीकरीनेवस्त्रीआजीविसाहरोधमंमार्गअनीकारणइनेकरावुएणवोमननेविपेचीतवनकरे चोतवीनेतिवारमच्छीगो
याखअमखलीपुत्तसंधसमुदाइलेइने विणपोसासपुरमगरतिणारेविपे वस्त्रीनिजगोयाखानोसापुस्यामवतिणआवेआवीनेवस्त्रपाल
भाजननासपगरणभूके छ स्त्रीनेचितरा एकसायिलेइनेतिणवस्त्रीचालेचास्त्रीने विण सहाकपुत्तआवकअच्छे तिहाआवेआवीकरीने
तिवारपछीतेसहाकपुत्तअमखोपासकआवकगोयाकोमखस्त्रीपुत्ततिणनेआवतोअकोदेखेदेखीकरीने भागतसागतिसादरनदीवेआवा

जीविष्विद्विषद्वि । केणेवसद्दालपुत्तेस० तेणेवसद्दालपुत्तेसम० गोमालमंगलि
पुत्तएयमाणपासद्दत्ता गोआटाइणेपरियाणाइं अणावामाणेअपरियाणामाणे तुमणिएसच्चिद्द
तएणसेगोसालेमखलिपुत्ते । सद्दालपुत्तेणसमणोवासए । अणादिज्जमाणेअपरियाणमाणे । पीतफ
लगसेक्कासथारइयाए । समणसमग० गुणकित्तणकरेमाणे । सद्दालपुत्त एववयासी । आगतैण्दे

पससापवतसावणनवरे सान्हीपिणमओवेभादरएणदेतो सान्हीनयी ओवतोमौनकरीनेएणवोयकोपैसीरएणो तितारपशीतेगोयाओ
मंयलीपुवसद्दालपुत्तत्रावकनेअमणोपासकनेपागतस्वागतभादरसम्मान अणदेतोअणजाणतोदेवीपीठफलगय्यासमारोचोपधउप
गरणादिकसर्वनेअयमणभगवतत्रीमहावीरस्वामीपरमतीर्थकरना गुणकीर्त्तनकरतोयको सद्दालपुत्तत्रमणोपासना आवकनेएणवो
कहेआथावतापूर्व एणोदेवावुप्रिय इहमज्जामोढामाणत्तिवारिसद्दालपुत्तत्रमणोपासकगोसावामयलीपुत्ततेभणीएणेप्रकारेएणवो
कहेकुणदेवावुप्रिवमज्जामोढामाणपाव्वावतातिवारितेगोसाओसद्दालपुत्तत्रमणोपासकत्रावकने इणेप्रकारेएणवो कहे अमणभगवत

वायुप्पिया । इहमाहमाहणे तएणसेसद्दात्तपुत्तं गोसात्तमखलिपुत्तं एवंवयासी क्खंदिवाणं म
 ह्माहणेतएणसे । गोसालेसद्दात्तपुत्तं स० । एवंवयासी । समणेभगवंसहावीरे । सद्दामाहणेसेके
 ण्ठेण्ठेदेवा । एवयुच्चइसमणेभगवमहामाहणे । एवखलुसद्दालिपुत्तं । समणेभगवम० उप्पसायाण
 दसणजायमहि्यपूइए । जावतच्चक्कमंसपयासंप्रत्तं । सेतिण्ठेण्ठेदेवाणुप्पियाएववुच्चइ । समणेभ
 गवमहामहाखेसद्दालिपुत्ताद्यागएण । इहमहमाहणेवे । क्खंदिवामहमाहणेवे समणंभगवमहमाहणेवे ।

श्रीमहावीरवरमतीर्षकरमहाभोटाभाहणेतेस्यामाटे किमभणीपूणेप्रकारेतेकाहणेअमणभगवतमहाभोटाभाहणप्रकारे खलुमिच
 यमणेसद्दात्तपुत्रआवकअमणभगवंतकेधवाळे उपनाद्यानचपनादर्शनचारिसनावणीपणी ६४ इन्द्रेकारीने पूजितळे वावत्तयब्दे इच्छ
 कारभगवन् वादियायोष्यळे तिखेभयंअणेदेवासुप्रिय तुम्हेपूणेप्रकारेएहवोक्कहे अमणभगवंतश्रीमहावीरमहाभोटीसद्दात्तपुत्रअम
 षोपासकइहाभाषोमणेदेवासुप्रियमहाभोटीगोपकुण्ठदेवासुप्रिय महागोपअमणभगवतमहावीरस्वामीमहागोपतेकिममहागोपया

पियाद्रुमशधन्नाशकेर्णदेपाणुपियामहाधमकाशउमणेभगवमहावीरेमहाधमकाश
सपावेद्रु सेतेयइयसद्दालपुत्ताएवसुच्चद्रु समणेभगवमहागोवे आगएणद्रुमहासत्थवाहे सेकीणद्धे

गुदेवा० महासत्थवाहे सद्दालपुत्तासमणेभगवमहासत्थवाहे सेकीणद्धे य एवखलुदेवा० समणेभगवं
महावीरे ससारोवैएवहवेजीवे । गस्समाणेविणस्समाणे आवविसुप्पमाणे धम्ममएणं पंधेणंसा
रयस्समाणे णिव्वाणमहापट्टणाभिनुहे । साहत्थिसपावद्रु सेतेयइयं सद्दालपुत्ताएवंवच्चद्रु । समणेभ

पूजमहासायंवाजेत्तयणदेवानुप्रियमधमोटासायंवाजसह । खपुत्तत्रमणोपासकआवकअमणमगवंत महावीरसायंवाजेत्तकिणे अये
दूजेप्रकारेनिस्सयदेवानुप्रियअमणमगवंतमहावीरस्सामी ससाररूपपटवीतिशवणाजीवत्तासतायका हिंसकजीवनाभयवकीवीहता
द्रासतायका यावत्तुगब्धे खद्दो जतायकाधर्ममयीपथमार्गेक्षरीरासेराखीकरीनेमिर्वाणरूपमहापाटणेसनसुखसेकरीनेषातेआप
णपेतिणेअयकरीने सद्दालपुत्तत्रमणोपासकआपच्चमहासायंवाजकरीये अमणमगवतत्रीमहावीरमहामोटासायंवाजआमणोदे

एवखसुसहासुतासन्धणे भगवमहावीरेमहाप्रमहास्त्रिविहससार सिवश्वेजीवेणप्रमाणेजानविनुप्यमाणे उग्रमपि नये मयमदि
प्यष्टहेमिच्छसववाभिमूएयद्विविक्तमतमपक्षपक्षश्चेष्टहेरियहे अरियपसिपेष्टियहारणेष्टियभारणेष्टियपाउरतापोममारक्त
तारापोसाश्विनित्वारेतिवेतेपुष्टसहासुतासमणेभगवमहावीरेमहाधम्मज्ञाउमिक्तयोयनवरलीयाताः। यदादिदियेपणहेतु दमं

गवमहासत्त्ववाहे आगएयदेवा० इहमहाधम्मकहीसिकेणद्वेणं देवामहाधम्मकहीसमणेभगवमहा
वीरे महाधम्मकहीसिकेणद्वेयसमणेभगवंमहाधम्मकही एवखलुदेवाण० समणेभगवनद्धा० मएद्र
महाखल्यंसिसारंसि । वश्वेजीवेनसागाणे । विणखल्लज्जिअभिज्जालुप्यमाणे उपगगपडिवग्नेसप्य

देवासुप्रियव्रजमहाधर्मकयानोक्कणणारतेकुणदेवासुप्रियमहावीरमहामोटीएषपीदेवानुप्रियधर्मदयाकणीयमणभगवतयीमहावीर
स्वामीमहामोटीकयाकणीतेक्खिसेधधम्ममणगवंत महाधर्मकयाएषवीकही इणेप्रकारेपणुनियय अमणभगवतमहापर्मनीकयाजणी
धम्मणतगवतयीमहावीरमोटीकयानो कणणणार सखारमेचतुर्गतिअमणपणानीवतासपामता मिथ्याचीनासताविणसतापाजता

नायाश्च उभयेत्यादिततोन्मार्गप्रतिपन्नान् ध्यायितकुहट्टियासनात् सत्पथविप्रनष्टान् त्वत्तत्विनयासनान् एव देवकवत्त्वाच्च सिध्यात्त्वय
साभिभूतान् तथाष्टविधैकमेवतमं परब्रह्ममन्त्रकारसम्भूतं तेन प्रत्ययबद्धिद्वयानितितथानिर्वात्मकाकापके वुष्टुष्टमाप्नोषिन्ननिमज्जतं' निष्ठु
ष्टुष्टमाप्नोषिन्ननिमज्जतं' जगन्मरणादिजलेष्टुतिगम्यते सप्यिममाणेऽस्तिष्ठतुसाध्यमानान्पुनर्मन्त्रिप्रमथ'समर्थीष्टुतिच्छेका' प्रत्येयसुप

हृविण्डे मिच्छत्तवत्ताभिभूए अष्टविहकस्तमपचलपटाच्छरे वज्रहृच्छिद्वे द्वियजाववागरणेष्टिय
चाउरताश्चोससारकताराश्चो साहृत्व्यनित्थारिइसेतेयद्वेणदेवायुष्मिया एवंवुच्चइसमणेभगवंमहा
धम्मकहो आगणदेवा० इहमहासिज्जामए सेकेण्डेयंदेवायुष्मिये सहायिज्जामएसमणेभगवं

प्रेदीजताभेदीजतामारीजताशुटीजताउन्मार्गेपद्यामलेमार्गधी पुकीनेमिप्यात्वमाहेमस्याभट्टविहपाठकमरूप अन्नानगासम्भूहनिणे
दोप्यावसीधणापर्येष्टेउप्रयोजनेयावत्तुय्ये व्याकरणेप्रकपवेचातुर्गतिकपी ससाररूपकंतरससुद्रधकीजीवनेछपठ भदेईने निशारेते
तिणेकरीनेदेवातुप्रियइणेप्रकारेकहीदेअमएभगवतमहावीरमहाधर्मकधाकहीआव्याहताअहोदेवातुप्रियइहामहानिर्यामकनावको

सम्यमानादुभुतप्रकारेण एव सम्यग्वापिच्छेका प्रयसका प्रस्तावश्चा कलापश्चितावृत्तिरहायाचनतेतयावृत्तिरदृष्टा कायाणांमन्त्रिजिपित
कारिण तयावृत्तिप्रटादृष्टाणां प्रधाना नाम्निनवृत्तिरदृष्टे रक्त कश्चित्पत्तद्वारादृत्यभिधीयतेतवप्रमाणां कृतप्रयोगना तयावृत्तिमनुगता

महागिज्जामए । सेक्केणद्वेयां एवंखलुदेवा० । समयेभगवससारमहासमुद्वे वहवेजीवेगस्समालेगिग
जावधिलुप्पमाणे । बुद्धमाणे गिबुद्धमाणेउप्पितमाणे धम्ममदएणावाएयिअ्यायतीरासिमुद्वे साह
त्थि संप्रावेइसेतेयाद्वेयादेवा० एवमुच्चइ समयेभगवमहागिज्जामए तएणसेसद्दाल्लपुत्ते सभयोवामए

तेस्सामाटेपणेदेवानुप्रियमज्जामोटीनिर्वामकनाबकोअमणभगवंतमहावीरनिर्यामकनावक्तातेकिणे अयेइणेप्रक्षारेपक्षानिखयदेवानु
प्रियअमणभगवंतससाररूपमहासमुद्वेनेविपे वहवेवणाजीवनासतावासासताजन्मजरःसरणेविणसता यावत्तुयदे तामतावीरताजीय
पूइतावकारादेससाररूपसमुद्वेमेमवृताजातानेराखे वर्मरूपनावेकरीनेनिर्वाणमोणेभकीपरेउपट भदेइकरीनेपञ्चपावे देवानुप्रिय
तेतिणेअये इणेप्रक्षारेकहीयेअमणभगवंतअमीमहावीरनिर्यामकनाबको तिणारपण्ठीतेसद्दाल्लपुत्तमणोपासकआवक्ता गोवाक्तामकवी

सूक्ष्मदर्शिनः कुशला इति च द्रष्टव्यं इति न व वादिनो नीतेन स्मृत्या तदा इत्युपदेशश्चास्मात्प्रदेशावाच्यता तरे इति मेधाविनः अपूर्वश्रुतप्र
सङ्गशक्तिमन्त इति विज्ञानप्राप्ता अथाप्तसंज्ञायाः सेवेति चेत्त्यादिष्ययवधाना नाम कश्चित्प्रसङ्गः तस्येति प्रवृत्तमानवयावर्णादिगुणोपचित इत्यन्ये
यावत्स्वरूपादिदृष्ट्या वक्ष्य सामर्थ्यवान् जुगुप्साविवेपः तत्प्रयत्नमस्मात् सीति तु गवान् न दुष्टकाशयती दुष्टकाशस्त्ववकाशानि करस्वात्

गोसालमखलिपुत्त एव वयासी तुभ्येण देवाणुप्पिया इयच्छेवाञ्चो जावइय निउणञ्चो इयणायवादी इय
उवदेसलद्वा इयविण्णपत्ता प्रभूणं तुभ्मेसमधम्मारिएणं धम्मोवएसएण समणेण भगवयामहवीरेण
सद्धिं विवयं करेसए गोइयण्ठे समद्धे सेकेण्ठे ण देवा० एवं वुच्चइ गोखलुप्रभूतुभ्मेसमधम्मारिएणं जाव

पुत्रनेष्टे प्रकारेण एवोक्ते वस्तुमन्ने अणो देवासु प्रिय इष्टे वातमादिषा सादावत्थं देवतिष्ठ करीने निपुण सप्तसातनववादी अतिष्ठ करीने
उपदेशनादेशादिति विज्ञानवत एव प्रभुसमर्थं तुभ्मे माहुरावर्माचार्य धर्ममार्गधर्मतणे उपदेशनादाता अमण भगवंतमहावीरस्वा
मी चरमतीर्थं नरेन साधये विवाद्यादज्ज ईने करस्सोनही छंद इ इष्टे अथै समर्थं ते विष्णो प्रकारे अणो देवासु प्रिय इष्टमक देन णी खलु कथं तानि च य

तद्यबच्छेदार्थमिदं विशेषेण जुवाण्यन्तिबुवावयः प्रायः अप्यायंकेप्तिनीरोगः यिरगहेप्तिमुत्प्रेष्यद्विभिराप्रक्षप्तोऽस्ति नगादृक्प्रभेभ्यो
 तिविवेयेपणमिददृढपाणिपायन्ति प्रतीतपासपिठतरोरपरिणयसिपाश्चैचिष्टान्तरेषतद्विभागौ अरुचपरिणतौनियमितप्रक्षारण्यो
 गतौवस्यसतवाउत्तमसङ्गनप्रत्यर्थं तद्वजमलअयसपरिवनिभवाच्छत्तितलयोस्त्रालाभिधानदणः वियेपयोऽयमययोः समनेणीचयोऽदृ
 सुगुणंपरिधयार्गलातस्त्रिभौतत्सद्वयीवाग्रयस्य सतवाभायतवाच्छरित्यर्थः घणनिधयवट्पास्त्रिपंधेसिपननिधितोत्यर्थनिधितोऽदृदृत्तच
 पतलः पास्त्रिपत्तलागादिपाणीवत्स्वन्वोयदेशोवस्त्रसतयाचग्रे दृगदुष्णमोद्वियसमाश्चयनिधितगायत्राएन्ति चमदृक्कादृष्टिचामयश्चादृ

महावीरेणसद्विधिवायकरेसए । सद्वास्तुत्तासेजहाणामए केद्रपुरिसेतरुणेजुगवं जावसिम्प्योवगए
 एगमहअयवा एजयवासूयरवाकुकुसवातिततरवा वटयंवाजावगवा । कवोतयवाकविअलयवा ।

उन्ने माहाराधमाचार्यधर्मदाताधर्मोपदेशकवाचतुगन्दे श्रीमहावीरसावेविवादभृगुकोनकर अशोसहाकपुत्रयावज्जिमञ्जोरूपएकपुत्रय
 चमिदिदमाभापुत्रपुत्रपानचवतीषयमोवप्पीमञ्जोवचार्वतवचयतएजमरामोदो अजयकरोएकक अयया अशीसुअरअञ्जोवकीतीतर

भूतचर्मकुतुपुरुपायदाकपयेनधसुचं राध्यायामकुर्वन्ति क्रुपणकोसुद्वरोमौहिकौसुटिप्रमाण प्रोतचर्मरज्जुकपापायगोसकक्षे समा हता
निखायामकरणेग्रहतौसत्या ताडितामिनिचितामिगात्रान्यङ्गानियत्रसतयाएवंविध कावोयस्वसतथाअनेनाभ्यासजनितसामर्थ्यसुता
कृष्णपयणजग्रणवायामसमव्येप्ति सङ्गनचातित्रमणङ्गनचोसवनजविमथ्यायामयतदव्ययीप्रथ्यापारखेपुसमर्थीय सतथाउरसबणस

वायसवातेणयवाहृत्यसिवाप्रायंसिवासुरसिवापिच्छसिवा । पुच्छसिवासिंगिसिवा विसाणसियारो
मंसिया । अहिंरमिग्रहइतहिंरणिचुल्लिप्पदधारइ । एवमेवसमणेभगवंसहावीरे । समंवड्डहिच्च
द्वेहिंहेउहिं । आववागरणेहि । अहिक्कहिगियहति । तहिंरणिप्पदुपसियवागरणेकारेइ सेतेणद्वेण

यलीचिछोखावककपोतकभूतरकविगणपारेवोषावसकागसेवापोषायबीमालेपगयी मालेसुरथीमालेपीछयीमालेसु छयकीमाले
सौगयकीमालेयिसाणकानवीमालेरोमयीमालेविश्वविश्वीमालेतिष्ठानिचलचयावीनसकेइमहीनअमणमगवतमहावी
रसामीसुक्केवल्लघणाअथकरीहेतकरोनियावत्पद्देषसरपरुत्तरेकरीजिषाजिषापुच्छेतिष्ठतिष्ठोष्ठ अर्थवोकीनेसु विवादवादकरी

मागएत्तिष्ठातरोत्तापवीचं वृक्ष इत्यर्थं छेदस्ति प्रयोगश्च' इत्युक्तेति गीष्वादीपस्तद्धेति च धिस्तत्कर्मणि निष्ठागतं प्राप्ताच्छ' प्राप्तात्त्यन्देश्च गते
स्तिष्ठाखोपितजारीमेवाविति सहाष्टकं मन्त्रं निरुणोति उपायारमकं निरुणसि योवगएत्तिरूक्ष्यित्यममन्त्रित इति च त्रयायागद्रएलसं
वासरश्च नृवरवा वाराश्च कुकुटति तिरवसं कसावकापोतश्च पिण्डवायसये एषवा' पश्चिवियेपा' लोचप्रसिद्धा' पत्यमि वधियद्युप्यजादेनो

सद्बालपुत्ता । एवमुच्चद्वयोखलु प्रमूच्छह । तयधम्भारिएण जावमहावीरेण' सद्वियिनायं करेत्तए ।
तएण सेसद्वाद्यसुत्तं स० । गोसाजं मखलिपुत्तएव वयासी । जग्गहाण देवाणुप्पिया । तुभे ममवम्भा
रिचस्स । जावमहावीरस्स । संते हितच्चेहिं । तर्हि एहि सक्कएहिं भावेहि । गुणो जित्तण करेसि ।

नसक्क करतितिये चर्थे' करीमेसद्वाद्यपुत्तयापक्कएणे प्रमारेस्स पच्छपीनसक्क वलीताजराधमां चायं वावतुयं देमजारीरने सुपातेवादिवा
द्वकरीनसक्क तिवाते सद्वाद्यपुत्तमयोपासकयायकगोयायामखलीपुत्तने इणे प्रकारे एव बोक्कहे जियो प्रकारेहे देवानुप्रिबतुणे माजरा
वर्मा चायं नेघर्मापदेयदाताने वावतुयं देमजारीरस्सामीतीं बकरने तेस्स तासापातिके तेजसासाचापियमान तेजवाप्रतत्तपणे मावपुण

वसोमविद्यतेतथाप्यमेतनपादौ चक्षुषश्चक्षुषोऽतिष्ठत्वाचक्षुषोऽप्येत्थुक्तं यथासंभवंचैपाचक्षुपादसुरपिच्छश्चक्षुषिपाणरोमाणि योजनीया
निपिच्छपद्यावययविशेषः अद्रमिहाजैडकयोः प्रतिपत्तर्थविपाणयद्योयद्यपिगजदन्ते फट्टकयापीचक्षुषरदन्ते प्रतिपत्तस्य साधर्म्यवि

तुम्हाणश्चक्षुषोऽपि पाच्छिहारिएणि पीठकावसंधारणं सुवर्णमंतेद्रुणोचेवण धम्मोत्तिवातवोत्तिवा
तगच्छहणतुवभेममकुभारावणेषु । पाच्छिहारियजावपीठफलणं उगिगिहताउवसप्रज्जिताणं
विहरह तएणसिगोसालिम० । सङ्खलपुत्तस्समणोवासयस्स । एमठ्ठमड्डिसुणोइत्ता कुंभारावणे
सुपाडि० । पीठउगिहताणविहरह । तएणसिगोसालिमंखलिपुत्ते । सङ्खलपुत्तसमणोवासयं जाहे

तिष्ठेकीर्त्तनासवनाकीर्त्तितेमणीतेमाटे छ तुम्हनेपाच्छिहेरूपीठफलकसयारोयव्यातियेकरीनेनिमवणाछ कश्छ परतुम्हनेनधर्मव
नहीनतपेद्दु मणीतेमणीतुम्ह पुच्छोमाहराजु मकारनाशटेपाच्छिहेरु यावत्तयम्हपीठफलकसयारोलेतायकाविचरोउपसपदाले
इत्तेसुसेवसो तियारेतेगोयाथोमखद्यीपुत्तसहाउतुवथमखोपासकआवकनोएचभोवचनसोमलेनेसांभकी कु भारनाशटयकीपाच्छिहेरु

शेषादिति निश्चयमप्यस्य सामान्यतो निम्नफंदं किञ्चिच्चखनेनापिरहितं व्यापयणाद्वियन्ति ध्यात्माते प्रश्नापनादिभिर्भेदतो नन्मन्त्रकपा

गोसचाएद्' वज्रहिंसाप्रवयणाद्विद्यः । शिगगाथाश्चोपावयणाश्चो । चालेत्त एवागोभेत्त एवा । विपरिगा
मेत्त एवा तादृशतितलेपरितते प्रोलासपुराश्चोनयराश्चोपडिगिकत्वमद्भुता वद्वियाजगत्रयविश्वार
विश्वरति तएयतस्मसद्दालपुत्तस्मसमणोवासयस्म । वज्रहिंसीलजावभावैमाणस्म । चोद्वससंवच्छ
रावितिष्ठता । धनरसमस्मसवच्छरस्म । अतरायदृमाणस्म । पुष्करत्तावरत्तकाले । जावपोमहसा

पीठस्त्वगयव्यालेताविचरेति वारेते गोसाखीमखलीपुत्र सदाखपुत्रमणोपासकयावत्त चसाद्रवानसकेवलीपणुश्रुतमपनेन चरीवीनर
नेश्वरीनिग्रयनाप्रवचननामार्गधक्त्रीपूज्जोनीशुभ्योनीशिगारमात्रयकापिणभाणीनीतीति वारेयाकोप्रयातययोपोलासपुरनग
तिथस्म तीपाखी नीकलेपाखीनीकखीनेवाहिरजनपददेशमाहेयिचारकरतोविचरेषणापरवारसु ति वारपखीतिथे सदाखपुत्रमण
पासकयावत्तने वज्रहिंसाप्रवयणाद्विद्यः । शिगगाथाश्चोपावयणाश्चो । चालेत्त एवागोभेत्त एवा । विपरिगा
मेत्त एवा तादृशतितलेपरितते प्रोलासपुराश्चोनयराश्चोपडिगिकत्वमद्भुता वद्वियाजगत्रयविश्वार
विश्वरति तएयतस्मसद्दालपुत्तस्मसमणोवासयस्म । वज्रहिंसीलजावभावैमाणस्म । चोद्वससंवच्छ
रावितिष्ठता । धनरसमस्मसवच्छरस्म । अतरायदृमाणस्म । पुष्करत्तावरत्तकाले । जावपोमहसा

लाएसमणस्सभगवोच्चंतियं । धम्मसुव० विहरइ तएणंतस्ससद्दालपुत्तस्स । पुब्बरत्तावरत्तकाले । एणे
 देवेअतियपाउअविप्ता । तएणसेदेवेएगमहनीलुप्पल्लं । एवंअद्दानुक्खणीपियस्स । तद्देवदेवेउसम्माक
 रेइ । णयरंएक्केकुप्पुत्तेणवमंससोक्खएकरेइ । आवकणीयसंघाएइत्ता । जावअद्दं चइ तएणसेसद्दाल
 पुत्ते । अमीएजावविहरइ । त०सेदेवेसद्दालपुत्तं । अमीयजावपासित्ता चउत्थ पिसद्दालपुत्तस० ।

संवत्सरे वरसतेविये मम्मवरत्तताणकावसंघामकरतायको पुब्बरत्तामध्यरात्रिसमयनेविपेयावत्तुशब्दे योसधयाकाइअमणमगवत्तअमीम
 धीरचमत्तीयंअनेसमीपधर्मनीवुद्धिधर्मसपदालेइनेविचरेतिवारपच्छीतिपेसद्दालपुत्तआवकनेमध्यरात्रआधीरात्रनेसमयेएक्ककोइए
 देवतासमीपेआवीनेप्रगट्ठय्योतिवारपच्छीतेदेवताएकमोटोमीकोत्पसससमानसज्जलेइनेअणविमसुक्खलणीपितानेकीपोतिमही
 देवताउपसंगयद्दालपुत्तनेकरेएतखोविशेप एकएकपुत्तमानववमोसनासूणाकरे मध्यपुत्तनेकरे यावत्तुशब्दे खहुपुत्तनेमारेमारीअर
 यावत्तुशब्देयरीएणाटादे तिवारपच्छीतेसद्दालपुत्त आवकअमीतनिर्भयको यावत्तुशब्दे विचरेतेदेवतासद्दालपुत्तआवकनेअवीअनिम

एवव० । हभोसहासपुताचपत्यथपत्थिया । जावणभजेसित०ओसे । जाइमाअग्गिमित्ताभारिया
वभससहाइयाधम्मचि तिज्जा । धम्माणुरागरत्ता । समसुहदुवल्लसहाइया । ततेमाओगिअओणो
णेइत्ता तवअग्गमोघाणमिद्ता यवमससोक्खएकरेमि आयाणभरियसिकडाहयसि । अहाअइर
तवगातमसेणयसोणिणय । आइं चामिअहाणतुमजावववरोविज्जसि । तएणतिसहाजपुत्तेतणेदेवे

यकोपावत्तण्णे देहेदेखीनेपत्तयीवारसहासपुत्रआवकनेइमकहे पणेसहासपुत्रआवकअप्रार्थितमरणनाप्रायनहारवावत्तावत्तण्णे
व्रतनहीमावीसतोष्ठ आअताइरीअग्निमित्रामार्वाइणेनामेएववीधर्मनीसपाइंधर्मनीपितवनहारणीधर्ममोरागतेशनेविपरागणी
समसुखअनेदुखतेइनीसहासहारतेइनेछ ताइरावरबकीपाअभाणीकरीनेताइरेपागसमारीसमारीकीनेनवरमांसनामूखाकरी
सकारीनेआधयेवरीनिमस्योकाओतेकडाहामाहेगादोपधावीसपचावीनेताइरोगावयरीरमासिकरीनेखोओवेकरीनेखाटीसखाटीक
रीनेजिमठ आसैआन रीइअ्यानतियेवरीनिमरीवुर्गतिपामीस तिवारपछेतेसहासपुत्रआवकसिणे देवतायेइसोकओयेअपभीतयको

णएवयुत्तेसमाणेअभीएजावविहरइ । त०सेदेवेसहालपुत्त दोच्चंपितच्चंपिएववयासी णंमोसहालपु
 तातचेवभणइ । तस्ससहालपुत्तस्स । तेणदेवेणंदोच्चंपितच्चंपि । एवयुत्तस्सअयंअब्भत्थिएस० । एवं
 जहाचुत्तणीपिया । तद्धेवचित्तेइ जिएमममज्झिपुत्त जिएमममज्झिमयपुत्तं । जिएममकणीयसंपुत्तं ।
 जावआइ चइआवियणममइमा । अग्निमित्ताभारिया । ममसुद्धदुद्धसहाइया । तंपिइच्छइसाओ

यावत्तुयद्देधर्मनेविपेविचरेत्तिपारपणीतेदेयतासहालपुत्तने वीजीवारतीजीवारइणेप्रकारेएहवोक्कहे देणेसहालपुत्तयावत्त तिमहीज
 यारयारक्कहेत्तिपेसहालपुत्तयावक्कनेत्तिणेदेयतायेवीजीवावतीजीवारइमकस्सेवकेएथध्यवसायत्तपनोसंकल्पधिकस्सपययोजिमपूणे प्रका
 रेणुत्तणीपिताने तिमहीअसक्कल्यविकल्पचीत्तये जिएपापीये माचरोवडोपुत्तजिणे माचरोविचेटपुत्ततेइनेवकीजिणेमाचरोल्लपुत्त
 तेइनेसारीकरीनेखोणीमासिकारीनेमाचरोयरीरखाण्णोवर्षीषामाचरी अग्निमित्ताभार्यामाचरीस्त्रीतेवलीमाचरे सुखसुखतेइनीस
 ग्गाईसुष्ठणडारतेइनेपिणमारयावच्छेमाचराधरयकीषाणीने सुभ्रघागलेएपापीबुटकोषएकपुत्तपमारसीवियणा तोसुम्भनेमखोजो

सिंहापनादि सदानवननैर्विद्यापनाभिरुत्तरात्मैरिति । सप्तममथयादिवरणं समाप्तम् ॥ ७ ॥ गुणभूयान् ।

गिह्याचोणीयेता । ममश्चन्नाप्रोषाद्रुततएतसेय । खलुममएयपुरिसगिरुतएतित्तद्गु उद्गाइयतेन
हाबुल्लणिपियातहेवसव्यभाणियव्यणत्तर । अग्निमित्ताकोलाहलमुणिता । मण्डूमेसचुनगिपिया
वत्तव्ययासव्या । खवरश्चरुणव्यएविमारेत्तववाओ कावमहाविदेहेनासेसिक्किहिति उगादमाग
सत्तमअक्तयथसमत्त ॥ ७ ॥ अट्टमस्सत्तयलेवोएवखलुजतुतीण्णालेयतेणसमएण । रावगिप्पेणयरे

एउरपनेस्साएउरुसदाखमुदयाबकममेचीतये चीतयीनेविमसुद्धणीपिताउयो एतोतिमणीअएपिणउयो तिमणीममवमथयता
आपयीपरंएतओविणेपअग्निमिवाभायाओसाहससासलीअरीमेपावीतिमणीअकुरेयेपयाकतोपुद्धणीपितानेपरसंबयथयता आग
वीएतओविणेपयएउवेनामेविमानेजईनेदेवतापणेउपनोयावत्तमहाविदेहेवारोदिक्कणीमोचपामसी उपाएकवयासातमोएग
तेउनीसातमोअववमपूरोउवो ७ विवेपाठमाअज्जपनोस्सु पर्येनिसयअरीनेहेअवूतिणेआकनेविपेतिणेसमवनेविपेराजग्गणीएउये

पटममपिरुगम तथापि किमपितम्विहिते सकसाधोति सचकाख्येणद्रव्यमानविशेषेणवासा सकास्याकोलघरिवाधोपितकुसुम्यहा

गुणसिलेचेद्दृष्टेः सेगीयेराया । तत्परायगिहिमहासतएणा मगाहावद्रपरिवसद् । अष्टुजहाध्याणंदे
गयर्अष्टुहिस्वकोढीओणिहाणपत्ताओ । बुद्धिअष्टुहि० । सकंसाधोपवित्थरप्रसाओ । अष्टुव्वया
दसगोसाधुस्सिएणवएण तस्सणमहासवगस रेवद्रपामोक्खाओ । तेरसभारियाओहोत्था । अष्टो
खजावसुख्खाओ । तस्सणंमहासवगस । रेवद्रएभारियाए कोलघरियाओ । अष्टुहिस्वकोढीओ

नामानगरगुणयिओएषवेनामाधैत्यत्रेखकनामेराणा तिणाराकमठीनगरनेविषे मगायतकनामेगायापतिम्टस्यपरिसामसपणे
वसेछेवदोच्छवतजिमभाणदनीपरे परएतसोविशेषभाठठिरखनीकोछिनिधानमप्राप्तधरतीमेदूरीछे वलीभाठठिरखकोविध्याजेवधे
पलीभाठठिरखनीकोविधरवधरीनेमोक्खीछे भाठतेणने वजस्यजजारगावएकेमज्जेमेएवभापाठगोककछे वलीतिथेमगायतजअम
णोपासकने रेयतीप्रमुखभाददेइकरीने । १३ तेरजभावास्कीस्सीछई रूपेपधेवु व्रीवतथायरीरअंगोपांगरूपवतवलीतिथेमगायतका

सि सञ्चापमापि संञ्चानजननैर्विज्ञापनाभिरतुल्लभार्णैरिति । सप्तमन्ययादिवरणं समाप्तम् ॥ ७ ॥ गुह्यम् ॥

गिहाओणीयेता । ममअनगच्छोघादस्तएतसेय । खुलुममएयपुरिसगिणफस्तएचिस्तु उताइयते ।
हापुखणिपियातएवसव्वभाणियव्वयात्तर । अग्निमित्ताफोलाहलमुणित्ता । मणइसेमचुनगिपिया
वत्तव्वयासव्व्या । यत्तरअरण्यएविमाणेत्तववाओ नावमहाविदेहेगासेसिक्किहिति उतानटमाणा
सत्तमअउक्तयणसमत्त ॥ ७ ॥ अट्टमस्सत्तयलेवोएवंखलजवुतेणंका लेयतेणसमएण । रायगिणैरायरे

एणसपनेन्नाणु एणवोसए । कसुदयथावक्कममेचीतये चीत्तधीनेचिमपुच्छणीपिताउवो इतोतिमणीअएपिणउवो तिमणीअसव्वपत्तयता
आपपीपरंएतखोविद्येपअग्निमिमाभार्याकोणाउससामणीक्करीनेआवीतिमणीअरुत्तेयेपयाकतोपुच्छणीपितानेपरेसव्वपत्तयता आण
वीणखोविद्येपपरएणवनामेविमानेवईमेदेवतापणेत्तपनोयावत्तमहाविदेहेवारोदिमणीमोअपामसी उपाउक्कदयासातमोअग
तेवमोसातमोअजवनपूरोवयो ७ किवेआठमाअजवननोसु अयंअजयफरीमेत्तेअवृत्तिणेआबनेविपेत्तिणेसमवनेविपेराजमणीएउवे

सर्वतद्वैवद्वैवद्वैवद्वैव । अभिगच्छ अभिगच्छ । इमेदोदोशियाए कंसपाद्र ।
 हिरण्यभरियाएसुववहरित्तए । तएयसेमहासतगीसमणोवासए । जाएअभिगयजावविहरद्र । तएयं
 सुमणेभगवमहावीरे । वड्हियानएवयविहरद्र । तएयतीसेरेवद्रगाहावद्रणीए अखयाकयार्द्रं पुव्व
 रत्तावरत्तकाले । कुटुधजावद्रमेयारूवेअकत्थिए । एवखलुअद्रइमासिदुवालसगइसवत्तीणंविवा

एहवोअभिप्रचयद्रूपलेवेकाहाकइ प्रभातसुम्भनेकत्थेएहवाएवेदोशियाकास्सपामीचिरस्सनीमरीएहवीटासीतिणेविण्णजब्बापारकरवो
 तियारेतेमहायतकअमणोपासकअवकथयो आस्सोअभिसामस्यपणेनयतस्वपदार्द्र एहवोविचरे तिवारपछीअमणभगवंतमहावीर
 स्सामीवड्हियाकडितावाचिरजनपददेशमाहिंविचारकरे तिवारपछी तेहरेयतीनामेगाथापतिमहस्सणी अम्यदाप्रसायेमध्यरात्रने
 समयतिणेप्रसावेकुट वचोताकरतीयकी एहवोएताइय अथवसायअपनोइमनिअयउ दणाभागणि । ९ वारइसपलीसोकिळे तेहने
 विप्रविधातेकरीने विषयमोगनोअंतरायमहायतकअमणोपासकअवकसपातेउदरप्रधानमनुष्यसववीयाभोगभोगीनसथुं दणासो

अकृष्वया दसगोसाहसिएणवणहोत्या अयसेसाणदुवालसरुभारियाणकोलधरिएगमेगाहिरण
कोढी । एगमेगेयवएदस गोसाहसिएणंवणहोत्या । तेणंकालेणतेणसमएण । सामीसमोसटो ।
परिसाणिंगया जहाआणदोतहाणिंगच्छइ तहेवसावयधम्मपडिवज्जइ गुवर अट्टहिरणकोडोओ
सकसाओउच्चारेइअकृष्वया रेवइप्रामोक्खाहितेरसभारियाहि । अयसेसमेज्जणविहपच्चत्ताइ सेस

आयकमेरेवतीनामेभार्यातेरनेपीहरसवधीतेरने पाठहिरण्णनीकोट्टिवलीयलीपाठगोकसदयजजारएकजजमेएषवापाठत्रलगोक्क
पळेअयसेसवाक्कीकारणी । १ वाररुभार्याक्कीतिणारेपीहरीदीधीएकएकहिरण्णनीकोडिएकएकजजगोक्कद दयजजारगायएकत्र
मेएषवाएकएकगोकसतिणेकालेतिणेसमेयेस्यामीसभवसस्या वाररुपरपदार्वादिवागदू जिमआणदवादिवागयोतिसवादिवाभणीगयो
तिसवीवआणदनीपरेश्रावकधर्मपादरेएतकोविणेपपाठहिरण्णनीकोट्टिमावनसहितवच्चारेपाठवजजगोक्कसटाडिरेवतीप्रमुप आददे
इने । २ तेररु भार्याक्कीटाणीमीमे वाक्कीसर्वसगलीमेयुनविषवेरनोपञ्चकडायकरे योपसर्वाणदनीपर एषवोएताहयकपसव

सलोला मांससुखपटा एतदेवविशेष्यते मांसमूर्च्छिताश्वयोप्रागभिन्नत्वेनसुखेत्यर्थं मांसग्रथितामांसासुरागततुमि सदभिंता मांसस्य

छिद्वाण्यय विवरारण्यय पट्टिजागरमाणीद्विहरद् तएणंसारैवद्गगा० अण्यथायायाद्वतासिद्रूवालय
सहसवत्तिण अतरजाणिसाक्षसवत्तीओ सत्यप्पयोएणंउद्दावद्दर छसवत्तीओविसप्पओगीसं उद्दवे
द्दत्ता तासिद्रूवालसयहसवत्तिणं कोलघरिएएगमेगहिरण्यकोछि एगमेगवयसयमेवपडिवज्जद्दर
त्ता मद्दासयएणंसद्धिउरालाद्द मोगभोगाद्द भुजमाणीविहरद् तएणसारैवद्गगाद्दावद्द मससोस

देयतीयकीविचरेएण्वीतिबारपच्छीतिकारेवतीगाथापतनीअन्यदाएक्खदाप्रयाये तिष्ठापोतानी१ दयारहसपत्नीसयक्कानोअंतरेछिद्रूजा
येजाणीकरीनेछसवकांमणीसखतरवारप्रसुखहधीवारैकरीनेमारेमारीनेछसवकांमणीमछराप्रसुखविसद्वेप्पनेमारेमारीकरीने १२
यारहसवकांमणीमारीकरीनेरेवतीगाथापतनीपीहरसवधीएकएकहिरण्यद्रव्यनीकोछिएकएकवज्जगोकसप्पापयेपोते लेप्पकरीने घरे
राखेमहायतक्कअमणोपासकआवकसधातेउदारप्रधान ससारीक्कविषयसुखभोगवतीयक्कीविचरे तियारपच्छीतेरेवती गाथापतिनी

पिबन्महादागता कौबन्धिका' चंतराण्यस्तिस्रस्रान् छिद्राणि विरलपरिवारत्वा निरपिरान् एकांता निति मा भवो देवाः ॥

एष । यो सचा एमिमहासयएण । समणोवासएण सद्धिउरालाद् । माणुस्सिवाद् भोगाद् भुञ्जमा
या विहरत्तए । तंसेयखलुममएयाओ । दुवालससवत्तियाओ अग्निपत्रोएणवा सत्यप्प० विमप्प०
ओविद्याओयवरोविद्या । एयासएगमेगहिरेखकोट्टी । एगमेगवयसयमेवउयसपज्जित्ताए । मग्ग
सयएणसम० सद्धिउरालाद् जावविहरत्तए । एवसपेईद् तासिदुवालसरहसयत्तीण । अतराणिय

कायागहेतोसुभनेमळोखबुनिवय एव । एवारव सवकिळे माइदि बुक्कनीदेखवार तिणेपग्निप्रयोगेकरीने चवीयारेकरीनेविचेकरी
एव । एवारवसवकनेजीवसकीरहितकर माव पूणा । एवारवसवकानीएकएकछिरएक्खनीकोइ एकएक्क । एवारवसवकाना । ए वज्ज
गोक्खतेसर्वयोक्खेइनेविषव मग्गयतप्पयायक्खमणोपासकसंघातेठदारमद्याप्रधान भोगवतीयकीयावत्थए विषव इमणीतदेवीत
वीने तेइयोतानी । एवारवसवकामणीमारगनेप्रकावपसरविरियाण्णखिद्रसपकानाविवरसदासंघदाएकांतपरिवारकरीनेरचित

रेविगेपेगवास्याहयतीतिक्कदाचिदेवपरिमोअयन्ती स्वपरिवारस्वपरिभुंजानासामस्ये नविवच्चिततद्विगेपान् अमाघातोक्कय्यदत्त्वान्
अमारिरित्यर्थं कोलघरिएत्तिफुसम्टहसंन्धिन गोणपोसकौगोपुवकौउच्चवेरुत्ति विनाययतिमत्तप्तिरु रादिमदयतीलुखिलतामदय

हविइरत्ता एववयासी तुल्लं देवा० ममकोलघरिएहितो कल्ल कल्लं दूवेर गोणपोतएउवद्दावद्धरमं
स्यणेइ तएणतेकोलघरियापुरिसा रेवतीएगाहावइए तद्धत्तिएयमइ विणएणपडिसुणेइरत्ता रेव
तीएगा० कोलघरिएहितो कल्लेइदूवेर गोणपोतएउवहंति रेवइएगाहावइएउवणेइ तएणंसारेवइ

पतमीम्टहस्यनीमांसनीलोसुपमांसने विपेम्भच्छिंतयकी कोलघरपीररीयापुरुपयिम्भासीतेकीकरीनेपणे प्रकारेएववोक्कहेअषोदे
यानुप्रियसुम्हे माणरीपीररीया ब्रजगोकसमाधिधी दिनदिनप्रतेसदाप्रतेदोषदोष गाइनावाक्करोइमारीकरीनेसुक्कनेभाणी
नेद्यो तियारपयीतेरेवतीनेपुरसपीररीयासुजाणपुरुप रेवतीगाथापतिनीम्टहस्यणीनायच्चनतद्धत्ति करेतद्धत्तिअरीनेएवयोअर्थ
घणेपिनययकी सांभलेसांभलीने रेवतीगाथापतिनीम्टहस्यणीनेपीररनाब्रजगोकस्यकी प्रमातप्रमातदोषदोषवाक्कवानानकामारी

व्यातद्गोप्यजातकाद्यापिच्छेदामांसाख्युपपद्यामांसैकाम्रचित्ताततयवष्टयिधैर्भासे सामान्येरादिगोपेयादावाज मोमिर, ययितान्
स्यत्रैवपुत्र्यसंस्मृतकैरुखिभिषहतादिमानौसंस्मृतै गच्छितैश्चाग्निमानपक्वै सपेतिगस्यते गुरांयजावपिडनिमन्त्र मनुष्यमौद्रिगेर
कमदाविशेषमस्य चरुवधातकीप्रववचीन्ध सतविशेषचप्रसधाचसुरायिपेपभासाददन्तीचपितमान्यनीचपितमान्यनीचपितमान्यनीच

या मंसेसुमुच्छ्रिया । जावअममोववणावउविह्वेहि । मसेद्वयसोह्वेद्वय तलिरष्टिभज्जिएदि ।
सुरचमसु चमेरगचसज्जचसीधुचपसन्नंच आसाएमाणीविह्वरइ तेणंरायगिह्वयरे अणया
कयाइ अमायाएपुठ्ठेयाविह्वेत्था । तएणसारेवइ असलोणुयामंसेसुमुच्छ्रिया॥ कोलापरएपुरिसेस

महस्यनीमांसनेविपेखोपमासेध्विस्तउरुयकी चावतयेध्वेभतिगद्वयइ वणाप्रकारना वज्जप्रकारकरीमांसना भेदयानादिनेकरीनेत
सिवेवरीमुइवे करीने मदिरासुरामभुतेनेरेसे करीनेमद्यसे धवपसयतिणाराभासादलेती विषयप्रकारेकरीनेगिपरे तिवारे
राजमहीनगरनेविपेचम्यदावताए कसाप्रसाये राजायेयकेचमारनी उदधोपणाठ वेरोप्रवर्त्ताओ तिवारपव्वितेरेवतीगाया

विरचसीतिपर्वमानस्य देवतीवास्यस्यायमभिप्रायोऽयमेवास्व स्वर्गो मोक्षो वायव्यासस्य विषयस्तुष्टानुभवन धर्मानुभवम ध
ष्ठानं विविधीयते स्वर्गाद्यर्थस्यर्गादिद्येय्यतेसुस्थार्थसुखं चैतावदेवतावद्वयत्कामासेवनमिति भणतिषष्ठद्वमन्विततत्त्वसीमतिणीप्ते ।

शीर् जेणेवपोसहस्राला जेणेवमहासयएसमरणोवासए तेणेवउवागच्छइत्ता मोह्मायजणणा
इं सिगारियाइ इत्थिभावाइ उवदसेपाणीइ महासयवसमणोवासयएवंववासी हंभोमहासयवा
समणोवासया धम्मकामयापुस्सकामया सन्नाकामया मोक्खकामया धम्मकंखिआठु धम्मप्रिवासिया

करीनेविउेखावक्का सायानाकियपासंकेयउपरखोवस्सउतारीने । १६ ॥ गारसम्भीकरीने जिहोपोपघयाचाहेप्पिजमहाशतव
णोपासकआवकपोसहलीधोहे तिष्ठां आवेष्वायीकरीनेमोहनाकरयाहारमननाहरणहारएववाइ गारकीधा स्त्रीनाभावचेष्टा ।
भावभंगप्रसुखेदेयाउत्तीयकीमहाशतकअमणोपासकआवकनेएववोक्के हंभोमहाशतकअमणोपासकआवकएहीजधर्मनोकामए
पुण्यतणोक्कामएहीजस्वर्गतणोकामएहीजमोज्जतणोक्कामएहीजधर्मनीवाष्ठाआवाद्या एहीजधर्मनीपिवासावध्या तेसुर्वतुक्केने ।

सेनधूर्णितारुणस्यदेत्यर्थं विकीर्णाविधिप्रः। केयायस्या सातयाउत्तरीयकउपरितनवसनविकर्षयन्तीमोशोग्यान्जनवानुसामोशो
पकानुवचमानुमृगारिकान् मृगाररसवत स्त्रीस्वमयान् कटाक्षसर्दयनादीन् उपमन्सयतीहभोर्जा आमन्त्रण मयाययावद्व्याः

तेहिगोणमसिहिसोस्त्रिहियर् । सुरवध्रासाएमाणीधुविहरद् । तएणतस्समहासतयस्समड्डहिमी
लजावभावमाणस्स चोद्धस्ससंवच्छराविद्वंता एवतद्धेवनेधुत्तठवेद्दसा जावपोसहसालापधम्मप
यन्ति सवसपज्जिन्ताखयिहरद् तएणसारेवतीगा० मत्तालुलिता विवण्केसीत्तरिज्जय विकटुमा

करीमेरेवतीगायापत्तिनीमृगस्वणीनेमारीकरीनेवाधक भाषीद्येतिपारपणीतेरेवतीगाया पत्तिनीनेवाधकयाना मांमनागुलाय
रतीवन्नीविचरे मद्यमांससपातेआस्वादतीयकीसुखेविचरे तिवारपणीतेमहायतकयावकने वड्ढकइतावणा गील्लत्तयायत्तय्ये
भावनासावतीयका धवद् १४ वरसवित्तिवत्तवत्ताउक्या पूणेप्रकारेतिमणीजबडापुवने पोतेयापीकरीने यावत्तय्ये पोपवसाका
नेविखेधर्मनीप्रश्नितुधतेवनी । मत्तिमावत्तोपपसपसाखेधनेविचरे तिवारपणीतेरेवतीगायापत्तिनीसुरामांसभणीने मदीयस यद्

रद् तएणसारिवर्गगाहावद्गणौ महासयएअणालाद्ज्जमाणी अपरियागिज्जमाणी आमेवदिसिपा
 उभूया तामेवदिसिप्रसिगया तएणसेमहासयएसमणो० पढमउवासगपछिमंउ० विहरइ पढमंअ
 हासुत्तजावएक्कारसवि तएणसेमहासयए तेणउरालेणजावकिसे धमणिंसतएजाए तएणंतस्समहा
 सययस्स । अखयाकयाद्दुपुवरत्तावरत्तकाले । धम्मजागारि२ । अयअज्जक० । एवंखणुअहंइमेणंउरा

यनेदोच्चपिबुजीयारतीजीवारएइवोक्कहेअहोमहायतत्तमित्तमीजक्कहेत्तिकोत्तिसमीजयावतय्येवधनममानेसान्होनजोवे आदरपिण
 क्षिगारमावदेवनीधम्मध्याननेयिवेयिचरेतिवारपच्छीतेरेवती गाथापतनीमहायतक्कआवके अमणोपासकेवोद्यायीनहीसनुसुखनजो
 योधादरपिणक्षिगारमावन्नदीपोतिवारेयामणदूमणीरेवतीगाथापतनीजिणे दिसीआवीचतीतिणेदिसीपाच्छीगर्हंतियारपच्छीतेमहा
 यतक्कअमणोपासक्कआवक्कपइशीआवज्जनीप्रतिआएक्कमासकीवहेविचरेपिच्छीप्रतिमाजिसखवमाहीक्कहीत्तिस । इम्यारइअतिमायिव
 सुयहेतिवारपच्छीतेमहायतक्कआवक्कतिणेउदारतपेक्करीयावतुक्कइषोणारनीधमणसारखोययो तिवारपच्छीतेहमहायतक्कअमणोपासक्क

हरपियगुबखाओ सिद्ध तियबन्धणखुमोक्खो । तथासत्यबच्चुमिषितग्गुमि सारवच्चुमि पुन पुन अणिउमारेमसारेमारमारइओ
पमा २ तवाहिरटवर्षादोपित्थचपियत्थादिक पुमान् पनयोर्निरतराप्तीति स्वर्गइत्यभिधीयते ३ इति पनमतेणत्तिरन्त्तिसत्ता

किप्पतुम्भेदेवाणुप्पिया धम्मोणवापुग्गेणवा संगेणवा मोखेणवा । जग्गतुमेमएसद्धिउरालाद् ज्ञान
भुजमाणोयोयिहरइ । तएणसेमहासयएरेयइगा० एयमइणोआढाद् ओपरियाणाद् । अग्गाढा
इज्जमाणे अपरियाणिज्जमाणे । तुसणीएधम्मक्काणोवगएविहरइ । तएणंसारेवइमहासतयं दो
च्चपितच्चपिएववयासी कम्मोतत्तेयभणइ सोवित्तेवजावअणाढाइज्जमाणे अपरियाणिज्जमाणेविहइ

देवाणुप्रियसेवायक्कीषर्मयक्कीपुस्सयक्की सुग्गयक्कीमोणयक्कीवोतु मोसधातेउदारप्रधानससारना विपयभोगभोगवतोयको यावत्तुयदे
विचरेनक्की तिवारेतेमहायतक्कआवक्करेवतीगायापति नीभाएइजावचनसामक्कीमनमाहेनाणे तेवातपिणमनमाहेपाणेनक्की साव
मोपिण्णनओवेवक्कीआइरसत्कारपिण्णनदेयेमौनेक्करोमेवमैज्जानमाहेविचरेणुकोपिण्णनक्कीतिवारपक्कीतेमहायतक्कआवक्कयमणोपास

चत्तरासीवाससहस्रठिद काणइपासइ । तएणसारेवतीगा० अखयाकयाइमत्ताजाव० उत्तरिज्ज
 अविक्कइमाणी । जेणेवमहासयण जेणेवपोसहसालाएतीणेवल्लवागच्छइत्ता महासययंतहेवमणइ
 जावदोच्चपित्तं पिएव० हभोतहेवमणइ । तएणसेमहासयण रेवइएदोच्चं पित्तच्चपिएवंवुत्तसमाणे
 आसुरत्तेओहिपलंजइत्ता ओहिणाआभोएइत्ता रेवइ गाहावइणंएवंवयासी हभोरेवइअप्रति

तानीचेपिहिहीनरत्तरत्तप्रभामोखोबुचोएहवेनामेपायछोतिषेपायइ मेविपेट४ हजारवरसमीआहुखानीस्थितिआणेपासेतिवारपछी
 तेरेवतीगायापतिनीअन्यदामस्तावेएकदासमेयावत मदोक्तत्तचकीउपरखोपोदुनवस्सनाखतीयका एहवीथकीजिणंमहासतकअमणो
 पासअयायक जिणपोसहसालातिशोआवेआवीकरीनेमहायतअवकमेपूर्वकीपरकहे यावत्अन्देदोइवारतीनवारएहवोकाहे अशो
 मसायतअथावकतिमहीजकहे तिवारेतेमहायतकआवकरेवतीगाआपतिमीवीवारतीनवारइमएहवेकसोथकेकोचउपनोअवधिअन
 नेमहु जेप्रयु जीनेउहिआअविधन्यानेजोवेकोईकरीनेरेवतीगावापतिमहस्सणीने एहवोकाहेरेहोरेवतीगायापतिनीअप्रार्थितमरणनी

लेण । अहाआणदोतहेवघ्नपच्छिममारणतिय । सलेहणावक्तूंसियसरीरे । भत्तपागकालं । अण्णाय
कखमाणेविहरइ । तएणतस्सअहासययस्स । सुभेणअज्जवसाणेण । आवग्गुओवसनेण । उह्णिगाणे
समुप्पखेपुरत्थिमेणल्लवयसमुहे । जोयणमाहस्सियं खेत्तजाणद्रूपासद्र एवंदक्खिणेयपच्चिदमेणउत्त
रेण । सावसुल्लुह्मिवंतवासहरपक्खय । जाणद्रूपासद्र । अहेइमीसिरयणप्पभाएलोलुयच्चतणरय ।

आवक्खन्यदाएकदाप्रसावेमथ्यरावतिणरुमयनेविपे एहवेसमेघर्मक्कपणीआगरकरताएहवोयध्यवसायउपनोइणेप्रकारेनिन्दयञ्च इणे
प्रयानउदारतपेवरीजिमआणइआवक्कणीपोतिसल्लेखसीअत्थअवस्यायेसरणांत सल्लेजनाकरीनेपरिपयहसमस्तपणेतजे भातपाणीप्या
रप्रकारनातजीकासप्रतेअणवाछतोअक्खोघमंध्यानमेविपेविघरेतिवारपक्कीतेमहायतकआवक्तनेमल्लेध्यानेमलेपरिणाभेकरीनेयावतएदे
तेकर्मनेअवकरीअवधिन्यामउपनोतेअवधिन्यामनीहट्टिकेतलीछेपूर्वदिसीनेअवणसमुद्रेनेविपेसअछवोजगल्लेवजाणेपासेअवता देनेइ
मणीजइणधियिनेदेसेपच्छिमदिसअनेउत्तरदिसनेयावतुय्ये सुल्लहिमवतवपंधरपवंतएहवेनामेपवंतताइसर्पजाणेपासेदेसेअवेकह

णञ्जतिणञ्चं केषाविकुमरणमारिजिस्वामितिकहु मीयातत्थातसिवाचविगा सजायमयास
 णिय२ पञ्चोसक्केइ जेणेवसएगिह्वेतिखेवच० उहयजावज्जियाइ तएणसारेवईगा० अंतोसत्तरसस्सचा
 लसएणवाहिणा अमिभूयाअट्टट्टइहवसडा कालमासेकालकिच्चा इसीसेरयणप्रभाए पुढवीए लो
 लुय० चउर० उववखा तीणकालेणं तेणंसमएणं समणेभगवंमहावीरे समोसरणंजावपरिसापडिग

चापतिखेइपाभ्योमहायतकअपथ्यानेकरीनेजिमकोईसरापदेवेतिमसरापदीघोसुम्भनेमहायतकआवकनमानेनजाणु सुम्भनेकिण्णरी
 कुमरणेमारिखेएइमोकोप्योवको इमएइनी चीतवेचीतवीनेवीरतीवासपामीतिवारपछीनाठीछेगपामीधित्तमाद्वेषणोभयउपनोच
 लीइलवेपाळीवलेवकीनेजिवांआपणोवरछेतिवावेआधीनेरेयतीगाथापत्तिनीगखइमोगाखउपरेहायदेईनेआप्तध्यानधायेतिवार
 पछीरेवतीने सातअचोरातिमांइअससरोगठपमोसर्वओवर धाणाआधिपीडाकरीनेआर्त्तरीइध्याननेवसेकरीनेकाखमासदाइकाख
 नेसमयकाखकरीने एणीअरद्वप्रमाइअिवीनेखोखुचेमाने पावडे८४ अजारवसेनेआसुयेउपनीतिणेकाले तिणेसमये अमणभगवतअरी

पियपठधणेनतसुचखचेदनोंद्विव्रजतिगाधसादाशारेनघपथ्यतेषामाययेखसीभूततेनसोखसङ्गसुतद्वितीयासिप्रीत्याशोन त्पत्त

वपत्थिए४ एवखलुलुभञ्चतोसत्तरत्तथा अलसएणवाहिणाअभिभूयासमाणो अट्टट्टहट्टवसट्ठा असमा
विपप्ता काखमासिकाखंकिच्चा अट्टेइमीसिरयणप्पभाएपुटवीए लालुच्चएणएचउरासीइ यासमइ
खठित्तिएसु गेरइयत्ताएत्तववज्जिहिसि तएणसारेवईगाहावई अहासयएणस० एववुत्तासमा
शीएव० । वट्ठेखंमसंमहासयएसमणोवासए । द्वीणेणमममहासयएअवज्जाणेण । अहहमहासयएण

प्रायंमहारूपमनिचयठ अतोक्कहताविचालेमध्यसातिरात्तिनेविपे अलसनामरोगतिथेरोगेकरीयाधीउपनायकोपरामभीयकीयात्त
ध्यानरौद्रध्याममेवियेदुखपामतीवकीअसमाधिप्राप्तिमरणसमयनेविपेमरीनेअट्टेनीचेएणीजरत्त प्रमानामेपधिकीनएक्कइयिवीत्तेचनो
कोखुच्चेनामेपायकोचौरासी८४ अवारवरसनीस्थितियाअस्थानीहेतिसातु अईनेनारकीपणेनरक्कमेउपजीसतिवारतेतेरेयतीगायापति
गीट्टहस्यपीमहायातक्काबकनावचगसामखीकरीने पोतानेमनमेएक्कहेरूठोकोधकीधोसुअउपरिमहायतकयमणोपासकयावक्का

तस्यै तत्पर्यवर्तमानोपचारिकै तद्विनिश्चितमेवोक्तप्रकारमापद्ये नमात्रवापिभ्यन्ताधिकै क्लिप्तुम् भवतिसदृशमूर्तोरतिशयमिदमेवोचिते

सालाजेष्वेवमहासयएतेणैवसुवार्त्ता मोक्षस्मादाजावएवं० तद्देवजावदोच्चपितृत्वपि एवंवयासी तए
यंसेमहासयए समणोवासएरेवर्षए गाहावद्रए दोच्चपितृत्वपिएवंवृत्तेसमाणे ध्यासुरत्तेकुविए ओहि
गात्राभोएद्र रेवद्रगा० जावत्तववज्जिहिसि गोखलुकप्पद्रुगोयमा समणोवासगस्यअपिच्छिमजाव
उभसियसरीरस्स भत्तपाणपडियाद्रविस्सयस्सपरोसंतहिं तच्चेहिंतिहिएहिंसग्भूतेहिअग्निदेहि अक

यच्चे तिमरीजावत्तूळीयारतीजीवारधणीविषेद्रुसप्रकारे एण्णोक्कहेतिवारपल्लीतेमहागतकअमणोपासकआवकरेवतीनामागाथाप
तिमीपोत्तानीभार्यानिद्रूजीवारतीजीवारएण्णोवोवारवारकत्तायकामहागतकरीसाणोक्कोधवत्तच्छयो अयधिम्याननेप्रसु जेप्रसु जीने इम
क्कहेरेवतीनेतु शातभणोराविमेमरीनेनरककासीणोनकत्तये थलुगिचयहेगौतमअमणोपासकआवकनेहेचथीसलेखणानेविपे यायत्
यम्मे दुर्बलयतागरीरेनेवलीथारप्रकारनामातपाथीपचत्वाएण्णवाआवकनेसहिदामासधीयाततिमधीअकहणीनकत्तये सद्भूतधनिट

अवस्थायति अप्रध्यातादुर्ध्यानविषयीकृतक्रूरमरणेति दुःखलुप्त्यनानोषलुक्तपद्मगोयमेत्यादिसतेष्विति सद्विद्विदमानार्थतश्चेति

या गोयमाद्रसमणेभगवं महावीरेएववयासी एवखलुगोयमा इहेवरायगिह्णेणयरेममं अतेवासी
महासयएणामसमणोवासएपोसहसाजाए अपच्छिममारणतिय सलेहणाग्भूसियसरीरे भत्तपा
णकालअणघकखमायेविहरइ तएणतस्समहासययसरैवईगा० मत्ताजावविकट्टमाणी जेणेवपोसह

महावीरस्वामी आवीनेसमवसस्सा । एवारएणपरपदाधर्मणदेशसोमणीपाणीवाणीगौतमप्रसुधने अमणभगवतमहावीरपमतीदिकर
इमएणवोक्केइमखलुक्कतामिअव हेगौतम एहीकराजमट्ठीनगरनेविदे माहरोषतेवासीमहायतजनानेयमणोपासकयावक्के ते
आवकपोसहनीपोसहसात्वानेविदे अपच्छिमच्छेदिणीमारणांतिकसलेखणा करीने घमंघ्यानने विपेप्रवत्तेप्यारप्रकरानाभातपाणीपच
णीकालअणवांछतोखकोविचरे तिवारपछीतेहमहायतकआवक अमणोपासकने रेवतीगायापतिनीमदोग्यसयकीयावत्तयेउपरमा
नाखतीविहापोपघडाळाळे जिहासहायतअमणीपासकआवकछे तिहाआवेपानीने मोहनाकरणहारसोखअ गारवस्सकरीयावत्

पञ्चाति स्वरूपेणावममीवैष्यप्रियैरप्रौत्तिकारकैरमनोर्षैर्मनसानाभिखिद्यन्ते नञ्चायन्तेयत्तु मपियानितैः यमनभापनमनगा धाप्यन्ते

तेहि अम्पिएहिअमणुखेहि वागरणेहिवागरत्तए तंगच्छहणदेवाणु० तुममहासुययममणोगाम
यएवंधयासी णोखसुदेवा० कप्पइ समणोवासगख अपच्छिमभत्तपरोसंतेहिवाज्जा। रत्तएतुमेय
णदेवा० रेवईगाहावईसंतेहिअण्णिठ्ठेहि वागरणेहिवागरित्ता तेणतुमएययस्सद्वाणस्सआलोएहि
जावजहारिइ पायच्छित्तंपद्धिवज्जाहित० सेभगवंगोयमेसमणभ० तद्धत्तिएयमङ्गविणएणपडिसुणे

वुराथप्रौत्तिकारीवचनअप्रियमगगतानभीअमनोप्रवचनअसातानाकारककठोरवचननञ्जया तो तुम्हेहेगौतमपावोमहायतक
अमणोपासकथावकनेइणेप्रकारेइमकटोणोनभीखणुमिचवदेयानुप्रियनकल्पेअमणोपासकआयकनेहे वखीसंतेखनाइ भातपाणीप
वखीकरीने यावतुयन्देकठोरवचनवोखवोतुम्हे देवातुप्रियरेवतीगाथापतनीमृदस्यणीनेसाधासदुभत्तअनिटएइवाकठोरवचनअमिद
असुहावतावोखवानकस्येतिषेतुम्हे तेवचनइणणीजस्थानकनेविषेआओवोभिंदोगईयावतुयन्देयवायोप्पप्रायचित्तलो दूयणटाखवाभ

रायगिहंणगरमञ्जमञ्जोष्णं । खिगत्थद्वेत्ता । जेणेवसमणेभगवंमहावीरे । तेणेवत्तवाग० । सम
णभगवद्वेत्ता । सजमेणंतवसाअप्पाणंभावेमाणेविहरद्व । तएणसेभगवअखयाकयारायणि
ह्माओ । ययराओपडिणिकखमद्वेत्ता । वडियाजणवयविहारंविहरद्व । तएणंसेमहासयएसणोवा
सए वड्डहिंसीलजावभावेत्ता । वोसंवासाद्वेत्ता । समणोवासगपरियायंपाउणिप्ता । एकारसत्तवासगपडि

हाअमणभगवत्तमीमहावीरस्यामीसमवससातिहाभावेभावीकरीनेअमणभगवंतमहावीरनेवादेनमस्कारकरीने । ७ सतरभेदसयम । २
वारभेदतपतिखेकरीनेआपणोआत्माभायतोनिर्मलकरतोविचरेतियारपणीअमणभगवतमहावीरअन्यदाएकदाप्रज्ञावेराजमणीनग
रयकीपाओविहारकरेविहारकरीनेवडियाकइतावाडिरजनपददेशमाहेविहारकरतायकाविचरेतियारपणी । तेमहायतकअमणोपा
सकआवकवड्डिं । इहतायणासीखत्तादिभावतोयकोवीसर । वरससीमअमणोपासककधीजेआवकनोपर्यायपालेपाणीकरीने । । इय्यार
चप्रतिमाआवकनोवणीकरीनेसम्भ । इहतामलीपरेसूत्रविषेकरीनेकायायेअरसीनेएकमासकीसलेखणाकरीनेआपणो आत्मासोखवीका

समणोपासगस्स अपच्छिंस । आववागरेत्तए । तुमेणं देवाणुं रेयइ । गाहावट्ठणीमतेहिंजाववाग
रिता । तस्स तुम देवाणुं । एयस्स द्वाणस्स । चालोए हजावपायच्छि त्तपडिवज्जाहि । तएणं सेमम्रा
सय । भगवगोयमस्स । तहत्ति एयमठुं । विणएणं पडिसुणे वट्ठत्ता । तस्स द्वाणस्स चालोए हि जावज
हारिहपायच्छि त्तपडिवज्जाइ । तएणं सेमगंधं गोयमेसहासयगस्स । अतियाचोपडि गित्तवमट्ठत्ता

प्रकृत्योते तु षडने षोडशीषक निषयनकस्मै षडो देवासु प्रिया अमणोपासकयायकमणोच्छे षळीसलेखनाने विपेदुमक विबो न कल्पे तुम्हे दे
वा तु प्रिवदेवती गाथापतनी नेम्ट षस्वपी ने एहवासा चाकत्रीरवधनयावतययेवधनकस्मातेवधन तुम्हे देवा प्रिवट्ठणी जस्यान कने विपेधा
खोवो निदोग षो देवा वतयये पडिकमी ने प्रायसिस्तखोति वारपखी तेमहाप्रतकयावकमगवंत गौतम नावधनसांभली ने तहत्ति कटे एषय विनय
सुसापखे प्राति सुखे तिप्पे स्यामधने विपेधा खोवो निदोयापतयये देवथा वोम्य तुम्हे प्रायसिस्तखोति वारपखी तेमगवत गौतम गणस
रमहाप्रतकयमणोपासकना अतसमीपखकी नीकखे नो अखी करी ने रत्तखम्भौ नगर ते षनेमधमम्य विपालेयइ जे नीसरे नीसरी कटी ने जि

नवमदयमेचकच्छे एवेतिप्रत्यध्यवनसुपक्षेपमिषोपावभ्यूष्मावाच्योतयाएवं खलुजंवूइत्यादिउपायकदशानिगमनवाक्यमध्येयमितिउभा
पुस्तकांतरेसंप्रज्ञगाथाउपलभ्यन्तेताचेमा वाखिवगामेर्धंपादुयेयवयारसीएजयरीए ४ आसुभिवाय ५ पुरवरीकंपितुपुरचवोघञ्ज १
पोसासरावनिहसावनीएपुरीएदोन्निभयेएउवासमाखंनयराखलुख तिबोघव्यारसिवनद १ महर सामा२ घण ४ बल्लखा ५ पुखवे
अग्निमिन्नाव ७ देवद ८ अक्षिणि ९ तचप्पगनुवाय १० मज्जाणयामा२२ योनिषाया १ पिसाए२ माया२ वाचि४ घण ५ उत्तरिज्जे
य १ भज्जायसुखया ७ दुल्लवाइ निखसुग्गवादोयि १०४ अरुणे १ अरुणामे २ खलु अरुणप्प २ अरुणकत ४ सिद्धेव ५ अरुणम्म
एयण्ठे १ भय ७ वडिसे ८ गये ९ कीले १०। ५ शिठादिनामान्मरुपपूर्वाबिहम्मामि अरुणशिठमित्थादि एताचपूवोक्तासुसारे
प्यावसेवायदिहन्नम्मास्साततत्सवं ज्ञाताधर्मकवाध्वास्सानसुपनुक्तेन निरुप्पावसेयमिति सर्वस्वापिस्वकीयवचनमभिमतंप्रायस'स्साज्ज

ईर्यजियसन्तराद्या तत्पणसावत्की एषंदणीपियाणाम गाहावईप्रविसईअष्टु चत्तारिहिरस्यकोडीओ

नामेराजा तिहासाबखीबे नगरीनेवियेनदनीपिवागामे गाथापतिमृहस्यपरिवसेछे असुठेकाजतावडोचसुवतप्यारिहिरथनीकोली

प्राप्यस्तेष्विन्तयापि वानितैर्बन्धनेपि येषामनोव्यवहृत्यर्थं व्याकरणैर्वचनविधेयैरिति षट्ममध्ययनमुपासकदगानां विवरणसमाप्तम् ॥ ८ ॥

माओ सभकाएणफासिस्ता मासियाएसलेहणा अप्पाणं वंभूसित्तासद्धि भत्ताइ अणसणाएछे देस्ता
आखोएपडिक्कमित्ता समाहिपत्ताकालमासे कालकिच्चा सोहम्भकेप्पेअरणवडिसए विमाणेउववण्णे
चत्तारिपस्सिओवमाइ' ठितीमहाविदेहेवासि सिक्किहि तिवुज्झिहि तिरिक्खेवोउवासगटसाग अट्ट
मंअवत्तयणसभत्त ८ नवमभाउक्खेवोएवखलुजबू तेणकालेणतीणसमएण सावत्थीययरी कोट्टएचेंदे

रीनेसाठमत्तपाहारनाअणसण्वरीनेट वड्ढेदीकरीनेपापआखोईकरीनेपडक्कमीनेसमाधिवत्तकाखममीनेकाखमासेकाखकरीनेसौध
मं देवखोक्केविणे पडणावत्तसक्कविमानमेविणे देवखोक्कपणेअपमो प्यारिएल्लोपममीस्थितिछे मक्काविदेहचेवत्तिणचेवनेविणेउपवी
करीनेसीक्खे मिषेप' उपासक्कदयाएइवेनामे सातमोअगतिणेषातमाअ गनोआठमो पध्ययनपूरोययो ८ द्वियेकओखामीनवमा
पध्ययनतो अर्धइणेप्रकारेनिखवजंढू तिण्णेआलेतियेसमयेनेविणेएणवी सावत्थीनामेनगरीउत्तीछइ कोटक्कपत्थवनथउजितयत्तएणवे

पाठयिष्या अरुणगवेविमारेत्तववाए । महाविदेहेवासेसिञ्जिहति स्त्रियस्त्रेयोत्तवासगदसारुण्यं गायमं
 अऊययसमसं ददसमस्तुवस्त्रेवो एवखलुजंनुतेयं कालेयं तंशं समएयसावत्सीययरी कोट्टएचेइएनि
 यसत्तुरायातत्तयसावत्सीएययरीए । सास्त्रिहोपिवाणासगाहावर्धं परियसद्वृत्तुचत्तारिहिरयको
 होओणिङ्गायपत्ताओ वुष्टिपवित्यरचत्तारिष्वया । दसगोसाहिस्सएणंवणं । फग्गुखीभारिया ।

वरसधितिकांतज्जवातिवारपखीतिमहीजजेठुवजेठवेठवीनेधर्मपण्णत्तोधर्मतणीचपसपदात्तेनेवीसवरसनीयदायपाखीनेसुमध्यानेमर
 णगवदिमानेविदेदेवतापणेजनेउपमोमराविदेहज्जेवनेविदेसीमस्से दूग्गस्से मोचपामस्से निछेपउपासकदसाअ गतेउनोकसोसा
 तमाअ गनोनवमोअध्यवनपूरोयवो । विवेककोस्सामीदन्नमाअध्ययननोअर्थदुमनिदयहेजपूतिथेकाकनेविदेतिगेसमयनेधिपेसावत्वी
 नामेमगरीछोईकोठकपैयवनअठजितयत्तुनामेराजातिहासावत्वीनगरीने विपेसाखियोनामेगायापतिअहस्सपसेछेपरिसामसपणेज
 रीअहिउततेउनेप्यारहिरयनीकोकितेइनेनिषामप्राप्तखजानेछेप्यारथाअवेधेप्यारिधरवखरीयेप्यारि वज्जदयउजारगापूनीएकवज्ज

नक्षत्रसुखस्वापिसम्पन्नविचित्रितद्विषि स्नातु कथतत्परेषां चित्तोष्वासात्कृतस्त्रिषदपिनिगदित किंचिदेवमयैतन्नुक्त यथावतम्

विद्यापउत्ता । वृष्टिपवित्थरपसाधोचसारिख्या । दसगोसाहसिएणवएण । अस्मिणीभारिया
सामीसमोसठो । अहाध्याणंदोतद्धेवगिह्विधमपहिवज्जद्र । सामीवहियाविहरद्र । तएणंसेणदि
खीपिया । समयोवासएजाएविहरद्र । तएणतस्सणदिणीपियस्सवह्वं हिसीलब्बयगुणब्बवजाव ।
भावेमाणस्स । धोहससवच्छरा । वितिकंतातद्धेवनेह्वपुसहुवेद्र । धम्मपस्सुप्ति वीसवासाद्र परिदाय

सोनईवानीतेहनेजिवाणमाप्तपूरीनेराखीवे प्यारकोइयावेराणीप्यारकोइसोनपूवापरपरनेमोकखा प्यारिवजगेकलदससजार
गायएकवजमेएइवात्रज अखनीनामेमावां तेहनेतिअवसरभगवतसमवसखा जिमप्याणदआवकतिमहीअएपिणआवकनोधमं । २
वारइवतस्सेपासेखामीवाहिरदेयमाहे विहारकरे तिवारपकीतेमंइनीपितानामे अमयोपासकआवकययोनीवदवापालतोविचरेति
वारपकीनंइनीपितानामयोपासकआवकवच्छिक्कताधयासीकवताविधमंकरणीवावतुयंअपणीआआभावायकाचवदससंवत्तर

प्रथममखधिव कुर्वता प्रीतयेने । समाप्तमुपासकदयारविवरण समाप्त सप्तमाङ्कम् ॥ ७ ॥

माखाणचिन्ताउववक्षा । दसगहविवीसंवासासमणोवासयपरिवाओ एवखलुमंनू समणेण । जावस
पत्तेणं सप्तमस्स अगस्स । उवासगदसाणं दसमस्स अठ्ठमयणस्स अयमंठुपणत्ते । उवासगदसाओसम्भ
त्ता । उवासगदसाणसप्तमस्स । अंगस्स एणो सुयखंघो । दसअठ्ठमययादसमुच्चेवदियसेसुउहिसति ॥

तावरये वट्टमाणाणवसंतावक्का । वमंकरवानीचिन्ताउपभीवलीपाणदाविकाएसेही आवकेअमणोपासकेवीसवरसमोआवक्कनोमयीस्सो
पूणेप्रकारेणलुनिसव षड्अमअभगवत श्रीमहावीरमोखेप्राप्तवया सत्तमस्स कर्त्तासातमाअ ग उपासकदसाएवनेनामेसातमोअग
तेहनादयमाअध्ययनमोअमणमगवंत महावीरस्वामीअरमतीवजरतिणोएवकाअर्थ मय्य जीपनंसमन्नायवाचपदिस्साएतलेउपासका
इयानामे सातमोअ गसपूर्णववोउपासकदयासातमावे अ गतेअमोएकअुतस्सउपदिस्सोअनेवलीदग्गाअज्जायणअध्ययनजाणवातेदस
दिवसान्नेविपेदशअध्ययनकहे श्री ।

सामीसमोसदोबहाआणदोतहिवगिहिवभप्रहिवज्जइ । जहाकामदेवोतहाजेदुपुत्त । ठवेइपोसहसा
 लाए समणस्सभगवोमहावीरस्स । धम्मप्रणतिउवसंपज्जित्ताणंविहरइ । नवरणिरुवसग्गाएआरस्समि
 उवासगपच्छिमाओ । तहिवभाणियव्वएवकामदेवेणंनेयव्व । जावसोहम्मोकप्पे । अरुणकीलेविमाणे
 देवत्ताएउववस्से । ठिइवत्तारिप्रतिओवमामहाविदेवासेसिञ्जिहितिदसरहविपन्नरसमेसप्पहरे वट्ट

एहवाच्यारिअजफाएणु नीएहवेनामेमावीत्रीमहावीरस्सामीसमवसस्साजिमयाणदेखीघोतिसभीअएपिएट्टहस्सवमंनेविदेप्रवनेजिम
 कामदेवआवकतिसभीजबकोपुसस्यापेठवीकरीनेयोपधयाखानेबिपेअमणभगवत्त्रीमहावीरस्सामीचमतीयंकरनी धमनीप्रज्ञत्तुइउप
 सपदाखेइकरीने धमंनेबिपेबिचरेएतखोबिघेय उपसंगकरीरहितइस्वारह । । आवकनीप्रतिमाभकीपरेपरिवहेअरसर्वगोपयाकतोपू
 खीपरिजाणनो जिमकामदेवतेहनीपरि सर्वजाणवो यावत्तुव्वे सौधमंदेवखीकने विपेअरण कीणविमाननेबिपे देवतापणेअइमेउप
 नोतिअस्सितिआउपानीआरिएख्योपमनीवाणवो महाविदेहस्सेननेबिपे सिधमोअउपजीनेपामस्से वसेआवकानेपनरमेसंअरकह

गृह्णाति, “ तिष्ठमाणधरागास, निसिञ्चा तस्य कप्पद । क्काए अभिमूअसस, गिखणसस वषस्सिणो ॥ १ ॥ ” इति दृश्यवैफालिकपद्याभ्ययने प्रतिपादितत्त्वायति ॥ १२९ ॥

तथा—पौषवदिने आद्र प्रतिक्रमणं कृत्वा देवान् वन्दित्वा पश्चात् पौष करोति तथा कृत् पौष शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तर-पौषं कालमेवाया कृत्वा प्रतिक्रमणं च कृत्वा देवान् वन्दत इति विविधः, कालातिक्रमादिकमरणवशात् पूर्व देवान् वन्दित्वा पश्चात्पौषं गृह्णातीति ॥ १२४ ॥

तथा—प्रवाकाशसमात्मने प्रतिक्रान्ति शुद्धयति न वेति प्रश्नोऽश्वोत्तर—सूत्रीयनिबध्नमणिकालमात्राग्रेस्मापनपुर सरक्रियाकारणविधिरद्वये परम्परयेति ॥ १२५ ॥

तथा—साधूना सप्त वैत्यवन्दनानि प्रोक्तानि, तेषां मध्ये प्रतिक्रमणयोर्द्वै वैत्यवन्दने कुत्र स्थाने क्रियते इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—आभातिकप्रतिक्रमणे ‘ इच्छामो कणुसार्द्ध ’ इति कथनानन्तरं यद्वैत्यवन्दनं क्रियते, तत्रैकं वैत्यवन्दनं, सन्ध्याप्रतिक्रमणे तु द्वैत्यसिक्रमतिक्रमणस्यापनाद्वर्गा यद्वैत्यवन्दनं क्रियते तत्रैत्यवन्दनं द्वितीयमित्यस्तराणि सङ्गाचारवृत्तौ सन्तीति ॥ १२६ ॥

तथा—एकेनप्रियवधिकद्विद्यतषष्ठोच्चार कृत्वोऽस्ति, परं शक्यभावे एकान्तरोपवासै कर्तुं शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—एकेन प्रियवधिकद्विद्यतषष्ठा उच्चारितास्तदा षष्ठा एव कर्तुं शुच्यन्ति ॥ १२७ ॥

तथा—आभिनवैत्राद्र्याध्यायमध्ये उपवासे क्रियते स विद्यतित्थानक्रमध्ये प्रसेप्तुं शुद्धयति न वेति प्रश्नोऽश्वोत्तर—आभिनवैत्राद्र्याध्यायमध्ये सप्तम्यादिद्यनप्रयकृतोपवासो विद्यतित्थानक्रमध्ये प्रसेप्तुं न शुच्यतीति ॥ १२८ ॥

तथा—श्रीवीरभन्मनि गुह्यर्पष्टिकादिभोजनं क्षात्वाऽऽगच्छन्ति सदुपरि यतीनां वाससेषं ह्यत्र शुद्धयति नवा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—

श्रीवीरभन्मनि गुह्यर्पष्टिकादिभोज्योपरि सुविहितानां वाससेषपरम्परा नास्तीति ॥ १३० ॥

अथ पण्डितश्रीविनयकुशलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

यथा—‘ वरगपरिव्याय नमश्चो गो मा ’ इति वचनानुसारेण द्वादशे स्वर्गे श्रेय्यके च मिथ्यात्विन केऽत्रावरन्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—द्वादश स्वर्गो गोपालक्रमवानुसारिण आनीषिन्न मिथ्यादृशो भ्रान्तिः, श्रेय्यके तु यद्विलिङ्गवारिनिष्पन्नदयो मिथ्यादृश्यो भ्रजन्तीत्यपीपपातिकादौ प्रोक्तमस्तीति ॥ १३१ ॥

तथा—तामलिनाऽन्ते साधवो दृष्टा सम्यक्त्वं च प्राप्तमिति प्रबोधं क्व शास्त्रेऽस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—अयं प्रबोधं श्री जिनेश्वरस्वरि-
कृतकथानककोशे वर्तते ॥ १३२ ॥

तथा—इन्द्रास्सर्वेऽपि सर्वदा सम्यग्दृष्टय एव मिथ्यादृष्टयोऽपि वा कदाचिद्भवन्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—सर्वेऽपीन्द्रास्सर्वदा सम्यग्दृष्टय एव सम्भाव्यन्ते, न तु मिथ्यादृष्टयो, यतो जम्बूद्वीपमक्षर्यादौ निर्वाणकरूपाणकादौ ‘ निराणंये अंगुपुण्णनयणे ’ इत्यादिभक्तिप्राग्भारसूचकानि तेषां विशेषणान्युपस्यन्ते ॥ १३३ ॥

तथा—एकियाह्योपधाने उत्तरितपञ्चमीतपसां षष्ठदिने पञ्चमी समेति तदा पञ्चम्युपवासं कृत्वा सप्तमदिने आचार्यं करोति किं वा पठ करोतीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—सप्तमदिने उपवासस्यापश्यकरणियत्वेन षष्ठं करोति, शक्यमात्रे तु तदनुसारेणैवोपधानप्रवेशं करोतीति ॥ १३४ ॥

तथा—येषां नराणां द्विष्यादितारकास्तन्ति तेषु प्रत्येकमेकस्मिन्मा विमानवाहकास्तन्तीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—केषु विजज्ञेभ्यः यद्यपि ताराबाहुत्वं प्रोक्तमस्ति, तथापि तत्र भौवं यक्षसन्निविमानं तत्र चतुस्तहस्रमिता विमानवाहकाः, तारारूपविमानेषु तु प्रत्येकं द्विसहस्रमिता विमान-
वाहका भवन्तीति सन्माध्यते सङ्ग्रहणीवृत्त्याद्यनुसारेणेति ॥ १६९ ॥

तथा—ध्यानानि रूपीधरूपीणि वेति ' प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—ध्यानान्यरूपीणि, आत्मधारिणामरूपत्वात्तेषामिति ॥ १६६ ॥

तथा—सम्यक्सधारिणो देवा एकस्मिन् समये कति प्यक्त्वे इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—सम्यग्दृष्टिदेवा उत्कर्षत एकस्मिन् समये सङ्ख्याता एव व्यवनान्यस्तम्भायन्ते आत्ममानुसारेण, यतस्तत्र सम्यग्दृशां देवानां मनुष्येवोत्पादोऽभ्यधापि, तेषां च सङ्ख्यातत्वादिति ॥ १६७ ॥

तथा—प्रथमदिने एक तपसा इत्यो द्वितीयदिने तु द्वितीय इत्य इत्वं पष्ठतप आर्त्तोचनामप्ये समायाति न काः ? तथा प्रहरानन्तरं प्रत्याख्यात तपसा आर्त्तोचनामप्ये आयाति न वेति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—यद्यपि संक्षमतया प्रत्याख्यात पष्ठादितपसा काव्येक्षप्रत्याख्यातमुपवासवपश्च बहु फलवापि भवति, तथापि विश्वस्तुतिवयोच्चारितं पष्ठादितपः फलवातिक्रमेणोच्चारितमुपवासवपश्च सर्वथाऽऽर्त्तोचनामप्ये नापातीत्येकान्तो ज्ञातो नास्तीति ॥ १६८ ॥

तथा—सौवर्ण्यं किञ्चिद्विषयिकाणां विमानानि द्वात्रिंशच्छ्रमप्योऽभ्यानि वा ' तेषां देवानां च सम्यक्त्व भवति न वा ? तथा तत्र प्रतिप्राप्तमस्ति नोति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—सौवर्ण्यं द्वात्रिंशच्छ्रमविमानानि देवलोकाभ्ये, किञ्चिद्विषयिकविमानानि तु स्वर्लोकाभ्ये सङ्ग्रहिष्यादौ प्रतिपादितानि सन्ति, तथा तेषां सम्यक्त्वप्रतिप्राप्तादराणि द्वात्रिंशच्छ्रमविमानानि न स्मरन्तीति ॥ १६९ ॥

तथा—स्वर्णसमुद्रे पृथक्कलशानां खड्गकलशानां च मुक्तानि सर्वथा पानीयस्याधो वर्तन्ते किंवा सहस्रयोगनानामुपरीतिः । प्रश्नोऽप्रोचर—
कलशानां मुक्तानि पानीयस्याधो भूमिसम्बद्धानि वर्तन्त इति प्रवचनसारोद्धारसूत्रद्वयसिद्धिसंशयसमासानुसारेण ज्ञायत इति ॥ १४० ॥

तथा—मेरोर्मैलखास्वरूप केनाकारेण विषय इति प्रश्नोऽप्रोचर—
इति ॥ १४१ ॥

तथा—प्रतिमाधरो यतिर्यदि परीषद्वदिना न क्षुभ्यति तदा अवाधिसानादि प्राप्नोति, यदि च क्षुभ्यति तद्वेन्मत्सरोगात्कृन्नादि प्राप्नुयात्,
पर स कथं क्षुभ्यति, यतः स्वयं पूर्वधरस्ततः पूर्वं वक्षोपयोगो यद्विष्यति, पूर्वधराक्षया च प्रतिमा प्रतिपन्नोऽस्तीति प्रश्नोऽप्रोचर—
यथा प्रतिमाप्रतिपन्नं स्वयं पूर्वधरस्तथा दातुरपि, तथापि तयोऽन्वयस्यत्वेन तस्मिन्समये क्षोपयोगाभावाज्झपि भवति, तेन स कथं क्षुभ्यति इत्याशङ्कानिरवकाशेति ॥ १४२ ॥

तथा—त्रिषष्ट्यधिकशतत्रयपासिष्ठिकस्तमवसाणाद्द्वहिस्तिष्ठन्ति किंवा मध्ये इति प्रश्नोऽप्रोचर—पासिष्ठिका प्रायो बहिरेष भवन्ति,
कश्चित्तु कदाचिन्मध्येऽपि समेति तदा कोऽत्र प्रश्नावकाश इति ॥ १४३ ॥

तथा—शीतोदायास्तसमुद्रे प्रवेश कथं नायते अथोष्णमगामित्वेनेति प्रश्नोऽप्रोचर—शीतोदाया प्रवेशस्तु भयन्तद्वाराऽधो भूत्वा स्वर्णान्वाधनेकयोगनसहस्राणि भूम्यन्तर्गता भवतीति कृणुष्वत्संशयसमासविचारस्यविद्वत्स्यादावस्तीति ॥ १४४ ॥

तथा—‘आयरियउवज्झाप्’ इत्यादिगाथात्रयं केचन न पठन्ति, वदन्ति च योगशास्त्रद्वयौ ‘काऊण वदण तो’ इत्यत्र आदानामेव प्रोक्तमस्ति न यतीनामिति प्रश्नोऽप्रोचर—योगशास्त्रद्वयचिमीर्णपुस्तकमट्क विधोक्तिः, तत्र सर्वत्रापि ‘काऊण वदणं तो’ इति गाथाया

पाठ सद्यो इति पदेनैव संयुक्ते दृश्यते, सद्य अथात इति व्याख्यानानेन साधुभादयो समानमेवावश्यककर्तव्यं दृश्यते, तथापि भाषदेवस्यारिकेव सामान्यार्था अन्वयवृत्तिस्तद्वाप्यत्रयं केनाभिन्मते साक्ष्यो न पठन्तीति प्रोक्तमस्ति, तन्मतान्तर ॥ १४६ ॥

तथा—मिकन्ती त्रिषि क्रियद्रूपदीप्रमाणं शुध्यति सर्वसङ्कान्तिविधि, प्रश्नोऽश्वोचरं—अवन्त्यतस्सर्वसङ्कान्तिषु वर्धाद्व्याप्यारम्य मिकन्ती त्रिषि शुध्यति, न तु न्यूनेति परम्पराप्रति ॥ १४६ ॥

तथा—ऐरावणाद्या सर्वदा गन्तुरगणवृषमरुपिणः किं वा सुररूपिणः किं वा वाहनावसरे गन्तादिरूपिणः ? तेषां योषितोऽपि किं कुरिय्य इति प्रश्नोऽश्वोचरं—ऐरावणाद्या वाहनकाले गन्तादिरूपा अन्यदा तु सुररूपिणः, तेषां योषितस्तु सदा सुरीरूपा इति ज्ञातमस्ति ॥ १४७ ॥

तथा—शीर्षार्धनाप्यसादात्सर्वमीषो नमस्करं भुत्वा मौल्ये वरणेन्द्रो जातः, किं वा सामानिकः, तयोषसर्पार्धसरे समागातस मौल किं वाऽप्य इति प्रश्नोऽश्वोचरं—सर्वश्रासराजुसारेण मौल्ये वरणेन्द्रो ज्ञातो नास्तीति ॥ १४८ ॥

तथा—मीगमिच्छिभिनस्य द्वादशपर्वणामवस्थिर्धैरानादौ सर्वभिन्नवत् किं वा भिन्नत्वमिति प्रश्नोऽश्वोचरं—देशनाकाले द्वादशपर्वणामवस्थिति स्सर्वभिन्नसमाना, वैषावृत्य तु साध्यः कुर्वन्तीति ॥ १४९ ॥

तथा—'सीकदाए षण्ण, सोमपत्तीह भस्स कन्दुत्तुष । द्वातं नागसिरीए, उवच्चिभोऽण्णं वससाये ॥ १ ॥' इति ऋषिपण्डितकर्मज्ञे ज्ञावाद्येषे कुशिय्ययातकर्मयुक्तं, द्रौपद्यव्ययने तु "स्वरावायपुदविकारयत्ताइसु अणोसयसहससुत्तुषे" इत्युक्तं, तेन द्रौपद्या कुशिय्यस्य च ससारं सङ्ख्यातोऽसङ्ख्यातोऽन्तो वा ? अनन्तश्चेत्कर्म तस्या स निगोदगमनमन्तरेण सम्भवतीति यथास्तर व्यक्त्या प्रसाधमिति प्रश्नोऽश्वोचरं—

उभयोरप्यनन्तसंसारित्वमवगावसीयते, द्रौपद्यविकारे स्वरवायपुदवीत्यादि सूपकस्त्रणपरं वेदितव्यमिति ॥ १५० ॥

तथा—देवकमासि कस्याणकमनि पूर्वे पाश्चात्ये वा मासि क्रियन्ते : केचन पराश्रिकं वदन्ति— प्रथमश्चावणकुल्यापसे द्वितीयश्चावणकुल्यापसे च कस्याणकमयो विधीयते, तत्सङ्गतं वित्तं वेति मन्त्रोऽन्त्रोचरं—देवकमासापेक्षया धृदिप्राप्त मासे विमुच्य कस्याणकत्वं करणमुक्तिमदिति ॥ १९१ ॥

तथा—यथाऽऽहारे हस्तशतावर्धमानतिमभ्याहृतं भवति, वस्त्रादिषु तथैवान्यथा वेति : मन्त्रोऽन्त्रोचरं—‘आहस तुष्ठीम, हस्तपसयातो घरे तं तिष्ठि सार्द्धे’ इत्यादिषिण्डविशुद्धादिगानुसारेण वस्त्रैवणायामपि हेयं, य एवाहारदोषास्त एव वस्त्रयोषा इति ॥ १९२ ॥

तथा—पञ्चाविधा सुहृत्प्रीति, अञ्जाए नमस्सद्विजनामाए । पञ्चावणानिसेहे, तन्त्रो पर साङ्गणी कर्मो ॥ १ ॥ आर्चोभणवयदाणमित्यादिगानां कृत्त मन्त्रे सन्ति, हृत्कपत्रे तु दृश्यन्ते, समीचीना अस्मीचीना वेति मन्त्रोऽन्त्रोचरं—‘स्वामिना स्पृष्टमन्त्रेण, शिष्यो द्वावपि दीप्तिवौ । आर्यमहागिरिभार्यसुहृत्स्तीष्वाभिधानत ॥ १ ॥ तौ हि यस्मार्थया बल्यदायि मात्रेव पाठितौ । इत्यायोपपद्यौ नातौ, महागिरिसुहृत्स्तिनौ ॥ २ ॥’ इति परिशिष्टपर्वण्युक्तमस्ति, ‘पञ्चाविधो सुहृत्प्रीतिः’ इत्यादिगानायात्वात् नान्तीति ॥ १९३ ॥

तथा—श्रीवीरभन्मपत्री हृत्कपत्रे चैत्रशुद्धिप्रयोग्या भौमे उत्तराफाल्गुनीनक्षत्रे सिद्धियोगे रात्रिषट्का १९ मकरलक्षे सिद्धार्थरामयुहे पुत्रो नात स्वन्वपुराणानुवृत्ता इत्येवं लिखिता दृश्यते, पर वीरभन्मपत्रीयमेवान्यथा वेति मन्त्रोऽन्त्रोचरं—वीरजन्मपत्री तु स्वन्वपुराणानाम्ना हृत्कपत्रे लिखिता दृश्यते न तु मन्त्र दृष्टाऽस्तीति ॥ १९४ ॥

तथा—२९६ आषाढिक्रमय प्रमाण सूक्ष्ममादरनिगोदयोक्तमयो किं वाऽऽपस्यैवेति मन्त्रोऽन्त्रोचरं—सूक्ष्मनिगोदस्य दुष्टकमवग्रहणरूपमेवा न्तर्मुहूर्तमायुभवति, मादरनिगोदस्य तु दुष्टकमवग्रहणरूपं किञ्चिन्मृगान्तर्मुहूर्तरूपं च भवति, सामान्येन तु तमयोरप्यन्तर्मुहूर्तमुच्यत इति ॥ १९५ ॥

तथा—शेभिककृष्णयोगीसाधनामासीथ वेति : प्रश्नोऽत्रोचर—शुद्धसाम्यकत्ववतां प्रायो मासाद्यमक्षयमक्षणं न युक्तिमत्, तथापि तथापि-
वास्तोपक्रमं विना सन्यदृष्टयो भांसाद्यमक्षयं नैव क्षययन्तीति नियमस्तु धर्तुं न शक्यते ॥ १५६ ॥

तथा—कृष्णिकरात्रणयोर्तीर्थकत्वत्वं कुत्र अन्ये प्रोक्तमस्ति : कस्मिन् क्षेत्रे क्वचिभैरिति प्रश्नोऽत्रोचर—रात्रणास्त्यमवादारम्य रात्रणनी-
वस्य चतुर्दशे मने तीर्थकत्वत्वं त्रिषष्टीयपञ्चचरित्रे प्रोक्तमस्ति, क्षेत्रव्यक्तित्वं न वक्ष्यते, कृष्णिकस्य तु तीर्थङ्करात्प्राप्त्यक्षराणि कुत्रापि दृष्टानि न
स्मरन्तीति ॥ १५७ ॥

तथा—क्षेत्रमासीत्यक्षयोत्सर्गवित्तुवौ यत् स्वय योगोद्धहनं न कस्यचे तथान्येया योगकियाम्रवेदनादिकं कारयितुं शुद्धयति न वा : तथा
कालक्रमत्वं दृष्टिकक्षारणं दिगाल्लोकश्च शुद्धयति न वेति : प्रश्नोऽत्रोचर—क्षेत्रसाम्यनिवक्षयोत्सर्गाकरणे तस्य योगसम्भविनी कियाम्रय कर्तुं परेषां
कारयितुं न न कस्यच इति ॥ १५८ ॥

तथा—क्षेत्राश्विनमासचतुर्मासकद्रिकस्तत्कालाभ्याप पञ्चमीचतुर्दशीयामद्वयानन्तरं यच्छगति तद्यामद्वय विधिभोगापेक्षया किंवा औद-
धिकक्षयेत्येति : प्रश्नोऽत्रोचर—क्षेत्राश्विनमासयो पञ्चमीतिथेरुद्धर्षत्वाभ्यायो छगति, न तु सूर्योदयात्, एव चतुर्मासकस्यास्याभ्यायोऽपि चतुर्दशीतिथे
रुद्धर्षगतीति शुद्धसम्भवाय इति ॥ १५९ ॥

तथा—क्षेत्राश्वमेवस्य पूर्वपञ्चमे छकित्याह्वदेवमने स्वयम्भ्रमनान्नी या देव्यासीत् सैव ऋतुत्वा निर्वाभिक्रम समुत्पन्ना किं वाऽप्या काचिदिति :
प्रश्नोऽत्रोचर—क्षयमयेवस्य पाञ्चात्यपञ्चममने छकित्याह्वदेवस्य स्वयम्भ्रमादेवीच्यवनादनु अन्यो निर्वाभिक्रमोऽपि स्वयम्भ्रमास्थाने समुत्पन्ना इत्यत्रा-
न्यकमल्लयगिरिहृत्याष्टानुसारेण ज्ञायते, तेन न कोऽप्यत्र शङ्काकक्षया इति ॥ १६० ॥

तथा—कल्पसूत्रे द्विवत्त्वारिंशत्स्वप्नाग्निश्चान्महास्वप्ना द्वासप्ततिसत्त्वे स्वप्ना इत्यादि यदुक्तं तेषां नामानि एषक् एषक् क्वापि ग्रन्थे सन्तीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—द्वासप्ततिनामानि ग्रन्थे दृष्टानि न स्मरन्तीति ॥ १६१ ॥

तथा—श्रीपारमिजनभन्मोत्सवावसरे मेराविन्दस्य सन्वेष्टो य समुत्पन्न स सौवर्मेन्द्रस्य तत कथ प्रथममच्युतेन्द्र स्नपयतीति युक्तिमविति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—श्रीवीरजन्माभिषेकवसरे सौवर्मेन्द्रस्य संशयसमुत्पन्ना, तदनु सन्देहापनोदात् सौवर्मेन्द्राज्ञाया अच्युतेन्द्र प्रथमं स्नपयतीति नायु किमत्, श्रीवीरचरित्रादौ तथैव दर्शनादिति ॥ १६२ ॥

तथा—निनकस्मिन् कथं मोक्षं न याति : कर्मणो बाहुल्यादप्यद्वा किमपि कारणं : तस्य क्षपकश्रेष्णुपशमश्रेष्णोर्मध्ये क्वापि भवति नवेति : प्रश्नोऽञ्चोत्तर—निनकस्मिन्कस्मिन् भवे मोक्षं न याति, तथाकस्मात्, किमप्यशमश्रेणिं तु कश्चित्प्रतिपद्यते, न तु क्षपकश्रेणि, पञ्च वस्तुके तथाभिधानादिति ॥ १६३ ॥

तथा—उपधानोत्तरणदिनस्य प्राश्चिने योगोत्तरणदिनश्चतुष एव द्रुतं विच्छेदयते एकप्रधानपारणकेऽप्युत्तरितुं कस्यते नवेति : प्रश्नोऽञ्चोत्तर—एकाश्वनकश्चिपारणकेऽप्युत्तरारयितुं कस्यते, न तु योगादिवत्तपोनियम इति ॥ १६४ ॥

तथा—प्रतिमावरणादय पर्वदिवसपौषवन् रात्रिक्रयतोत्सर्गाभ्यास्वाध्यायसम्भवे कथ कुर्वन्तीति रीतिः प्रसाद्येति : प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अस्वाध्यायसम्भवे प्रतिमावरणादयो मौनेन कथातोत्सर्गान् पौषवादिर्कं च कुर्वन्तीति वृद्धवाद् ॥ १६५ ॥

तथा—जीवाभिमामयिषु नृपुंसकस्य यत् चरणमुक्तं तत्सम्यक्त्व देशसंयम सर्वसंयमं वा, पञ्चदश भेदा सिद्धाना प्रोक्तास्तत्र मूहनपुंसकत्वे दृष्टिमतत्वे वा मोक्ष : तत्सात्सर प्रसाद्यामिति : प्रश्नोऽञ्चोत्तर—मातिनृपुंसकस्य सम्यक्त्व देशविरति च यावत्प्रतिपत्तिर्मर्षति, न तु परत, तेन मोक्षा वासिरपि दृष्टिभनपुंसकानामिति ॥ १६६ ॥

तथा—काल्पनां किं विकृतिपक्वाक्षस्यैव उत सर्वपक्वाक्षस्येति, प्रभोऽश्वोत्तरं—विकृतिपक्वाक्षस्येव च सर्वपक्वाक्षस्य काल्पनां समानमिति दृष्ट्वा ॥ ११७ ॥

तथा—योगे कस्याकस्यप्यविमगाः दृतीयभाष्यावचूर्णौ कश्चुरे प्रारभ्य तर्कं यावद्विधितस्तत्र तर्क फलवधारितमन्यद्वा, केतुफलवधारितं शङ्खशुष्पवधारितं कस्यत एव, तदेवं शङ्खशुष्पवधारितं पूरणपटीरब्ध्यादिकं कस्यते नवा, तथा छहिगट्टं पष्ठेनवगारकवर्दी प्रमुख भगवतीयोगे चमरोद्देशकं यावदाधाराक्तसप्तसप्तिकोत्तराव्ययनं यावच्च न कस्यते, छहिं तदन्येषु स्थानेषु योगे सानि बोधकवर्दीनि कस्यन्ते नवा, तथा आवाभाष्ययितकट्टकणकट्टकभिक्रम योगमभ्ये कस्यन्ते नवेति : प्रभोऽश्वोत्तरं—मन्योक्तासारानुसारेण फलवधारितं तर्क पटीरब्ध्यादिकं च योगेषु न कस्यते, अन्यतु कस्यते, परं साम्प्रतं दृष्टवादानुसारेण तर्क कस्यते, पूरणपटीरब्ध्यादिकं त्वाचामान्त्र्ययोगमेव योगेषु कस्यते, तथा छहिगट्टं पष्ठेन इत्यादिकं भावतीक्ष्णमरोद्देशकानुज्ञासित्थानत्रय विनाऽन्यसत्त्वयोगेषु कस्यते कमारकवर्दीप्रमुखं तु साम्प्रतीनदृष्टवादानुसारेणाचामान्त्र्ययोगमेव कस्यते नान्यत्, तथा कट्टकणकट्टिकमप्याचामान्त्र्ययोगं कस्यत इति ॥ ११८ ॥

तथा—गृहस्येत्ये यस्मिन् केनचिद्वर्तता भूषणानि कारितानि क्वाखन्तरे च स गृहस्यो गृहकार्ये आपातेति तानि व्यापारयति तदा कस्यन्ते नवेति प्रभोऽश्वोत्तरं—यदि देवाभिमव कारितानि सदा न कस्यन्त, यदा तु साधारण्येन कारितानि सदा कस्यन्ते, अत्राभिप्राय एव प्रमाणमिति ॥ ११९ ॥

तथा—गौषवर्त्तां श्राद्धानां कर्पूरादिभिः कस्यादिपुस्तकपूना गौषवर्त्तानां श्राद्धीनां च गृहलिकान्युत्थनकालदिकरण शुद्धयति नवेति प्रभोऽश्वोत्तरं—गौषवर्त्तां श्राद्धानां कर्पूरादिभिः कस्यादिपुस्तकपूना न घटते, द्रव्यस्तवस्वत्वाद्, मुखारभ्ययोगाणि तथा दृष्टत्वाच्च, एव गौषवर्त्तानां श्राद्धीनां गृहलिकान्युत्थनकालाभित्यापि देयमिति ॥ १२० ॥

तथा—भीक्षावास्तुनेऽदमाव्ययने अर्दीनशुश्रासो (नस्य) मछीस्वरूपावगमविकारे 'तएण से मछद्विसे कुमारे तस्स चित्तगारस्स सण्डा-
सां छिक्खवेदी'त्यत्र सन्दंशान्धेन विमुच्यते ' तस्य किं छेदितं : वृत्तौ व्याख्यातं न दृश्यते, आक्षेपकवृत्ति-उपदेशमाला-दोषदोषद्विचि-
याद्विषयिप्रमुखप्रत्यये मृगावतीसम्बन्धे सन्दंशक एव लिखितोऽस्ति, परं सन्दशकस्यैवार्थ क', तेन तस्यार्थ साक्षर प्रसाध इति, मन्त्रोऽञ्चोत्तरं
सन्दशकशब्देनाग्राह्यप्रत्ययेऽन्योरप्रमुच्यते, यतो विशेषावश्यकवृत्तौ चित्रकरसम्बन्धाविकारे—निरपराधस्यैकचित्रकरस्याङ्गुष्ठप्रदेशिन्योरग्रे छेदितं
शालनीकनरपतिभेतुभक्तमस्तीति ॥ १७१ ॥

तथा—तत्रैव मह्यव्ययने ' नाव वासतिमाओ पुरित्तुगाथो जुगातकरभूमि, दुवासपरियाए अत्तमकासी ' त्यत्र मछिभिनादारभ्य तत्तीर्थे
विशतिपुरुषं यत्तत्साधव सिद्धास्तव पर सिद्धिगमनव्यवच्छेदोऽभूदिति वृत्तापुक्तं, तर्हि किं पदप्रतिष्ठितानां साधूना केवलज्ञानाभाव ' किंवा सर्वेषां
साधूनां केवलव्युच्छिष्टिः ' यदा च सर्वेषां मनुष्याणां केवलज्ञानव्यवच्छेदस्तर्हि पञ्चापनाहृत्यादौ प्रथमपदे पञ्चदशमेवसिद्धगतातीर्थसिद्धाविकारे
सप्तसन्तरेषु तीर्थव्यवच्छेदेषु सिद्धिगमनं कथमुक्त ' तार्थव्युच्छिष्टौ यदा मोक्षमार्गस्वदा तीर्थे सति सिद्धिगमन कथं न स्यात् ' यदि चात्र
पदप्रतिष्ठिता एव चित्मन्ते तथा 'दुवासपरियाए अत्तमकासी'त्यत्र साधव एव सिद्धा, एवमशेषतीर्थद्वाराणामपि सति शासने केवलव्यवच्छेदो भवति
नवेति ' मन्त्रोऽञ्चोत्तर—भीमास्त्रितीर्थं विश्रुतितमपद्वरादनु सर्वसाध्यादिसिद्धिगमनव्युच्छेदो ज्ञेयो, नचैव सति सुविध्यादीनां तीर्थद्वारामन्तरेषु तीर्थव्यु-
च्छेदे कथं सिद्धिगमनमुक्तमित्याशङ्कनीय, तत्र तीर्थव्युच्छेदेषु मुक्तिमार्गस्याव्युच्छिन्नत्वात् भासिस्मरणादिना कृत्यप्रसेर्नन्दीहृत्यादावुक्तत्वाच्च, यत्र च
तीर्थं सत्यापि मुक्तिगमनव्युच्छेदस्तत्र संहरणतोऽसाधारण्येन ज्ञेयं, तथा सर्वतीर्थकृत्वा शासने सति केवलव्युच्छेदो भवति नवा, इत्यत्र नैकान्त इति॥ १७२॥

तथा—येन आद्वेन सचित्तपरिमाण इत्त भवति तस्य च नीलव्रनसत्त्या सख्या वर्तत चिर्मटकजाविरित्येव प्रत्याख्यातमस्ति, तेन च

विभ्रं सधितं सत् भसितं कञ्चारीयमन्तरकं विविच्यसितं च तदा तस्य सधितमेकमेव कर्म ! किंवा सधितद्विक नात ! यथा चाग्न्यासि
 निगानान्तरे पीडित्वा सधितमेकमेव गणयन्ति तथाऽत्र न्याय ' किं वा एतन्मध्यते सधितमिति, प्रश्नोऽन्वोचरं—प्रत्याख्यामकर्तुं किं नैव प्रमाण-
 मिति ॥ १७१ ॥

वया—समस्तकिण पुरैर्यथाऽष्टावध्यासावरसार्धं स्थातिका स्थाता नान्दधी चार्थिता तदा नागकुमाराणां भवन्तेपु सधितं धान्यं च धत्तिव,
 वयं के नागकुमारा अमीर्यते ! नागकुमाराणां भवनानि भवनपतिर्येन रत्नप्रभाया प्रमाणादुत्तिपन्नसहस्रयोनयानामधो वर्तन्ते, एतादृती
 मूनि कर्म सातुं शक्यते, वृष्टरत्नप्रभायात्कदाचित्कुरि भवति, परं सहस्रयोनयामधो नरलोकेस्माध एव सीमन्ताभिष इन्द्रकनकपासो
 वत्ति, तेन वयं नागकुमाराणां भवनानामसम्पन्नोऽत्र के हे नागकुमारा ! मे श्रीमदुचराभ्ययनद्वयो नागकुमारास्तदधिषो ज्वलनप्रभया उत्तव,
 तद्विशेष राज्ञादौ विवेकम प्रसाध इति ! भवन्तोऽन्वोचर—प्रसाधनाधनुसारेण ' वत्तलीसा वत्तचते ' तथादिगयोक्तानि भवनपतीनां भवनानि योन
 नसहसादय सन्ति, वसुदेवविष्णुवाधनुसारेण पुनरर्थमपि अभियत्तप्रमाणाः कथयमानाकारा मण्डया प्रासाद्यश्च ज्ञायन्ते, यथा रत्नप्रभाया उपरि
 भवनपतीनां ज्वलनप्रभां च राजधान्याः प्रासाद्यश्च सन्तीति ॥ १७२ ॥

वया—गणधरो व्योष्टोऽय्यो वा तीर्थस्थापनादिन एव तीर्थकरस्य व्याख्यानानन्तर व्याख्यान करोति, तत सर्वदा भगवद्वाक्यानान
 न्तर मुहूर्तमेकं व्याख्याय करोतीति प्रश्नोऽन्वोचरं—ज्योष्टोऽय्यो वा गणधर सर्वदा द्वितीयपौरुष्या व्याख्यान करोतीत्यन्तराध्यायमप्यकृ-
 त्वादी सन्ति, न तु तीर्थस्थापनादिने एव मुहूर्तमेकं व्याख्यान करोतीति ॥ १७३ ॥

वया—श्रीवर्द्धमाननिनन्त्य प्रथमसप्तमसारेण साकृत्त उत्तमपूरिकता सर्वथाऽपि सार्धोऽवच्छेदिति ' प्रश्नोऽन्वोचरं—यत्र ममकन्तसिद्धिद्वन्ति

यत्र च निधीदन्ति सत्र देवा अशोकपुंसं विकुर्वन्तीति समवायाङ्गतादासिमायोऽस्ति, तेन तदुपरिचर्त्तिन साल्लुहसस्यापि तथैव सम्भावना, न तु सार्द्धं खलन प्रथमसमावसरण एव वा तद्विधानमिति ॥ १७६ ॥

वया—छबुविबुधानां पर्यायश्लेषा गण्य सामणक न कुर्वन्तीति रीतिर्विष्यते, परं भोजनमण्डलीस्थानादेर्मां प्रसिक्कमणमण्डलीस्थानादेश्च प्रतिक्रमणावसरे गमनागमनाश्लेषनादेश्च च मार्भायन्ति नवाः । तथा पुरतो बुद्धगणीनां प्रतिक्रमणादिकं कृतं शुद्ध्याति नवेति । प्रश्नोऽभोचर-छबुविबुधानां सामणकादि सर्वं शास्त्रानुसारेण कृतं शुद्ध्यातीति ज्ञायते, साम्प्रतीनव्यवहारेण तु सामणादिकं न कुर्वन्ति, मण्डल्यादेश्चमार्भाणादिकं तु केचित्सुच्यन्ति केचिज् कुर्वन्तीति दृश्यते, तेन नान्यार्थे अग्रह कर्म इति ॥ १७७ ॥

अथ पण्डितरत्नहर्षगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च—

यथा—आमान्तरगत आद्व श्रुतम्भनवेवतयोर्मध्ये कस्या कथयोल्लसर्गं करोतीति प्रश्नोऽभोचर—पासिकचातुर्मासिकसावत्सरिक-दिवस विना आदानां स्थानान्तरातानामपि 'मुअदेक्या भगवर्दे' इत्येव स्तुति पठनार्हा नान्येति ॥ १७८ ॥

तथा—८ पूर्वार्द्धेरेक उपवास इत्यादिगणनया गणित तपस्तृतीयपञ्चमोपवानमव्य आयाति नवेति । प्रश्नोऽभोचर—मष्टमङ्गलमहाश्रुतस्कन्ध १ प्रतिक्षेपणश्रुतस्कन्ध २ शकस्तथाव्ययनं ३ वैश्यस्तथाव्ययनं ४ नामस्तथाव्ययनं ५ श्रुतस्तवासिद्धस्तथाव्ययनं चेति ६ पशुपधानानि, तत्र चतुर्थपष्ठे विना चत्वार्युपधानानि मूलाविधिनाऽपरविधिना चोक्षमानानि सन्ति, तत्रापरविधाषष्टमि पुरिमाद्धेरेक उपवास इत्यादिगणना भवति, नतु मूलविधौ, प्रयोजनमाधात्, चतुर्थपष्ठयोर्मूलाविधिनैवोक्षमानत्वात्तद्वर्णनाप्रयोजनं नास्तीति ॥ १७९ ॥

अथ पण्डितपदमानन्दगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

पथा—‘उपहं विशीण मर्षांमि, क्व विही अज्ज वासरे’ । इत्याद्यामयाक्यं तत्कुत्रागमेऽस्ति स नामप्राह प्रसाधो, यतोऽयं स्वनिष्ठा एव सम्प्रसेव क्वन्ति—यज्जेनमीर्ष्यमपमये द्वितीयाएकदशीप्रमुखाविधीनां चतुष्यन्तीं विना माननभाराप्यत्वेन नास्तीति । प्रश्नोऽश्वोच्चर—उपहं विशीण पथांमि, क्व सिही अज्ज वासरे’ इत्यादिगाथा आद्यादिनहृत्यसुत्रेऽस्ति, सद्याख्यानं च ८-१४-१५-एवास्तिवेतरभेदात् पद् विधय इति, द्वितीयाएकदशीप्रमुखाविधीनामस्त्याणि, तु आद्याविवेकान्यत्र न सन्ति, तथा स्नानपञ्चम्यस्त्याणि महानिर्वाये सन्तीति ॥ १८० ॥

तथा—तीर्थहृतां समवसरणमसे चतुर्मुसत्याभावे च कथं द्वादशार्पणं व्यवस्थितिरिति, प्रश्नोऽश्वोच्चर—समवसरणाभावेऽपि तीर्थहृतां द्वादशार्पणदानवस्थितिर्यथा समवसरणे तथैवेत्यस्मभिर्यते ॥ १८१ ॥

तथा—त्रिविधाहारप्रत्याख्यातस्तां आद्यानां राशौ यत्सविचनकथानं तर्किकं प्रप्यस्मभुव परम्परागतः, तत्र कथा युक्त्या द्विवसे सविस्मन्नक न शुद्धयति एवौ च शुद्धयतीति । प्रश्नोऽश्वोच्चर—द्विसप्तसम्बन्धित्रिविधप्रत्याख्याने, तत्र विविह पञ्चरत्नाणे, भवति अ पाणो ब्रह्मागारा, इति वचनत्वात् ‘पाणस्त’ इत्युच्चारो भवति, तथा च प्राप्तुक्रमेव नलं कस्मवे, यत्रिकत्रिविधाहारप्रत्याख्याने तु पाणस्तेत्युच्चार-भ्रम्यात्सविचनकमपि कस्मत् इति ॥ १८२ ॥

तथा—पञ्चरात्रबन्धुप्रमाणप्रायाः प्रतिभाषा पूजनं कथा युक्त्या देवैर्विधीयते । किं किञ्चिन्व्योत्प्लुत्य पाः, तत्र राजप्रदानीयमभ्ये भरत्य रिमाण शरीरं सूर्याभ्येवेन कृत्वावित्पुनर्तं नास्ति उत्प्लुत्य तु न शोभते, यथा भवति तथा प्रसाधमिति । प्रश्नोऽश्वोच्चर—प्रतिमानुसारेण देवा शरीरं कृत्वा पूर्वां कृष्यन्ति, अनयिवागे त्वमिहमेव भूमिमिति सम्भाव्यते ॥ १८३ ॥

‘तथा—दिने दिने रश्मिष्वलपरावर्तं करोति, तन्नाधिकमासि कर्म करोति’, मण्डलानि तु अयने अयने नियतान्येव सन्ति, क्षेत्रमानमपि नियतमेव सति, तत्र केचन वदन्ति—क्षीयमानदिनपूर्तये मासवृद्धिरस्ति, क्षीयमानदिनपूर्तिरुक्ते तु वृद्धिमाहिनास्सन्ति, तथा ‘आसादे मासे दुपया’ अनेन मानेन क्षावणान्त्यदिने चतुरश्रवृद्धिर्विलोक्यते, द्वितीयक्षावणान्त्यदिनेऽपि चत्वार्येवाश्रुजन्त्युताद्यौ, यदि चत्वारि तथा किं पट्टिदिनेषु पुनः पुन तत्रैव भ्रान्त्यति, येनाश्रुहमान तादृगवस्त्व, तत्र मण्डलसङ्गत्य यथा भवति तथा प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोचरं—सूर्यसम्बन्धिभिन्नान्मासेषु गतेषु चन्द्रसम्बन्धिन एकत्रिशन्मासा भवन्ति, तत्रैकत्रिशत्तमो मासोऽधिकवर्तत उच्यते, तेन सूर्यमण्डलाना नियतत्रेऽपि अधिकमासि पौरुष्यादि-प्रमाणे न किञ्चिदनुपपन्नत्वं, विशेषनिज्ञासायां मण्डलप्रकरण विलोकनीयमिति ॥ १८४ ॥

तथा—अष्टम्यादितिषेवृद्धौ अग्नेतन्या आराधन क्रियते, यतस्तद्दिने प्रत्याख्यानवेष्टाया घटिक्र द्विघटिक्र वा भवति, तावत्या प्रकाराधनं भवति, तदुपरि नवम्यादीनां भवनत्वं सम्पूर्णायासु विराधनं जातं, पूर्वदिने भवनात्, अथ यदि प्रत्याख्यानवेष्टायां विलोक्यते, तदा तु पूर्वदिने द्वितयमन्यस्ति, प्रत्याख्यानवेष्टायां समग्रदिनऽपीति सुष्ठु आराधनं भवतीति प्रश्नोऽत्रोचरं—‘क्षये पूर्वा तिथि कार्या, वृद्धौ कार्या तयोत्तरा’ इति उपास्वातिवाचकवचनप्रामाण्याद् वृद्धौ सत्यां स्वस्याऽप्यग्नेतना तिथि प्रमाणीमिति ॥ १८५ ॥

तथा—एकवदशोचराधयनचतुर्दशसहस्र्या १३१ पञ्चे ‘मोगव उवहाणव’ इति द्वयमपि शिष्यस्योक्तमस्ति, तत्तत्र शिष्यस्य श्राद्धस्य च कार्यत इति प्रश्नोऽत्रोचरं—योगा मनोवचनकयसम्बन्धिन उपधानं तपोविशेष, एतद्वद्वयमपि मुनीनामेवोक्तमस्ति, श्राद्धानामुपधानोद्वाहनं तु महानिशीयाक्षरप्रामाण्यादेवेति ॥ १८६ ॥

अथ पण्डितपदमानन्दगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

यथा—‘उष्णं विहीणं मय्यामि, क्व विही अन्नं वासरे ?’ इत्याद्यागमवाक्यं तत्कुञ्जागमेऽस्ति स नामग्राहं प्रसाधो, यतोऽयं स्वनिष्ठा एतन्मयसंभवं कथयति—यज्ञेननीर्धर्मप्रममन्थे द्वितीयाएकदशीप्रभुसत्तिथीनां चतुष्पत्तीं विना माननामराध्यत्वेन नास्तीति ? प्रश्नोऽश्वोत्तर—उष्णं विहीणं मय्यामि, क्व विही अन्नं वासरे ? इत्यादिगणा आद्यादिनिरूप्यसूत्रेऽस्ति, तद्व्याख्यानं च ८—१४—१५—एतासिमेवतरमेदात् पदं विषय इति, द्वितीयाएकदशीप्रभुसत्तिथीनामसराणि तु आद्याविधेरन्यत्र न सन्ति, तथा ज्ञानपञ्चम्यसराणि महानिशीथे सन्तीति ॥ १८० ॥

तथा—दीर्घहृत्वां समवसरणमात्रे कसुमुर्क्षत्वाभावे च कर्म द्वादशपर्यन्तं व्यवस्थितिरिति, प्रश्नोऽश्वोत्तर—समवसरणमात्रेऽपि दीर्घहृत्वा द्वादशपर्यन्तमवस्थितिर्यथा समवसरणे सदैवेत्यवस्थितये ॥ १८१ ॥

तथा—अग्निवाहारप्रत्याख्यानवतां आद्यानां रात्रौ यासत्तत्तन्नलपानं तार्किकं प्रप्यस्वमुत्तरं परम्परयात् १, तत्र कया युक्त्या दिक्से सत्तिथिरन्नं न शुद्धयति रात्रौ च शुद्धयतीति ? प्रश्नोऽश्वोत्तर—विश्रुतसम्बन्धिः अग्निवाहारप्रत्याख्याने ‘तत्र विविह पञ्चमलाणे, भस्मति अ पाणो ह्यवागारा’ इति वचनत् ‘पाणसस’ इत्युच्चारो भवति, तथा च प्रासुक्रमेव मसं कस्मते, एतन्निष्प्रतिवाहारप्रत्याख्याने तु पाणससित्युच्चारमात्रसत्तिथिरन्नमपि कस्मते इति ॥ १८२ ॥

तथा—पञ्चशतवर्षानुप्रमाणाय प्रथिमायां पूर्वमनं कया युक्त्या देवैर्विधीयते ? किं विकुल्योत्प्लुत्य वा ? तत्र राजनप्रमन्नीयमन्थे महत्प्रसिद्धं शरीरं सूर्याग्नेयेन कृतमित्युक्तं नास्ति तत्प्लुत्य तु न शोभते, यथा भवति तथा प्रसाधमिति ? प्रश्नोऽश्वोत्तर—प्रतिमानुसारेण देवा शरीरं कृत्या पूर्णं मुख्यं हि, अन्तर्निष्प्रति त्वमिहैव धीनमिति सम्भाव्यते ॥ १८३ ॥

५
 चत्वारि क्षयाश्रमणान्युक्तानि सन्ति, एव तु न क्रियते, तत्किं भीममिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—यदिदिनचर्यादौ स्वाध्यायाद्यनु चत्वारि क्षयाश्रम-
 णानि प्रोक्तानि, आद्यदिनकृत्यवृत्तिष्वन्दावद्वत्त्यादौ तु स्वाध्यायाद्यनु प्रतिक्रमणस्त्थापनमुक्तं, ततस्त्रानि स्वाध्यायात्पूर्वं ज्ञायन्ते, अयं च विवि-
 परम्परया भाहुष्येन क्रियमाणोऽस्ति, सामाचारिविशेषेण चोपयथापि अविरुद्धमेवेति ॥ १९२ ॥

तथा—द्रव्यस्त्रिभिन्नो द्रव्यं भिन्नप्रासादे प्रतिमायां वा नीष्वयायां वा ज्ञानकोशे वा कुत्र कुत्र व्यापयते इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—द्रव्य-
 स्त्रिभिन्नो द्रव्यं भिन्नानां प्रासादे प्रतिमायां च नोपयोगि, नीष्वयायां ज्ञानकोशे चोपयोगीति ज्ञातमस्ति ॥ १९३ ॥

तथा—चक्रवर्त्तिषाण्डवप्रमुखाणां देवैर्विषुषणादिक प्रवृत्तमस्ति, तत्किं स्वकोशसत्कं वा स्रोत्पादितं वा !, यदि स्वकोशसत्कं स्वात् तदा
 कथं क्षीयिकविषटनादिक दृश्यते, शास्त्रतवस्तुनो विषटनाभावाद्, यदि स्वदृश्यं तदा कथं तत्र तेषामस्माकमिदं सारवस्तिवस्तुवित्तिरिति
 प्रश्नोऽश्वोत्तरं—चक्रवर्त्तिप्रमुखाणां देवैर्यदाभरणदिक दीयते सर्वैवारिकपुद्गलैर्निष्पादितं, अथवा कस्यचित्सत्कं पुरातनमपि सम्भाव्यते द्वारिका-
 नगरीवदिति ॥ १९४ ॥

तथा—पौषविक्रमाद्याः सायं कानकोद्वरणानन्तर उपविषुषणोतिक्कदेशा मार्गयन्ति, प्रातस्तु प्रगेव, तथा पौषवशास्त्रप्रमार्जनवसति
 प्रमार्जनदेशमपि सायमेव, तत्र किं भीममिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—प्राय सामाचार्येव भीममिति ॥ १९५ ॥

तथा—विंशतिविहरमाणभिनाना तन्माधापितृणां च नामानि कुत्र सन्तीति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—विंशतेरपि विहरमाणभिनानां तन्माधापितृणां
 च नामानि वृद्धकपत्रे स्तोत्रादौ च सन्तीति ज्ञेय ॥ १९६ ॥

तथा—सेषनक्षस्तिना प्रच्छन्ना साविक कथं ज्ञातेति मन्त्रोऽभोचरं—ईमवीरचरित्रे सेषनकक्षस्तिना विमङ्गज्ञानेन प्रच्छन्ना साविक ज्ञातेत्युक्तमस्तीति ॥ १८७ ॥

तथा—द्रोण कियन्मणमान इति मन्त्रोऽभोचरं—चतुर्भिं कुह्वै प्रस्थः, प्रस्थैश्चतुर्भिरावक, चतुर्भिरावकैर्द्राण, अथ नाममाकाट्यौ कुह्वयवर्धेन प्रवृत्तिद्वय व्याख्यातमस्ति, तदनुसारेण यद्भवति तद्द्रोणमानमवसेय, परमियन्मणमानो द्रोण इति तु कापि व्यक्त इष्ट न स्मरतीति ॥ १८८ ॥

तथा—कल्पसूत्रे वाक्यमाने पार्श्वेऽस्याभ्यायो भवेत्तदपनयन व कर्तुं न शक्यते तथा तद्वाचनं शुद्धयति नवेति मन्त्रोऽभोचरं—पार्श्वेऽस्याभ्यायो भवति तथाप्यवश्यमपनीयत्वात्कल्पसूत्रवाचनं शुद्धयतीति ॥ १८९ ॥

तथा—वर्षाकाले नीलिका पुच्छिका च कियन्निर्दिने प्रासुकीभवतीति मन्त्रोऽभोचरं—वर्णादिकपरावर्त्तं सति प्रासुकीभवति, पर विषममान ज्ञातं नस्तीति ॥ १९० ॥

तथा—केचन वदन्ति—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं तद्विधे सूर्यं भोक्तुं कल्पते, योगशास्त्रे तु 'अन्नो मुखेऽवसाने च' त्पनेन षट्किदावयमव्यये भोक्तुं न कल्पते, षट्किदावयमारभ्योऽपि किं प्रातः करोत्सावर्दान्त उत सूर्योदयव इति मन्त्रोऽभोचरं—नमस्कारसहितप्रत्याख्याने सूर्या दयादारभ्य मुहूर्थाभ्यन्तरे प्रत्याख्यानमकर्मभयान्नोक्तुं न कल्पते 'उभाए सूरौ नमुञ्जारसहितं पञ्चकस्त्राणि' इत्यादिसूत्रव्याख्याने योगशास्त्र-वृत्त्यादौ च तथैव दर्शनादिति ॥ १९१ ॥

तथा—प्रतिष्मणोऽनुगच्छे रात्रिक्रमविक्रमणविधौ रात्रिक्रमायश्चित्तकायोत्सर्गस्तत वैत्यवन्दन तत स्वाध्याय, एवं पश्चात्प्रतिक्रमणादौ

तथा—विंशतिस्मानादिषु देवकन्वन मुखवस्त्रिकां विना वटते नवेति, मदनोऽभोचर—मुख्यधृतया मुखवस्त्रिकां विना देवकन्वन न वटते ॥ १०३ ॥
तथा—राजप्रशनीयोपाङ्गे ' भिङ्गानाम पावसमणा परिषसन्ती ' त्यत्र क्षवणशब्दस्य क्लेश्य इति, मदनोऽभोचर—क्षवणशब्देन पाव-
विहविशेषो ज्ञायते ॥ १०४ ॥

तथा—केचन श्रद्धा पुरा नमस्कारस्तोत्रावचूरिगतपञ्चपदानामानुपूर्व्यागुणनं कुर्वन्त आसन्, तेषां च कैश्चिदुपाध्यायै कैश्चित्पाण्डितैश्च
नियेधितमस्ति, प्रत्येवं च—नेर्द् गुणन सार्वाधिक किञ्च करणे सत्येव गण्यते, मन्त्रादिवत्, खण्डितनमस्कारगुणने चारित्र्य दूषणमपीत्यन्त्रार्थे परम
गुरूणां वच प्रमाणमिति मदनोऽभोचर—नमस्कारानुपूर्व्यागुणन पञ्चपद्या नमपद्या वा क्रियते, श्रद्धाभिध्यादाद्युक्तत्वात्, नात्र कश्चिद्विचार इति । यदुक्तं
श्रीमद्भानुश्रीपद्युर्वापापयने ' से भयव ! नहुत्तविणओवहाणेणं पचमगलमदासुअकत्तंमहिस्सिता णं पुब्बाणुपुब्बीए पच्छाणुपुब्बीए अणाणु
पुब्बीए सरवमणनाव परिचिअ क्खत्तणमिति, तथा योगशास्त्रादप्रकाशादौ ' एकेनापि वर्षेण स्मरणस्योक्तत्वा'दिति नात्र कश्चिद्विचार इति ॥ १०५ ॥

अथ पण्डितकान्दर्पिणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—उपधानाहिश्चादशार्दानां कल्पदिनपञ्चक्रमध्ये उत्तरितु न कल्पते नवेति ! मदनोऽभोचर—महत्कारणं विना उत्तरितु न कल्पते,
यदि च तथाविधकारणे उत्तरति तदारम्भकर्त्तनं करोतीति ॥ १०६ ॥

तथा—पारणादिने वाचना कल्पते नवेति ! मदनोऽभोचर—पारणादिनेऽपि वाचना कल्पत इति ज्ञातमस्तीति ॥ १०७ ॥

तथा—पारणादिनानन्तरमुत्तरितु कल्पते नवेति ! मदनोऽभोचर—न कल्पते इति ॥ १०८ ॥

तथा—चतुर्भरतुर्ध्वैश्च भूमिं न स्पृशन्तीति यदुच्यते तत्कुम्भ स्पृष्ट इति प्रसाधमिति प्रश्नोऽश्वोच्चरं—महीतले कुम्भाणि न स्पृशन्तीति संप्रहणीहृत्याद्याभिप्रायः ॥ १९७ ॥

तथा—इदानीं भरते मनुजानां स्तिरभ्या च नातिस्मरणमस्ति न वा ? यदि नास्ति तदा कुतो व्यथच्छिन्न ? तथाऽत्रधिज्ञानमपीदानीमास्ति न्येस्यपि च प्रसाधमिति ? प्रश्नोऽश्वोच्चरं—वर्तमानकाले नातिस्मरणस्यापि धिज्ञानस्य च व्यथच्छेदं द्वाकौ प्रतिपादितो नास्तीति ॥ १९८ ॥

तथा—अथोदशचतुर्दशगुणस्थानयोर्द्विभरमसमयं यावत् पदसंहननसत्ता केन हेतुना ? यतो मोक्षगमनमाद्येनैव भवतीति प्रश्नोऽश्वोच्चर—यद्यपि मोक्षगमनमाद्येनैव भवति तथापि प्राकृतनसंहननानां सत्तासम्भावे को विचार इति ॥ १९९ ॥

अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—दैवशिक्षिताऽस्त्राध्यायविनेषु यत्तप इत्त स्यात्तत्तपो रोहिण्याश्वजनादिषु संमेति नवेति प्रश्नोऽश्वोच्चरं—सप्तभ्यादिदिनत्रयकृतं तप आस्त्रेचनायां न गण्यते, रोहिण्यादितपाविवसम्पन्नकृतपसि तु गण्यते, न तु सर्वमेति ॥ २०० ॥

तथा—सूतकनूह साधव आहाराय यान्ति नवेति प्रश्नोऽश्वोच्चर—यत्र देशे सूतकनूहे यावद्विर्भासैर्भाक्षणादयो भित्तार्यं भवन्ति तत्रात्मभिरेपि तथा विवेकमिति धृक्त्ववधार ॥ २०१ ॥

तथा—छट्टमत्तिष् अद्भुतमत्तं धृष्टिज्ञा कोदुम्बिअपुरिते सद्योवे इत्यत्र छट्टमत्तिष् इति का धिभक्तिरस्तीति प्रश्नोऽश्वोच्चर—छट्टमत्तिष् इति प्रथमान्तत्पदं ज्ञायते ॥ २०२ ॥

अथ पण्डितकुञ्जरविजयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

यथा—मुक्ताफलानि सञ्चितान्यधितानि वा : पृथीकायद्वान्यपूकायद्वानि वेति : प्रश्नोऽञ्जोचर—मुक्ताफलान्यधितानि, पृथीकाय-
रूपाणि च भवन्तीति ॥ २१५ ॥

अथ पण्डितचारित्रोदयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तराणि च ।

यथा—शान्प्रभुसश्रवणौ सार्वाष्टकोदियित्साधुभित्सह सिद्धशिखारिणि सिद्धिं प्राप्सौ, सन्नाम्ना साधुद्वयं तु रैवतगिरौ दृश्यते, यथा वैक्य
स्यादित्येतद्विषयं प्रसाद्य इति : प्रश्नोऽञ्जोचर—सार्वाष्टकोदियि सह तौ राश्रवणे सिद्धिं प्रापतु, यत्तु रैवताखले तन्नाम्ना शिखरद्वयं दृश्यते
तत्तु कथोत्सर्गकरणदिनाऽपि भवत्येवेति ॥ २१६ ॥

यथा—मिनाढ्ये सेत्रपाठप्रतिभाया मानने पूजने सिन्दूरचटापनं च सम्यक्त्वस्य दूषणं क्वाति न्येति प्रश्नोऽञ्जोचर—सेत्रपाठप्रतिभाया
सेत्रपाठकारत्वेन सिन्दूरतैलचट्पापने दूषणं न क्वाति, मानने तु सम्यक्त्वस्य दूषणं क्वाति ॥ २१७ ॥

यथा—धीकृत्यद्वेषे 'पंचहस्त्युत्तरे होत्या' इति हस्तोत्तरासु नन्म कथं सम्भवति : यतो यस्मिन्नक्षेत्रे उत्पद्यते तस्माद्वयोदयो नन्म
भवतीति प्रश्नोऽञ्जोचर—यस्मिन्नुत्पद्यते तस्माद्वयोदयो नस्त्रे नन्म भवतीत्येवंविधो नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ २१८ ॥

यथा—पौषघवारणानन्तरं क्षीप्तेनेन पौषघस्य दूषणं क्वाति न्येति : प्रश्नोऽञ्जोचर—पौषघस्य दूषणं न क्वाति, परं पर्वततिथिविराधना
भवतीति ॥ २१९ ॥

तथा—आत्मीयप्रतिक्रमणमिषितसम्पूर्णं क मूलमुद्देश्यतीति प्रश्नोऽन्वोचर—भावद्वयकहत्वावश्यकचूर्ण्यार्थो कियान् विधिरतद्व्यवहारे, क्रियास्तु सामान्यार्थाविति ॥ २०९ ॥

तथा—सूर्यप्रहरणं यस्मन्नस्ति सद्यस्याध्यायिकम् कुत आरभ्य क्रियायावन्नवतिः । तथा यौगिकानां कियन्ति प्रवेदनानि न शुद्धश्चर्त्तति । प्रश्नोऽन्वोचर—यत्सूर्यप्रहरणं भवति तत्र आरम्भाद्वोचरं यावत्स्याध्यायिकम्, तदनुसारणैकं प्रवेदनमशुद्धं ज्ञायत इति ॥ २१० ॥

तथा—सप्तम्याभेदपूजार्थं क्रियमाणाया पूर्णा पूजा प्रति स्यात्क्षीमप्ये कश्च्यो ध्रियते नवेति । प्रश्नोऽन्वोचर—पूजा पूर्णा प्रति स्यात्क्षीमप्ये कश्च्यो धरणीय एवविधो नियमो ज्ञातो नास्ति, यथा यद्वस्तुन पूजा तदा तद्वस्तुमोचनप्रवृत्तिः स्यात्क्षीमप्ये कश्च्यत इति ॥ २११ ॥

तथा—चतुर्दशी पूर्णा इत्या स्यात्क्षीमप्ये प्रदीपं मुक्त्या लब्धस्या गायन्ति । किं वा प्रदीपविक्रयो नास्तीति । प्रश्नोऽन्वोचर—चतुर्दशी पूजाव पश्चात्स्यात्क्षीमप्ये प्रदीपो मुच्यत एवेति नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ २१२ ॥

तथा—तिरव्योप्रस्थि सरसं भवति तस्यास्याध्यायिकम् कियत प्रहरान् यावन्नवतीति । प्रश्नोऽन्वोचर—तिर्यगस्थि त्रिप्रहराणामुपरि यावत्सरसं यावत्स्याध्यायिकम् भवतीति ज्ञायते ॥ २१३ ॥

अथ पण्डितजनानन्दगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

तथा—आत्मीयसुन्दर्यो नास्तीत्यारिष्यो किं वा इत्योद्वाहिके इति । प्रश्नोऽन्वोचर—इत्योद्वाहिके इति ॥ २१४ ॥

अथ पण्डितकुअरविजयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

यथा—मुक्ताफलानि संचितान्यधिसानि वा ! पृथ्वीकायदधान्यपूकायदधानि वेति ! प्रश्नोऽप्रोचर—मुक्ताफलान्यधिसानि, पृथ्वीकाय-
रूपाणि च भवन्तीति ॥ २१५ ॥

अथ पण्डितचारित्रोदयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—शान्प्रमुक्तभयणो सार्द्धद्व्येतिभिस्साधुभिस्सह सिद्धशिखरिणि सिद्धिं प्राप्सौ, तथाक्ता साधुद्वयं तु रैक्यगिरौ दृश्यते, तथा रैक्यं
स्यादित्येतन्निर्यायं प्रसाद्य इति, प्रश्नोऽप्रोचर—सार्द्धद्व्येतिभिः सह तौ दानुजयौ सिद्धिं प्राप्नुवतु, यत्तु रैक्यत्वात् तस्मान्ना शिखरद्वयं दृश्यते
तत्तु कथोत्सर्गकरणदिनाऽपि भवत्येवेति ॥ २१६ ॥

यथा—अिनादये क्षेत्रपाठ्यप्रतिभाया मानने पूजने सिन्दूरवटापनं च सम्पत्तयस्य दूषणं क्वाति न वेति प्रश्नोऽप्रोचर—क्षेत्रपाठ्यप्रतिभाया
क्षेत्रसाकरत्वेन सिन्दूरतैलवटापने दूषणं न क्वाति, मानने तु सम्यक्त्वस्य दूषणं क्वाति ॥ २१७ ॥

यथा—भीकव्यद्वये 'पञ्चदश्यान्तरे होता' इति हस्तोत्तरासु नन्म कथं सम्भवति, यतो यस्मिन्नक्षत्रे उत्पद्यते तस्मात्तद्वयोदयो नन्म
भवतीति प्रश्नोऽप्रोचर—यस्मिन्नुत्पद्यते तस्मात्तद्वयोदयो नन्म भवतीत्येवमिदं नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ २१८ ॥

यथा—पौषपारणानन्तरं क्षितिघनेन पौषवस्य दूषणं क्वाति न वेति, प्रश्नोऽप्रोचर—पौषवस्य दूषणं न क्वाति, परं पर्वतिथिरावना
भवतीति ॥ २१९ ॥

तथा—याकञ्चीव रात्रौ कतुर्विधाहारप्रत्याख्यानवत स्त्रीसिवने मङ्गोऽभङ्गो वेति । मदनोऽञ्जोचर—स्त्रीसिवने ओष्ठजुम्भने स्मृति प्रत्याख्यान मङ्गो भवति, नान्यथेति भाद्वधिविवचनादिति ॥ २९० ॥

तथा—देशावकाशिक पीपवत्स्थाने क्रियते, तत्र का क्रियाविधि, तथा देशावकाशिकमध्ये पूजास्नानादिकं सामायिकं च कर्तुं कथ्यते नयेति । मदनोऽञ्जोचर—देशावकाशिके 'देसावगासिष तवभोगपरिभोगं पचमस्त्रामी' त्यागेषोचराविधि तथा स्वधित्वितानुसारेण पूजास्नानादिक सामायिक च क्रियते, न कश्चिदेकान्त इति ॥ २९१ ॥

तथा—यथाप्र भरते मेरुविशिष्ट भुवो वर्तते तथा महाकिदेहैर्यैरवते च सोऽस्ति नवा । तथा नन्मूर्ध्वे कथे भुजासन्धीति । मदनोऽञ्जोचर—भरतकदन्यापि भुजा सम्भाव्यन्ते, परमेष्ठत्यतिपद्मकन्यसरापि सु हृष्टानि न स्मरन्तीति ॥ २९२ ॥

तथा—अष्टाशीतिप्रदार्पा सर्व्वसारकल्पा च मण्डलानि कथे सन्तीति मदनोऽञ्जोचर—यथा चन्द्रसूर्ययोर्मण्डलानां सङ्ख्याविधेयार द्वाये उपकन्यते, न तथा परप्रदार्पणमपि, तथा सारकल्पां मण्डलकन्ययस्थितान्येव भवन्ति, न तु चन्द्रसूर्यमण्डलकदनियतानीति ॥ २९३ ॥

तथा—दीपादिभ्यविपर्व्वणि सुखमस्त्रिकवदिकरणे मिथ्यात्वमारम्भो वेति मदनोऽञ्जोचर—आरम्भो छातीति ज्ञातमस्ति, न तु मिथ्यात्वमिति ॥ २९४ ॥

तथा—आद्विषयवशनादिष्वतुल्यविचारे क्रियासम्भोगे कतुर्विधाहारो न भव्यते, बाधदीनामोष्ठादिजुम्भने तु भज्यते, द्विधाहारो तद्वपि कथ्यते, अत्र प्रथमस्थाने मुखसङ्गमेऽपीतिपदं नास्ति, तर्हि दृक्कटां आद्यानामप्रे मुखसङ्गमे त्रिचतुर्विधाहारप्रत्याख्यानयोर्मङ्गोऽभङ्गो वे (या कथनैव इ) ति । मदनोऽञ्जोचर—बाधादीनामित्यत्रादिशब्दात्क्रिया अपि मुखसङ्गमे भज्यत इति ज्ञायते ॥ २९५ ॥

तथा—अष्टम्यां प्रतिमायां स्वयमारम्भकरणिधेवोऽस्ति, तत्र सञ्चितपुण्यादिभिः पूजां करोति नवेति प्रश्नोऽधोचर—सञ्चितपुण्यादिभिः पूजां न करोतीति ॥ २२६ ॥

तथा—अशोधितपट्टावल्या चित्रावाल्याच्छीया भीवेभद्रोपाख्याया इत्युक्तमस्ति शोधिताया तु अस्या चैत्रगच्छीया इति तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽधोचर—भीमनिम्बुन्दरद्वारद्विगुर्व्याख्याया चैत्रगच्छीया इत्युक्तमस्ति, तेन शोधितायां तथैव छिन्नितमस्ति, कुत्रचित्तु चित्रावाल्याच्छीया इत्यादि दृश्यते, परं तद्यपि चैत्रगच्छस्य नामान्तरमिति सम्भाव्यते ॥ २२७ ॥

तथा—‘अष्टाश्वेसु दीपसमुद्देशु’ स्तिगठे ‘अकस्त्रयायार’ इति ‘अकस्त्रयायार’ इति वा पाठ कस्यते इति प्रश्नोऽधोचर—अकस्त्रयायार इति पाठ आर्पणत्वात् शीततपादैरादिष्टोऽस्तीत्यसावेव पठनीय इति ॥ २२८ ॥

तथा—शीतपूजभद्रस्य यतित्वे वैश्यागृहस्थिति सा सिद्धान्तोक्ता तथा ‘यदि सिद्धान्तोक्ता स सिद्धान्तो नामग्राह प्रसथा इति प्रश्नोऽधोचर—नन्दीमुखे पारिणामिकया बुध्वा स्पूलभद्र कार्मिक्यां तु वैश्या सारथिश्च उवाहरणसंयोजकतासन्ति, एतदर्थमतिपादने स्पूलभद्रस्य यतित्वेऽपि वैश्यागृहेऽस्त्यानमुक्तमस्तीति ॥ २२९ ॥

तथा—शीतप्रनेमिचरिभे कृष्णभरासङ्ख्युष्वाधिकारे नरामोषनशस्त्रेष्वापरार्शनाधानयनाधिकार कथं नोक्तः सोऽधिकार शास्त्रीयो नवेति प्रश्नोऽधोचर—तीर्थकल्यादी सोऽधिकारोऽस्तीति शास्त्रीय एवेति ॥ २३० ॥

तथा—नेमिचारित्रे सर्वभाषुना क्षात्रशास्त्रैक्यत्वं कृष्णो वदौ इत्युक्तमस्ति, न स्वष्टावद्या सहस्राणामिति तदुक्तिकीर्तिकी शास्त्रीया वेति, यदि शास्त्रीया तदा कथं तदुपपत्तिः ‘पयद्विष्णोः च तद्वयं तु’ इति वचनात्, सर्वेषां च पदस्यत्वाभावात्, यदि सर्वेषां पदस्यत्वं तदा ते

कस्मिन्ने स्थिता इति प्रश्नोऽप्रोचर—यथा नेमिचरित्रे सपाषाणकष्टस्यादावपि सर्वेषां साधूनां द्वादशावर्तवन्दनकमुक्तमस्ति, सर्वथाब्देन षाष्टदशसहस्रसङ्ख्या समागतैवेति क्कऽरेकाः, किञ्च सर्वेषामिति पदं विवक्षितसर्वपरं, तेन पदस्यानामेव वन्दनकप्रदानं सम्भाव्यते, पदस्येव्यपि ये गुरुभिरुक्तस्यास्ते कथं तदपयन्तीति विचारेण सर्वं समञ्जसमेवेति ॥ १११ ॥

तथा—भीकृत्यसूत्रे भीनेमेवत्वारिशास्सहस्राभ्यार्या उक्तास्सन्ति, नेमिचरित्रे स्वेवं “विना च कनकवती, रोहिणी देवकी तथा । पत्न्योऽपि प्रायशन् स्त्रामिसमिधौ सकल्य अपि ” ॥ १ ॥ बहुदेवहिष्यचापपि द्वाप्तसविसहस्राभ्यपि वसुदेवपत्न्य र्भीनेमिपार्थं प्रयत्न्य मोक्ष गता, अन्या अपि सहस्रशः कृष्णाविपत्न्य भीनेमिपार्थं प्रयत्नितास्सन्तीति कथं सकल्यते, तथा सर्वेषामपि वीर्यहृत्वां धादृधादीसाधुसाध्वी-संख्या कृत्यप्रभोक्ताऽपि सन्देहमाशङ्कतीति प्रश्नोऽप्रोचर—वीर्यहृत्वां पार्थं ये सम्यक्त्वछामपूर्वकं देशविरत्यादि प्रतिपन्न त एव वीर्यहृत्य रिवारमज्ये गणनीया नान्ये इति न कोऽपि दाह्यावकथय इति ॥ १३२ ॥

अथ पण्डितकीर्तिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

यथा—केचन भीषा इक्षिन्नागत्या भयान्तरं यान्ति, केचन कन्दुकगत्या, तत्र किं निदानमिति प्रश्नोऽप्रोचर—ये भीषा देशाते। भारणान्तिकसमुद्रावातं कुर्वन्ति ते इक्षिन्नागत्या भयान्तरं यान्ति, ये च सर्वतो भारणान्तिकसमुद्रावातं कुर्वन्ति ते कन्दुकगत्या भयान्तरं यान्तीति भीमगणवत्प्रां प्रोक्तमस्ति ॥ १११ ॥

१ पाठशालाभेदे—यथा भारणान्तिकसमुद्रावातयोः मित्यते तथेक्षिन्नागस्यास्यतिरेवं प्राप्नोति, यत्र च भीषोऽस्तवभोत्सतिरेवं प्राप्तत्वात् देशेन समकालीन्युच्यते । यथा च भारणान्तिकसमुद्रावातयतिनिष्ठा सन् मित्यते तथा सर्वतोऽप्यस्यत्यतो केन्दुकगस्यास्यतिरेवं प्राप्त सर्वेषां समकालेन हस्युच्यते अ० १७-१६

तथा—प्रस्थापितस्याध्यायद्वयद्वयकालद्वयानुष्ठानद्वयकालमप्यल्लक्ष्यमातिमान्तवैरात्रिककालस्य स्थितिद्वितीयगने प्रहरातिक्रमे वाड्याशि-
ष्टानुष्ठान सन्ध्यायां कस्यते नवेति मदनोऽश्वोत्तर—प्रभाते सकलक्रियाकरणाऽश्वको स्वाध्यायद्वय प्रस्थाप्य कालद्वयक्रियां करोति, तदनु एक
कालमप्यल्लक्षं विधायैकं स्वाध्यायं प्रस्थापयति तदनु द्वितीय कालमप्यल्लक्षं दृष्ट्वा वैरात्रिककालं प्रतिजामति, तथा सन्ध्यायामधिशिष्टानुष्ठानं कर्तुं
कस्यते, नान्यथेति योगविधायुकमस्ति ॥ २१४ ॥

तथा—योगशास्त्रतृतीयप्रकरणवृत्तौ 'शुचि पुण्यामिप्सोऽथैर्देवमभ्यर्च्य वैश्वानि' इति १२२ श्लोकस्याख्यानं पूर्वं गण्डूषादिकं कृत्वा
पश्चात्प्रत्याख्यानं प्रोक्तमस्ति तत्किमिति मदनोऽश्वोत्तर—योगशास्त्रे शुचिमवनप्रकारो श्लोकप्रसिद्धोऽनुवादपरतया प्रोक्तोऽस्ति, नन्वयं विधेयं
तथेति प्रत्याख्यानकालं गण्डूषकरणं विनाऽपि देवपूजा शुद्धयतीति न कश्चिद्विरोधः ॥ २३५ ॥

तथा—“सामारभ्युष्य मिच्छामिठाउकाउतसगमिषाई, सुत भणिअ पळंविअमुअकुप्पर वरिअपरिहरणओ” ॥ १ ॥ इति बृहत्पवित्रक्रम
णहस्तगर्भगायमाश्रित्य केचन मतिन प्रभवयन्ति—यत् श्रीमन्त कटिद्वारकमन्त्रं कुर्वन्ति, तत्कुत्र शास्त्रे प्रोक्तमस्तीति 'मदनोऽश्वोत्तर—आव-
श्यकद्विधैर्भरत्तनप्रकरणद्वयपादौ श्रीआर्यरसितसूरिभि स्वपितु कटिद्वारको न्विधत इति प्रोक्तमस्ति, तेन तदावरणया साम्प्रतमपि नध्यत
इति षट्पादः ॥ २३६ ॥

तथा—प्रथमोपाङ्गे क्षणिकवर्णके 'माउपितमुजाए' एतत्प्रथमवृत्तौ विप्रोर्विनीततया सुपुत्र इत्युक्तं तत्किमिति, मदनोऽश्वोत्तर—क्षणिक
विप्रोर्विनीत एवास्ति, यस्वन्तराले क्षणिकस्य किञ्चिद्विरूपमाचरितं तन्निदानमथादेव, कथमन्यथा पितृमरणशोकाकुञ्चितो रानगृहं विहाय, वृन्त्याया
मुपेत इति ॥ २३७ ॥

तथा—“ दृढे स्तरदुमार्ह, निणमवणार्हसु हेर्ह स्थितमि । पुष्पातिहिपभिरक के, ह त्पुग्गोणा उ मवेण ॥ १ ॥ ” इति आद्वज्जी
 तव सपमान्तगायायाभ्यतुर्धपदस्य कोट्य इति मन्नोड्मे च,—“ दृढे स्तरदुमार्ह, निणमवणार्हसु हार स्थितमि । पुष्पातिहिपभिर काले,
 सुहावभोगार भवे उ ’ ॥ १ ॥ इत्थयं भवन्नि पृष्टाया गायाया सन्कपाठ बोध्य एवमनारेणार्थोऽपि सुमम एवेति ॥ २१८ ॥

तथा—अभिनयमाड्वाध्यायान्नेषु सिद्धान्तगायापञ्चक पठति, तस्य तत्पठनकस्यदे नवेति । मन्नोड्मे चर—अत्राध्यायान्नेषु सिद्धान्त
 सन्त्येकादिगायापाठो न शुद्धयसीति ॥ २१९ ॥

तथा—आवश्यकमुद्गृह्यमाणं सूत्रकदम्भस्यैव “ काले प्रसुप्तस्य ननार्हिनस्य, मेवाचकारसु च दार्ढ्येषु । मित्या न मायानि
 विद्यावन्नेवे, ते प्रत्यया ये प्रथमासरेषु ॥ १ ॥ एतद्बृत्तपदत्रयप्रथमासरे कामेमीति क्रियापदमासरे, तत्कथ निष्पद्यते इति । मन्नोड्मे चर—
 आवश्यकमुत्पादो काल प्रसुप्तस्यति काल्ये कथमेमीति क्रियापदं प्राहसमापयाड्वासीयते ॥ २४० ॥

तथा—धीविमयदानसुप्रिप्तादितसप्तमस्यमव्यं तत्कटोत्सुप्रमणिणा धर्मकृत्यं न नुमोषं, तत्रोत्कटोत्सुप्रभापिशब्देनात्र विमुच्यते
 इति मन्नोड्मे चर—तत्कटानुत्कट्यासुप्रमयव्ययोरर्पमाश्रित्य क्वापिपद्यनिवारणपर्यमेव द्वादशमस्यमव्यं द्वितीयनख्यो स्थितिर्वाप्रति, तेन तदनुसारण
 सन्त्ये बोध्यमिति ॥ २४१ ॥

तथा—पौषवे परिते सामाधिकपारणमुखवस्त्रिकायां प्रति लिख्यमानायां पञ्चेन्द्रियचिन्तने जाते सति पौषपारणमुखवस्त्रिका पुन प्राति
 वस्त्रिया विस्त्रेक्यते नवा इति मन्नोड्मे चर—पौषवः पुन परित्वा विस्त्रेक्यते इति ॥ २४२ ॥

तथा—‘ नतर्हि पीळभो ’ इत्यादि उपदक्षमाकागाप हृष्यो स्तन्दकुमार पञ्चशतपरिकरो निष्कप्रन्त इत्युक्तं, अग्रिमण्डले तु ‘ ए

गणे पक्षसया ' इत्युक्तं तत्कथमिति मदनोऽश्वोत्तरं—उपदेशमाकाङ्क्षौ प्रवज्याधिकारे पञ्चशतपरिकरितत्वमुक्तं, अग्निपण्डके तु निर्वाणाधिकारे एकोनपञ्चशतत्वमिति न कश्चिद्विरोध इति ॥ २४६ ॥

तथा—शांताधर्मकथाङ्गप्रथमाध्यायने श्रेणिकराजस्य धारिण्या देव्या एक एव मेघकुमारनामा पुत्र प्रोक्तः, अनुचरौपयाधिके तु जालि-
कुमारप्रमुखा सप्त मुता उक्तास्तत्कथमिति, मदनोऽश्वोत्तरं—श्रेणिकस्य सा धारिणी अन्याऽप्यत्रा तस्या एव धारिण्या जालिप्रमुखा सप्त पुत्रा
मेघकुमारप्रवज्याव पञ्चाज्याव इति सन्माव्यते ॥ २४७ ॥

तथा—' उभुधुभसृणो ' इत्याक्षरानुसारेण पौषवमव्ये आद्यानामाभरणभोवनमुक्तमस्ति, साम्प्रतं तु ते पारिवर्षति, तत्कथमिति,
मदनोऽश्वोत्तरं—उत्तरसर्माभरणेण यदि सर्व्वे पौषव प्रतिपद्यते, तदा तन्मोचनमेव युक्तं, विभूषाब्धेभादिनिमित्तत्वेन, सामाधिके तयोरापि निषिद्धत्वात्,
यदि देशाव करोति तदा तत्परिधानमपि भवतीति ॥ २४८ ॥

तथा—छन्नुत्तरदोष आद्यानां ह्याति नवा इति, मदनोऽश्वोत्तरं—एकोनविंशतिदोषाधिकारे छन्नुत्तरदोषप्रतिषेध इत्यो नास्ति, तथाप्य
विच्छिन्नपरम्परयौचित्येन च छन्नुत्तरदोषनिवारणं न दृश्यते इति ॥ २४९ ॥

तथा—प्रतिष्ठाधिकारे साधूना वाससेपासराणि क सन्ति ' यदि च सन्ति तथा प्रतिष्ठावत्प्रतिदिनं ते वाससेपपूजां कथं न कुर्वन्तीति
मदनोऽश्वोत्तरं—पञ्चवत्त्वारिंशदागमानां मध्ये आचम्यकचूदचूदौ गणधरपद्मप्रतिष्ठाधिकारे साधूनां वाससेपासराणि सन्ति, प्रतिदिन
वाससेपपूजासराणि तु साधूनां कुत्रापि न सन्तीति तद्विधानं कृत्स्नत्वमिति ॥ २५० ॥

तथा—क्रियावादिनामक्रियावादिना च निर्यादया सक्रमनिर्ज्वरा भवति नवा ' यदि सक्रमनिर्ज्वरा तर्हि अन्यासराणि प्रसाधनीति

प्रश्नोऽधोचरं—किंवाद्यदिनामकिंवाद्यादिना च केवाधित्तकमनिर्जराऽपि भवतीत्यवसीयते, यतोऽन्नामनिर्जरात्तामुत्कर्षतो ह्यन्तरेष्वेव बाह्यवस्थितना
 चरधर्दानां नु ब्रह्मलोक एषवपुषपाव मयमोपाङ्गनादाबुभ्तोस्तीति, तदनुसारेण पूर्वोक्तानां सकामनिर्जरेति वत्तवम् ॥ २४८ ॥

तथा—इहसामाधिकस्य आदस्य अपारितेऽपि सामाधिके सैष्ठ्यसामाधिकानि कियन्ति कृजानि शुद्धयन्तीति प्रश्नोऽधोचर—पूतार्थान्ति
 सामाधिकानि सैष्ठ्यमानि कृतानि शुद्धयन्तीति एवमिवास्तराणि शस्त्रे दृष्टानि न स्मृतिपयमायान्ति, यदि च मन स्थाने विद्यति तदा यथेच्छ
 सामाधिकानि कर्तव्यानि, परं द्वितीयादिसामाधिकेण स्याद्यापादेशमार्गण न सम्भाव्यत इति वृद्धवाद, परं सामाधिकत्तसामाधिकान्तरकरण शरीर-
 चिन्तापुष्पयोग विचारयेति ॥ २४९ ॥

तथा—‘तस्स ण अज्झास मत्तए हेत्था इद्वे क्त्वे’ इति, राजमन्नीयोपाङ्गे प्रदेशी आर्यकनप्लुक उक्त, आद्विधिविद्वत्तो तु आर्य-
 कपुत्र कथं प्रोक्त इति, प्रश्नोऽधोचर—पुत्रपुत्रोऽप्यतीवबलमभात्युत्पत्तेन क्षेत्रैर्त्यवहित्वेन तेनात्रापि नन्दुयावद् पुत्रत्वेन व्यवहृत सम्भाव्यते ॥ २५० ॥
 तथा—शब्दकपुत्रा गार्हस्थ्ये पिशिताशन कुर्वन्ति नवेति प्रश्नोऽधोचरं—तीर्थहत्वा पिशिताशनं सर्वथा न भजति, अन्येषामपि
 प्रायो न भवतीति ज्ञाप्यते ॥ २५१ ॥

तथा—“पिम मोद भवगुण सामंध्ये, भिम निशिमोभनकत्तां दल्ये, मीव हणइ ने मम छन्नमइ, तेह पाप एक सरसो सवि” ॥ १ ॥ इत्यादि
 बहूक शान्तिमोमनस्तुष्यार्था, तर्किक मान्यं नवा इति प्रश्नोऽधोचर—केवलानिबिद्वत्त्वेन अनेकननुषातहेतुत्वेन च तद्वर्जनीयमेव, यत्तु चतु-
 ष्पाणमुक्तं तदुपलौकिकं वर्तते, तदप्यनर्थक्यत्वात्तया कथञ्चित् मान्यमेवेति ॥ २५२ ॥

तथा—शीविमलनायप्रपौत्रश्रीधर्मबोवत्साविरपार्थे प्रपञ्च्य महारवकुमारः पञ्चमकन्दे दशान्विषस्थितिमनुपास्मान्तरं श्रीसीरपत्तये प्रपञ्च्य

सिद्ध इति भगवत्प्रेकादशयतेकादशोद्देशकमप्युक्तं, तथा सति श्रीविमलनाथश्रीवीरयोः श्रीकल्पसूत्रादिग्रन्थे महदन्तर दृश्यते तत्कथमिति
प्रश्नोऽत्रोत्तरं—भगवतीधृत्तौ द्वितीयव्याख्यानं प्रथमके शिष्यसन्ताने इत्युक्तमस्ति, तेन कल्पसूत्रोक्तकालमानमाश्रित्य न कथञ्चन्युपपत्तिरिति ॥ २५६ ॥
तथा—नन्दीधृत्तौ १६ पत्रे 'स्त्रितोगाहण' गाथाविचारे मुद्रद्वारे सर्वस्त्वोक्तः स्वयन्मुद्रसिद्धास्तेभ्योऽपि प्रत्येकमुद्रसिद्धाः सङ्ख्येय-
गुणास्तेभ्योऽपि मुद्रिभोगिवसिद्धाः सङ्ख्येयगुणास्तत्कथं 'यतो मुद्रिभोगिवताना' केवलश्राद्धसमाधे व्याकृपानस्य दशैवैकालिकदृष्ट्यादी निषेध
दर्शनादिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मुद्रिशब्देन तीर्थकर्म सामान्यसाध्यशब्दोच्यन्ते, तत्र तीर्थकरीणामुपदेशे विचार एव नास्ति, सामान्यसाध्वीनां तु
यद्यपि केवलश्राद्धादना पुरस्तादुपदेशनिषेध, तथापि श्राद्धीमिश्रिताना कारणे केवलानां च पुरस्तादुपदेश सन्भवत्यपीति न कथञ्चन्युप
पत्तिरिति ॥ २५४ ॥

तथा—"काकण सामर्थ्यं इतिअ पढिकमिय गमणमाखोए । वंदिउ सुरिमार्ह, सज्जायावस्तसय कुणर्ह" ॥ १ ॥ श्राद्धदिनकृत्य
१३१ गाथायाः कोऽर्थ इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—गाथाया अर्थो धृत्तौ सुप्रसिद्ध एव, यत्तु सूत्रपाठमात्रेण सामाधिक्यनन्तरमैर्यापयिकीप्रतिक्रमण
प्रतिभाति तत्र सविस्तराभ्यावश्यकचूर्णसंराध्यनुसरणीयानि, येन संशयापनोवो भवति, सर्वेषामेवविषयानां तन्मूलकत्वादिति ज्ञायते ॥ २५५ ॥

तथा—सुभक्तदङ्गमपमधुतरकन्धचतुर्थाध्ययनवृत्तौ " छिन्नपादमुनस्कन्धाश्छिन्नकण्ठोऽधनासिका । छिन्नतालुशिरोमेष्ठा, भिन्नासि
हृदयोदरा ॥ १ ॥ " इत्युक्त, तत्र नारकाणां नर्पसकत्वे छिन्नमेष्ठा इति कथमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—नारकाणां नर्पसकत्वेऽपि मेष्ठाससा न
विकल्पते, 'महिषासहावो सर वण्णमेष्ठा, मिद महंतं मत्तका य वाणी' इत्यादिछिन्नस्य पुण्यपाकादाबुक्तत्वादिति ॥ २५६ ॥

तथा—इमपयचरिभे रामकेवाश्विचवनाकसुर्धनरकस्तरावणशाम्भुकाम्या युज्यमानं परमाधार्मिककन्दर्पित लक्ष्मणं दृष्ट्वा सीतेन्मस्तत्र गत्वा

विशिष्टदुःखं न्ययेष्यदित्युक्तं, तत्र चतुर्थनरके सीतेन्द्रगमनं परमाधार्मिककर्तव्यं न च कर्म सङ्गच्छते, 'सहसारादिय देवा नारयनेहेण मांति वरयन्तु । तिसु परमाहम्भिककथावि० इति पञ्चसङ्ग्रहसङ्ग्रहण्यो प्रामाण्यादिति प्रश्नोऽधोचर—' तिसु परमाहम्भिक कथावी ' इति संग्रहपीठवनस्य प्रायिकत्वाच्चतुर्थपुष्ट्यां रावणादेः परमाधार्मिककृताऽपि वेदना सम्भवतीति न विरोधः, 'सहसारन्तिय' इति पञ्चसङ्ग्रहाध्यायान्मित्य तु पञ्चसङ्ग्रहपुस्तकमत्र हस्तप्राप्य नास्तीति प्रत्युत्तरं न स्थितं, तेन तत्समयान्तरे ज्ञास्यत इति ॥ २१७ ॥

वथा—द्रव्यलिङ्गिद्रव्यानिष्यधैत्यमविधिवत्स्यमित्यागमोक्तिः, पुस्तकादिशेषेषु सद्द्रव्यव्यापारण मुक्तमयुक्तं वा ' यादे युक्तं तर्हि नैत्ये कथमयुक्तं । तद्यदिपुस्तकं सुविहितं कर्म गृह्यते इति, तथा कैश्चिच्चिरन्तनाधार्ये शिथिलपथपयास्य स्वद्रव्यानीतमुक्ताफलपटल्य हेतुना चूर्णीकृतं उभविहाराङ्गीकारसमये, यादे सद्द्रव्यं पुस्तकादियु कल्पनीयममविव्यक्त्या मुक्ताफलचूर्णनिन सद्द्रव्यविनाशन नाकरेप्यदिति प्रश्नोऽधोचर—धैत्यमाधित्य विधिविविधिवार शास्त्रेषु प्रोक्तोऽस्ति, न तु पुस्तकमाधित्य, तेन न तयो साम्यम्, तव एव च परम्परयापि सत्युक्तक गृह्यमाणमस्तीति न काऽप्यनुपपत्तिः । यच्च कैश्चिच्चिरन्तनदर्शनिभि सुविहितमार्माङ्गीकारे मुक्ताफलानि हेतुना चूर्णीकृतानि सद्द्रव्यैराभ्यवसास्यापनार्थमिति न काऽप्यनुपपत्तिरिति ॥ २१८ ॥

वथा—चतुस्तसहस्रभूतसह धीन्यभेयमिनी वीक्षां जग्राह, तेषां वीक्षोच्चार केन क्वरित इति प्रश्नोऽधोचर—वेऽपि धीप्रपमनिनेन सह प्रमुक्चक्षं भगुरिति अथमचरिष्यामी ॥ २१९ ॥

वथा—मन्दाबहवौ ' सिद्धे भो ! पयःको० ' वृत्तव्याख्याने त्रिकोटिपरिशुद्धत्वेन प्रख्यातायेत्यत्र त्रिकोटिशब्दस्य कोऽर्थ इति प्रश्नोऽधोचर—सूत्राऽर्ध२तदुभय१रूपा कप १ प्लेद २ तापकृष्ण १ परीक्षाप्रयत्नया वा तिस्र कोट्य सम्भाव्यन्ते ॥ २२० ॥

तथा—वन्दनकनिर्युक्तौ 'देविव राय' इत्यादिगाथाया निरुद्धसगागारिशब्दयोर्लघुपुत्तौ व्याख्यान नास्ति, बृहद्वृत्तौ किं व्याख्यान-
मस्ति नवा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—बृहद्वृत्तौ तद्व्याख्यानं नास्ति, परं भगवतीषोऽष्टमश्रवकद्वितीयोद्देशकपुत्तौ गृहपतिशब्देन माण्डलिको राजा सागा-
रिकशब्देन च सामान्यगृहस्थश्च प्रोक्तोऽस्तीति ॥ २६१ ॥

तथा—किरणावत्पदा वशमस्मादधिकारे 'विनुहेहि अलकितो' सति पाठ, भावद्वयकद्वयौ तु अन्यत्, चत्किरणावत्पदां कुलस्तद्वि-
खनमिति व्यक्त्या प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—आवश्य कपुहद्वयौ 'पञ्चमसरो विवधपंकजो' इति पाठोऽस्ति, तस्याऽर्थो विबुधपङ्कजं पञ्चमसर,
तथा किरणावत्पदां 'विनुहेहि अलकितो' सति पाठ कल्पचूर्णपिण्डः कुलमिवदन्तर्भाव्यतो वा स्थितो भविष्यतीति सम्भाव्यते इति ॥ २६२ ॥

अथ पण्डितधनदर्पणाणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—सुषर्म्मसुरत्पदव्यपेक्षया यथा ईशानसुरत्पदवी अधिक, तथा भुवनपतिज्योतिष्कल्पन्तराणामन्योऽन्य का पदवी न्यूना का
च अधिकेति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—व्यन्तरज्योतिष्कभवनपदीनां यथोत्तर बाहुल्येन महर्दिकल्पमिति पदव्यधिकत्वाऽपि तथैवेति ॥ २६३ ॥

तथा—गङ्गादिनदीमलं यथा क्षणालौ विश्राम्यति, तथा मानुषोत्तरपर्वतसम्मुखनिर्मातनदीमलमपि कुत्र विश्राम्यतीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—
मानुषोत्तराभिमुखनिर्मातनदीमलं पुष्करवरसमुद्रे विश्राम्यतीति स्थानाक्षादावस्तीति ॥ २६४ ॥

तथा—अष्टोत्तरीयस्नात्रे क्रियमाणे द्वाद्वैतिका श्राद्धा नवन्यत उत्कृष्टतमं कियन्ते सृयन्ते इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—नवन्यतोऽष्टौ
श्राद्धा द्वाद्वैतिकास्तिस्रस्तिस्र, उत्कर्षवत्सु यथेच्छमिति ॥ २६५ ॥

तथा—मिनमन्दिराद्यबद्धोत्तरीयस्नात्रे विधीयमाने वीसितुं गातुं नन्तुं श्राद्धस्य आयान्ति नवेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—गानार्थं श्राद्धस्य विधन्ति
अष्टोत्तरीयस्नात्रविधिष्वेतेषु तथा स्थितत्वादिति ॥ २१६ ॥

तथा—कस्यापि श्राद्धस्य द्वावश्रावतसम्भविषीनी चतुष्पद्यादिरूपा गोहि हस्ता दत्ता मध्वति, तदन्तर्गतं प्रथमश्रावतविधिरूपेण तपवि-
मुखशक्तिप्रतिवेष्टनानन्तरं क्रियमाणे स्थाव्याये कस्यापि धर्म्मुं कल्पते नवेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—प्रतिवेष्टनात्स्थाव्यायसमये गायत्र्यश्रद्धादि वक्तुं
शक्ति ॥ २१७ ॥

तथा—वभक्त्यादिपुष्पवासितवारि सकर्म्मर्द्रस्तुप्रत्याख्यानवत श्राद्धस्य पातुं कल्पते नया इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सकर्म्मर्द्रस्तुप्रत्याख्यानवतस्त-
द्वारि कल्पते पानुमिति ॥ २१८ ॥

तथा—चतुर्मासाष्टाहिक चतुर्दशी यावत्पूर्णिमां यावद्वा गणनायेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—चतुर्मासाष्टाहिका साभ्यतं चतुर्दशी यावद्गणनीया,
पूर्णिमा तु पर्वस्तिथिसेनाराध्या एवेति ॥ २१९ ॥

तथा—वैश्वानराष्टाहिकमभ्ये पूर्णिमा गण्यते नया इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—वैश्वानराष्टाहिकमभ्ये पूर्णिमा गण्यते ॥ २२० ॥

तथा—“कीर्ती कृष्णकर्मणो, कृष्ण तदेहि धीमिच्छा, इहो मयुजा मुभा, सुदही नूया य गह्विका ॥ १ ॥” इत्याराधनापवाका-
गायत्र्या चूडकाति प्रसिद्धो श्रीवविशेषकीन्द्रियमभ्ये प्रोक्तो हस्यते, ‘वेदिकमाराधार्द्र’ इति जीवविचारदीन्द्रियगायामान्ते माहवाहा
क्येन चूडेति इत्यर्थं श्रुतोप्रसिद्धि तेन किं प्रमाणमिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—चूडेतिविषये मतान्तरविषये च न क्यामोह इति ॥ २२१ ॥

वध्या—सरुजः पुंसो यद्विधाहारनिषेवरूपं सागारिकमनशन कार्यते तदुच्चारयिषि कर्म इति प्रश्नोऽधोचर—पूर्वं विधसितवेष्टाकृत

॥

विधिवाहारवर्तुविधाहारप्रत्याख्यानस्य पुंस 'मद मे हुज्ज पमाओ' इति गाथोच्चारपूर्वकं सागारिकमनशन कर्मयत इति ॥ २७२ ॥

वध्या—सूक्ष्मनिगोद्याक्षिर्भातो भीव पुन सूक्ष्मनिगोदमध्ये याति नवा इति प्रश्नोऽधोचर—सूक्ष्मनिगोद्याक्षिर्भातो भीव पुनरपि सूक्ष्म-

निगोदे यातीति ॥ २७३ ॥

वध्या—उपाधये समगच्छन् मुक्कल भान्न निसीहीति तस्माभिर्माच्छंभ भावस्तसीति वक्ति नवा इति प्रश्नोऽधोचर—मुक्कल भान्न निसीहीति वक्ति न त्वावश्यकीति ॥ २७४ ॥

वध्या—निनमन्विद्याक्षिर्माच्छंभि साधुभि भान्नैश्च भावस्तसीति वक्तव्यं नवा इति प्रश्नोऽधोचरम्—आवस्तसीति साधुभिर्वक्तव्य न तु भान्नैरिति ॥ २७५ ॥

वध्या—अणिमाया अष्टौ महासिद्धय कस्यां कृत्वाकन्तमर्षन्ति, महाप्रतिना अणुप्रतिनां मिथ्यादृशां वा ता सम्ममन्ति नवा इति प्रश्नोऽधोचरम्—अणिमादयो वैकियलब्धाकन्तमर्षन्ति ताश्चासन्मयदृशां सम्ममन्तां वा सम्ममन्तीति ॥ २७६ ॥

वध्या—अधीरतीर्षद्वन्द्वे देशानां दत्त्वा देवच्छन्दान्स प्राप्ते सति एकप्रदशगणधरमव्याद् ज्येष्ठत्वाद्गौतम एव धर्मदेशानां ददाति, पट्टधारि-
त्वेन स्यादित्याह सुधर्मस्वामी वा : अन्यो वा य कश्चिद्गणधरो वा इति प्रश्नोऽधोचर—दीक्षया ज्येष्ठत्वात्सति गौतमस्याभिनि गौतमस्यान्येष धर्मदेशानां विवर्ते, असति च तस्मिन्नन्योऽपि यो ज्येष्ठो भवति स विवर्ते इति ॥ २७७ ॥

वध्या—श्रीमन्मूप्रमवस्त्वामिन्ध्यां सार्द्धं तपस्या गृहीत्वा, श्रीनन्मूस्त्वामिनश्च सर्वार्थुरशीतिर्वर्षाणि, श्रीप्रमवस्त्वामिनस्तु सर्वार्थं पञ्चाशीतिर्वर्षाणि,

सह दीक्षासमयप्रश्ने १० प्रियदर्शीय इति नमस्त्यामिनि सत्येव प्रभवस्यामिन स्वर्माभान्तत्वं सप्तमीपदेव, तर्नैवत् पद्मार्द्रागतं देहस्य कं कथं निवृत्तीति प्रश्नोऽग्रेसरं—भीमनमस्त्याभिदीक्षानन्तर कियन्निर्वर्षं श्रीप्रभवस्यामिनो दीक्षा सम्भाव्यते, तथा च सति न कोऽपि विरोधो, यदुक्तं परिशिष्टपर्वणि—“पञ्चम भीमणवरोप्येकमम्यमर्षितत्तवा । सस्मै सपरिवाराय, ददौ दीक्षा यथाविधि ॥ १ ॥ पितृनाटञ्चय चान्येषु ; प्रमथेऽपि समागत । नमस्तुभारमनुयान्, परिक्रम्यामुपावदे ॥ २ ॥ ” १७८ ॥

तथा—आकाशप्रदेशपरमाण्वो कल्पमः सूक्ष्म इति प्रश्नोऽग्रेसर—प्रदेशापेक्षया द्वयोस्तुल्यत्वमेव, विभागश्चाद्यत्, अभागाहनोपेक्षया त्वेक स्मिन्नव्याकाशप्रदेशेऽनन्ताः परमाणवोऽङ्गाहन्त इति विरोधो भावनीय ॥ २७९ ॥

तथा—प्रवचनसारास्कारहृत्यादौ इन्द्रियविषयप्रमाणता आत्माहुत्वेन प्रोक्ताऽस्ति, चक्षुष उल्लेखविषयतायां दृढव्यस्योननरूपो विष्णु-
इमांश्च दृष्टान्त प्रोक्तेऽस्ति, तथाहि चक्षुः सातिरेक्योननमस्त्यादूर्ण गृह्णाति, सातिरेकत्वं तु विष्णुक्रमादप्य स्वपदपुर स्थितं गर्वादिहं तन्मध्य-
गतं च द्वेषादिकं पश्यन्तीति नववत्त्वमहावचूर्णावस्ति, इति चक्षुष सातिरेकव्यस्योननदूरस्वरूपप्रहणविषये दृष्टान्तकारणाद्विष्णुक्रमादितुरर्नस्त
रूपमात्माहुत्वेन सम्भाव्यते, अन्यथा न दृष्टान्तसङ्गतिरित्येवं सति प्रश्नोऽग्रेसर—विष्णुक्रमादूर्ण सातिरेकव्यस्योननप्रमाणरूपं चमरेन्द्रादिब्रह्ममाणाहुतेनापि सम्भवतीति न
कस्योपमनप्रमाणमुक्तमस्ति सत्ययमिति प्रश्नोऽग्रेसर—विष्णुक्रमादूर्ण सातिरेकव्यस्योननप्रमाणरूपं चमरेन्द्रादिब्रह्ममाणाहुतेनापि सम्भवतीति न
क्यपि विप्रसिपाति, यद्य प्रश्नोऽग्रेसर उत्तरेणाहुत्वेन प्रोक्तमस्ति तत्र किञ्चाद्विवेचयमस्तीति ॥ २८० ॥

तथा—इच्छामि समा समणो० भगवन् इ आचार्याह इत्यादि ४ चतुस्तमाभ्रमणानां प्रथमस्तमाभ्रमणे भगवन्० अन्य भगवच्छब्देन किं
वाक्यं ? कश्चित्सुवर्भर्यामिनं वक्ति, कश्चित्च मण्डलीत्यामिनं गीतार्यं वक्ति, कश्चित् तु दीर्घकूरं श्रुते ‘व्यापारे समासमणे अग्रेहत्यादि’ वक्ष्यते । इति

प्रतिक्रमणहेतुगर्भबाल्यप्रभोषे स्थितवमस्ति, लघुप्रतिक्रमणहेतुगर्भे भगवच्छब्देन चत्वारोऽर्था प्रोक्ता सन्ति, तेन भगवच्छब्देन किमत्र वाच्यमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—भगवच्छब्देन पारम्पर्येण धर्माचार्यं ध्रुयते, यच्च प्रतिक्रमणहेतुगर्भबाल्यप्रभोषे 'व्यापारे स्वमासमणे अरिहतादिक धादह' इत्युक्तमस्ति तत्र स बाल्यप्रभोषे केन कृत इति ज्ञापनीयं तदनु ज्ञास्यत इति ॥ ३८१ ॥

तथा—निनमन्दिरे मूळनायकस्य दृष्टिर्द्वारशाखायाः कियत्तमे भागे समानेयाः ? विवेकविकाससादौ कथमस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यदुक्तं विवेकविकासे—“द्वारशाखादृष्टिभिर्भागीरष पञ्चाद्विधीयते । मुक्त्वाऽष्टमं विभागं च, यो भागः सप्तमः पुनः ॥ १ ॥ तस्यापि सप्तमे भागे, गन्ध्यास्तत्र सम्भवेत् । प्रासत्प्रतिमादृष्टिर्नियोज्या तत्र स्थितिभिः ॥ २ ॥ अष्टभागीकृतया द्वारशाखायाः यः सप्तमो भागः सोऽप्यष्टभागीक्रियते तस्य सप्तमे भागे प्रतिमादृष्टिरानीयत इत्यवस्येयमिति ॥ ३८२ ॥

तथा—निनमन्दिरे अपन्त्या देहरी इत्यपरपर्याया देवकुलिकाकषयोर्विशतिभ्यस्तुर्विशतिर्वा कर्त्या, मूळनायकेन सह चतुर्विशतिर्भायते तेन प्रयोर्विशतिरेव तत्र कर्तव्यं इति कश्चित्तेन किमत्र प्रमाणमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मूळनायकस्यैव चतुर्विशतिर्देवकुलिका क्रियन्ते इत्यत्रत्यास्तत्रावारा कथ्यतीति ॥ ३८३ ॥

तथा—चतुर्विंशत्यवयवानामेका कोटिरिति षट्स्र कोट्यस्तीर्यष्टस्यार्थे भवन्त्यतो भवन्ति समुदितानां एका कोटिरिति वा कथमस्तीति प्रमाणः ? चतुष्कोट्यस्य राणि वीतरागस्त्ववद्यौ सन्तीति कश्चिद्वक्ति तत्प्रमाणं न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—चतुर्विंशत्यवयवानां समुदितानां कोटिर्भावते, नाममात्रादौ तयोक्ते, यत्र च प्रतिवेदनिकथं कोटिरित्यादृष्टि सा का वीतरागस्त्ववद्यपि, केन च कृतोति ज्ञापनीयं ततो ज्ञास्यत इति ॥ ३८४ ॥

यथा—मिनसमवसरणे सङ्ख्याता सुग मान्पसङ्ख्याता वा इति । प्रश्नोऽञ्चोत्तर—मिनसमवसरणेऽसङ्ख्याता सुरनपदयो मान्वाति योगशास्त्रहचौ प्रोक्तमस्ति, न च वयं कथ्यनुपपत्ति, यच्च नाममाकादौ क्वापि कोटकोटिकप्प, सद्धिरोपाप्पविसयेत्पवसीयते इति ॥ २८६ ॥

यथा—सांवत्सरिकप्यतिक्कमणकायोत्सर्म्मो ४० चत्वारिंशोकोटकोटकत्तान् कथयित्वा तत्थान्ते एको नमस्सरो वकन्त्य पद्यात् कथयोत्सर्म्मो पारणीय कम्मिदिति वक्कि, कम्मिच्च प्रान्ते नमस्सपरं वकक्यं न ब्रूते, तेन किं प्रमाणाभिदि । प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—सावत्सरिकप्यतिक्रमणे सनमस्समारब्धत्वारिंशोद्धेधोवत्कम्पयोत्सर्म्मो मधिक्रमणहेतुगन्धार्दाष्टुकोऽस्ति, पारम्पर्येणापि तथैव कियत् इति ॥ २८७ ॥

यथा—सागारिके सखि रत्नोहरणेन पयो प्रमार्जनं प्रमार्जनोऽसंयम इत्युक्तमस्ति, वयं को हेतुरिति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—अपारिणवटोकोपहासा-विहेतुरवसेय इति ॥ २८८ ॥

यथा—अर्हयादिकियाति २० पदाराचनं यच्चसुर्ववपसा करोति, स तद्व्येयपदगणनमुपयासदिने कुर्याद्दिनत्रयेऽपि वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—यच्चसुर्ववपसा स्थानकाराचनं करोति स यद्वि एयक् एयक् चसुर्मान् करोति तदा त्रिव्यपि त्रिनेषु व्येयपद गणयति, समुद्रितचतुर्भकणे सु यथासम्पन्नमिति बोध्यम् ॥ २८९ ॥

यथा—इहैके सत्ताः पूर्वं नानाविधयोनिक स्रक्कत्तकर्मवशागाक्कसत्तावरयाहीरेण सच्चित्ताऽपिसेषु पृथीकापत्तेनोत्पद्यन्ते, यथा शिर सु मणय क्खरित्तेषु मौक्किक्कानि विक्कम्भन्दिपेव्यापि इयत्तयादिषु मौक्किक्कानि स्थावरेव्यापि पारक्कादिषु जीवा छवणभावोत्पद्यते, एतत्तत्पराणि सुक्कदङ्कदीपिकायां सन्वीत्युक्त्वा मौक्किक्कानि सच्चित्तानि साररा कथयन्त सन्ति, प्रश्नोत्तराभ्यन्ते सु अच्चित्तानि तानि भवन्तीत्युक्तमस्ति, तत्कथमिति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—सुक्कदङ्कदीपिकादौ मौक्किक्कानि यथापि सच्चित्तत्वेनोत्पद्यन्ते इत्युक्तमस्ति, तथापि तान्पदुयोगद्वारादौ अचि-

सत्तेनोक्तानि, तेनोत्पत्तिस्थाने तानि सन्धिजानि, तन्निर्गतानि चाधिचिनीति बहुश्रुता, ये च सर्वथा तेषां सन्धिसत्त्वं पश्यन्ति तेषां श्लाघ्याधिहस्तेन विहरणाप्रसङ्गः ॥ २८६ ॥

वया—“वायमयसूभगार्धनिच्छया” इत्यादिसूतकशब्द प्रत्येक सम्बद्धयते, नातकसूतक नाय भन्मानन्तर दशाष्टानि यावत् भूतसूतकं भूतानन्तरं दश दिवसान् यावत्तत्र यद्धर्ज्यं तद्विधा—‘लोक’ ‘सि लोकिक’ ‘उत्तर’ ‘सि लोकोत्तर’, लोकिकं द्विधा—इत्थर यावत्तत्रार्थिकं च, तदेत्थरं यत्सूतकमृतक्यादि, तत्पाहि—लोकं सूतकादि दश दिवसान् यावद्धर्ज्यं इति, यावत्तत्रार्थिकं च षष्ठलक्षिकर्मकारादोन्मादि, एतान्यत्तराणि व्यवहारसूत्रस्यो सन्तीत्युक्त्वा सूतकगृह दशदिवसान् यावत्त्सरवतात्स्यमन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे तु दशादिनिर्देशो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति, तत्कथमिति : प्रश्नोऽन्वोत्तर—अथ व्यवहारसूत्रस्यो सूतकविषये यद्दशादिनवर्त्तेन तद्दशादिषोडशपरत्तेन, ततो यत्र देशे सूतकविषये यावानवधिस्तत्तावत्कथमिति : प्रश्नोऽन्वोत्तर, तेन प्रश्नोत्तरग्रन्थेन सह न कोऽपि विशेष इति ॥ २९० ॥

वया—प्रवचनसारोद्धारस्य तृतीयशतकस्य प्रयत्तिशतमगापाया ‘संगरिगाहमि अप्पट्टि’ एतत्प्रवचन्याख्येने श्रीआणन्दसूरिणा—सङ्ग-रिक्करी अपत्तिव पत्तिव तु द्विद्वयोषसम्भाष्य कस्यते बोध्यादि इत्युक्तमस्ति, एतदुक्तिसत्वात् सांगरिफल मन्बुलकल्पमि द्विद्वयमेन सारतरे रम्युपगम्यते, आनन्दसूरिष षट्पाच्छीय श्रूयते, तेन तदुक्त कथमात्मना प्रमाणं नास्तीति : प्रश्नोऽन्वोत्तरं—मानन्दसूरिकृतग्रन्थस्तु अथ यावद् दृष्टो नास्ति, तेन तदर्थेने तद्विषयो विचारो भुक्तिसम्मान्ययेति ॥ २९१ ॥

वया—प्रश्नापनाद्वितीयपदे नादशोऽधिकारे : वाच्यं पटुष पञ्चसु मक्षाविदेहेषु ‘एतत्प्रवचन्याख्येने व्याख्यातो नामातिस्निग्धोऽप्रतिभसो वा क्कळ, तस्मिन्सति आश्लिष्यच्छेदात्, ततो यदा पञ्चसु मरतेषु पञ्चस्यैवतेषु सुषमसुषमा सुषमदुष्यमा षत्तेते तद्वाऽतिस्निग्ध क्कळो दुष्यमदुष्यमाय

तथा—निनसमवसरणे सङ्ख्याता सुरा मान्यसङ्ख्याता वा इति । प्रश्नोऽश्वोत्तरं—निनसमवसरणेऽसङ्ख्याता सुरनरादयो भान्तीति योगवाक्यवचो प्रोक्तमस्ति, न च तत्र काप्यनुपपत्तिः, यच्च नाममाकाशौ क्वापि क्षेत्राकोटिरुक्तं, तद्विशेषाद्विस्तृत्यवसीयते इति ॥ १८६ ॥

तथा—सांक्षरिकप्रतिष्ठापनकायोत्सर्गो ४० चत्वारिंशच्छोकोघोतकान् कथयित्वा तत्प्रान्ते एकमेव नमस्कारो वक्तव्यं पश्चात् कथयो-
त्सर्गो पारणीय कश्चिदस्ति ब्रूयि, कश्चिच्च प्रान्ते नमस्कारं वक्तव्यं न भूते, तेन किं प्रमाणमिति । प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सांक्षरिकप्रतिकर्मणे सनमस्कार-
व्यवहारिंशच्छोकोघोतकव्ययोत्सर्गो प्रथिमकमण्डितुगान्वादाष्टकोऽस्ति, पारम्येणापि तथैव क्रियत इति ॥ १८६ ॥

यथा—समागारिके सस्त्रि रनोहरभेन पदो प्रमार्जनं प्रमार्जनाऽसंयम इत्युक्तमस्ति, तत्र क्व हेतुरिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—अपारेणतल्लोकोपहासा-
विहेतुरवसेय इति ॥ १८७ ॥

तथा—अर्हद्विदिविदति १० पद्याचनं यच्चतुर्धससा करोति, स तद्व्येयपदगणनमुपधासदिने कुर्याद्विज्ञयेऽपि वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—
यच्चतुर्धससा स्थानकाराचनं करोति स यदि एषक् एषक् चतुर्थान् करोति तदा त्रिष्वपि दिनेषु व्येयपदं गणयति, समुदितचतुर्धकरणे तु
यथासम्भवमिति बोध्यम् ॥ १८८ ॥

तथा—इदं सत्त्वाः पूर्वं नात्ताविषयोनिष्ठा स्पष्टवर्त्मवशागाक्षसत्पापराशरीरेषु साक्षिचाद्रविषेषु दृष्टीकथनेनोत्पद्यन्ते, यथा शिर सु
मणस्य कथितेन भौतिकक्षानि विक्रमेन्द्रियेष्वपि शुक्त्यादिषु भौतिककानि स्थावरेष्वपि पारकरादिषु भीषा छवणभावेनोत्पद्यते, एतान्यन्तराणि
सङ्कटदङ्गदीपिकायां सन्तीत्युक्त्वा भौतिकक्षानि साक्षिचानि सारतया कथयन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरप्रश्ने तु व्यभिचानि तानि भवन्तीत्युक्तमस्ति,
तत्कथमिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सङ्कटदङ्गदीपिकायां भौतिकक्षानि यद्यपि साक्षिचत्वेनोत्पद्यन्ते इत्युक्तमस्ति, तथापि दान्यनुयोगद्वारादौ व्यभि-

सन्नेनोक्तानि, तेनोत्पत्तिस्थाने वाणि सधित्तानि, सर्गित्तानि चाभित्तानीति बहुश्रुता, ये च सर्वथा तेषां सधित्तत्वं पश्यन्ति तेषां श्राद्धयादिसत्त्वेन
विहरणाग्रप्रसङ्ग ॥ २८९ ॥

वया—“नायमयसूधारिनिच्छेदा” इत्यादिसूतकशब्द प्रत्येकं सम्बन्धयते, नासकसूतक नाम नन्मानन्तर दशाष्टानि यावत् मृतसू-
तकं मृतानन्तरं दश दिवसान् यावत्तत्र यद्धर्षं तद्विधा—‘लोग’ सि लौकिकं ‘उत्तर’ सि लोकोत्तरं, लौकिकं द्विधा—इत्थर यावत्कथिकं च,
उत्तरत्वं यस्तूतकमृतकादि, वयाहि—लोकं सूतकादि दश दिवसान् यावद्धर्ष्यत्वं इति, यावत्कथिकं च परब्रह्मिन्मकर्मकारणोन्मादि, एतान्यष्टराणि
उत्तरत्वं यस्तूतकमृतकादि, सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,
उत्तरत्वं यस्तूतकमृतकादि, सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,
उत्तरत्वं यस्तूतकमृतकादि, सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

वयावहारसूत्रचौ सतीत्युक्तत्वा सूतकाह दशदिवसान् यावत्स्रतरास्त्यनन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे सु दशादिनिर्णयो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,

तथा—भिनसमवसरणे सङ्ख्याता मुर मान्तयसङ्ख्याता वा इति । प्रश्नोऽधोत्तरं—भिनसमवसरणेऽसङ्ख्याता मुरानादयो मान्ताति योग्यास्त्रहचो प्रोक्तमस्ति, न च तत्र काव्यनुपपत्तिः, यत्र नाममाकादौ कथापि कथेद्यथेदिरक्ता, सव्विशेषाद्विवक्षयेत्यवसीयते इति ॥ २८५ ॥

तथा—सावसरिकप्राप्तिरन्यथाकथोत्सर्गो ४० अत्यारिशब्धोकोद्योतकान् कथयित्वा वस्मान्ते एवो नमस्त्यरो षक्य पश्चात् कथो-
त्सर्गं पारशीय कश्चिदिति शक्ति, कश्चिच्च प्रान्ते नमस्त्यरं षक्यं न भूते, तेन किं प्रमाणाभिहितः । प्रश्नोऽधोत्तरं—सावसरिकप्राप्तिकथणे सनमस्त्यर-
अत्यारिशब्धोकोद्योतकप्रयोत्सर्गं प्रातिक्कमवाहेतुगतवार्तादाबुकोऽस्ति, पारम्पर्येणापि तथैव क्रियत इति ॥ २८६ ॥

यथा—सामारिके सति रणोहरणेन एवो प्रमार्जनं प्रमार्जनाऽसंप्रम इत्युक्तमस्ति, तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽधोत्तरं—अपारिणतद्योकोपेक्षासा-
विहेतुरवसेय इति ॥ २८७ ॥

तथा—अर्धव्यतिथिश्च १० पयारावन यमसुर्धतपसा करोति, स तद्व्ययेयपदगणनमुपभासदिने कुर्याद्विजयेऽपि वा इति प्रश्नोऽधोत्तरं—
यमसुर्धतपसा स्थानकप्रारणं करोति स यदि दृषक् दृषक् चतुर्थान् करोति तदा द्विव्यपि दिनेषु व्ययेयपद गणयति, समुदितचतुर्थकरणे तु
ययसम्प्रवसति बोध्यम् ॥ २८८ ॥

तथा—इदं सत्त्वाः पूर्वं नानाविधयोनिकः स्वच्छकर्मव्यागात्सत्त्वावरदाहरेषु सविताऽविसेषु दृष्यीकायत्वेनोत्पद्यन्ते, यथा शिर म
मणय चरितेषु मौक्तिकानि विक्रमेन्द्रियेष्वपि शुक्त्यादिषु मौक्तिकानि स्यादरेष्वपि पारकरादिषु जीवा लक्षणभावोत्पद्यन्ते, एतान्यस्तराणि
सङ्गच्छदङ्गदीपिकायां सन्तीत्युक्तं मौक्तिकानि सवितानि सारता कथयन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरमन्ये तु सवितानि ताणि भवन्तीत्युक्तमस्ति,
तत्कथमिति प्रश्नोऽधोत्तरं—सङ्गच्छदङ्गदीपिकादौ मौक्तिकानि येष्वपि सवितात्वेनोत्पद्यन्ते इत्युक्तमस्ति, तेष्वपि तान्यनुयोगद्वारादौ अवि-

वत्तेनोक्तानि, तेनोत्पत्तिस्थाने तानि सन्धिजानि, सर्गिर्गतानि चाचित्तानीति बहुश्रुता, ये च सर्व्वेषां तेषां सन्धिसत्त्वं वदन्ति तेषां आद्यव्यादिद्वस्तेन विहरणाद्यप्रसङ्गः ॥ २८९ ॥

तथा—“जायमयसूभगादिनिच्छ्वा” इत्यादिसूक्तकथञ्च प्रत्येकं सम्बद्ध्यते, नातकसूक्तं नाम बन्मानन्तरं दशाहानि यावत् भूतसूक्तं भूतानन्तरं दश दिवसान् यावत्तत्र यद्दर्ज्यं तद्विधा—‘लोग’ इति लौकिकं, ‘उत्तर’ इति लौकोत्तरं, लौकिकं द्विधा—इत्तर यावत्कथयिकं, तत्रेत्तरं यत्सूक्तकथ्यतकदि, तथाहि—सोके सूक्तकादि दश दिवसान् यावद्दर्ज्यत इति, यावत्कथयिकं च षष्ठ्यष्टिभ्यश्चर्मकारहोन्मादि, एतान्यसराणि व्यवहारसूत्रवचो सन्तीत्युक्त्या सूक्तकथं दशदिवसान् यावत्स्वरतरात्स्यमन्तं सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे तु दशदिननिर्वाचो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति, वत्स्यमिति : प्रश्नोऽश्वोत्तर—अथवहारसूत्रवचो सूक्तकथयये यद्दशदिनवर्ज्जनं तद्दशविक्रियपरत्वेन, ततो यत्र देवो सूक्तकथयये यावानवधिस्ता वन्ति दिनानि वर्ज्जनीयानि, तेन प्रश्नोत्तरग्रन्थेन सह न कोऽपि विरोध इति ॥ २९० ॥

तथा—भवचनसारोद्धारस्य तृतीयशतकस्य त्रयस्त्रिंशत्तमाभाषाया ‘संगरिगादिमि अप्यधिप’ एतत्सद्व्याख्यानं श्रीआणन्दसूरिणा—सङ्गरिक्वो अयतिवे यतिवे तु द्विवक्ष्येपसम्पन्नाश्च कस्यते बोधादि इत्युक्तमस्ति, एतदुक्तिमश्वत् सांगरिफलं बल्लूफप्रमपि द्विदृश्यत्वेन स्वरतरं रस्युपगम्यते, आनन्दसूरिश्च षष्ठ्याच्छीयं श्रूयते, तेन तदुक्तं कथमात्मना प्रमाणं नास्तीति : प्रश्नोऽश्वोत्तर—आनन्दसूरिकृष्णग्रन्थसु अथ यावद् दृष्टो नास्ति, तेन तदर्थेने तद्विषयो विचारो युक्तिमात्रान्त्ययेति ॥ २९१ ॥

तथा—प्रज्ञापनादितीयपदे नादराग्रधिकारे ‘वाचायं पदुष पञ्चसु महादिदेहेषु’ एतत्सद्व्याख्यानं व्याघातो नामातिस्निग्धोऽप्रतिस्नो वा कालः, तस्मिन्मासि अग्निव्यपच्छेदात्, ततो यथा पञ्चसु मरुतेषु पञ्चस्त्वरवतेषु सुयमसुयमा सुयमदुष्यमा वर्त्तते तदाऽतिस्निग्धं कालो दुष्यमदुष्यमाय

प्राप्तिरस्य इत्यभिव्यक्त्येव इत्युक्तमस्ति, अत्र च प्रथमारके तृतीयारके च बादराभिनिषेधो भणितो न द्वितीयारके, तेन द्वितीयारकेऽभिनिर्वाते नवा । किञ्च सुषमादुष्यमायामत्राभिनिषेधः प्रोक्तः, 'अभाणितस्य य उद्गूणं' इत्यादिना चाभिमतम्भवे प्रोक्तं, तदेतत्कथं सङ्गच्छते ? , किञ्चोत्सर्पिष्या द्वितीयारके किमस्ति गते बादरोऽभिरूपस्तस्यते ? किमिति गते च सस्मिन् नीतिप्रवृत्तिं सत्प्रवर्तकम्भ को भविष्यतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—प्रज्ञापनेत्यत्र प्रज्ञापनापुस्तकपाठानुसारेण प्रथमद्वितीयतृतीयारकेषु कस्यस्यातिस्तिग्वता प्रोक्ताऽस्तीति क्व शङ्का ! तथा तृतीयारकेऽतिस्तिग्वतायामुक्तयामपि सत्यान्ते 'अभाणितस्य य उद्गूणं' इत्यादि भणनं तु अस्तरयाविरसपात्रं नामाविवाये, सधोत्सर्पिषया द्वितीयारकस्यादौ पुष्करसवर्चादिष्वभवेष्वर्षेण प्रादरयनस्यतिमातृभवेन विवर्तिर्मातृभवनुष्यैर्मातादिनिवृत्तिरूपा नीतिर्निहितता ग्रामादिनिषेधाभ्यादिग्रहणादश्यादिसम्भवे पाकादिनिवर्तनं च प्राग्भावनान्तिस्तरणात्प्रथमपुस्तकपाठमिच्छाहनाद्वितीयारकस्य प्रान्ते प्रवृत्तमिति हेमवीरचरित्रे प्रोक्तमस्ति ॥ २९२ ॥

तथा—प्रज्ञापनाद्वितीयपदे द्वीन्द्रियादीनां पर्याप्तापर्याप्तानां स्थानप्रश्नाभिविकारे 'उद्गूलेषु तदेकदेशभागो' इत्यत्र उर्ध्वलोके तदेकदेशभागो मन्दरादिष्वप्यादिषु द्वीन्द्रियादयः शङ्कादयः प्रोक्तास्तस्मिन्, "एगिद्विष पचिद्विष, तद्वे अ अहे अ विरिअलोए अ विगळिदिअनीआ पुण, विरिअलोए पुणेअव्व ॥ १ ॥" एतस्यां च गाथायां तिर्यग्भ्रमे विकलेन्द्रिया ज्ञातव्या इत्युक्तमस्ति, तत्कथं ? इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—'एगिदिअ पचिद्विष' इति गाथायां पचिद्विर्यग्भ्रमे एव विकलेन्द्रियप्रतिपादनं सदाहुत्यमाश्रित्य ज्ञेयम् ॥ २९३ ॥

तथा—प्रथमपदे आशाश्चिक्छादधिकारे 'अतोमुहुत्तदाउआ' इति पाठो दृश्यते, वृत्तौ च अद्वेति पद व्याख्यानं बोधस्तस्यते तेन सूत्रेप्रविक्रं वृत्तौ न्यूनं वेति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—सूत्रेऽद्यापद समास्ति वृत्तौ सव्याख्यानं तु सुकरत्वात्तु कृत्वाति बोध्यम् ॥ २९४ ॥

तथा—आर्द्र नालिकेरे शुष्के वा कियन्तो जीवा सन्ति, तथा नालिकेरपीयके सङ्ख्याता असङ्ख्याता अनन्ता वा कियन्तो जीवा सन्ति ।
 यतस्तमत्र केचिदनन्तमीयात्मक प्रतिपादयन्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—मीयके सम्प्रदे नालिकेरे एक एव जीव इति ॥ २९१ ॥

तथा—शृङ्गाटके शुष्के आर्द्रे च कियन्तो जीवा सन्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—शृङ्गाटकफले शुष्के आर्द्रे वा जीवद्वयं प्रोक्तमस्तीति ॥ २९६ ॥

तथा—आउलिनामा वनस्मतिविशेष किं सङ्ख्यातनीवोऽसङ्ख्यातमीवोऽनन्तमीवो वा ? कुत्र च प्रोक्तोऽस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—आउलिसत्कमूलादौ
 असङ्ख्याता जीवा, पद्मादौ तु एकैको जीव इति प्रज्ञापनादौ प्रोक्तमस्तीति ॥ २९७ ॥

तथा—हस्तत्रयाद्वारभ्य उत्सेवाद्बुद्धेन यावत् पङ्क्तप्रमाणदेहधारिणा तन्मन्त्रे मोक्षो भवेन्न वेति प्रश्नोऽत्रोत्तर—उत्सेवाद्बुद्धेन हस्तद्वया-
 द्यारभ्य साविकपञ्चवनु दातानि यावत् दरीरधारिणो जीवा भुक्तिं गच्छन्तीति ॥ २९८ ॥

तथा—“अद्वापल्यप्रमाणे, पुदवीकाए हवति ने जीवा । ते परेवयमिता, ननुद्गीवे न मायति ॥ १ ॥ ” एतद्वाधाद्वयं प्रतिश्रमणसूत्रवृत्तिप्रवचनसारोद्धारसूत्रवृत्त्यादौ यथा दृश्यते
 वरेहिं पञ्चता । ते नइ सरसधमिता, ननुद्गीवे न मायति ॥ २ ॥ ” एतद्वाधाद्वयं प्रतिश्रमणसूत्रवृत्तिप्रवचनसारोद्धारसूत्रवृत्त्यादौ यथा दृश्यते
 तथा तेनस्कायप्रमृत्येकोन्द्रियाणां जीवमानप्रतिपादिका गाथा प्रथमे न दृश्यन्ते, तत्कर्तुं, किञ्च वरट्टिकातन्दुलप्रमाणमात्रे तेनस्काये ये जीवास्ते
 यदि मस्तकलिसाप्रमाणदेहधारिणो मधेयुस्तदा ते ननुद्गीवे न मास्ति, निष्पन्नस्यट्टमात्रे वायौ ये जीवा सन्ति ते यदि स्वसस्त्रसप्रमाणदेहा मधेयु
 स्तदा ननुद्गीवे न मास्ति, अयमर्थ प्रमाणमप्रमाण वा, किञ्च—एतद्वयंप्रतिपादके यादृश्यौ तादृश्यौ छुटितपत्रे गाये अपि स्त, तथा—
 ‘वरटीतुलमिता, तेजनीवा भिणोहिं पञ्चता । मत्पयलिकस्त्रपमाणा, ननुद्गीवे न मायति ॥ १ ॥ ने लीनपत्तफरिसा, वाउनीवा भिणोहिं पञ्चता ।
 ते नइ खसस्त्रसमिता, ननुद्गीवे न मायति ॥ २ ॥ ” किञ्च पृथिवीकायादिजीवप्रमाणप्रतिपादिकायां गाथाया पारापतादयो ये प्रोक्तास्ते च तत्तत्सौर्य

हस्तकेले मिश्रमिश्रमाणदेहवारिणो भवन्ति तेन पारापतादय किंमलीना प्राप्ता इति प्रश्नोऽप्रोचर—जेमस्कायिकप्रभृतिशरीरमानप्रतिपादकं गणाद्वयं यद्यपि महाप्रत्ये न दृश्यते, तथापि सेषेण सह सम्भवमेव, तदर्थस्य सूत्रानुयायित्वात् । तथा भीषमानप्रतिपादफपारापतादिप्रमाणमव स्थितकमलत्वेन महाविदेहात् सायत इति, सुखमोषनार्थमायमुपदेश इति न काऽप्यनुपपत्तिरिति ॥ २९९ ॥

तथा—नाममाख्यायां 'पष्ठे पुन वोहयान्द्रागुणे हस्तसमुच्चयाः' इत्युक्तमस्ति, लघुसेत्रसमासे तु 'पषमसमवदूरे, टुकरथा योस परिसभात नय' इत्यस्ति, तेनैतत्कमं सङ्गच्छते इति प्रश्नोऽप्रोचर—नाममाख्यायां मान यदुक्त तत्पठारकप्रान्तमाभित्य, लघुसेत्रसमासे तु पठारकस्याविधिनमाभित्याति बोध्यम् ॥ ३०० ॥

तथा—तेषु त्रिप्यारकेषु यथाकर्म नाराणां त्रिद्योक्तेनैस्तुषरीकणभद्रामलकमामाहार इत्युक्तमस्ति लघुसेत्रसमासे, सुषरीकणादय म्यारकेऽरके पृथक्पृथक्प्रमाणास्तेन किमरकभर्त्तिनस्तुषरीकणादयोऽत्र प्राप्ता इति प्रश्नोऽप्रोचर—सत्तद्रकसम्पन्नवितथरीकणादिप्रमाण माहारास्य हेयम् ॥ ३०१ ॥

तथा—'मय्यभ्यास्यो परव्ये, जाव विवसस्स अंओमुहुत्तो ताव पिप्पर' इति सामाचारीमध्ये विषये, तेन तृतीययामादर्धार्ध मय्या क्तामराव रात्रिपौषव कर्तुं कस्मत्वे न ना इति प्रश्नोऽप्रोचर—मय्याक्तामराव पौषवप्रहण शुद्धयति, परं साम्प्रतीनप्रवृत्त्या प्रतीक्षेत्तनात् अर्धार्ग न कथ्यते, किन्तु परत इति ॥ ३०२ ॥

तथा—यनैमरासीनां राशिपरावर्त्तदिनमियमिति ज्ञात्वा ये निनपन्नाऽऽद्यामखादिक कुर्त्तव्ये तेषां सम्पत्त्वं स्थानं भवति नया इति प्रश्नोऽप्रोचर—यनैमराशिपरावृत्तिदिने विशेषतपःपूजाविकरणे सम्पत्स्वच्छानिर्जाता नास्तीति ॥ ३०३ ॥

तथा—यद्दिनत प्रारभ्य दौषा माषत्नानं कुर्वन्ते तद्दिनत एवारभ्य केचन श्राद्धा अपि स्वगृहे उज्ज्योदकादिना स्नात्वा निनषादि गत्वा भिनपूमां कुर्वन्ति, मासप्रान्ते भिनभक्त्यर्थं रात्रिभगारणं मोदकादिलभ्मन्निक्रमपि कुर्वन्ते, माषत्नानमिदमुच्यते, सरकरणे च मिथ्यात्व स्यादि स्युक्त्वा वेचन एतदुक्त्यं निषेधयन्त सन्ति, तत्प्रमाणमप्रमाण वा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—माषमासं यावदुज्ज्योदकादिना स्नानकरण पूजाकरण तत्प्रान्ते रात्रिभगारण छम्भनिकादिकरणं च न युक्तिमत्यतिभाति, प्रसङ्गवैधादिभयादनाघीर्णत्वादिति ॥ १०४ ॥

तथा—मोहनीयकर्मणोऽष्टाविंशति २८ अष्टमा निरन्तरं कर्तुमारब्धा सन्ति, तदन्तराले चोच्चरितपञ्चमीरोहिण्यादिकमागतं तदा वैरेवाष्टमं सरति किं वा पञ्चम्यादेस्तपश्चर्मं पृथक्चर्मणीयमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मोहनीयकर्मसंस्केषु निरन्तरमाष्टमेषु क्रियमाणेषु उच्चरितपञ्चम्यादिसपो यावन्मुक्त तावत्सति सामर्थ्ये पञ्चात्करोति, स्थानकपदगणनसामर्थ्याभावे तु तदुत्करणेऽपि सरति ॥ १०५ ॥

तथा—पदगणन एकभारदेवकन्दन वा विस्मृतं द्वितीयदिने पारणातः प्राक् तत्करोति यदि तदा शुद्धयति न वा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्रथमदिने विस्मृत पदगणनं एकशो देवकन्दन वा द्वितीयदिने पारणकरणावर्गण् अवधिपूर्व्यादिमहत्त्वरण विना न शुद्धयति, क्रियमाण तु हृदयत इति ॥ १०६ ॥

तथा—पञ्चम्यां प्रतिभायां कच्छाटिकाबालनं निषिद्धमस्ति, तदाश्रित्य कश्चिद्वक्तृ—राश्रीं चतुर्दिक्षु कायोत्सर्गे एव कच्छाटिका न बालनीया, अन्यथा सर्वकालं कच्छाटिका बालनीयैव, तदाश्रित्य कपमस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—पञ्चमीप्रतिमातोऽबद्धकच्छ इत्येव ग्रन्थे हृदमस्तीति कत्रयोत्स-
र्गवक्ष्ये एव कच्छाटिका मोच्येति यो वक्ति स एव प्रष्टव्य—पूर्वाभिधान्यस्तराणि क्व सन्तीति ॥ १०७ ॥

तथा—समवसरणस्तोत्रे यस्वराभ्यामराणि वीनयन्त प्रोक्तास्तसन्ति “करकालिअकपणदंढा सोहम्मीसाण सुरवरा साव । दाळिति चाम

राहं उभयो पाप्मेसु उद्धतिष्ठा ॥ १ ॥ ” इति श्रीकृष्णभक्तनाम्नमष्टतुक्कायायां तु सौवर्म्मशानुसूत्रात् प्रोक्ता इत्यन्ते, तेन उभयेषां मध्ये किं प्रमाणं इति प्रश्नोऽत्रोचर—श्रीकृष्णभावनध्वन्योऽत्र हस्तप्राप्त्यो नास्तीति ॥ १०८ ॥

तथा—वीर्यकृद्भावनानं आदय कर्म्मस्थिता शृण्वन्ति इत्यसराणि कुत्र सन्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—भावात्तद्विचर्यो क्षिय कर्म्मस्थिता शृण्वन्तीत्युक्तमस्तीति ॥ १०९ ॥

तथा—आदय इव देव्योऽपि कर्म्मस्था एव व्याप्त्यान् शृण्वन्त्युदासीना इति प्रश्नोऽत्रोचर—भावद्वयकवचो देव्य कर्म्म स्थिता शृण्वन्तीत्युक्तमस्तीति ॥ ११० ॥

तथा—पद्मात्पराश्री साधुसमीपे समागत्य यत् क्षात्रा प्रतिक्रमण कर्म्मणा इत्यन्ते, तस्यासराणि कुत्र अन्ते सन्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—साध्याचार्यनुसारेण यथा पौषककरणाय पाद्मात्पराश्री साधुसमीपसमागमन इत्यपि तथा प्रतिक्रमणकृत्येऽपि तद् युक्तिमद् ज्ञायत इति ॥ १११ ॥

तथा—घटिकाद्वयादिशेषरात्रिसमये पौषक करोति कश्चित्, कश्चिच्च यस्माद्भ्रमतिवेचना कृत्वा तत्करोति, तयोर्मध्ये क दास्योक्तविधिरिति प्रश्नोऽत्रोचर—पाद्मात्पराश्री पौषककाले पौषकविधानमिति मौख्ये विधि, काळातिक्रमे तद्विधानं त्वापवादिकमिति ॥ ११२ ॥

तथा—“ आश्वस्त्य भोवन्तिजुसि १ सिद्धन्तिजुसि २ उत्तरव्यापणे ३ । दत्तकालिभ ४ चउरोदि, मूत्रापे सरोमि सया ” ॥ १ ॥ इति श्रीकृष्णमन्दनसूत्रिकृतप्राकृतसिद्धान्तसूत्रनाया, एतस्यां च मूलमन्याभ्यन्तार एते प्रोक्ता सन्ति, श्रीश्रीरविजयसूत्रिप्रसादितमश्वोचरसमुच्चय-अन्ते च कश्चिन्नेदो इत्यपि, तत्कथं इति प्रश्नोऽत्रोचर—उक्तगाथायां गोपानिर्मुक्तैर्निर्मुक्तैर्देवावश्यकानिर्मुक्त्यन्तर्भवत्वाव दृष्ट्या विवक्षा,

पिण्डनिर्युक्तेस्तु निर्युक्तिर्वेनैव पिण्डपणाध्ययनसूत्रादयगविक्रमया, मदनोत्तरसमुच्चये त्वोषानिर्युक्ते कृत्कपञ्चसिधनुसारेण विभिन्नाविषयत्वात्
 पृथग्गणन, पिण्डनिर्युक्तेस्तु पृथगविक्रमेवेति सर्वमवदातम् ॥ ३१३ ॥

तथा—“ विषयाहिणपुरस्सर महावीरजिनेसत् गणहरे अ । [श्लोकि] पणिवह्कण नक्षरिह ईसाणादिसाए निवेमेइ ” ॥ १ ॥ इति
 श्रीकृष्णभाषनासूत्रद्वयकथाया अर्थानुसारेण यथा श्रीमहावीरजिनस्य प्रद्विभिणविक्रम प्रदातव्यं, तथा गणवराणामपि पृथग् प्रदातव्यं न वा इति
 मदनोत्त्रोत्तरं—दीर्घकरप्रदक्षिणात्रय कुर्वतो गणवराणामपि तत्राप्यं सर्वैव भवतीति ज्ञायते ॥ ३१४ ॥

तथा—केचन वृद्धशालिक इत्य वदन्ति ‘ इतिआहुसुमिणुसम्मो ’ इति गायार्हयोक्ताविधिव्य मार्गाधिकारणे श्रद्धालुर्न करोति तद्युक्त-
 मयुक्त वा इति मदनोत्त्रोत्तर मार्गाधिकारणे विधिव्यसत्त्वापन युक्तमेवेति ॥ ३१५ ॥

तथा—प्रतिष्ठायां प्रतिभाया नेत्रोन्मीलकेऽङ्गने मधु क्षिप्यते न वा इति प्रश्नोत्त्रोत्तरं—साम्प्रतं प्रतिष्ठायामङ्गने मधुशब्देन शार्ङ्गराजमेवीयत
 इति सैव प्रक्षिप्यते ॥ ३१६ ॥

अथ पाण्डितजयवन्तर्षिगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च,

यथा—धनुर्मासकमव्ये विजयदशमी यावत् खण्डाविहरण कथं न शुद्धयतीति मदनोत्त्रोत्तरं—परम्परया खण्डाविहरण निषिध्यते इति॥ ३१७॥
 तथा—प्रतिक्रमणमव्ये विष्णुत्तमदीपादिप्रकाश शरीरे क्वाति तदाऽभिक्रमयविराचना मन्यते तत्तयाकृतमन्येऽस्त्यन्यत्र वा इति प्रश्नो-
 उत्त्रोत्तर—आवश्यकानिर्युक्तिविकायोत्सर्गाध्ययने “ आणीउ छिदिज्ज व, बोहिअ खोमा य दीहहक्को वा । आगारोहिं अमणो उत्तरसम्मो,

एवमार्हं ॥ १ ॥ ” एतद्वाप्यशुचिमध्ये ‘ अगणि ’ सि यदा कथ्येति स्पष्टयति तदा प्रावरणाय कस्यकमद्वेष्टा कुर्वतोऽपि नायोत्सर्गमद्वेष्टो न मयवसि प्रतिपादितमस्तीति ॥ ३१८ ॥

अथ पण्डितभक्तिसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च,

यथा—साधा कथयन्त्यस्माकं पौथधिकं रात्रेस्तुर्ययामे समुत्थाय पौषममध्ये सामाधिकं कुर्वन्ति, तदसंशयि च प्रतिप्रमणमूत्रचूर्णोऽस्ति, तेन श्रीमतां धीभूषणा सामाधिकं कथं न कारयन्तीति प्रश्नोऽशोचर—रात्रिपौषममध्ये पाश्चात्पराशौ सामाधिककरणमाश्रित्य यानि पौषसंज्ञाणि सन्ति तानि सामाज्याविशेषेण समर्थनीयानि नतु दूषणीयानि, तस्यां शिष्टद्वयत्वात्, न चात्मनां तदुत्तरदर्शनेन तत्कर्तव्यतापत्तिः, सर्वेऽपि सामाज्याविशेषाः सर्वेऽपि अन्तर्यामिणेन विधेया एवेति शास्त्रासरांनुपलभ्यमादिति । किञ्च—स्वरतरङ्गीयाणां चूर्णिगतैकमन्त्रं युक्तिमन्त्रं प्रतिपाति, तद्वत्सकृत्सामाज्यास्तैरकरणात्, यदि च तेषां पूर्णं प्राप्ताप्यमेव तदा तद्वत्ता सकल्यदपि सामाज्यारी वै कथं न विधीयत इति ननु वक्तव्यमस्तीति ॥ ३१९ ॥

तथा—अथयानां सर्वेषां निर्वाणश्रद्धानराहित्यवद्बोधादिपरलोकश्रद्धानस्य राहित्यं साहित्यं वा ? , किञ्च—मीमांसिकादिश्रद्धानमभिधत्त्याः शारमर्षकभार्यसदृशा सर्वेऽथयानां उत नेति, किञ्च—सर्वेऽवाध्यवसायस्य साहस्यमुत न्यूनविफलं वा ? , यदि सर्वेषामध्यवसायसाहस्यं स्यात्सदा तेषामध्यवन्तरीयानि प्रतिपेक्षे समानमनं प्रोक्तमस्ति तत्कथं सम्भवति, तदध्यवसायभेदादिनामावित्यात्, किञ्च—मतिप्रमणसूत्रद्वयान्मन्त्रस्य पित्रादिना दया पूर्वाणि प्रोक्तानि सन्ति तत्कथं सम्भवति, यतः प्रवचनसारांकारादौ पूर्वोक्तबोधनिषेध कथितोऽस्ति, अपि चापामध्यवहारिणामन्त्रपातित्वं

तेषां कथं सम्भवतीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—सर्वेषामभ्युत्थानां मुक्तिश्चदानं न भवत्येव, देवलोकादिश्चदानं तु केषाञ्चिद्वत्त्वमपि, विशेषेण वश्यकवृत्त्यादी तयोक्ते । तथा अभ्युत्थानां अध्यवसायवैचित्र्यं स्यादेव, यतो नवमश्रेयकादिकं सप्तमनरकादिकं च यावन्नच्छतां शुक्लकृष्णादिलेशयावतापुनयेषामपि अध्यवसायसाम्यं न घटते, कार्यभेददर्शने कारणभेदाभ्युत्थानस्य न्यायसिद्धत्वात्, सर्वेऽप्यभ्युत्थानां अकारमर्हकार्यसदृशा एव भवन्तीत्यपि शास्त्रे दृष्टं नास्ति । तथा अभ्युत्थानां पूर्वगतलब्धिवमाश्रित्य पूर्वार्णि धारयन्तीति दशावतुर्दशपूर्वार्णिव इत्यावश्यकषु दृष्टव्यवचनात् अभिषदशपूर्व धाराय पूर्वगतलब्धिवमन्ताऽप्रसीयन्ते, न तन्मये, अत एवाभ्युत्थानां भिन्नदशपूर्वार्णवतुल्यभेदपि शास्त्रान्तरोक्तपूर्वगतलब्धिविनिषेधो युक्तिमानेव । तथा तेषामागमव्यवहारित्वेऽपि न काऽपि क्षितिः, भव्या एवागमव्यवहारिण इत्यक्षराणां शास्त्रेष्ववर्तनात् ॥ ३२० ॥

तथा—यो मोक्षार्थं क्रिया करोति स क्रियावर्णीति प्रबोधे सत्योऽस्त्यो वा १, यदि सत्यस्तर्हि मोक्षार्थं जीवघातं कुर्वन्तु सत्स्यपि गुरु-
 क्त्वादिप्रतिकर्षयन्तस्तत्त्वार्थमिच्छाद्विषयं क्रियावर्णीत्वं स्यात्, तत्तु केषाञ्चिदात्मशब्दानामप्रत्यक्षदुष्टिः कस्याद्यानां च वेतसि न प्रतिभासते, प्रत्युत दुष्टिका इत्येकपयन्ति-श्रीमतां ये ये गीतार्था अत्र समायान्ति ते सर्वेषां क्रियां कुर्वन्ता मिच्छादृशां क्रियावर्णीत्वं कथयन्ति, तदसमीचीनं शब्दानं, ते तु दुष्टिकं सम्यग्दृशां सम्यक्त्वमभिमुक्षानां च क्रियावर्णीत्वं कथयन्ति, नान्येषामिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यो मोक्षार्थं क्रिया करोति स क्रियावर्णीति प्रबोधे सत्य एव दृश्यते, न च कोऽपि मोक्षार्थं जीवघातादिकं करोति, यत गुरुत्वाणामपि मूलशास्त्रेषु जीववश्यस्य निषिद्धत्वात्, याज्ञिकानामपि स्वर्गाद्यर्थमेव यज्ञस्य प्ररूपणात्, तथा सम्यग्दृशा एव सम्यक्त्वमभिमुक्षा एव वा क्रियावर्णीति इत्यक्षराणि शास्त्रे न सन्ति प्रत्युत भगवतीदृशावि-
 ल्युक्तमस्ति—एते च सर्वेऽप्यन्यत्र यद्यपि मिच्छादृश्योऽभिहितस्तथापि शास्त्रा सम्यग्दृश्योऽपि शास्त्रा, सम्यगास्तित्ववर्णादिनामेव तेषां समाश्रयणात्, भगवतीसुत्रं च विशेषपरं, तेन तत्र क्रियावर्णीत्येव सम्यग्दृश्यो गृहीतः, अन्यत्र तु मिच्छादृश्योऽपि, तत उभयेऽपि क्रियावर्णीति इति सत्तन्म ॥ ३२१ ॥

तथा—प्रज्ञापनादृतीयपदवृत्तौ सेवानुसारेण चिन्त्यमाना पुद्गलाश्चैक्येकपस्यार्थिन सर्वस्वोक्त इत्युक्त, तत्र के हे ? कथं वा अल्लभ्य
 व्यापिनो भवन्तीति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—महात्कथा द्वेषा सञ्चितमिदमेवात्, तत्र केवलिसमुद्भावे सकलश्लोकव्यापी अनन्तानन्तकर्मपुद्गलमयो महा
 स्कन्ध सचेतनमीयाविधितत्वात् साचित्तमहास्कन्ध उच्यते, तद्विरत्पुद्गलमयस्तु विद्वत्साधारिणामनित सकलश्लोकव्याप्यचित्तमहास्कन्ध, एवमने
 केऽपि केवलिविद्या सकलश्लोकव्यापिनो महास्कन्धा ज्ञेया, यथेतद्विषया भूयस्येता तदा विशेषावश्यकवृत्तौ धीतिकायां द्रव्यवर्णाधिकारो
 विशेषकनीय इति ॥ ११२ ॥

अथ पण्डितशुभकुशलगाणिकृतप्रश्नस्तदुत्तरं च--

यथा—सम्प्रति तृणागच्छीयथाद्या यथेयापयिक्रीप्रतिक्रमणपूर्वकं सामायिकमुखगतोक्तिकं प्रतिवेष्टयन्ति तथा क दाक्षे प्रतिपादितमस्तीति
 प्रश्नोऽश्वोत्तरं—महानिधीये क्षारिमद्या दक्षवैकाकिहृद्यौ च सादृतया सर्वमपि वीत्यवन्दनाद्यनुष्ठानमैर्यापयिक्रीप्रतिक्रमणपूर्वकमेव कमास्ति,
 वन्नन्ये सामायिकमुखगतोक्तिकप्रतिवेष्टनमप्यायातमेव, तेन तदपीर्यापयिकाप्रतिक्रमणपुरस्सरमेव विधेयमिति तत्त्वम् ॥ ११३ ॥

अथ पण्डितप्रेमविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च--

यथा—निना गृहस्थावस्थाया केवलिन सावुं वा प्रणमन्ति नवा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—निषेधो ज्ञातो नास्ति ॥ ११४ ॥

तथा—पद्मबाशाद्विकल्पकानां कुमारीति सज्ञा कथमिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—अत्र भवनपतय सर्वश्रुति प्राय क्रीडाप्रिया भवन्तीति कुमार
 उच्यन्ते, तथा एता विकृन्मार्योऽपि भवनपतित्वेन तद्वद्भोव्या इति ॥ ११५ ॥

अथ पण्डितमुनिविमलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

यथा—प्रतिषामुद्भवस्य कियन्ति क्वाणि च रत्नानि स्युरिति प्रश्नोऽत्रोचर—प्रतिषामुद्भवस्य रत्नसंक्रुपाया रत्नानां च नियमं दाक्षे दृष्टो नास्ति, तेन चक्रादीनि तानि यथासम्भवं भविष्यन्तीति सम्भाव्यत इति ॥ ३२६ ॥

तथा—किरिष्यमुराणा प्रथमद्वितीयकस्यावस्तुतीयकस्याथ पष्ठकस्याथस्य स्थितिरुक्ताप्रति, तत्राथ शब्देन किमभिधीयते, अथस्तनप्रभृदं तस्मादप्यवोदशो ष १, अन्यथा द्वात्रिंशदादिष्वपि विमानानां मध्ये साधारणोद्दीनानामिवैतेषां क्वचिच्चिद्विमानानि सन्ति विमानैकदेशे विमानाद्वाहिर्यो तिष्ठन्ति, चाप्यास्त्यानीयत्वात्तेषां मध्ये वासोऽनुचित, विमानानामपान्तराले भुञ्जोऽभावाद्वाहिरपि तद्वात कर्म षट् इति किरिष्याणां वासस्थानं मयासात्पूर्वकं प्रसिद्धमिति मदनोऽत्रोचर—किरिष्यमुराणां वास कस्याद्विक्रादीनामवो भणित इत्यत्राथ-शब्दस्तत्स्थानवाचको ज्ञेय, न चान्नाथ-शब्दं प्रथमप्रस्तटापा षट्ते, तृतीयपष्ठकस्यासत्ककिरिष्यिकमराणां तत्प्रथमप्रस्तटयोऽस्मिन्सागरोपमत्रयोदशसागरोपमस्त्योरासन्मवात्, तथा तद्विमानानां सङ्ख्या दाक्षे नोपलभ्यते, तथा देवलोकावद्वात्रिंशद्विमानविमानसङ्ख्यायां मध्ये तद्विमानानां गणनं न सम्भाव्यते, तेषां कस्याद्विक्रादीनामवो वासाभिधानात्, एतत्तु सर्वविधेषामिति ॥ ३२७ ॥

तथा—‘ममि उ पीछिज्जते’ इति गाथायथाश्रुतार्थेन नञ्छादीनां द्विदक्षत्वं नोत्थाप्यते, प्रत्युत व्यक्तस्याप्यते, नि स्नेहत्वात्, तेनैवद्विदक्षत्वात्पयोहायैवद्गाथाभाषार्थं प्रसाध इति मदनोऽत्रोचरं—यस्मिन्नीक्यमाने सति स्नेहे न भवति, दालिकरणे द्विदक्षतासम्भवे सतीति शेषस्तद्गान्यादिकं पूर्वार्थावर्पा द्विदक्षं भुवन्ति, द्विदक्षे उत्पन्नमपि स्नेहयुतं द्विदक्षं न भवतीति प्रस्तुतगाथाभाषार्थो व्यक्त एवास्ति, तेन षड्मूलादीनां मित्रासु स्नेहसद्भावात्तेषां द्विदक्षताऽभावो बोध्य इति ॥ ३२८ ॥

तथा—तथासकृदुक्ते योगशास्त्रे च आदाना पञ्चाभारातिचारा कर्म नोक्ता इति भद्रनोऽश्रोत्तर—उपासकदशाङ्गयोगशास्त्रयो
सम्यक्त्वमूळप्रवृत्तानामेवाभिमतुमुपक्रमन्तत्वाच्चदतिचारा एवोक्त इति ॥ १२९ ॥

तथा—आमगोरससमृद्धाद्विदलं इत्यत्र गोरसशब्देन किं व्याख्यातमस्ति इति प्रश्नोऽश्रोत्तर—गोरसशब्देन दुग्धं दधि तक्र च त्रयमपि
परम्परयाऽभिधीयमानमस्ति, योगशास्त्रद्वयौ गोरसशब्दार्थो व्याख्यातो नास्ति ॥ १३० ॥

तथा—सन्धानस्य योगशास्त्राभिप्रायेण संसर्गे सति त्याज्यभ्य, प्रवचनसारोद्धारे तु सप्तकर्मविशेषण नास्ति, तत्र कोऽभिप्रायः
सन्धानं च कथा रीत्या कृतं सत्स्यात् कथा रीत्या च न इति प्रश्नोऽश्रोत्तरं—सन्धानस्य तयाउपदेष्टे हेतुं प्राप्य सप्तकर्मभेदेति, प्रवचन-
सारोद्धारे तु संसर्कमर्थसिद्धयत एव । सन्धानं च भव्यादिनितार्दत्वे सति भवतीति वृद्धव्यवहारोऽस्तीत्यत्रमेव ॥ १३१ ॥

तथा—पश्चिक्रमविक्रान्तौ आर्द्धैक्यप्रमानास्तपभाषाराथवीचारा साधुभिः श्रूयन्ते, केवलसाधवश्च प्रतिकामव्रत्तानवीचारात् कथयन्ति
न च ! साभ्यर्तं तु न केचित्कथयन्तीति भद्रनोऽश्रोत्तर—केवलसाधुभिः पश्चिक्रमविक्रमणे क्रियमाणे तपभाषाराथवीचारा यथायान्ति तदा स्वयं
कथनीया, तत्प्रवृत्तिरपि दृष्टाऽस्तीति ॥ १३२ ॥

तथा—आदानां चरकैकप्रवृत्तं 'सद्विप्रभकरणे' ति विना यत्करितया कथमेवैकवृत्तार्थोदायाभिहितं स्यात् तदा तत्पक्षेण प्रमायानीति
प्रश्नोऽश्रोत्तरं—'साहूणं सगासायो रयहरणं निमिज्जं वा मम्मति, अहं धरे तो मे उवमाहिआरयहरणं अस्मि' इत्यादिकान्यत्राप्येकवृत्तार्थोदा-
योहरणाक्षराणि सन्ति, आदाना च रनोहरणं चरकैक एवेति ॥ १३३ ॥

तथा—जीवाभिगमादौ धूमे आरात्रिकमङ्गलप्रदीपास्तराणि यदि स्युस्तदा त नि प्रसाद्यानीति प्रश्नोऽप्रोचर—जीवाभिगमादिसूत्रेष्वात्रिक-
मङ्गलप्रदीपास्तराणि साक्षाजोपलभ्यन्ते, प्रकरणेषु तु बहुषु सन्ति, तत्रापि विप्रतिपत्ति पञ्चाङ्गीमङ्गीकुर्ज्वा काऽपि नास्तीति तात्पर्यम् ॥ ३३४ ॥

तथा—स्नानिभोऽपि हिङ्गुल 'जोभणसय तु गंतु' इत्यस्तरमलत् प्रवहणादागतोऽभिचीभवति, कृत्रिमस्य तद्विचित्रे किं वाच्य ' तप्यापि तस्य सञ्चितत्वव्यवहार क्रियते, तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽप्रोचर—हिङ्गुल खानिभो योननशतदे परत आयातभ्याहृत्रिमस्य स्वत एवोभावप्यभिची ज्ञायेदे, तदप्रवहण तु अन्तर्धीर्णतया, तेन साभ्यत सञ्चितं सत् गृह्यत इति यतिव्यवहार इति ॥ ३३५ ॥

अथ पण्डितदेवविजयगाणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

यथा—'सत्य जलं सत्य वण' इति व्याप्ति साधारणाऽन्यपाऽपि वा 'तदपि घनं किं प्रत्येकरूपं साधारण उभयं वा' सदुभयमपि किं सूक्ष्म भावर सदुभयमपि वा : तथा 'सत्य जल' मिति वचोयुक्तया कुम्भादिगतमलव्यापारणे श्राद्धस्य घनस्यतिश्रयविराघनापि व्याप्ति न वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—इयं व्याप्ति साधारणा ज्ञायते श्रुतिश्रवैकालिके पिण्डैपणाध्ययने 'साहङ्ग निस्त्वविज्ञाण' इत्यादि गायवृत्तौ तथोक्तेः । तथा स घनस्यतिश्रयसाधारणप्रत्येकरूपो ज्ञायते । तथा कुम्भादिगतमलव्यापारणे घनस्यतिश्रयविराघना भवति, पर तत्प्रत्याख्यानमङ्गो न भवति, सत्य व्यावहारिकघनस्यत्याश्रितत्वादिति ॥ ३३६ ॥

तथा—उपधानावाहिनां पञ्चमङ्गलमहाश्रुतस्त्वन्वपाते विराघनायामन वसंसारवाप्ति फल, तदाश्रित्य किमादिश्यते इति प्रश्नोऽप्रोचर— उपधानावहनेऽन्वत्ससारिवा महानिशीथे तक्त्वा, पर तत्सूत्रमुत्सर्गमयाश्रित, तेन यो नास्तिकसत्सन्तु भवानवहन्निर्णयस्तस्य सेति ज्ञेयम् ॥ ३३७ ॥

तथा—गौषधिकस्य भोजनास्त्राणि क सन्तीति प्रश्नोऽभोचर—गौषधिकस्य भोजनास्त्राणि पञ्चाशद्वचूणां श्राद्धप्रतिभ्रमणसूत्रसूच्यादी-
व्यक्तानि सन्तीति ॥ ११८ ॥

तथा—‘चाटइसदृमुद्दिदुपुणिमासिणीमुणं पढिपुण्णं पोसह’ इत्यत्र भीसूत्रकृताद्गृह्यो उद्दिष्टशब्देन वस्त्राण्यतिथय उक्ता, पूर्णिमासी-
शब्देन तु त्रिस्तम्बतुर्मासपूर्णिमा उक्ता, राजप्रभ्रीयहृत्तो तु उद्दिष्टशब्देनामाश्रया पूर्णिमासिशब्देन सामान्येन पूर्णिमा उक्तस्तदय कथमर्थभेद-
इति प्रश्नोऽभोचर—सूत्रकृताङ्गवधिराजप्रभ्रीयहृत्तु चित्याख्यानं धरितनुवाचपरं, न च तत्साधक भाषकं वा भवति, भगवतीहृत्तियोगाया-
सहस्रत्यादौ तु चतुष्पर्वधिकारे सामान्यतः पूर्णिमाऽप्यास्ये उक्ते स्त इत्यत्र भावकाना सत्र वे ज्ञेये इति ॥ ११९ ॥

तथा—सिद्धति ‘पढिपुण्ण पोसहं पात्तेमाणे’ इति पाठ दीक्षया प्रतिपूर्णमहोरात्रमिति व्याख्यात, तत्र केवलद्विषसर्पापघातस्त्राणि
कथं सन्तीति प्रश्नोऽभोचर—चत्वारोऽयनसूत्रपञ्चमाव्ययने ‘अगारिसामादभगाइ’ एतद्वाप्यावृत्त्यनुसारेण प्रतिपूर्णगौषधकरण प्रायेक
ज्ञेयमिति ॥ १२० ॥

तथा—गौषधिक पट्टपाटिकास्त्रितप्रतिभा धासेन पूजयति नद्या इति प्रश्नोऽभोचर—गौषधिक कारण विना पट्टादिक न पूजयतीति
ज्ञेयमिति ॥ १२१ ॥

तथा—कर्मार्थन्यहृत्तो ‘आतिस्मरणमपि क्लीवसङ्ख्यातमथाऽन्नामस्वरूपं प्रतिज्ञानमेवे’ त्युक्तमस्ति “पुन्यभवा सो विच्छइ, एक के विनि
न्या नकनं वा । तवारि तस्स अधिसम्भो, सहावम्भो नाइसरणस्स ” ॥ १ ॥ इति गायथां तु नदीय भवा आतिस्मरणस्य विषयस्तत्क्रयामिति च भो-

ऽधोऽधरं—जातिस्मरणवान् आचाराङ्गन्तरयाद्यभिप्रेयणातीतान् सङ्ख्यातान् भवान् पश्यतीति ज्ञायते, कर्मप्रत्यवृत्तावपि स एवाभिप्रायोऽस्ति
, पुत्रमग्रा सो भिच्छद्' इयं गाथा तु छुटितपत्रस्या, तेन निर्णायिका न भवतीति ॥ ३४१ ॥

तथा—“छम्मासाज्जसेसे, तपख नेसि केवलं नाणं । ते नियमसमुत्थाया, सेस समुत्थाय मयाणिज्जा” ॥ १ ॥ इति दीपाल्लिकायां
“य पप्पासाऽधिकायुष्मे, ज्जमेते केवल्लोद्वमम् । करोत्यसौ समुद्वातमन्ये कुर्वन्ति वा न वा ॥ १ ॥” गुणस्यानपकरणे “यस्य पुन केवल्लिन,
कर्म भद्रत्यायुषोऽधिरिचिवतरम् । स समुद्वातं मगधानुषणच्छति तत्समीधर्तुम्” ॥ १ ॥ इति प्रश्नपरताविति त्रयाणां मध्ये क केवली
नियमत समुद्वात करोति कश्च न करोतीति प्रश्नोऽधोऽधर—प्रश्नापनासुचट्टसिपवचनसारोद्धारहृदिमश्वमरत्यादौ सामान्यतः समुद्वातत्वरूपं
प्रोक्तमस्ति, न तु कश्चिद्विशेषेण, गुणस्थानकक्रमारोहसूत्रे तु य पप्पासाधिकायुक् इत्यादि विशेषोऽपि हृदयते, अत्र मतमेवस्सन्माव्यते, तत्र तु
केवल्लिनो विद्यन्ति, दीपाल्लिकामय तु गुणस्थानक्रमारोहवृत्तिकारेण तद्गुणयाया स्वीकृतसमर्पनाय सामान्येन दर्शितत्वात्तदनुयाय्येव, परस्परं
तदुपपत्तिश्च ‘छम्मासाज्जसेसे’ इत्यत्र प्राकृतशैल्या पप्पासायुःशब्दात् सप्तम्येकवचनलोपे शिष्यते—विशिष्यतेऽधिक्रियते इति शेष इति शेषशब्दस्या
धिक्रियावकत्वे च किञ्चिदधिके पप्पासायुषीत्यर्थकरणेन ज्ञेया, पप्पासायुःशब्दादधिकशब्दस्य लोपेन वा इति ॥ ३४२ ॥

तथा—नारकजीवेभ्यो निगोदनीवाना दु खमधिक निगोदजीवेभ्यो वा नारकनीवानामिति प्रश्नोऽधोऽधर—निश्चयतो नारकजीवेभ्यो निगोद
नीवानां नन्मरणापेक्षशरीरानन्तनीवावस्थानादिरूपं महद् दुःखं, परं तन्मत्तमूर्च्छितादीनामिव नातिदुःखहं, व्यवहारवस्तु निगोदजीवेभ्यो नारक
नीवाना परमाचार्यैकवृत्तवेदनादिरूपं महद् दुःखमिति वृद्धवाद इति ॥ ३४३ ॥

तथा—पौषधिकस्य भोजनादराणी क सन्तीति मन्त्रोऽग्नोचरं—पौषधिकस्य भोजनादराणी पञ्चाशकचूर्णं धातुमतिरूपमण्डूकचूर्णं
त्यक्तानि सन्तीति ॥ ११८ ॥

तथा—‘पाठसप्तमुद्दिष्टपुष्पिमासिणीमु ण पट्टिपुष्पं पोसहं’ इत्यत्र भीमूकवाङ्महर्षौ उद्दिष्टशब्देन कस्याण्यतिपप्य उक्ता, पौष्पमासी-
शब्देन तु सितश्वनुर्भासकपूष्पमा उक्ता, राजमभीषहर्षौ तु उद्दिष्टशब्देनामावात्स्या पौष्पमासीशब्देन सामान्येन पूष्पिमा उक्तस्तदय कथमप्यभेद-
इति मन्त्रोऽग्नोचरं—सप्तकवाङ्महर्षिराश्वमभीषयष्टाविज्यास्यानं चरितान्वात्पर, न च तत्सापक भाषक वा भवति, भगवतीहविचियोगश्या-
सहस्यादौ तु ऋतुष्वर्थाधिकारे सामान्यतः पूष्पिमाऽमावात्ये उक्ते स्त इत्यत्र भाषकानां तत्र वे ज्ञेये इति ॥ ११९ ॥

तथा—सिद्धाति ‘पट्टिपुष्पं पोसहं पाठेमाणे’ इति पाठ दीक्षया प्रतिपुष्पमहोरात्रमिति व्याख्यात, तत्र केनच्यदेवमप्यपचासराणि
कथं सन्तीति मन्त्रोऽग्नोचरं—उचराऽप्ययनसूत्रपञ्चमाव्ययने ‘अगारिसामादर्थ्याद्’ एतद्राधावृत्यनुसारेण प्रतिपुष्पंरौषधकरण प्रादिक-
ज्ञेयमिति ॥ १२० ॥

तथा—पौषधिक पट्टपट्टिकासितप्रतिमां वासेन पूजयति नञ इति मन्त्रोऽग्नोचरं—पौषधिकं ककरण विना पट्टादिकं न पूजयतीति
ज्ञेयमिति ॥ १२१ ॥

तथा—रुग्भर्गवधृत्तौ ‘वादिस्मरणमपि अतीतसङ्ख्यातमवाङ्मगमत्स्वरूपं मतिज्ञानमेवे’ रसुकमस्ति “पुञ्जमथा सो विच्छिद्, इह दो विवि-
न्ना नकां वा । उचरि तस्स अविमस्यो, सहाव्यो वाइस्मरणस्स” ॥ १ ॥ इति गाथायां तु नवैव भवा जातिस्मरणस्य विषयस्तत्कथामिति मन्त्रो-
१२२

तथा—भरतैरवततीर्षद्वयतिरिक्तानां तीर्षद्वयं क्रीडन् वण्णीविभाग इति प्रश्नोऽभोचरं—एषवण्णान्म्यतरवण्णरूपो वण्णीविभागो ज्ञेयोऽपि पूर्वोक्त एव हेतुरिति ॥ ३५० ॥

तथा—भीवज्रस्वामिना पदविषया सह सुप्तिवेधे नीत, तत्र सह किं चतुर्विध साधुसाधोमात्रसमुदायो वा ! पदविषया च किं स्वरूपेति प्रश्नोऽभोचरं—परिधिपृथक्पूर्वापुक्कवज्रस्यामिसम्बधानुसारेण चतुर्विधसङ्घोऽव्यसीयते, नतु साधुसाध्वीरूप एव, तथा—यथा चक्रवर्ति धर्मरत्नमद्विवक्षितार पदो भवति सा पदविधेति ॥ ३५१ ॥

तथा—देवानां भवचारणीयेनापि षणुषा काद्याचित्कन्मन्नागमन सम्भवति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—सङ्गमकसुरसम्बन्धाद्यनुसारेण देवानां भवचारणीयेनापि षणुषा कद्याचित्कन्मन्नागमन ज्ञायत इति ॥ ३५२ ॥

तथा—षष्ठिचुष्टौ 'सखा कस्मा' इति गाथायुक्तौ एकोनाशीतिमिथ्यात्वस्थानकेषु पदपट्टितमस्थाने 'सर्वभासेषु वा सासुषवासाधीनि' सर्वोत्सुकान्वशीषु उपवासकरणे कथं मिथ्यात्वमिति प्रश्नोऽभोचरं—चतुर्दशपट्टमीज्ञानपञ्चमीषु नियतसपोदिनेषु उपवासमकृत्वा यदि सर्वोत्सुकादशीषु उपवासं करोति तदा मिथ्यात्वस्थान भवतीति ज्ञायते इति ॥ ३५३ ॥

तथा—गच्छान्तरीयसम्पन्नदेशविरत्नुषारविषयेषु सम्पन्नोषाराख्यापकप्रान्तवत् द्वादशव्रतोषाराख्यापकप्रान्तेषु अपि रायामियोगेणानि स्यादिएषाकरोषारणमस्ति तद् यौक्तिकप्रत्यया वा इति प्रश्नोऽभोचरं—आवश्यकनिर्गुवस्तुपासकदशाङ्गणौ श्रावकाणां सम्पन्नोषार एव पदाकपरा उक्ता सन्ति, न तु द्वादशव्रतोषारे, तेन सम्पन्नोषार एव राजानामियोगादिषट्पाकरोषारणं युक्तिकमत्यतिभातीति ॥ ३५४ ॥

तथा—चिरकधीनास्फर्कधीननिगोदमीभाना दुःखं प्रीति किं साम्यं हीनाविक्रम वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—तेषां व्यग्रहारेण समानं दुःखमवसीयते, निश्चयस्तु केषांश्चिन्मय इति ॥ १४४ ॥

तथा—अनादिनिगोदमीषा किमनित्यबहुकर्मवशेन तत्र तिष्ठन्तीति प्रश्नोऽश्रोचर—प्रग्राहपेक्षया अनादिकर्मसम्बन्धेन तत्र तिष्ठन्तीति ॥ १४५ ॥

तथा—केचन निगोदमीषा बहुकर्मभूय व्यवहाराशौ सपायान्ति, तेषां तत्र बहुकर्मभ्रमने किं कारणमिति प्रश्नोऽश्रोचर—तथा-मन्यत्परिपाकादिकं तेषां बहुकर्मभ्रमने कारणमिति ॥ १४६ ॥

तथा—शीतलमप्रभीषे सूर्योपस्य शीघ्रगमनान्मनो वैविन्यादिमानस्यान्तर्भूमिकावर्णानाविकारे पञ्चवर्णैरतनवर्ण्येन पञ्चवर्ण्यो अशोक-कण्ठीरन्मनुमीषाः समानीताः सन्ति, वृत्तौ च प्रतीता इति व्याख्यातं, ते वृत्ताः के, किं च पुन्यदिकं तेषां पञ्चवर्ण्ये भवतीति प्रश्नोऽश्रोचर—अशोकवयो वृत्ता वीषाभिगममष्टत्यादिषु पञ्चवर्ण्ये व्याख्याताः सन्ति, नतु तत्पुण्यादीनि, तेन सापयि तदनुसारेण ज्ञेयानीति ॥ १४७ ॥

तथा—‘सञ्ज्ञाय संदिसावुं उपयि संदिसावुं’ इत्यादिषु सदिसावुंशब्देन किमुच्यते इति प्रश्नोऽश्रोचर—सदिसावु इत्यस्यायमर्थ—सन्वेष्टयामि—स्याव्ययकरणोपविप्रतिष्ठेस्वनयोरादेशं मार्गोपामीति ॥ १४८ ॥

तथा—वर्तमानमवगुर्विशतित्वीर्षकृता ‘पठमाभवामुपुज्य रत्ने’ ति रक्कादिवर्ण्यविभागा किं द्यारीरेषु हृदयमान उत व्यानार्थं कस्यना-माश्रमिति प्रश्नोऽश्रोचर—एतद्वापोऽव्ययविभागास्तीर्षकृता द्यारीरगतौ ज्ञेय इति ॥ १४९ ॥

तथा—अथ तननिष्पन्नरदाक्षविकृतिर्भुजयते तस्या कियत्त्यो विह्वलया लगन्तीति मदनोऽभोचर—एका कटाक्षविकृति-
र्ल्यतीति ॥ ३६० ॥

तथा—देवा मूळशरीरेण नम्रास्तिष्ठन्ति किं वा वक्ष्माणि परिदधतीति मदनोऽभोचरं—मूळशरीरेण वक्ष्मपरिधाननिषेधो
ज्ञातो नास्तीति ॥ ३६१ ॥

तथा—दन्तबाधनं कल्पवर्तं च विधाय क्षामणकप्रातिक्रमणादिकं कर्तुं शुद्ध्यति न वा इति मदनोऽभोचरं—कारणे वेद्यमप्ये क्षामणक-
प्रतिक्रमणादि कर्तुं शुद्ध्यतीति ॥ ३६२ ॥

अथ पण्डितमेवविजयगणिकृतमश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—एकदशीवृद्धौ श्रीहीरविजयसूरीणां निर्वाणमहिमपौषधोपवक्ष्माविकृत्य पूर्वस्यामपरस्या वा किं विवेयमिति मदनोऽभोचर—
औदयिक्येकादश्यां श्रीहीरविजयसूरिनिर्वाणपौषधादि विवेयमिति ॥ ३६३ ॥

तथा—सप्तदशभेदपूमादौ श्रीभिन्नादे चैत्यवन्दन इत्या यदोपविश्यते तदा किमीर्ध्यापयिकीप्रतिक्रमणपूर्वकमेवान्यथा वा इति
मदनोऽभोचर—मुहूर्त्ताष्टवत्सानसम्भावनायामैर्यापयिकी प्रतिक्रम्यतेऽप्यथा तु यथावसरमिति ॥ ३६४ ॥

तथा—केवलस्यापनाचार्यानिकटे प्रतिक्रमणं कुर्वन्त श्रद्धालव क्षामणावसरे क्वति वार क्षामयन्तीति मदनोऽभोचर—केवलस्यापना
चार्याये प्रतिक्रमणे श्रद्धा एक क्षामणां कुर्वन्तीति ॥ ३६५ ॥

तथा—वीरयासने आचार्याभ्यापि किमस्त्याक्य नरक्यामिन सूरय तका सन्निवः । तदसराणि च कुत्र मन्थ इति सव्यासं प्रसाधयामिति प्रह्नोऽश्वोचर—भीवीरयासने एतावत्तत्त्वस्याक्य आचार्या नरक्यामिन इति मन्थे हृष्ट न स्मरति, किञ्च “तीव्रगणगयकावे कर्षे होर्षति गोवमा सूरी । मेति नममाहणे नियमेण होइ पच्छित्त” ॥ १ ॥ इति श्रीगच्छाचारमकीर्णके प्रोक्तमस्तीति ॥ १५५ ॥

तथा—द्रव्यकथायाश्चष्टभेदात्मनि ‘भीषाभीषाना द्रव्यात्मे’ स्यन्नाभीवेष्वात्मत्वाया कथा शुक्ल्या इति प्रह्नोऽश्वोचर—अतवि सप्तत्येन गच्छति तास्तान् पर्यायाक्तिर्यात्मा इति शब्दश्रुत्यधिमाश्रित्य अभीवेच्यपि पुनश्चादिषु उपचाराद् द्रव्यात्मत्वव्यपदेश इति ॥ १५६ ॥

अथ वटपल्लीयपण्डितपद्मविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

यथा—साधाचार्या चत्वारि पञ्च वा योमनानि गन्तुमागन्तुं च कस्यते इत्युक्तमस्ति सद्गमनागमनमाश्रित्य किं वा गमनमाश्रित्यैव वा इति प्रह्नोऽश्वोचर—श्रुर्मासक्यभ्ये गजानौषादिकप्रकरणे चत्वारि पञ्च वा योमनानि गच्छति, तान्येवागच्छति, न तु गजानौषादिकप्रये सम्पूर्णं सति क्षणमात्रमपि सत्र विधति, तथा—गोचर्या तु यत्सक्रोश योमनमस्ति तद्गमनाऽप्यपनाभ्यां ज्ञेयमिति ॥ १५७ ॥

तथा—‘निद्रासमयमासाय, तान्मूर्धं कदनान्तरमेव । माश्रयणुर्हं स्वतो मूर्ध्ने, पत्यङ्गात्ममदा रयमेव ॥ १ ॥’ इत्यत्र को हेतुरिति प्रह्नोऽश्वोचर—ताम्बुलत्यागो मुखदर्शनोऽर्थः १, तिलकत्यागो आयुषो हानि २, स्वगतरागो सर्वभयं ३, प्रमदाऽस्यागो मलहानि ४, इति हेतु वृत्तयः अस्तीति ॥ १५८ ॥

तथा—देवो देवी मूढशरीरेण मुक्ते तत्तरवैक्रियेण वा इति प्रह्नोऽश्वोचर—उभयपथापि योगो भवत्वित्यसराणि भीषगवतीप्रज्ञापना-
नीषाभिगमराजप्रकीर्यमनुसन्धनेषु सन्तीति ॥ १५९ ॥

तथा—सप्तश्रेष्ठमुक्तव्यात् साधुसाध्वीव्यस्य व्यय साधुसाध्वीनां कस्मिन् स्थाने योजयते आद्वैरिति प्रश्नोऽश्रोत्तर—सप्तश्रेष्ठी

मुक्तव्यस्य व्यय साधुसाध्वीश्रेष्ठयोरपचाणवैधानयनमार्गसहायकरणादियु आद्वै कथ्यत इति ॥ १७२ ॥

तथा—‘तदेव काण काणं’ इति ध्वममुत्राख्य न मिरयाद्वैर्मिरयाद्वैत्वयवनव्यवहार कठिनवचनत्वादिति केचनापि प्रतिपादयन्ति इति

प्रश्नोऽश्रोत्तरं—मिरयाद्वैर्मिरयाद्वैरिति कथनं तदकथन च यथासमयं विधेयमिति ॥ १७३ ॥

तथा—देवद्रव्यस्य धृद्विक्रमे आद्वैत्सत्त्वस्य व्याप्तेन भुक्षते न वा इति, तद्वद्वैकाणां दूषण किं वा भूषणमिति प्रश्नोऽश्रोत्तरं—आद्यानां देवद्रव्यस्य व्याप्तेन ग्रहणं न युज्यते, निःशूकताप्रसङ्गात्, नतु बाणिज्यादौ व्यापारणीय स्वल्पस्यापि देवद्रव्यभोगस्य सङ्काशसम्बन्धादिव्यतीयायतौ द्रष्टव्यपाकमनकत्वादादीवत्त्वमिति ॥ १७४ ॥

तथा—उत्सृष्टमापिप्रारब्धाद्योत्तरीस्नात्रादौ स्वप्ननाविकारण विना सम्यग्दर्शां तत्र गमने सम्यक्स्वरूप दूषण किं लगति न वा इति प्रश्नोऽश्रोत्तरं—स्नात्रादौ गमने सम्यक्स्वरूप दूषण ज्ञातं नास्तीति ॥ १७५ ॥

तथा पण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

यथा—शुद्धविद्युपधानवाहकस्य हस्तचतुर्विधाहारोपवासस्य सध्याप्रत्याख्यानवेलाया सध्याप्रत्याख्यान गुरुसमस्त कर्तव्यं न वा इति प्रश्नोऽश्रोत्तरं—प्रात हस्तचतुर्विधाहारोपवासस्य सध्यायामुपधानाक्रियाकरणवेलाया पश्चात्प्रत्याख्यान हस्त विलोक्यते, उपधानमन्तरा तु सध्याया वत्समरण विलोक्यते, पर पुन प्रत्याख्यानकरणादेशेपो ज्ञातो नास्तीति ॥ १७६ ॥

तथा—एषां धावानां मुसवन्निकाग्रहणवर्णा कुप्र सन्तीति प्रश्नोऽभोचर—अहसमप्रणयगो, कस्तनुअविहिधरिअ पुत्तिरयहरणो । परिधिंतिअ अइयोरे, अहकमं गुरुपुरो विअहे ” ॥ १ ॥ इयं गाथा श्रावकप्रसिद्धमणाधिकारे योगशास्त्रतुर्तापप्रफरायुर्त्तो वत्तवे, एवदनुपारेण केकस्सय श्रावत्स्य मुसवन्निकाग्रिग्रहणात्तराणि सेयानि, अनुयोगद्वारसूअवृत्त्यादावपि उपनत्तान्येव तानि सन्तीति ॥ १६६ ॥

तथा—मत्तान्तरीये वेधवरे भिक्षिते प्रणत्ते वा केचनात्तमीयवाचंयमः मत्तवेन वन्दामीति वद इति कथयति, वेधन न कथयन्ति, तत्र या रीति सा प्रसाद्येति प्रश्नोऽभोचर—अप्रत पसान्तरीयेरात्मनां प्रणामकरणे यथावसर विधेयमिति ॥ १६७ ॥

तथा—द्वादशवर्षीयवधने धावाना प्रारम्भवासरे किमावाभाम्भं कायेतिउप चेकाशानक । तथा भोमने चार्द्रयायदिग्रहण कृत्यते नया इति प्रश्नोऽभोचर—धावाना द्वादशवर्षीयवधने यथाशक्ति प्रपो विधेयं, तथाऽऽर्द्रशकमसर्णं तु कारण विना न कृत्यते इति ॥ १६८ ॥

अथ पण्डितश्रुतसागरगणिकृतमश्रास्तदुचराणि च ।

तथा—मूलकप्रशाणामनन्तकापित्थमुत प्रत्येकस्यामिति प्रश्नोऽभोचर—मूलकमप्ये कन्दस्यैवानन्तकापिकृतं, न तु तत्प्रभादीनामिति ॥ १६९ ॥
तथा—उत्सुप्रभाषिणां सम्पगृह्यदित्त्वमुव मिथ्यादृष्टित्वमिति प्रश्नोऽभोचर—उत्सुप्रभाषिणा मिथ्यादृष्टित्वमाश्रित्य विप्रादिवति. क्वापि नास्ति, सूत्रोक्तस्यैकस्याप्यराजनस्वसारस्य मयति नर । मिथ्यादृष्टि रित्यादिवचनादिति ॥ १७० ॥

तथा—वेधभूयङ्कृतमानितद्रव्येण तस्य सावत्सरिकमुद्दिश्य सावत्सरिकादिपौषविकान् अणे सम्पगृह्णां तत्र भोजनमुद्दितमनुद्धित वा इति प्रश्नोऽभोचर—वेधभूयङ्कृतसावत्सरिकक्रमासारकृत्यं किञ्चित्पृथक्कृत्य यदि पौषविकान् ओषयति तदा तत्र गमन सम्पगृह्णामुद्दितमेवास्तीत्यरथा तु नेति, साम्प्रतं प्रवृत्तिपि महानगरादित्वेवमेवास्तीति ॥ १७१ ॥

तथा—‘देशिञ्च इदं पक्षिष्वेति क्वापोत्सर्गनिर्गुक्तिगतवर्तुर्नवतिवगापायो हारिभद्र्यां वृक्षौ व्याख्यातोऽस्ति, तत्रैकस्मिन् प्रति क्रमणे त्रयो गमा प्रक्षिणादिता सन्ति, ते पञ्चस्यपि प्रतिक्रमणेषु यथास्थान यथा समाप्ता गमा भवन्ति तथा वृषकस्या प्रसाधा इति प्रश्नोऽत्रोचर—‘दैवसिक्कादिषु पञ्चसु प्रतिक्रमणेषु प्रारम्भानन्तर यत्प्रथम ‘करोमि भवे ।’ इत्याद्युच्चारणं स प्रथमगमप्रारम्भ, तदनु प्रतिक्रमणसूत्र पठनावसरे यत् ‘करोमि भवे ।’ इत्याद्युच्चारणं स द्वितीयगमप्रारम्भस्तस्योच्चारद्वयार्क प्रथमगमस्य समाप्ति, तथ तृतीयवेलायां यत् ‘करोमि भवे ।’ इत्याद्युच्चारणं स तृतीयगमस्य प्रारम्भस्तस्य पूर्वं तु द्वितीयगमस्य समाप्ति, तृतीयगमसमाप्तिस्तु तत्प्रतिक्रमणसमाप्तिं यावदिति श्रीआचर्यक-वृहस्पत्यनुसारेणावसीयत इति ॥ ३८१ ॥

तथा—अश्रुत्वात्रेयलिनत्वीर्यं भवन्ति तीर्थविच्छेदे वा भवन्ति, यदि तद्विच्छेदे भवन्ति तदा पाप्मिणस्तद्वृक्षौ अतीर्थेऽन्तःकृत्वेनल्लिनो भूत्वा सिद्धयन्ति, भगवत्यां च नक्षमयातके तदाश्रित्य ‘तप्यक्षिप्रसाधगस्त तप्यक्षिप्रसाधिया एवे’ त्यत्र वर्मोपदेशं न दत्ते, एक प्रश्नं ज्ञातमेक च मुक्तत्वेत्यभिप्रायेणाश्रयत्रेयलिनत्वीर्यं एव भवन्ति । अन्यथाश्रुत्वात्रेयल्लिन पञ्चदशभेदभिन्नानां सिद्धानां मध्ये कस्मिन् भेदे समायान्ति, तेनेवद्विषये सर्वे सविस्तर प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोचर—अश्रुत्वात्रेयल्लिन श्रीमगवतीवृक्षवृत्त्यनुसारेण तीर्थं एव भवन्ति, नातीर्थं । पाप्मिणस्तद्वृक्षौ तु अतीर्थसिद्धाधिकार एते उक्ता न सन्तीति, तथा ते तीर्थसिद्धादिमध्ये यथासम्भवमवतरन्तीति ॥ ३८२ ॥

तथा—आचारारम्भलोकासाराध्ययनपञ्चमोद्देशकविमर्शे हृदोपमेनाचार्येण भाव्यमित्यत्र वृक्षौ वर्मोपदेशं प्रत्येकमुदास्त-मयापावाद्यतुर्गमकस्या इत्युक्तप्रकारेण सर्वत्रैव प्रत्येकमुदा वर्मोपदेशं न दत्तयेतत्कर्म सञ्जायतीति, यत —अग्निमण्डकसूत्रे “पतेअनुब्र-साह, नमिमो ने मासिउ सिध पत्ता । पणयाळीस इसिमासियाहं अज्जयणपणराहं ॥ १ ॥” इति गाथाया प्रत्येकमुदानामध्ययनमुक्तामिति किमत्र

श्रीविजयसेनसूरिसत्कपण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—षष्ठ्यदौ प्रत्याख्यानं भक्तद्वयकपनाधिक्यस्य किं प्रयोजनमिति प्रश्नोऽप्रोचर—सामान्यतः सदा द्विष्टारं भोजनं लोकप्रतीतिमित्यु-
पवासद्वयेन भोजनशुद्धयः, भोजनद्वयं च धारणोत्तरधारणयोरेकाग्रानपूर्वकं कार्यते इति ॥ १७७ ॥

तथा—गीरात् किमन्तो दुर्भिक्षा अभवन् ! यतः केऽप्येवं कथयन्ति यदुर्भिक्षद्वयमभवत्, परिशिष्टपुनर्वादीं च मह्यं सन्तीति प्रश्नोऽप्रोचर—
धीरात् भर्त्सन् दुष्कलमभूयासो नभूयुः, परं सासाधुं द्वावशाब्ददुष्कालत्रयं शास्त्रे प्रोक्तं दृश्यते, तत्र परिशिष्टपुनर्वाणि द्वयं, नन्दीदृष्टौ चैक इति ।
ये तु दुष्कालद्वयमेव कथयन्ति तत्कस्मिन् शास्त्रे वर्तते तन्नाम सापत्नीयं, पञ्चादुत्तराधिक्ये ज्ञास्यत इति ॥ १७८ ॥

तथा—सार्द्धशिकोद्वं पुत्रपौत्रा कृष्णस्य, भरतस्य तु सपाद्या कोटिः, तत्र काष्ठस्तु पतनशोखोऽस्ति, तत्कथमाधिक्यं सज्जायदीति प्रश्नो
ऽप्रोचर—द्वाराद्यानार्था सार्द्धशिकोद्वं पुत्रपौत्रा प्रोक्त्यासन्ति, ते चानेकेषां यदुवशीयानां पुत्रा न त्वेकस्यैव कृष्णस्य, भरतस्य तु सपादकोटि
पुत्रा इति न क्वाऽप्यष्टमान्तोसि ॥ १७९ ॥

अथ पण्डितदयाविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—दर्शनसम्पत्कस्यो क प्रतिविशेषः ? येन द्वयोरप्यस्तीचारा, परमार्थतः परस्परं केचन सहशा एव दृश्यन्ते, तेन तयोर्बन्धकस्या भेद
प्रसाध इति प्रश्नोऽप्रोचर—दर्शनसम्पत्कस्योर्बन्धुगत्याऽभेदेऽपि कथमस्ति—शङ्कित्वापभावा एव सम्पत्कस्यातिचारः उच्यते, शङ्कादिसम्भावस्तु दर्शना-
तिचार इति व्यक्तं प्रवचनसारोद्धारश्चौ षष्ठे द्वारे ॥ १८० ॥

सया—तीर्थहर्षयमाने दाने वरषोषणया सत्यां भावको योषिष तद्दानं गृहीतो नवा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—तीर्थहर्षानसमये द्वावा धर्मकयादिषु सनायानापयिककाटिकदादीना यावकाना महणाधिकारो हृदयते, न तु व्यवहारिणा, तेन भावकोऽपि कश्चिदादि यावकमप्य गृह्णाति तदा गृह्णातु, योषिषस्तु प्रायस्तत्राधिकारो न हृदयते इति ॥ ३८९ ॥

सया—बलदेव १ कर्ष २ दीपायन ३ शाला ४ स्या आगमिव्यच्चतुर्विंशती तीर्थहृतो मधिव्यन्ति, ते किं नवमराम १ कौतेय २ द्वारकदाहक ३ धीवीरप्रथमभावका एव अपवा किमन्ये वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—शाल धीवीरप्रथमभावकादन्यस्तीर्थहृत् श्रीस्थानाङ्गहृत्चो उक्तोऽस्ति, द्वैपायनो द्वारिकादाहकोऽप्यो वा इति निर्णय केचलिनाम्, कृष्णभ्राता बलदेव भावव्यकतिर्धुक्त्वादावागमिव्यच्चतुर्विंशतिकायां कृष्णस्तीर्थे सेत्स्यञ्जुकोऽस्ति, तेन बलदेव कश्चिन्नागान्तरेणावगन्तव्य, कर्षस्याने तु शाले कृष्ण प्रोक्तोऽस्ति, सोऽपि नामान्तरेण बोध्योऽत एव शास्त्रान्तरे सह किंवाद् सन्भाव्य मवचनसारोद्गारहृत्चिक्कारेणापि द्विधा एव भावितीर्थहृत्जीवा व्यक्तया विवृता सन्ति, न दोषा इति ॥ ३९० ॥

अथ पण्डितचन्द्रविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

यया—तीर्थहृत्स्य सामान्यकेचलिनो वा धीर्यान्तराय सहगेव क्षयकृत तत्कथ सामर्थ्ये न्यूनाधिक्य दृश्यत इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—तीर्थहृत्केचलिना सामान्यकेचलिना वा धीर्यान्तरायकर्मस्यप्रानितस्यात्मवीर्यस्य समानत्वेऽपि नामकर्ममेवद्वाराशरीरलक्षणब्राह्मोपकरणमेवाहले भेद, अत एव सामान्यकेचलिशरीरमप्यस्तीर्थहृत्शरीरमनन्तबलवत्, नीर्ण्यतुलाहृष्टान्तोऽत्र भावनीय इति ॥ ३९१ ॥

सया—श्रीप्रातासुप्रथममाध्ययने मेवकुमारमातुरकालमेवदोहृद समुत्पन्न इत्युक्तं तत्कथ वटते, तदा वर्षकालस्य विद्यमानत्वादिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—द्वातासुप्रोक्तपञ्चवर्णाधुनेतमेवस्य देवप्रभावसाध्यस्य वर्षास्त्रपि अकाल एवेति धारिण्या अकालमेवदोहृदात्पत्तिरुक्तेति ॥ ३९२ ॥

तत्त्वमिति प्रश्नोऽत्रोचर—आचाराङ्गद्वयमुत्सारेण प्रत्येकमुक्त्वा समाप्रबन्धेन धर्मोपदेशेन दृढवर्तित्यवर्त्तीयते, ऋषिप्रणदले तु तेषामव्ययन-

प्रणयनरूपवर्मोपदेश इति न किमप्यनुपपन्न इति ॥ १८१ ॥ आत्मीयधात्वानां कस्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—धामस्य

तथा—स्वप्नस्थि परार्थधैर्वा भादौ कृतस्याध्यायो मण्डल्यां क्रियान्त

कृतस्याध्यायो यतीनां धात्वानां च क्रियामस्ये न शुद्धयतीति ॥ १८४ ॥ क्रियान्त मण्डल्यां कस्यमान कस्यते न वा इति

तथा—परगृहीयवेषधारिकृतसाम्प्रतीनस्तुतिस्तोत्रस्याध्यायादि स्वगृहीयवचंयमानां क्रियान्त मण्डल्यां कस्यमान कस्यते न वा इति

प्रश्नोऽत्रोचर—आधुनिकारपसीयद्व्यस्तुतिस्तोत्रस्याध्यायादि क्रियान्त कस्यमानं न शुद्धयतीति ॥ १८५ ॥

तथा—यत्तु-शरणप्रकर्षार्थकस्य गुणनं प्रतिना धात्वानां च कालत्रेलाया अस्याध्यायदिने च शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—यत्तु-

शरणप्रकर्षार्थकस्य गुणन कालत्रेलायामपि कस्यते, अस्याध्यायदिनपि कस्यते इति ॥ १८६ ॥

तथा—अवधिनानिनो मन-पर्यवसाननिष्ठो वा क्रियतो मवात् कुर्वन्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—“आर्मणिनेहि यनानिस्त ण भवे । अतर

कस्यथो केवधिरं होइ , गोयमा । नहक्केण अतोमुहुत्तं उक्कोसेण अणत्तं कसल मान अमहुगोणलयरिअट्टं च देसुणं । मुअनणिओदिनाणि

मणपज्जवनाणीणं-एउ च, केवलनागिस्त नत्थि अंतर ” इत्यदिभगवदीमृगाष्टमसुवकटिर्वायोद्वयोरे, एतदसराजुत्सारेण अवधिनानिनो मन-

पर्यवसानिनो वा अनन्तमवान् कुर्वन्तीति ज्ञायत इति ॥ १८७ ॥

अथ पण्डितश्रीगुणविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—अमस्य पादपोषगमनाक्यमनशान करोति नञा इति प्रश्नोऽत्रोचर—अम-यो यथा द्रव्यतो नञमप्रैषयकप्रयुर्बन्धयोन्म सभ्यक-

सामावाटीक-चारित्र्य पाठयति तथा पादपोषगमनानशानमपि करोतीति तस्याऽसम्भयो नास्तीति ॥ १८८ ॥

तथा—आषाढिकप्रतिष्ठिता प्रतिमा पूज्या न वा इति प्रश्नोऽप्योत्तर—आषाढिकप्रतिष्ठिता अपि प्रतिमा द्वादशानक्षत्रपट्टमनुसारेण गुरुव
नात्पूज्या एव 'तन्मा सन्धानुज्ञा सञ्चनितेहो च पक्वणे नस्थि' इत्याद्याकिंश्रानुस्मरणियेति ॥ १९८ ॥

तथा—वत्सारो षोकाश्लाभतुल्यां निष्कयानां मध्ये कस्मिन्निकायमव्य इति प्रश्नोऽप्योत्तर—वैमानिकमवनयतिक्रमे निष्कयद्वये

षोकाश्लाभतुल्याव सङ्गृहणीवत्प्यादायुकोऽस्तीति ॥ १९९ ॥

तथा—श्रुतदेवीममन्देवीनां कायोत्सर्गा कुत्र प्रोक्तासन्तीति प्रश्नोऽप्योत्तर—श्रुतदेवताभवनदेवतानां कायोत्सर्गा आवश्यकचूर्णिण

पञ्चवस्तुवद्वत्प्यादिष्मन्केप्यागमप्रकरणेषूक्तासन्तीति ॥ २०० ॥

तथा—श्राद्धानां पूजावसरेऽष्टपुटमुखकोशमन्त्र प्रोक्तोऽस्ति स कया रीत्या वध्यते, वक्ष्यते यदा भवति पूजकस्य दारिरे तदोत्तरीया
बलवशेन मुखकोशमन्त्र कर्तुं न शक्यते, यदि तृतीयं वक्ष मुखकोशमन्त्राधानमिति भवति तदा युक्तमुत्तरीयाबलवशेन वा वध्यते इति
प्रश्नोऽप्योत्तर—पूजावसरे श्राद्धेऽष्टपुटमुखकोशमन्त्र उत्तरीयाबलवशेन कर्तव्यो न तु तृतीयवशेन, यत श्राद्धविधौ देवपूजावसरे श्राद्धानां
परिधानोत्तरीयव्यवस्था वक्ष्यते श्राद्धानां च कञ्चुकसाहित तन्मयमेवोक्तमस्ति, नन्वाधिक, तयोत्तरीयमपि तत्कारणयोग्यमेव विधेय, तेन न
किमप्यशक्यमिति ॥ २०१ ॥

अथ पण्डितश्रीसत्यसौभाग्यगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

यथा—उत्कृष्टवैष्णवमन्त्रविधायुत्तरोत्तर स्तुतयो वर्णवृद्धा विधीयन्ते न त्वरया इति रूढि सत्याऽसत्या वेति, प्रश्नोऽप्योत्तर—उत्कृष्ट-
वैष्णवमन्त्रविधायुत्तरोत्तर स्तुतय प्रायो वर्णवृद्धा एव विधेया इति परम्परा वर्तते, तेन रूढि सत्येवावसीयते । परम्परामूलं तु 'नमोऽस्तु वर्द्धमानाय'

तथा—हेनचित् आदेन योमनशतादुपरि गमनप्रयास्यानं कृतं, तस्य धर्म्मार्थमाधिकं गन्तुं कल्पते नवा १, यदि गच्छति तदा केन विविनेति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—प्रत्यास्थानकरणसमये धिवेको विद्वोक्यते, तेन प्रायो मुख्यभृत्या प्रत्यास्थान सांसारिकरन्मरप भवति, न तु धर्म्म-
कृत्यस्य, यद्विष सामान्यत कृतं तदा नियमितक्षेत्रेपरि मतनया गच्छति, तत्र च गत सांसारिककृत्य न करोतीति ॥ १९३ ॥

तथा—पौषधकारिण आद्या क्रियती मुञ्च यावद्यान्तीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—पौषधकारिण आद्या ईर्यासमित्यादिना धर्म्मार्थं यथेष्टं भजन्ति,
न चात्र भूयमानियम इति ॥ १९४ ॥

अथ पण्डितअमरचन्द्रगणिकृतप्रश्नोत्तराणि ।

यथा—अन्धनवत्यातिमाना कस्तूरीक्षेपः क्रियते नवा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—मिनप्रतिमाना कस्तूरीक्षेपो न क्रियत इत्यभयाणि न सन्ति,
प्रत्युष्ट सामान्यतस्तत्करणासराणि आद्याविषयादौ सन्ति, यस्तर्कदर्शनमव्यगता तु कस्तूरी साम्प्रतमपि भिन्नान्ने व्यापार्यमाणा दृश्यत इति ॥ १९५ ॥

तथा—सन्ध्याप्रतिक्रमणवत्प्रतःप्रतिक्रमणे आद्याना प्रतिक्रमणसूत्रावशेषो न दीयते तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—प्रातः प्रतिक्रमण
वातसरोण न कर्तव्यमिति अगमिथीति, अद्यानामवशेषा दानेतुते प्रतिक्रमणसूत्रावगण्य । वातसरोण कथयन्तीति तद्विद्वेष स्यादिति प्रातः
प्रतिक्रमणावशेषो न दीयतेति ॥ १९६ ॥

तथा—आद्यानां गोश्रवेदीपूजने भिद्यतात्वं वगति नवा इति, प्रश्नोऽञ्चोत्तर—यस्य तथाविधं वैर्यं भवति तेन गोश्रवेदी न पूजनीया एव,
इमारपात्रेभ्यः, तद्वभावे तु कर्त्ताचित्तत्पुननेऽप्युच्चारितसम्यक्त्वमज्ञो न भवति, यतो देवताभिपोगेनेति सम्यक्त्वोच्चारं विधेयकाऽप्यस्तीति ॥ १९७ ॥

यथा—चतुश्शरणाख्यापनमुपासकानां कर्म कार्यते, यतीनां योग विना तदनध्याय आद्यानां तु तमन्तरेणैव पाठ, सत्र किं शास्त्र बर्णय किं वा गच्छसामाधारीति प्रश्नोऽत्रोचर—चतुश्शरणादीनि चत्वारि प्रकीर्णकानि आवश्यकवत्प्रतिक्रमणकियाधिषु बहुपयोगिरातुपधानयोगोद्धन अन्तरेणापि परम्परयाऽधीयमानानि सन्ति सैव तत्र प्रमाणमिति ॥ ४०७ ॥

यथा—मूर्तिः कर्मभिरमूर्तस्य बीजस्य ब्रह्म्य पिण्डन्यायेन कर्म सन्बन्ध इति प्रश्नोऽत्रोचरम्—अस्त्यपिभि सह रूपाणां सयोगस्तम्बवत्येव, यथाऽऽम्नदेन सह परमाणूनां पक्षिणां वा, यद्भ्य पिण्डन्यायेन तु सम्बन्धविशेषो व्यवस्थाप्यते, न तु रूपिद्वयनियत सम्बन्ध इति न किञ्चिदनुपपन्नम् ॥ ४०८ ॥

यथा—मत्स्यकच्छपवृषमहिषशुकसारसादिमल्लवरास्यलवरासरतिरभ्यामायुषो गठमंस्थितेभ्य कियती परिमितिरिति प्रश्नोऽत्रोचरम्—नल्लवरास्यलवरासरतिरभ्यामायुर्मान 'गठममुभनल्लवरोभयेत्यादि' सङ्ख्याणीगाथातो "मणुआकसम गयार्ह, हयाह चउरसऽजाउ भटुसा । गोमहि सुट्सरार्ह, पणससाणाह दसमसा ॥ १ ॥" इति वीरजयसेहरपयेति श्रेयविचारगाथातभ्यावसेयं, तेषां गठमंस्थितिमान तु नवन्त्यतोऽन्तर्मुहूर्तमुत्कर्षतभ्यादौ वर्षाणीति भगवत्पादौ प्रतिपादितमस्तीति ॥ ४०९ ॥

यथा—चतुर्दशनियमेषु द्विधादीनि सचित्तादीनि प्रात प्रत्याक्षयने क्रियमाणे मुक्तस्थानि रस्तितानि, तानि स्वहृन्त्येव सर्वार्थेषुपि पूर्णभूतानि, अथ राज्ञो तेषां कार्ये समुत्पत्ते पूर्वप्रमाणीकृतादध्यपराध्यादातुं कल्पन्ते न वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—आद्याना चतुर्दशनियमेषु द्विधादीनि सचित्तानि प्रात प्रत्याख्यानसमयेऽष्टौरात्रावपि मुक्तस्थानि रस्तितानि भवन्ति तत्रा तावता दिवापरिभोगे रात्रावधिकानि न कल्पन्ते, यदि च सन्ध्याऽवध्येव स वन्ति मुक्तस्थानि रस्तितानि तत्रा रात्रावधिकान्यपि कल्पन्ते इति ॥ ४१० ॥

इत्यस्याधिकारे ' ताभ्यो अ पुरैश्चो एगसिक्केगादिबुद्धिभाष्यो पयश्चत्सरादीहिं वा सरेण वा बहुतेण विधि ' भाणिऊण ' मित्य धावदपकचूर्ण्य
 सत्त्वर्धनमिति सम्भव्यव इति ॥ ४०९ ॥

यथा—भुवनसुरीस्मृतिक्रयोत्सर्गार्धेन पाक्षिकप्रतिक्रमणे ' ज्ञानादिगुणयुत्वाना ' इति स्तुति आधिक्यमिदं पठ्यते न वा इति, प्रश्नोऽन्वो-
 चरं—पाक्षिकप्रतिक्रमणे ' ज्ञानादिगुणयुत्वाना ' इति स्तुतिः आधिक्यमिदं च कथ्यमानाऽस्तीति ॥ ४०९ ॥

अथ पण्डितजीवविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

यथा—अत्यह प्रसहत्वनविहारे पञ्चशतीर्वासकप्रियाणा भोग कथितोऽस्ति सखाणकं किंनारक कथ्यते इति भवनोऽन्वोचर—वासिष्ठेन राज्ञा
 पातितं वीसकप्रियनामक तत्सखीन कश्चिद्व्याणकविशेष सम्भाव्यते, तद्वदुना प्रसिद्ध नास्ति, पर पद्मिनीशम्भूटकदम्बीसखीप्रियनामक अष्टशतविंश
 विसहस्रविंशतिशतप्रमाणं कश्चित्तमस्तीति ॥ ४०८ ॥

यथा—आक्षिप्त भिनामये गृहदेवावसरे च प्रतिमाया प्रसादनं करोति न वा इति, तथा यौवनावस्थायां देवपूजां करोति न वा इति,
 भवनोऽन्वोचरं—देवगृहे देवावसरे च आक्षिप्त प्रतिमाया प्रसादनं करोति, तथा यौवनावस्थायां पूजामपि करोतीति, यथा ब्राह्मणवर्त्मकभार्या
 द्रौपद्य यौवनावस्थायां स्नपनपूर्वकं पूजां कुरुतेति बोध्यम् ॥ ४०९ ॥

अथ पण्डितजससागरकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—वीर्यकृत्समवसरणे बन्दी राक्षोऽराक्षो वा ! गच्छे चापकाया वधे प्ररूपण, मज्जयगिरिभिरेविवाहपञ्चमो नु वरि सिद्ध
 कश्चितोऽस्तीति भवनोऽन्वोचरं—वीर्यकृत्समवसरणे वरि राक्षोऽन्वसीयते इति ॥ ४०९ ॥

तथा—केनापि स्वगृहं निगृहे भुक्तं, तत्र श्वस्र कोऽपि मादकं दत्त्वा तिष्ठति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—यद्यपि साधिकमादकप्रदान-
पूर्वकमवस्थाने दोषो न ल्याति, तथापि तथाधिककरणमन्तरेव युक्तिसमञ्ज प्रतिमाति, देवद्वल्यभोगाद्यौ निश्शुक्लप्रसम्नायिति ॥ ४१६ ॥

तथा—क्षेड्युपधानचतुष्कमुद्राक्ष माक्षं परिवधाति तस्य समुद्देशानुसारावस्थापामवशिष्टोपधानयोर्नाम गृह्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—
पणामप्युपधानानां समुद्देशानुसारायर्नाम गृह्यते, द्वयोर्द्वेशस्य च पुरतोऽपि भवने न दोष इति हृद्दसम्प्रदायः ॥ ४१७ ॥

तथा—मुपेणसेनापतिस्त्रिभिश्चागुहाया क्माटोद्घादनसमये कियद्भूमिं पश्चादपसरतीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—क्पाटपूर्णां ह्रस्वा प्रहारवानार्थं
सत्याष्टपदानि पश्चादपसरतीति, क्पाटोद्घादनसमये ह्वाद्ययोगनावाधि सेनानीरन्ततुरगापसरणप्रादस्तु अनागमिकं, आवश्यकटिप्यनके तथा
मणनादिति ॥ ४१८ ॥

तथा—सर्वेष्वभकर्तृनां सर्वैरत्नानि प्रमाणवस्तुस्थानि न्यूनाधिकानि वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—सर्वेष्वभकर्तृनां काकिप्यादिरत्नानि
किपन्ति केषाच्चिन्मते प्रमाणाहुत्त्वमाननिष्पन्नानि, किपन्ति तु सरस्वतीनपुत्रादिमानोचितमानानि, केषाच्चिन्मते तु सर्वार्थपि तरकाशोधि-
तमानानीति ॥ ४१९ ॥

तथा—साधस्तनिकर्तृनां प्रतिक्रमणकरणोदीरणा क्रियते शिवारं सामाधिकारिदण्डकं बोधायते तद्युक्तमप्युक्तं वा इति प्रश्नो-
ऽत्रोत्तर—साधस्तनिकर्तृनां प्रतिक्रमणकरणोदीरणाकरण न युक्त, यदि च ते स्वयं प्रतिक्रमणं कुर्वन्ति पौषवादिदण्डकं शिवारमुच्चरन्ति तदा
द्रव्यसेवकालभावनुसारेणानुसूक्ष्मदिगुणसम्भव स्यात्तदोषायते, यस्माच्छेदोऽप्येव दृश्यते 'तन्मा सवशापुष्पा सज्जनिसेहो अ पवयणे नत्सि'
इति ॥ ४२० ॥

तथा—मनुमीवकशब्देन किमुच्यते 'चिह्नुरिओ' इति वृत्तस्य पुष्पाप्यन्यद्देहि मदनोऽभोचरं—मनुमीवकशब्देन मनुमीवकपुत्रं शारदे प्रोक्तमस्ति, अनेकमन्त्रे तु 'मकोरिओ' वृत्त इति कथितमस्तीति ॥ ४११ ॥

तथा—मण्डलशायार्थं शिष्यस्य स्कन्धे तथाविधं चिह्ना इति सत्यमसत्यं वा इति मदनोऽभोचरं—भीतचराप्यपनहचिप्रपुत्र बहुमन्त्रानुसारेण मण्डलशायार्थेण शिष्यस्य कथितं तन्मन्त्रो गमनं कुरु, पश्चात्तोऽप्यतश्चिह्नित, षण्ढलशायार्थास्तु दृष्टव्यमिति, कस्मिंश्चिदन्त्ये कथितमस्ति यच्छिष्यस्य स्कन्धे भुजां वत्त्या चिह्ना इति ॥ ४१२ ॥

तथा—मदरीमन्मन्त्रोत्तरसङ्ख्याता नीमा एको वा इति मदनोऽभोचरं—मन्त्रापनार्था प्रथमपदे मुच्यधिकारे आजहिचदरयोर्मूलवन्दनस्य स्पर्शालाप्रशक्त्यु प्रत्येकमसङ्ख्येयनीमात्मकत्वा प्रोक्तमस्ति, तदनुसारेण मदरीमन्मन्त्रोरपि पदस्यपि स्थानेषु असङ्ख्याता नीमास्तन्मात्रवन्तं, न तु न्यूनाधिकनीमन्तेति ॥ ४१३ ॥

तथा—'एकममममहणेणं सयमहससपुहसाहं' इत्यत्र एयक्तव्यशब्देन क्व सङ्ख्याता इति मन्नोऽभोचरं—एकस्मिन् भवे 'सयमहससपुहस' इत्यत्र एयक्तव्यशब्दो बहुत्वशायाम्ने, नो वेदीकायामेकसंयोगोऽपि दातव्यस्तद्वयक्तव्यत्वविनिर्णयति च मत्स्यादीनां मनुष्याणां चोत्पत्तिं प्रतीयादित्वा यथा मने क्व शायार्थः तेन विवक्षितमुहसाहसा इत्यन्त्रेवात्र एयक्तव्यशब्दस्य बहुत्वार्थवत्त्वमेवेत्यवसेयम् ॥ ४१४ ॥

अथ पाण्डितद्वर्षचन्द्रगणिकृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

यथा—श्रीनिनेन्द्रान्ना निनेन्द्रप्रसन्नानन्तरमपत्यं प्रसूते न वा इति मदनोऽभोचरं—एकान्तो दातो जातिव, नोदेनाजादीनां रक्षणेभ्योदे-
र्भुमदातवया प्रतीतत्वादिति ॥ ४१५ ॥

तथा देशावकाशिकेन सह सामायिकमुच्यते न वा ? इति, प्रश्नोऽभोचरं—देशावकाशिकोच्चरणमिति, देशावकाशिसिद्ध उच्यतेपरिभोगं पञ्चकसामिभिः
इत्यादिको हस्यते, पर पारणविधिर्वातो नास्ति, तथा देशावकाशिकमव्ये सामायिकस्य ग्रहण पारण च शुद्धयति, तेन सह सामायिकग्रहण-
मपि शुद्धयतीति ॥ ४२६ ॥

तथा—उपधाने पाष्ठीपरावर्त्तन शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—सपाषिषकारणे तत्प्रत्याख्यानं शुद्धयतीति ॥ ४२७ ॥

अथ पण्डितधर्मविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

तथा—आराधना श्रीराणपुरप्रतिष्ठाह्वयश्रीसोमसुन्दरसूरिकृता किंवा श्रीसोमप्रमसूरिकृता इति, प्रश्नोऽभोचरं—आराधनासूत्र सप्तम-
त्वारिंशत्तमपट्टे श्रीसोमप्रमसूरिकृतामिति ॥ ४२८ ॥

तथा—देवप्रणते पृथ्वं वप्यं वाद्ययन्त्रि पञ्चाङ्गा इति प्रश्नोऽभोचरं—अन्यद्रव्यपूजाकरणानन्तरं नादपूजारूपा वप्या वाद्यत इति
पूजाकारकशृङ्गाद्वपरम्परा वस्यते, तेन पूजाकरणे पुण्यादिरूपद्रव्यपूजाकरणानन्तरं वप्या वाद्यते, चैत्यवन्दनमाश्रयकारणे तु वस्त्रादिमोचनरूपद्रव्य-
पूजाकरणानन्तरं वप्या वाद्यत इति ज्ञायते, अन्यथा वप्यवादनं तु हर्षप्रकर्षसूचकलोकप्रवाहपतिव, न तु परम्परानुसारीति ॥ ४२९ ॥

अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—तद्व्यादिवमुत्तममन्त्रेन ईर्योपधिकी समायाति कन्दनकमानावसरे तु कर्म नायाति इति प्रश्नोऽभोचरं—कन्दनकमानावसरे विधि-
सत्त्वापनार्थमुद्वादिमुत्तमस्यापि वस्यत प्रमाद्याभाष्यैर्योपधिकी समायातीति व्येयम् ॥ ४३० ॥

तथा—साद्या मण्डल्यां प्रतिक्रमणं कुर्वन्ति तत्प्रथित प्रतिक्रमणस्य ध्यानायं स्वप्नादिकं यतीनां च शुद्ध्यति नवाः । तथा औष-
 द्वादिप्रत्ययान्ते ये क्लेशेष्टकमानीयं विवन्ति तेषामुपवन्नादिकं कथ्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—द्रव्यशेषकथमावातुसारेण प्रश्नोत्तरमनु-
 सन्नेषा इति ॥ ४२१ ॥

तथा—आमुकपानीयस्य संस्कारकः क्लेशकमानीये मुख्यते किंवा पृथक् रस्यते इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—आमुकपानीयस्य सत्कारक एवमन्तेन
 सञ्चितपानीये न सिध्यते इत्यसराणि शाले न ज्ञातानि, यतो यथा यतना भवति तथा कर्तव्य, परं यथा तथा सत्कारको न सिध्यति इति ॥ ४२२ ॥

तथा—साधु सावत्सरिकसामगार्यं नदीमुत्तीर्य याति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—नदीमुत्तीर्य यतीना सामगार्यं गमनमवृत्तिर्ज्ञाता
 नास्तीति ॥ ४२३ ॥

तथा—देवलोके राजप्रभतीयमन्त्रे वनस्पदवृक्षफलपुष्पादिक कथितमस्ति तत्पृथगीपरिणामरूपं वा , तथा पुष्करादी-
 प्रमुखवापीषु मत्स्या कथितास्ते जीवपरिणामरूपा कर्माकारमात्रं वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—देवलोकेषु वनस्पदवृक्षफलपुष्पादिक कथितमस्ति तद्वन-
 सतिरूपं पृथगीपरिणामरूपं वाऽस्ति, यद्यपि तत्र पृथगी रत्नरूपाऽस्ति तथाऽपीदृशी मृदुरूपास्ति यथा वनस्पतीनामुद्भवने वात्यावावा न भाव्यते,
 तथा पुष्करादीप्रभृतिषु ये मत्स्यादय कथितास्तेऽपि पृथगीपरिणामरूपा आकारमात्रास्सम्भाव्यन्ते, यतो देवलोकावापीषु मत्स्यादिनक्षत्रभूमिनि-
 गाधा दृश्यन्ते इति ॥ ४२४ ॥

तथा—उपमान्तपसि पूर्णं भस्ते दोषप्रवेदनेषु दिनशुद्धिर्भवति नवा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तर—उपमान्तोऽत्रोत्तर—दिनशुद्धिर्भवति ॥ ४२५ ॥
 तथा—सम्पूर्णविक्षेपे देशावकाशिकं भित्तसे तत्रोत्तरावपाणविविधैर्भित्तनीय, तथा तत्र सामासिकं पृथिवं चारितं च शुद्धमस्ति न वा ?

यथा—आराधिकेनैवेषादिशैकनविषय कस्मिन् पुरातनमन्ये सन्तीति प्रश्नोऽश्रोचरं—प्रवचनसारोद्धारवृत्तिभाद्विधिप्रपञ्चग्रन्थेषु
प्रमाणसरे आराधिकेत्तारनैषष्टौ कनादिविषय प्रतिपादितासन्तीति ॥ ४६७ ॥

तथा—समप्रसरणस्मस्य तीर्थङ्करस्य श्राद्धा यतयश्च कथं कथ्यन्ते इति प्रश्नोऽश्रोचरं—समप्रसरणस्मस्य तीर्थङ्कर श्राद्धा यतयश्च वन्दित्वा
यथास्थाने निषिद्धन्तीति शक्तिप्रद्वर्णं, परं तद्वन्तरीति क्वापि खलिता नास्ति, तस्माद्यदुनिक्रमन्तरीतिरेव सम्भाव्यत इति ॥ ४६८ ॥

तथा—दिगन्तरादिप्रासादे आत्मीयाधार्यप्रतिष्ठितप्रतिमाऽस्ति सा वन्यते न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—स एकान्ते कथ्यते, परं
तत्समुदायमन्ये कथ्यते कुर्वतस्तन्मत्तस्थिरीकरणं यथा न भवति तथा करोति द्रव्यशेषकप्रत्यधिक विचार्य इति ॥ ४६९ ॥

तथा—अष्टविंशतिदिनोपधाने पञ्चविंशतिदिनोपधाने च मुख्यविधिना उद्घातमाने क्वति दिनानि भवन्ति, तथा सदुपधानद्रव्यात्कतिदिनेषु
न्यूनपूजार्थे इति प्रश्नोऽश्रोचरं—मुख्यविधिना तद्वद्वये उद्घातमाने दिनन्यूनधिक्य ज्ञात नास्ति, तथा तदुपधाने न्यूनदिनेषु महत्कारणे सम्पूर्णं
व्यसि क्वाते उत्तारयन्तो दृश्यन्ते, परं दिनसङ्ख्या ज्ञाता नास्तीति ॥ ४७० ॥

तथा—तीर्थे यज्जालिकेरादिद्रव्य मानित तदेव मुख्यतेऽप्यद्वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—शङ्खधरादिवीर्थे मुख्यविधिना यदेव मानितममृतं तदेव
मुख्यते, कारणे तु यथा देयं न भवति तथा कर्तव्यमिति ॥ ४७१ ॥

तथा—‘नीकतसाविषट्मिमाद्, सासणं विकरिज्जण मत्तीद्’ इत्यन्वार्थायां शासनशब्देन प्रामोऽपवाऽप्योऽर्थ, तथाऽयमर्थं केषु मौखेषु ग्रन्थेषु
वाऽस्तीति सम्यक् प्रसाध इति प्रश्नोऽश्रोचरं—अनेकार्थसूत्रवृत्तौ शासनशब्दस्यार्थपञ्चकं व्याख्यातं, सर्वत्रैकोऽर्थो रानदेयमूलिखणो प्रामस्यापि

तथा—उपाश्रये सांनस्यारिकादिप्रतिक्रमणाश्रये यद् द्रुणतैवादि मान्यते तदेवद्रव्ये साधारणद्रव्ये वा समायाति इति, प्रभोऽञ्जोच्चरं—
संप्रपत्तिर्षं देवद्रव्यो साधारणद्रव्ये वा तत्समायातीत्यवश्यम् ॥ ४३१ ॥

तथा—गौणवपञ्च्ये यावत्तदेवार्जनं दातुं कस्यते न वा इति प्रभोऽञ्जोच्चरं—मुख्यवृत्त्या दीपवपञ्च्ये यावत्तदेवार्जनं दातुं न कस्यते, कस्मिंश्चि
त्कारणवशितये तथा मितयासनोवादि साक्षा कस्यापिचरि दद्याति तदा निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ४३२ ॥

तथा—चतुर्मासकानन्तरं मासद्वयं यावद्दद्यादिकं विहर्तुं न कस्यते तद्वत्तराणि कुत्र सन्तीति प्रभोऽञ्जोच्चरं—पर्याप्तते यत्र सेत्रं
चतुर्मासकं स्थितं तत्पूर्वमपि तत्रान्यथापि च संविमर्शमेव सक्रोदायोभनप्रमाणे कारणं विना मासद्वयान्तर्वर्त्यादिप्रहर्णं न कस्यते, एतदपि दित्तराते।
निराशीरद्वयमोक्षेयकृत्तलो निर्णयं, एतत्साराणुसारेण सप्तर्ष्यां चतुर्मासकान्ते मासद्वयं यावद्दद्यादि विहर्तुं न कस्यते ॥ ४३३ ॥

तथा—साधुर्क्षेत्रे 'पिप्पलकं' दद्याति न वा इति प्रभोऽञ्जोच्चरं—यो भिक्षुर्धनस्यैक पिप्पलकं दद्याति दद्यात् वा अनुमोदयति तस्य दीपः, य कारणे

त्रयाणां स्थितकालानां परतत्त्वतुं यं पिप्पलकं दद्याति तस्य प्रायश्चित्तं इति निश्चीरद्वयप्रपणोक्षेयके, एतद्वत्सारेण साधुना पिप्पलकज्जनं न कस्यते इति ॥ ४३४ ॥

तथा—यतिक्रमणमप्ये मुखवक्षिण्यया प्रतिस्मरणमानाया पक्षेन्द्रियच्छिन्नं ममति तथा तथैव सारसुत पुन सा प्रतिक्रिया मुच्यते वा

इति प्रभोऽञ्जोच्चरं—पक्षेन्द्रियच्छिन्नमेव तथैव मुखवक्षिण्या सतीति, विशेषस्तारानुषङ्गमादिति ज्ञायते ॥ ४३५ ॥

अथ पण्डितवीरकुशलाणि कृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

तथा—द्रावशे देवलोके दीपानीष दीप्तिन्मो मासः, तेन दीपेन्द्र इति त्वमिषा सत्यादस्तथा वा इति प्रभोऽञ्जोच्चरं—प्रच्युतेन्द्र इत्ये-
वाभिषा सत्येति ॥ ४३६ ॥

१. ५
दाराधनापवाकाप्रकीर्णकसन्नाधि गाथाश्रयमस्ति, तन्मध्ये यति १ देशधिरतिश्रावका २ अकिर्तसम्पगाष्टि ३ शिन्धशासनपद्मन्धि विनाऽन्येषां

॥ ४४५ ॥

वाशिष्यद्याहुत्वादिकं प्रशस्त्यतयोक्तं, ततोऽयुक्तं ज्ञातं नास्ति, यत एते गुणा श्रीमिनैरानेतव्या एव कथितास्तस्तीति ॥ ४४५ ॥
यथा—साधूना भावपूना कथिताऽस्ति, प्रतिष्ठादावजनशष्पकाकरणे तु द्रव्यपूजा नाप्येत तत्कथमिति मन्त्रोऽश्लोचर—साधूना नाहुत्येन
यावपूमा श्लाघाना च बाहुत्येन द्रव्यपूना कथिताऽस्ति, परमश्रेयसतो ज्ञातो नास्ति, यत—श्रीस्थानाङ्गद्वये ‘एतन्मोघे पूजाधे’ इति चतु-
र्भक्तिकप्रति, एतस्या कथ्यकरणे यतीनामेकान्तद्रव्यपूमानिधेयो ज्ञातो नास्ति, यतोऽङ्गरागेण यतिपटीका पूजा क्रियते, सापि द्रव्यपूजा
भवतीति ॥ ४४६ ॥

यथा—नेमिनापस्यैकादश गणधरा एकविंशतिस्थानके कथिता, कल्पद्वये तु अष्टादश तत्कथमिति मन्त्रोऽश्लोचर—तत्रान्त एवैकविंशति
स्थानके यथा सप्तविंशतस्थानकमवधनसारोद्धारावधनकादिमन्येषु च कथिता सन्ति, कल्पद्वये तु नेमिनापरशष्टादश गणधरा इत्यादि यदन्तरं
पठति तन्मगान्तरं श्रेयमिति ॥ ४४७ ॥

यथा—नववासुदेवानां शरीरमष्ट सदृशं न्यूनाधिक वा इति मन्त्रोऽश्लोचर—अवसाधिणीकषात्रुभावेन तेषां शरीरमष्ट न्यूनाधिकमपि
भवति, यत प्रथमवासुदेवेन कोटिशिष्टा लभ्यस्थानीया कृता, नवमवासुदेवेन भूमिक्रतव सा चतुर्भुज्यानि यावदुत्पादितव्यतीति ॥ ४४८ ॥

यथा—स्मार्तिकाभावात्साराज्ञौ ‘श्रीमहावीरसर्वज्ञाय नमः’ इति गण्यते तत्किमर्थः, कस्मिन् दिने च ज्ञानमुत्पन्नमिति मन्त्रोऽश्लोचर—
श्रीमहावीरेण सर्वज्ञत्वेन देशना दत्ता तेन ‘श्रीमहावीरसर्वज्ञाय नमः’ इति गण्यते, तन्मध्यरात्रे तु मुक्तिं गतस्त्वेन ‘श्रीमहावीरसर्वज्ञाय नमः’
इति गण्यते ॥ ४४९ ॥

यमदेयभूमेकदेशत्वेन 'जीवतस्मापिपिबिमाह' इत्यथ शासनशब्देन प्राप उच्यते, वसंतपादकोऽर्पो दानकुलशब्दार्थे न्यास्यावोप्रसि, तच्छ्रद्धाभर्त-
सविस्तरः हरिभद्रसारिकृपावश्यकब्रूत्यादिषु कथितोऽस्तीति ॥ ४४९ ॥

अथ पण्डितसोमविमलगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तर च ।

यथा—तीर्थद्वया भन्मभवनानन्तर देवा क्रियत्प्रमाणं रत्नादिषुष्टिं कुर्वन्तीति भद्रनोऽजोषर—'उत्तमे ण अरहा कोसिदिह नार नार
चिद्द, वतो वेसमणो सञ्जयणेण वत्तीसं हिरण्यभेदीणो वत्तीसं सुवण्णकोटीओ वत्तीसं नदासणाइ वत्तीसं भदासणाइ यणवतो विरथकरस नम्भय
मयणमि साहरइ' इत्यावदयकब्रूहवुति ७६ पन्ने एतदनुसारेण तथा—'कुण्डल सोमपुणं वोच्छार्थे मुक्त्वा हरिर्व्यवात् । श्रीदामरत्नदामात्ममुञ्जोव
स्त्पर्णकब्रूहव ॥ ४२ ॥ द्वात्रिंशद्वर्त्तनैरुप्यकोटिषुष्टिं विरच्य स । नाहमाषोपयाभासेति सुरैराभियोनिके ॥ ४३ ॥" इति कृत्यकिरण-
वदयनुसारेण च तीर्थद्वयां भन्मभवनानन्तर देवविहिता षुष्टिं द्वात्रिंशद्विरप्यकोटिप्रमाणा यकतीति ॥ ४४३ ॥

अथ गणिदेमसागरकृतप्रश्नस्तदुत्तराणि च ।

यथा—सङ्गमकोपाककेन यथा सावृतां परमाद्यं वृत्तं तदा तस्य सन्धयस्त्वमस्ति ? विना सन्धयस्तत्र कर्म तत्पान्निवपुःकमुखाभ्यामिहति,
प्रभोऽजोषर—तथापि वसुधामसिस्तु भद्रकपरिणामविशेषमाहात्म्यादित्यनेष्वयम् ॥ ४४४ ॥

तथा—'यस्मिन्सन्धयानुत्तं, त्रियमासिचार् विविद्वगुणनिबद्धं ॥ सिधमभाज्जाल न, तमहं अनुभोभट्ट, सम्भं ॥ १ ॥ तेसात्तं जीपण ० २ ॥
एवार् अण्णपि अ ० ३ ॥" एतद्वारापनापवाकनापान्नानुसारेण विद्यावहीनां दासिप्यदयाकृत्वादि कं प्रशस्तये न वा इति भक्तनोऽजोषर—एत-

तथा—येन वीसाप्रहणार्थं नीलशणिप्रत्याख्यानं कृतं भवति तस्य वीसाप्रहणानन्तरं कस्यते न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—यदि प्रत्याख्यान-
करण एव कथितं भवति यद्वीसाप्रहणानन्तरं नीलशणि कस्यते तदा कस्यते, नान्यथेति ॥ ४११ ॥

तथा—महूतरे दुग्धे दधि वा यन्नास्तरान् तन्नुबान् प्रक्षिपति तदुग्धं तद्वधि वा निर्विकृतिकं भवति न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—‘यक्स-
महु क्षप्यतंदुहे’ इति भाष्यगाथावचनादत्यतन्मुक्षप्रक्षेपेऽपि तदुग्धं तद्वध्यपि निर्विकृतिकं भवतीति ज्ञायत इति ॥ ४१६ ॥

अथ गणिप्रेमविजयकृतमश्रास्तदुत्तराणि च ।

यथा—निरन्तरं महवो नीवा मुक्तौ यान्ति परं मुक्तौ सङ्कीर्णं न नायते ससारश्च रिक्तो न भवति तस्य को दृष्टान्त इति
प्रश्नोऽश्रोचरं—यथा भूमिकामृत्तिका भेषजनस्योरिता समुद्रमध्ये निरन्तरं याति तथाऽपि समुद्रं पूर्णो न भवति भूमिकायां च गतां न भवति तथा
मुक्तावप्ययमेव दृष्टान्तो ज्ञेय इति ॥ ४१७ ॥

तथा—कण्टरीक सहस्रवर्षं चारिष प्रणस्य एकादिनं विषयमुत्तं भुक्त्वा नरके गतं तच्चारिषपाखनफळं क्षमे उदयं समेप्यति न वा इति
प्रश्नोऽश्रोचरं—सत्कलविषाकानुभवे नियमो नास्ति, अत्रापि च विशेषो दृष्टो नास्ति ॥ ४१८ ॥

तथा—चक्षुर्विकल्यो ब्रह्मदत्तचक्री रात्रौ द्विनवातिसहस्राधिकवृक्षरूपाणि करोति तानि किं चक्षुर्विकलानि स्वामाधिकानि वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—
ब्रह्मदत्तचक्री यानि रूपाणि विकृज्यति तानि प्रायशः चक्षुर्विकलानीति ॥ ४१९ ॥

तथा—नवमवासुदेवो द्वारिकया भवत्स्यन्यनारे वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—भवसर्पिष्ण्या नवमवासुदेवो द्वारिकानगर्या भवतीति शास्त्रानु-
सारेण ज्ञायते, बृहस्पतिसिद्धिरप्येवमेवास्तीति ॥ ४२० ॥

तथा—निर्वाणप्रसरे भीषरेण वोढ्य प्रहरान् यावद्देशाना दद्या, सा कस्माद्दिनादारभ्य कस्मिन् दिने पूर्णा जाता इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—
 तदुद्देशीरिनीयारभ्यामावास्याया पश्चात्पयटिकादयत्तौ देशाना पूर्णा भवता सम्भाव्यते, यतोऽपमावास्यायामेकेनार्धेनानुहर्तं निर्वर्णं कथितमस्ति,
 वोढ्य प्रहरास्तु ततोऽर्धम् जाता युज्यन्त इति ॥ ४९० ॥

अथ गणिरङ्गवर्द्धनकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—आमकस्य निर्भेकविक्रमत्याह्वयाने यतिभिर्निर्वहिकं कस्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यतीनां धावयत्ना च मुख्यवृत्त्या निर्दि-
 श्यतिकं न कस्यते, कारणे तु कस्यते, एवमिधन्यसराणि दान्ने सन्ति, तस्मात् आद्यं कदाचिन्निर्वहिकमप्रत्याह्वयान करोति तस्य न कस्यते,
 यद्वदपसि तु कस्यते, कारणत्वाद् एकमन्तेन निषेधो ज्ञातो नास्ति, यतीनां तु पर्व्यादिषु पुन पुनोत्तमप्रत्याह्वयानकरणात्कस्यत इति ॥ ४९१ ॥

यथा—पौषवं कर्तुमस्योपवासां कर्तुमस्य वा रात्रौ सुखमसिकामक्षण कस्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—पौषवोपवास कर्तुमस्य
 आद्यस्य मुख्यवृत्त्या रात्रौ सुखमसिकामक्षणं न कस्यते, यस्य तु सर्वथा तद्विना न भवति स प्रथमपत्रिमहद्वय यावत्कदाचित्सुखमसिकं
 भवत्यति तथा पौषवस्योपवासस्य वा भङ्गो न भवति, यदि तु तत्कथनानन्तरं भवत्यति तदा भङ्गो भवतीति ॥ ४९२ ॥

यथा—पुस्तकेपकरणदिकं परिग्रहमप्ये समायाति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यदि मूर्च्छा भवति तदा परिग्रह एव अन्यथा तु न इति
 तस्मात् ॥ ४९३ ॥

यथा—स्नापना क्रियत्कालं विच्छाति मन्त्रोऽत्रोत्तरं—स्नापना दान्ने द्विप्रक्षय कथितमस्ति—इत्या यावत्कथिप्रक्षय, तत्र जात्यनुपयोगो
 भवति तावदित्या, यावदस्तुविनाशो न भवति तावद्यावत्कथिप्रक्षय मन्सीति ॥ ४९४ ॥

तथा—येन दीक्षाप्रहरणार्थं नीलशनिप्रत्याख्यानं कृतं भवति तस्य दीक्षाप्रहरणानन्तरं कस्मै न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यदि प्रत्याख्यानं करण एव कथितं भवति यद्दीक्षाप्रहरणानन्तरं नीलशनि कस्मै तदा कस्मै, नान्यथेति ॥ ४९९ ॥

तथा—नरुतरे दुग्धे दधि वा यन्नास्ततरान् तन्मुखान् प्रक्षिपति तदुग्धं सद्ये वा निर्विकृतिकं भवति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—‘यस्मात् नरु अप्यवदुहे’ति भाव्यगाथावचनादस्तन्मुखप्रक्षेपेऽपि तदुग्धं तद्वन्मपि निर्विकृतिकं भवतीति ज्ञायत इति ॥ ४९९ ॥

अथ गणिप्रेमविजयकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—निरन्तरं बहवो भीषा मुक्तौ यान्ति परं मुक्तौ सङ्कीर्णं न जायते संसारश्च रिक्तो न भवति तस्य को हृद्यन्त इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यथा भूमिकापुष्पिका भेषनल्लभिरिता समुद्रमध्ये निरन्तरं याति तथाऽपि समुद्रः पूर्णो न भवति भूमिक्रयां च गर्भा न भवति तथा मुक्तापव्ययेव हृद्यन्तो भेष इति ॥ ४९७ ॥

तथा—कण्टरीक सहस्रवर्षं चारिष्य प्रपास्य एकदिनं विषयसुखं मुक्त्वा नरके गतं तच्चारिष्यपाछनफलं क्षप्ते उदयं समेव्यति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—सत्कलविषाकनमये नियमो नास्ति, अत्रापि च विशेषो हृद्यो नास्ति ॥ ४९८ ॥

तथा—चक्षुर्विकलं ब्रह्मदत्तचक्री रात्रौ द्विनवातिसहस्राधिकलक्षरूपाणि करोति तानि किं चक्षुर्विकलानि स्यान्नाधिकानि वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—ब्रह्मदत्तचक्री यानि रूपाणि विकुर्वीति तानि प्रायश्चक्षुर्विकलानीति ॥ ४९९ ॥

तथा—नवमवासुदेवो द्वारिकया भक्त्यन्यनगरे वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—अवसर्पिष्यया नवमवासुदेवो द्वारिकानगर्या भवतीति यास्मानुसारेण ज्ञायते, दृष्टप्रसिद्धिरप्येवमेवास्तीति ॥ ४९० ॥

सखा—माद्वोऽभिमानोऽत्रात्मभूतासर्वथा वा सस्यशर्मेवपूर्वा करोति तस्य किं फलं भवतीति मदनोऽश्रोचरं—मुख्यवृत्त्याऽभिमानादिकं
 विना केवलमीदृशात्मस्या नृणां क्रियते, यदि कश्चिदभिमानादिना पूर्णां करोति तदा सस्य न तपाविष फलमिति ॥ ४६१ ॥

सखा—सङ्कटवन्धोऽपदिष्टायास्तथा शीघ्रसङ्गहनं स्याच्च वा सस्याः सर्वात्वं याति विद्यति य इति मदनोऽश्रोचरं—मद्यतद्वारेण शीघ्र-
 पदनार्थां द्रव्यं सतीत्यं याति, न तु भावत इत्येके, अपरे त्वाहुः—द्रव्यतः सर्वात्मविक्रमेऽपि न यदातिक्रम इति मदनोऽश्रोचरं—मदनोऽश्रोचरं-
 मीयुनमधुर्मन्त्रयनुसन्धिगोभीयते ॥ ४६२ ॥

सखा—कमलमभाधार्येण शीर्षकलामकर्म नदं सत् केन द्यौरेण विह्वलीकृतमिति मदनोऽश्रोचरं—भक्तसाहस्यसिद्धौ मद्यते विविदिमि प्रभे
 क्यो वसुधाधरास्य प्रशस्तस्वनिष्ठागमसागप्रमत्तेन तद्विककीकृतमिति प्रसिद्धि ॥ ४६३ ॥

सखा—नमस्तस्मात्स्य शीघ्रश्रुतायानन्तम गणने अधिकमममः कुत्रास्तीति मदनोऽश्रोचरं—यस्य यद्गणने विद्योद्यमानोऽप्येकमे वस्यति तस्य
 वद्वगनेऽधिकममोऽस्ति, परं द्रयोर्महिम्न पादो नास्तीति ॥ ४६४ ॥

सखा—महावीरेण कर्म्मयाधकाकर्म्मणे कर्ममाकन्यः कृत भक्तवत्कर्ममदिति मदनोऽश्रोचरं—भक्तवत्कर्मत्वं भगवतां साविधकनीर्धनाभिसम्प-
 द्धेस्तः 'भगवतिमिदममम भिषग्वीरवा' इत्यत्र तस्मा द्यात्मनात्तु, एत मन्त्रकर्मवत्प्रशङ्कमस्त भक्तमन्त्रसाधनेऽपि न किमप्यनुपपद्यमिति ॥ ४६५ ॥

अथ पण्डितनाकर्म्मिणिविषयगणिद्वर्षविजयकृतमभास्तादुचराणि च ।

पणा—भक्त्यासस्योपरि देवशक्त्या रिक्ता न भवति सर्वस्वोपभुक्ताको भक्तिभिरुत्पन्नमित्राने द्वात्रिंशद्वर्ष कल्पपुत्रश्च इति मदनोऽश्रोचरं—
 विमानं त्वेव कथिकमस्ति परं कथ्या सैव कथिष्या नास्ति कल्पमिदमप्यवद्यमानं न्यस्तमिति ॥ ४६६ ॥

वया—कुल्लोपमस्य एककुल्लस्य कियन्त पुराः सन्ति : उत्तममव्यमनवन्यभेदमानस्य कियन्त इति मदनोऽशोचरं—अष्टाधिकशतं
पुरा। एककुल्लमव्ये मदन्तीति प्रसिद्धिरस्ति, परमुत्तममव्यमनवन्यभेदां ज्ञाता न सन्ति, तथा एतस्य व्यवज्ञाज्ञाणि द्यान्ने न दद्यानीति ॥ ४६७ ॥

वया—विशाखानगर्या श्रीमुनिमुद्रवत्सामिस्तूपातकच्छकाकको मज्जोऽभव्यो वा इति मदनोऽशोचरं—अस्यां चतुर्वीयातो सप्ताभव्याः
कथिताः सन्ति, तस्माद्व्यव्यः सम्भाव्यते, पर व्यवहारतो महाकर्मा निश्चयतस्तु केवली ज्ञातातीति ॥ ४६८ ॥

तया—गोप्रभृतिनीयमोचनाय मज्जालिङ्गिनां द्रव्य मदीसुं कस्यते न वा इति मज्जोऽशोचरं—ज्ञानाविसम्बन्धिं द्रव्य न भवति तथा
गृह्यते निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ४६९ ॥

वया—यद्वनवीचरमव्य भ्रातृ ज्ञातास्तेषां तीर्थहस्तप्रतिमापूजने स्वभो न वा इति मज्जोऽशोचरं—यदि द्यारीस्य तथा वखावीनां च पाविष्यं
स्यास्य निषेधो ज्ञातो नास्ति, परं तेषां प्रतिमापूजने स्वप एव ज्ञातोऽस्तीति ॥ ४७० ॥

वया—शिव्यस्तादृक् चारित्रं न पाठ्यति वृषणं गुरोर्भाति न वा इति मदनोऽशोचरं—यदि गुरुर्भेदित न निवारयति तथा गुरोः पातक
ख्याति, अन्यथा तु न इति ॥ ४७१ ॥

वया—सर्वे सप्तारिणो नीचाः परलोक भगवतः सिद्धशिष्यं सृशान्ति न वा इति मदनोऽशोचरं—सर्वर्षभीवाना सिद्धशिष्यासमर्थनं ज्ञातं
नास्ति, एतः शास्त्रे द्विविधा गतिः प्रोक्ताप्रस्ति, एका क्षमार्द्धितीया विप्रहृणाति, तत्र क्षमार्द्धितीया—सरख्यातिविप्रहृणाति—वक्रगातिरिति ॥ ४७२ ॥

वया—वक्रगतिरिति भगवत्प्रागुद्घाटने व्याख्या निसरन्ति न वा ? यदि न तर्हि कृष्णिकस्य कथं निसरन्ति मदनोऽशोचरं—जम्बूद्वीप
मन्त्रस्यादिपूकमस्ति पञ्चमवर्तिन सेनानी नरो द्वापुर्द्विधात्यति ज्ञात्वा च न निसरति, कृष्णिकस्य तु द्वाराणि नोद्घाटितानि, तर्हि व्याख्या पुरा

नित्सरेत्, स तु दमिभगुहाविधायकेन दण्डरत्नेन हतः, सैन्यानि पश्चाद्विजानीत्यसराणि आनयपकट्वाविधायितसहस्रीमये सन्ति, द्वादशसहस्री-
मये तु क्वाछानिस्मरणमप्युक्मासि, सा तु कुमविक्रवाप्रति, आनयपकटिपुनके तु कथितमस्ति यत् क्वाछानिस्मरणषोडशकपश्चात्पादवलन-
प्रयोगे सिद्धान्तविरुद्धो ज्ञेय इति ॥ ४७३ ॥

अथ गणिमाणिक्पविजयकृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

यथा—भाक् सवस्तेन पुष्पाणि श्रोतव्यस्या पूर्वां करोतीति कुत्र प्रन्येडस्तीति प्रश्नोऽञ्चोर—भीष्टान्विनापचरिभे मङ्गलकलश वाटि-
कलं स्वयं पुष्पाणि गृहीत्वा पूर्वां करोतीत्यसराणि दृश्यन्ते ॥ ४७४ ॥

यथा—अम्वदभाषकेणादत्तवारि प्रत्याख्यप्रमरित्, धृषवारि तु वक्ष्यतमपायि किं वाऽप्येति प्रश्नोऽञ्चोर—भौपपातिकोपाङ्गानुसारे-
णाम्बदो वक्ष्यपूर्वं वारि पीठ्यानिधिति ॥ ४७५ ॥

अथ गणिसौभानयद्वर्षकृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

यथा—आद्यानामात्राभ्यन्तरे निर्दिष्टसिमध्ये च उज्जोवर्कं प्राप्तुकं च वारि शुद्धयाति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोर—उभयमपि शुद्धय
वीति ॥ ४७६ ॥

यथा—रोहिण्युपवासः पञ्चम्यानुपवासाश्च कारणे सति भिक्त्स्यां विधौ क्रियते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोर—कारणे सति भिक्त्स्यां विधौ
क्रियते कथयति चेति प्रष्टुमिर्दश्यते, कारणं विना शुद्धयप्राप्तायामेवेति बोध्यम् ॥ ४७७ ॥

अथ गणिदामर्षिकुत्प्रश्नास्तदुचराणि च ।

पथा—पद्मचरिभे राम एकाक्येव सिद्ध इत्युक्त, श्रीधनुजयमाहात्म्यादिषु तु त्रिकोटिसाधुभिस्सार्द्धं मुक्तिगमनमुक्तं, तयोर्भिन्न-
स्वमेकस्य वा इति प्रश्नोऽभोचरं—उभयभोक्तो राम एक एव, पर पद्मचरिभे प्राधान्यात्प्राप्त्यैवाभिधानं नान्येषां, धनुजयमाहात्म्ये तु
परिवारासहितस्याभिधानमित्यथ प्रत्यङ्मुख्यमिमांश एव प्रमाणाभिधि ॥ ४७८ ॥

पथा—श्रीधाम्निमद्रुक्ते गोमद्रुक्तेन नीयमानमलङ्कारादि वस्तु वैकियमौदारिकं वा इति प्रश्नोऽभोचरं—अलङ्कारादि वस्तु औदारिकमिति
ज्ञायते ४७९ ॥

पथा—वैकियमन्यारुण्यमाकादि निर्मात्य विगन्धि च स्यान्नवा इति प्रश्नोऽभोचरं—वैकियमन्यारुण्यादि विद्याराख्यामिति, न तु विगन्धि
स्यादिति ज्ञायते ॥ ४८० ॥

पथा—साध्वीवन्दने आद्या 'अणुमाणह मगधसि पसाजगरित्' इति पठन्त्यन्यथा वा इति प्रश्नोऽभोचरं—साध्वीनां वन्दने 'अणुमाणह
मगधसि । पसाजगरी' इति पठन्ति ॥ ४८१ ॥

पथा—कियन्नि परमाणुभिः कसरेणुर्मर्त्यसि प्रश्नोऽभोचरं—अनन्तसूक्ष्मपरमाणुमिरेक ज्येष्ठारपरमाणुर्मर्त्यते, अष्टव्यवहारपरमाणुमिरेक
उत्क्ष्वस्त्रश्लक्षिका जायते, चाभिरष्टमिरेका श्लक्ष्णश्लक्षिका जायते, चाभिरष्टमिरेक उत्कर्षरेणुर्मर्त्यते, एतावता कोऽर्थः—
वस्तुसहस्रै पण्यवत्यधिकैर्व्यवहारपरमाणुमिरेककसरेणुर्मर्त्यते इत्यर्थः ॥ ४८२ ॥

तथा—सूक्ष्मपृथ्वीप्रमुखाः पद्मं स्यावरास्तस्यैव, तेष्वभित्तम्भादिकं भित्त्वा क्वे नीधे यातीति मदनोऽश्वोचर—अभित्तम्भादिकं क्रीडन्वाह-
यति तद्य हे पञ्चापि सूक्ष्मा अभित्तम्भादिकस्य याभिः सूक्ष्मविवरणानि सन्ति हे कुरुष्व तत्रस्था एव विद्यन्ति, अभित्तम्भादिकेर्न चाभ्यपदे, स्याद-
स्यादिति, अभित्तम्भादिके नु स्यात्माना तेषां प्रवेद्यो न सन्भाव्यत इति ॥ ४८१ ॥

तथा—प्रायश्चित्तागुप्तेन सस्यस्तत्र कं प्राप्समीति मदनोऽश्वोचर—भीषगवतीद्विधागुप्तेन ईशानेन्द्रो मूत्वा पद्मासन्मयत्वं प्राप्समीति, प्रयो-
वस्तु तामसिम्भप्रान्ते प्राप्समीति मूयते ॥ ४८२ ॥

तथा—शेषिकत्वात् पुत्रो नन्दिषेणनामा देवलोके गतोऽस्त्ययथा मोक्षे इति मदनोऽश्वोचर—भीरचरिणापनुसारेण देवलोके गतोऽस्ति,
महानिधीयमप्ये नु चरमयतीरं कथितोऽस्तीति ॥ ४८३ ॥

अथ पण्डितज्ञानसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

यथा—अन्यत्रमायागतस्य पौषर्षं क्वात्मा पुनस्तत्र याति न वा, इति मदनोऽश्वोचर—पौषर्षविधिना याति तद्य निषेधो दातो ज्ञातीति ॥ ४८४ ॥
तथा—‘संसारय तद्वृणक्ति’ इत्यस्य कोऽर्थः तथाप्यसात्त्विकस्य इत्यस्यापि कोऽर्थ इति व्यक्त्या प्रसाद्यमिति मदनोऽश्वोचर—‘संसारय
तद्वृणक्ति’ इत्यत्र संसारकोऽप्यविना तद्वृण इति उद्धर्तनं पार्थपरार्थनं ‘क्रिय’ इति कृतं, तथा ‘पसात्त्विकस्य’ इत्यत्र अभिविधेय इत्यस्य
प्रसात्त्विकस्य इति कृतमित्यर्थो ज्ञेय इति ॥ ४८५ ॥

तथा—प्रोक्तमनन्तरमप्यपरि स्थित्वा प्रतिक्रमणं कृतं शुद्धयाति न वा इति मदनोऽश्वोचर—युगपरि कृतं न शुद्धयतीति, प्रतिक्रमणस्य सुखमि-
क्यमनन्तरमप्यं नु तत्रोपवेष्टव्यमिति ॥ ४८६ ॥

अथ गणिभाणविजयसूरिशिष्यगणिजीवविजयकृतभूशास्तद्वचराणि च ।

यथा—साधूनां रोगोत्पत्तावन्यः कश्चिदयनाद्यानेवा नास्ति तर्हि साध्वी तमानीय समर्पयति किं वा आद्याधिरिति मन्तोऽग्नोचरं—तथा विषकारणे यतनया साध्यानांतमप्याहारमभिकाणुभाधार्यवत्साधवो गृह्णन्ति, आद्याधानाहारं तु न गृह्णन्त्येवेति ॥ ४८९ ॥

यथा—कश्चिद् स्मार्तेर्बहिरस्ति, तस्य गृहेऽप्यान्नादिग्रहणं कारणं विना कस्यते न वेति मन्तोऽग्नोचरं—लोकविक्रमहापयवे सति यो स्मार्तेर्बहिरुत्तस्य गृहे तयाविषकारणं विना न कस्यत इति ॥ ४९० ॥

यथा—भीचन्द्रप्रमचरिषमध्ये अनापुत्रेणाभिस्तातिक्रमय्ये मत्स्यां यमे इत्युक्तमस्ति तत्किमिति, तथा दुर्ज्येराभा तत्र गतस्तत्रैव न कस्यते किं वा पाताकगृह, वस्मादस्ती अपहृत्य गतस्तत्र नरका परिधाताः पद्मादेवतया बहिर्भुक्तं सर्वज्ञमुन्दर्याः पार्श्वे गतः, तत्र किं यवनपतिनिकाये किं व्यन्तरनिकाये वा ? तथा दुर्ज्येराभा कुत्र यवनमय्येऽस्ति, सर्वज्ञमुन्दरी च तत्रोऽथ कुत्रास्ति, तथाऽद्यापदे गतस्तत्रेन्द्रेण वस्त्राणि समर्पयित्तानि तानि किं वैकियाप्येधारिकाणि वा इति, मन्तोऽग्नोचरं—अनापुत्रेणाभिस्तातिक्रमय्ये मत्स्यां यसा फलं च दिव्यानुभावेन प्राप्तं, तथा दुर्ज्येराज्ञो वासस्थानं भूमिकाविवरमय्ये मनुष्यसम्पन्निक्रियां रात्रयान्तामस्ति, तथा—सर्वज्ञमुन्दरी व्यन्तरी, तद्वत्सम्पन्नानं व्यन्तरनिकायेऽस्ति, तथा हस्ती अपहृत्य गत इत्यादि सर्वं तद्विकसितं ज्ञेयम्, तथा अद्यापदे वस्त्राप्यर्पितानि तान्यौदारिकमणि ज्ञेयानि इति ॥ ४९१ ॥

यथा—आद्या देवदत्तं व्यानेन गृह्णन्ति न वा ? इति मन्तोऽग्नोचरं—महत्कारणं विना न गृह्णन्ति इति ॥ ४९२ ॥

मानानां स्थविराणां मूढान्तान्मद्यौ प्रायश्चित्तानि भवन्ति, भिनाना पुन छेदवर्जं पद्विधेयं “आख्येअणा विवेगो य, तदयं तु न विज्झई । सुहुमे अ सपराए, अहक्खाए तद्वेय अ” ॥ ५ ॥ सुहससप्पराये यथाह्यताते च संयमे वर्तमानाना आलोचना विवेक इत्येवञ्च द्वे प्रायश्चित्ते भवत, तृतीय तु न विद्यते, तव प्रवृत्ते किमागतमिति चेदाह—“मत्तसपदिसेवया सल्लु, इत्तरि छेया न संनया वोणि । मा तित्थणुसज्जन्ती, अत्थि हु तेण तु पचिञ्चत” ॥ ६ ॥ निर्म्मन्यधित्थायां भकुय प्रतिसेवकः—प्रतिसेवनाकुय्याह इत्येतौ द्वौ निर्म्मन्यौ संयताश्चिन्तायां इत्थरी-इत्थरसामाधिकमान् छेदोप स्याप्यद्योति द्वौ सयमौ यावत्तीर्थं तावदनुपह्वतो ऽनुवर्तते, तेन ज्ञायते सम्प्रत्यपि प्रायश्चित्तागतमस्तीति व्ययवहारदीकार्या, एतदनुसारेण भिनक-स्थिकानां मूढपर्यन्तमप्यथा प्रायश्चित्तं भवतीति ॥ ४९६ ॥

तथा—युमलिकसेने कल्पयुता वनस्यातिरूपा पृथ्वीकप्रयकृपा वा इति मदनोऽग्नोच्चर—ते वनस्पतिरूपा इति ॥ ४९७ ॥

इति सकलस्वरिपुरान्वरपरमशुकाच्छाधिराजमहाराकभीविषयसेनस्वरिमसाधीकृतमधोत्तरसंमदे महाराकभी-

भीदीरविजयस्वरिशिष्यपाठिकतदुभयविजयगणिधिरचित्ते विबुधगणिविनिर्मितप्रभाक्यः

पृतीयोष्ठासः सप्तपुर्ण ॥

अथ प्रश्नोत्तरसंग्रहे चतुर्थोच्छ्वासः प्रारभ्यते ।

ウツクサノミヅナ

नरस्य श्रीवर्द्धमानस्य, वर्द्धमानशुभप्रिये । प्रारभ्यते मया तुर्यो-
 ह्मासः श्रावकपृच्छकाः ॥ १ ॥

अथ जेसल्लेकसहृदयानुयोजनानि तत्प्रतिवचांसि च ।

यथा—“ ना शुष्मसहो सूरी, होर्हि वि भुगप्यहाण आयरिआ । अत्र सुहम्प्यभिर्हि, चटयहिआ दुबि अ सहस्सा ” ॥ १ ॥ इत्यादिक-
गाणार्थिगुणप्रधानार्थोपाध्यायसाम्प्रभुसार्थं सङ्गत्या दीपादीकस्य मध्ये कथिताऽस्ति, सा सधैव निर्धारिताऽस्ति, अन्यथा ना, तथा एतदीयादी-
कस्य कर्त्ता सुविहितोऽस्ति न वा इति भ्रमोऽन्वेष्यते—युगप्रधानप्रमुखाणां सङ्ख्या कथिताऽस्ति, साऽप्यात्मनां मान्याऽस्ति, यतोऽप्येव बहुषु दीपादी-
कस्येव तथा भ्रमरकश्रीवर्मणोऽसुरिकस्य समगच्छिका प्रमलप्रमये चैतत्सङ्ख्या इत्येते, तथा दीपादीकस्य कर्त्ता स्वाम्यन्तं मान्योऽप्यस्ति ॥ २ ॥

11. The following are the names of the persons who have been appointed to the various committees of the Board of Directors:

वर्णा—गान्धर्वान्, शौका गीतप्रथमासङ्गा मणयो । एतां वदन्निहारो, नागुणाभ्यो निजमतेहि ॥ ४ ॥ १ ॥
भावस्तु कथं—यो गीतार्थेन सार्द्धमगीतार्थो विहार करोति स गीतार्थनिभिरव कल्पयेत् किञ्चा गीतार्थस्य निभयाऽगीतार्थं दृश्यन्ती
विहार करोति स गीतार्थनिभिरव कल्पयेत् वदन्प्रकस्या प्रसाधमिति प्रकनोऽञ्जोचर—गीतार्थेन सार्द्धमगीतार्थो विहार करोति स गीतार्थनिभिरवो

निहारः कथ्यते, यो गीतार्थस्य निश्चयाज्जीतार्थस्सिन् पृथग् विहारं करोति सोऽपि गीतार्थनिश्चितविहारः कथ्यते, यत एतद्वापाया 'नीओ नीओ मीओ मणिओ' इति 'नीओ गीओयनीसिओ मणिओ' इति पाठद्वयं प्रवचनसारोद्धारटीकायां व्याख्यातमस्तीति ज्ञेयम् ॥ १९ ॥

सथा—सत्यविविधाधारेण श्रीवर्द्धमानस्यामिन पुरस्तात्कथित यावत्सिद्ध्यत्वात् कथ्यते तावत्सर्वं समुद्रमध्ये निमज्जयाम्येतद्वार्त्ता प्रबोधेणास्ति । किं वा मन्ये तत्प्रसाधमिति प्रश्नोऽभोचर—प्रबोधेणैतद्वार्त्ता श्रूयते, परं मन्येऽन्तराणि न दृष्टानीति ॥ २ ॥

वथा—कश्चिद् भ्रातृ एकशतद्वयशतप्रत्यास्त्यानेन विना प्राप्तुकमलं विनति पाणस्सायाकारानुसरति च तस्य रात्रौ द्विषाहारविषाहारो वा दृष्टः शुद्धयति किंवा षडुर्विषाहार इति प्रश्नोऽभोचर—नात्रो षडुर्विषाहारं करोतीति परम्पराऽस्ति ॥ ४ ॥

वथा—समुद्रमध्ये मत्स्यो भातिस्मरणेन दृष्ट्वा सम्यक्त्वं देयविरतिं च प्राप्नोति, ते प्राप्य पश्चात् तत्कारं अनशन करोति किंवा कियत्कारं सम्यक्त्वेदेयविरती आराधयतीति प्रश्नोऽभोचर—कश्चित्प्रश्नश्चमनशानुसरति, कश्चिच्च कालान्तरेणोचरतीति ज्ञायते, निश्चयाद्दशराणि तु न दृष्टानीति ॥ १ ॥

वथा—कश्चिदुपशमश्रेणिकेशः करोति, स निश्चयेन तस्मिन्नेव भवे द्विश करोति न वा इति प्रश्नोऽभोचर—तस्मिन् भवे द्विश करोत्येवेति नियमो ज्ञातो नास्ति, यद्युपशमश्रेणिकेस्मिन् भवे उत्कृष्टा करोति तदा द्विश करोतीति ज्ञातमस्ति ॥ ६ ॥

वथा—सम्यक्त्वं प्राप्य योऽर्द्धपुद्गलपरावर्तने नीय स संसारमध्ये कियत्कारं विष्ठति (स परावर्त्त अर्धकालमान अर्धश्रेकप्रदेशमरण प्रमाणो वा) इति प्रश्नोऽभोचर—सुश्रमसेषपुद्गलपरावर्त्तं कुर्वन्वा यावान्कालो भायते सावान्कालं पुद्गलपरावर्त्तं तस्यार्द्धेन यावान् कालो भायते

साधारणं सभ्यव्याख्याप्यन्तार जीवः ससारमन्वे विद्यति, पूर्वविधो मायो ज्ञातोऽस्ति, परमर्तुलोकमश्रयप्रदेशाननुक्रमेण परणेन ह्यतएव सृष्टस्त्येवंविधो मायो ज्ञातो नास्तीति ॥ ७ ॥

तथा—भीषर्धपोषद्विरिक्तवदुष्पमासङ्गरतोऽपदीपादीकृत्यगुर्ध्वानदीपर्यायकाकसप्तविकाप्रमुक्तमन्वेषु चतुरधिकद्विसहस्रयुगप्रधानानां सङ्ख्या कथिताऽस्ति, तथा—युगप्रधानसमानाचार्योऽष्टमगुणवारककार्यमध्यमगुणवारकाचार्योपाध्यायसमुत्ताप्यभीभावकश्चाविभागानपि सप्तयुगा कथिताऽस्ति, साऽऽत्मज्ञातमात्रमभूमिकामन्वे सम्भाव्यते किं वा सकलभारतेश्वरमन्वे ? तथा भीतुषर्मस्त्रासिष्य भीदुष्पसहस्रीन् यावत् युगप्रधानानां सङ्ख्या पञ्चपरम्परयाऽप्युक्ता वा ? इति प्रश्नोऽन्वोचरं—युगप्रधानममुलसत्सङ्ख्या कथिताऽस्ति सा सकलभारतेश्वरमन्वे व्याख्यानसारेण ज्ञायते, तथा पञ्चपरम्परया युगप्रधानसङ्ख्या कथितेर्विषयाऽस्त्यणि न ह्यतानीति ॥ ८ ॥

तथा—पीडितवर्गीयानभिगणितुमशक्यमङ्गरामन्वे । स्त्रीणे स्थायगतमर्म, स्थायगवरण च वा कश्चिन्न ? एतद्वाप्यायां साधिकसम्यक्तत्वं साधिकचारित्रं च द्वादशगुणस्थानकधारम्य चतुर्दशगुणं यावद् भवति, तथा—पञ्चानिर्धन्यीकर्ममन्ययोर्मन्वे साधिकसम्यक्तत्वं साधिकचारित्रं चैकदशगुणवारम्य चतुर्दशगुणं यावद् भवति एतत्कर्म भिद्यति, यत् सप्तकथेतिषतिको दशमगुणाद् द्वादशगुणमागच्छति तदा एकदशगुणे साधिकसम्यक्तस्त्राधिकधारित्रयोरसम्भवादिति । प्रश्नोऽन्वोचरं—पञ्चानिर्धन्यीकर्ममन्ययोर्मन्वे एकदशगुणे साधिकसम्यक्तत्वं कथितमस्ति परं सापि कचारित्रं चैकदशमस्ति तथा साधिकसम्यक्तत्वनिक तपश्चमन्वे भवति तदैकदशगुणे साधिकसम्यक्तत्वं भवति सापिकचारित्रं त्वेकदशगुणे नास्त्येवेति बोध्यम् ॥ ९ ॥

तथा—अथोदशगुणस्थानके सातवेदनीयकर्मणे स्थितिर्द्विसमयप्रमाणा कुञ्चितकथिताऽस्ति सौ कप वटते : यतो भगवत्यादिषु त्रिसमयस्तिरुक्तत्वादिति प्रश्नोऽत्रोचर-अथोदशगुणे सातवेदनीयकर्म प्रथमसमये बध्यते द्वितीयसमये वेष्टते तृतीयसमये निर्मायते इति श्रीभगवत्गीताप्रस्थानाङ्गनूपादिषु प्रोक्तमस्ति, परं निर्धार्ण्यनसमयेऽवस्थानाभावाद् द्विसमयस्थितिर्वटते इति ज्ञेयम् ॥ १० ॥

तथा—शब्देन्द्रस्य कृणिकराभा पूर्वसङ्गतिकश्चमरेन्द्रस्य च प्रबज्यासङ्गतिक प्रतिप्रादितोऽस्ति तत्कर्म मिथति इति प्रश्नोऽत्रोचर-सौवर्भेन्द्रस्य कार्तिकभेष्ठिमवे कृणिकराज्ञो जीवो गृहस्थत्वेन मिश्रमस्तीति तेन पूर्वसङ्गतिक, चमरेन्द्रस्य तु पूरणतापसमये कृणिकजीव सापसत्वेन मिश्र तेन पर्यायसङ्गतिक कथितोऽस्तीति श्रीभगवत्गीताप्रस्थानशतकनवमोऽध्यायकहणौ इति बोध्यम् ॥ ११ ॥

तथा—असात्त्विके जीवश्चक्रवर्त्यादिस्त्वनवापाराव उत्पद्यते स द्वीन्द्रिय पञ्चेन्द्रियो वा : चेतसमूर्च्छिमपञ्चेन्द्रियस्तदा तस्य देहमानविचार्यमाण विषटते, यत उर-परिसर्पस्योत्तेषाहुन्धुनिषमयोजनपृथक्त्वेदेहमान प्रोक्तमस्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—जीवसमासपकरणहृत्तौ द्वीन्द्रियो जीवाभिगमपञ्चवणासूत्रहृत्तिमव्ये तु सभूर्च्छिमपञ्चेन्द्रिय प्रोक्तोऽस्ति, अत्रार्थे निर्णय केवलिनो विदन्तीति, शरीरमानमाक्षित्य तु 'सरीरमुत्सेर-अगुलेण तदा' इत्येतस्य प्रायिकत्वात्प्रमाणाहुन्धेनासात्त्विकस्य देहमानं सन्भाव्यते, यतो मक्षाविदेहे चक्रवर्त्तिप्रभृतिस्त्वनवापारो द्वादशयोजनप्रमाणा प्रमाणाहुन्धेन प्रोक्तोऽस्तीति ज्ञेयम् ॥ १२ ॥

तथा—स्वयम्भूरमणसमुद्रस्योपरि ये ज्योतिष्कमसन्ति तेषां राभधानी उत्पातस्थान च कास्तीति प्रश्नोऽत्रोचर-स्वयम्भूरमणसमुद्रस्योपरिस्पर्ज्योतिष्कणां रानधानी स्वयम्भूरमणसमुद्रमव्येऽस्तीति जीवाभिगमे उत्कमस्ति, तेषामुत्पातस्थान स्वस्वविमानेऽस्ति प्रश्नापनोपाङ्गादिष्विति ॥ १३ ॥

तथा—कसेष्टकपानीयं त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना पातुं शुद्धयाति न वा इति मदनोऽञ्जोचरं—त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना तत्पानीयपानं शुद्धयाति, परमात्मनामाचरणा नास्तीति ॥ १९ ॥

तथा—पक्वाक्षमहणकालं पुन्र मन्थेऽस्तीति मदनोऽञ्जोचर—पक्वाक्षमहणकालं श्लाघविधौ कथितोऽस्तीति ॥ २० ॥

तथा—श्रीसूत्रमदस्य नाम चतुरशीतिं चतुर्विंशतीर्यावत्तिष्ठति तत्कुत्र मन्थेऽस्तीति मदनोऽञ्जोचर—श्रीसूत्रमदस्य नाम चतुरशीतिं चतुर्विंशतीर्यावत्तिष्ठति इति सधरिन्नादिष्वस्तीति बोध्यम् ॥ २१ ॥

तथा—‘नम रसविगद्भो अभिक्वण २ न आहारोह’ इति कल्पसूत्रास्तारानुसारेण नम रसविह्वलयो बलवर्द्धनार्थं प्रपद्ये महणतया निषिद्धा सन्ति, परं वद्वहणाचरणाऽस्ति नवा इति, मदनोऽञ्जोचर—या अमरूपविह्वलयत्वा सम्प्रवापतत्वाभिबद्धास्सन्ति, न त्वाचरणेति बोध्यम् ॥ २२ ॥

तथा—श्रीकल्पसूत्रे श्रीमहावीरादनु नमराताशीतिवर्षातिक्रमे देवर्द्धिगणिसमाश्रमपैरिषितया पुस्तकास्त्व चक्रे, सप्तः पुराऽप्यधिकमापि पुस्तकमभ्यन वा इति मन्नाऽञ्जोचर—सर्वोऽपि सिद्धान्तो देवर्द्धिगणिसमाश्रमपैर्यथाशीतिवर्षातिक्रमे पुस्तकास्त्व दृढस्तत पुराऽप्युस्तकानि महन्त्यसूत्राति ॥ २३ ॥

तथा—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्प्रसूतास्तत्सत्य न वा इति मदनोऽञ्जोचरं—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्प्रसूतास्तत्सत्य, तद्वसराप्यपि वीरवरिन्नादिषु सन्तीति ॥ २४ ॥

तथा—येषां कदाहविह्वतिप्रत्याख्यान भवति तेषां होत्रियास्त्वतैलवलित्रपक्वाक्षादिकं कस्यते न वा इति मदनोऽञ्जोचर—होत्रियास्त्व-तैल विह्वतिर्न भवति, तेन सर्वैरनिष्यजं पक्वाक्षापि विह्वतिर्न भवतीति ॥ २५ ॥

तथा—कसेष्टकपानीय त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना पातुं शुद्ध्यति न वा इति मदनोऽभोचर—त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना तत्पानीयपानं शुद्ध्यति, परमात्मनामाचरणा नास्तीति ॥ १९ ॥

तथा—पकाक्षप्रहणकालं कुत मन्येऽस्तीति मदनोऽभोचर—पकाक्षप्रहणकालं आद्यविधौ कथितोऽस्तीति ॥ २० ॥

तथा—श्रीस्पृष्टमद्रस्य नाम चतुरशीर्तिं चतुर्विंशतीर्यावत्तिष्ठति तत्कुत्र मन्येऽस्तीति मदनोऽभोचर—श्रीस्पृष्टमद्रस्य नाम चतुरशीर्तिं चतुर्विंशतीर्यावत्तिष्ठति इति तच्चरित्राद्विज्यस्तीति बोध्यम् ॥ २१ ॥

तथा—‘नव रसविधाइवो अभिवक्ष्ण २ न आहोरे’ इति कथ्यस्वभासरानुसारेण नव रसविकृतयो बल्यवर्दनार्थं प्रपद्य मण्डनतया निषिद्धा सन्ति, परं सद्धृणाचरणाऽस्ति नवा इति, मदनोऽभोचर—या अभिवक्ष्यविकृत्यस्ताः सम्भवपातत्वाक्षिभद्वास्तन्ति, न त्वाचरणेति बोध्यम् ॥ २२ ॥

तथा—श्रीकथ्यस्वभो श्रीमहावीरादनु नवशताशीतिवर्षातिक्रमे देवर्द्धिगणेशमाश्रमणैर्लिपितया पुस्तकालम्बे चक्रे, तस्य पुराऽप्यतिक्रमविपुस्तकमभ्रं वा इति मन्नाऽभोचर—सर्वोऽपि सिद्धान्तो देवर्द्धिगणेशमाश्रमणैर्नवशताशीतिवर्षातिक्रमे पुस्तकालम्बे कृतस्तव पुराऽप्यपुस्तकानि महन्त्यभूवन्ति ॥ २३ ॥

तथा—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्समूतास्तत्सत्यं न वा इति मदनोऽभोचर—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्समूतास्तत्सत्यं, तदसराप्यपि वीरचरित्रादिषु सन्तीति ॥ २४ ॥

तथा—येषां कदाहविष्टतिप्रत्याख्यानं भवति तेषां दोषित्याख्यतैल्लच्छिपकवाक्षादिकं कथ्यते न वा इति मदनोऽभोचर—दोषित्याख्यतैल्लच्छिपकवाक्षादिकं भवति, तेन तत्तैल्लिप्यस्य पक्ववाक्षापि विष्टतिर्न भवतीति ॥ २५ ॥

तथा—“ओ देह कणयकोढी, अहवा कारेह कणयनिगमणं । तस्स न तस्सिअ पुण्णं मासिअ बंमज्जए धरिए” ॥ १ ॥ एतद्ब्रह्मचर्यं किं दिवससत्कं यावज्जीवसम्पन्निष पा इति मन्नोऽञ्जोत्तरं—एतद्ब्रह्मचर्यं मुख्यवृत्त्या यावज्जीवसम्पन्निष अव्यवसायविशेषेण दिवसादि-सम्पन्त्यपीति ॥ १२ ॥

तथा—येन नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं कालखेलाया न कृत तस्य पश्चात्पौरुष्यादिप्रत्याख्यानं कर्तुं शुद्ध्यति न वा इति मन्नोऽञ्जोत्तरं—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं विना पौरुष्यादिप्रत्याख्यानं कर्तुं न शुद्ध्यत्येवविवाहसराणि श्राद्धविधिप्रमुखमन्येषु सन्तीति शेषम् ॥ १३ ॥ विधीयते । कालनियमस्तु मन्ने ज्ञातो नास्तीति ॥ १४ ॥

तथा—जेसलमेरुनगरे भेदिनीद्रङ्गे कोपाश्रयमव्ये श्रीहीरभिजयसूरिप्रतिमाया मस्तकस्तोपरि श्रीवीरप्रतिमाद्रुह, तस्मात्तमुपाश्रय केचन वैत्य कथयन्ति, तत्र किमुत्तरमिति प्रश्नोऽञ्जोत्तरं—यथा—श्राद्धानां गृहे भिन्नप्रतिमासत्त्वेऽपि न वैत्यत्वं, तथा अत्रापीति शेषम् ॥ १५ ॥ तथा—पक्षिकाया पष्ठ विषाय वीरपष्ठमव्ये क्षिप्यते, पाक्षिकोपवासस्तु स्वाध्यायादिना पूर्यते तदा स पष्ठस्तन्मव्ये आयाति न वा इति मन्नोऽञ्जोत्तरं—अत्यशक्तिमता यदि पाक्षिकपष्ठो वीरपष्ठमव्ये क्षिप्यते तदा स आयाति, पाक्षिक तप उपवासादिना पृथक् त्वरितं पूर्यते इति १६

तथा—वीरपष्ठपारणके द्रव्यशानादि विधीयते किं वा यथाशक्त्ये (की) ति मन्नोऽञ्जोत्तरं—यथाशक्त्या (कि) विधीयत इति ॥ १७ ॥

तथा—आदिप्र निनालये नैत्यकन्तनां विषयोर्थ स्थिता सत्येकनमस्कारकायोत्सर्ग कृत्वा नैक्य स्तुतिं कथयत्येतद्विधि क्वास्तीति प्रश्नोऽत्रोच्यते—एतद्विधिवर्थावाच्युरिमध्ये नैत्यकन्तनाधिकारे कथितोऽस्ति, परमेतद्विधिकरणप्रवृत्तिरनुना आधिकामन्ये दृश्यत इति ॥ २६ ॥

तथा—“न क्त्वासिक्वरासिक्वतवेण सिक्वेण सिक्वट् पार्थ । नक्वकारजणुणुणीगुणणे य तप सणदेण ” ॥ १ ॥ एतद्वापा कुत्र मन्येऽस्तीति प्रश्नोऽत्रोच्यते—रयं गाथा भीमिनकीर्षिद्धरिक्ते अनानुपूर्व्याङ्गनसत्कृपाविर्भावकनमस्कारस्त्ववेऽस्तीति ॥ २७ ॥

तथा—वीर्यङ्करा केशसिसमुद्घातं कुर्वन्ति न वा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—गुणस्थानक्रमारोहप्रकरणानुसारेण वीर्यङ्करा केचलिसमुद्घातं कुर्वन्ति, वेणामवस्यं पणमासाधिकारयुधि केवलोलपते, यदुक्तं तत्र—“य पप्मासाधिकारयुक्को, लभते केवलोलभस । करोत्यसौ समुद्घातमन्ये कुर्वन्ति वा न वा ” ॥ १ ॥ इति । प्रश्नापनामनुसारेण तु यस्यायुषो वेदनीयादिकर्मार्थिकं भवति स करोति, इतरथ्य नेति ॥ २८ ॥

तथा—यथा श्रुतैर्गुणपूर्ववरा दशपूर्ववरा नवपूर्ववरा वा दृश्यन्ते, तथा द्विपूर्ववराभ्यतुष्टपूर्ववराः पद्यपूर्ववरा वा भवन्ति न वा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—नीतिरुक्तपदप्रवृत्त्यावाचाप्रकस्याप्यष्टपूर्वान्तस्य श्रुतव्यवहारस्योक्तपादेकद्वयादिपूर्ववरा अपि भवन्तीति ज्ञायते ॥ २९ ॥

तथा—अभिहिते—आद्यस्य प्रवृत्तिरिहा कथिताऽस्ति, तत्रोक्तप्रवृत्तिः पद्वीधनिकथयसूत्रार्थं पिण्डैपणाख्यकं च भृणोति, अनुना तु अहोपाज्ञादिप्रवृत्तिर्भावात्वे, तत्कुत्रास्तीति प्रश्नोऽत्रोच्यते—व्याख्यानादी मुख्यवृत्त्या यत्सुदेयेन आद्यमाणमज्ञोपाज्ञादि सत्यष्टव्या आद्यादयोऽपि भृण्यन्तीति न कस्याप्यज्ञा । यत्तु केवलप्रवृत्तिनां सिद्धान्तप्रापणं तत्कारणिकमिति बोध्यम् ॥ ३० ॥

तथा—श्रीकृष्णभदेनेन साक रैर्दशसहस्रमुनिभिर्भक्त प्रत्याख्यातं ते कियता कालेन सिद्धासन्तीति प्रश्नोऽत्रोच्यते—अत्र भदेनेन साक दशसहस्रमुनयोऽभिनिक्षसन्ने सिद्धासन्तीत्येवसाराणि वसुदेवशिष्य्यादी वर्तन्त्य इति बोध्यम् ॥ ३१ ॥

तथा—“नो देह कणयकोटी, अहवा करोरे कणयभिणमवणं । तस्स न तत्तिक पुष्पं जत्तिअ मंपज्जए घरिए” ॥ १ ॥ एतद्भवाचर्यं किं दिवससत्क यावज्जीवसम्भवि वा इति मद्दोऽभोचरं—एतद्भवाचर्यं मुख्यवृत्त्या यावज्जीवसम्भवि अव्यवसायविशेषेण विवसादि-सम्भव्यमिति ॥ १२ ॥

तथा—येन नमस्कारासहितप्रत्याख्यान कालवेधया न कृत तस्य पश्चात्पौरुष्यादिप्रत्याख्यान कर्तुं शुद्ध्यति न वा इति मश्चोऽभोचरं—नमस्कारासहितप्रत्याख्यान विना पौरुष्यादिप्रत्याख्यान कर्तुं न शुद्ध्यत्येवमिवास्तराणि शब्दविधिप्रमुखमन्त्रेषु सन्तीति ज्ञेयम् ॥ १३ ॥

तथा—पासिकवतुर्मासिकादिव प्रक्रियता कालेन प्राप्यते इति मद्दोऽभोचरं—यथाशाक्त्या तत्तप त्वरितमेव पूर्णमवति तथा विधीयते । कालनियमस्तु मन्त्रे ज्ञातो नास्तीति ॥ १४ ॥

तथा—जेसलमेरुनगरे भेदिनीद्रुह्ने श्रीप्राश्रयमव्ये श्रीवीरभिमयसुरिप्रतिमाया मत्तकस्योपरि श्रीवीरप्रतिमाद्रवित, तस्मात्तमुपाश्रय केचन वैतर्क्य कथयन्ति, तत्र किमुत्तरमिति प्रश्नोऽभोचरं—यथा—श्राद्धाना नृदे भिन्नप्रतिमासत्वेऽपि न वैतर्क्यम्, तथा अत्रापीति ज्ञेयम् ॥ १५ ॥

तथा—पासिकाया षष्ठ विवाय वीरषष्ठमव्ये सिध्यते, पासिकोपवासस्तु स्वाध्यायादिना पूर्यते तदा स षष्ठस्तन्मव्ये आयाति न वा इति मद्दोऽभोचरं—अल्पशाक्तिमता यदि पासिकषष्ठो वीरषष्ठमव्ये सिध्यते तदा स आयाति, पासिक तप उपवासादिना एवम् त्वरितं पूर्यते इति १६

तथा—वीरषष्ठपारणके द्वयशानादि विधीयते किं वा यथाशाक्त्ये (की) ति मद्दोऽभोचरं—यथाशाक्त्या (कि) विधीयत इति ॥ १७ ॥

वया—अन्तर्वाषादिकाया द्वाराणि सन्ति न वा इति भक्त्योऽभोचर—मगत्या द्वाराणि कथितानि सन्ति, अन्तर्दोष सुदेन्दुश्वर मगत्या स्पष्टेति, अतो वैदिकग्रन्थानि द्वाराणि सम्भाव्यन्त इति ॥ ३८ ॥

तथा—चतुर्विधमिध्यात्ममन्त्रे स्वेक्येष्टमिध्यागम् गुरु किं वा लौकिकं प्राण्येष्टमिध्यागं किं गुरुतरादिति भूतमपूत्र, अनुना तु ई, ईष्टमिध्यागम्।
 भूपते, तद्वत्प्रकृत्या प्रसादादिति प्रसोऽधोचरम्—प्रतिप्रपणसूत्रवृत्तिमयुतिमन्त्रेण विद्यान्तं लौकिकं देवगतं गुणात् य तथा संदेयते
 देवगतं गुणात् चेति, चतुर्विधमिध्यागमन्त्रे इदं महर्षिर्दृष्टित्यस्यगणि तस्माद्विषमन्त्रे न दृष्टानीति द्रव्येष्टमप्राप्तमिध्यागं कथ्यते इति ॥ १९ ॥
 तथा—साध्या केवल्यानोत्पत्त्यन्तरं छद्मस्यसाधून् वन्दते न वा इति प्रसोऽधोचरम्—केशवज्ञानवती साध्या छद्मस्यसाधून् न वन्दते,
 यत् केशवी सावत्सर्ग छद्मस्यसाधून् वन्दत इत्येष साध्वे न दृश्यते। तथा केवलज्ञानवतीनां छद्मस्यसाधुर्मन्दने इत्यपि सम्प्रसङ्गात्, यत् इत्य
 शिवं करोते तस्य कोकिलगतो अनुचितं दृश्यते, यस्मादर्थस्तु केवली सर्वथा वन्दनीय एवेति ॥ २० ॥

वयम्—मातामहतामनप्रावभा त्रिकपक्षाणि मे समुच्छेदिदतनामल्लसणा आर्तद्रव्यन्ययेन गृहीता सन्ति, तेन तस्मादोष्णतायमे (५५) कर्म निम्नयेयं प्रतिभसि कर्तुं कर्म शुक्लमेव ! ततो यदि क्षमादिकरणविभवेति तर्हि तथा प्रसाधयामि त्वं भोऽर्जुन—प्रतिष्ठति नमोऽर्जुनाभिः-
 यान्त्राणां प्रायस्तु न कर्तव्यं, पुनः प्रतिष्ठाकर्तुं सावत्मादिकारणेन यथाशक्यं कर्तव्यं भवति तदा तद्विभाय प्रतिष्ठितवासोऽर्जुना इति चेन्न
 क्वसि सायवे इति ॥ ४१ ॥

तथा—प्रतिभावरः आवाकं आविका वा बहुवर्षप्रतिभात आरभ्य बहुवर्षवीषवं करोति यदा पाप्मि कर्त्तुमिच्छन्नाच्छन्नामने पादिरु-
 शेषं निवायोपशान्त करोति पृथिग्माया वैश्वशान्तं कृत्वा वीषवं करोति सदा शुद्धयति न का इति अस्मिन्लोके—प्रतिभावरः आवाकं अविच्छेद वा

[illegible]

[The text in this section is extremely faint and illegible due to extreme blurring.]

नीचा तत्प्रथमानाः कथितास्तन्नि, तद्वत्तेयामपि मांसभीषानागभावोत्पद्यते इति सम्भाव्यते, परमेकशरीरस्थानन्तर्नीषवक्षोत्पद्यते इति ज्ञात
नास्तीति ॥ ४४ ॥

तथा—शूद्रसम्भक्त्यधारी आद्यो महाविदेहस्त्रे मनुष्यत्वेनोत्पद्यते न वा इति मदनोऽत्रोच्चरं—मरणसमयं यावाक्षिरर्वाधारसम्भक्त्या
राशनार्थं सत्या वैमानिकेभ्यः आद्यो यातीति ज्ञेयं, तद्वन्मात्रे तु यथासम्भवन्यप्रापि गतिर्भवतीति आद्यो महाविदेहेष्वपि मनुष्यत्वेनो-
त्पद्यत इति ॥ ४५ ॥

तथा—तपसा निकषितकर्मणा क्षया भवति न वा इति मदनोऽत्रोच्चरं—निकाचितानामपि कर्मणां तपसा क्षयो भवतीति श्रीउचरा
भ्ययनसूत्रप्रत्ययानुक्रमस्त्याति ॥ ४६ ॥

तथा—श्रीवीरेण कस्मिन् मये तीर्थहरनामगोत्रकर्म नद्वयमिति मदनोऽत्रोच्चरं—पञ्चविंशतितमनन्दनमये हस्तवर्धे चारित्र प्रयात्य विद्यति
स्थानकन्याराधय च तीर्थकरनामगोत्रकर्म नद्वयमिति ॥ ४७ ॥

तथा—प्राक्क. धाविका वा चतुर्था पौषप्रतिमां ब्रूते, तस्य सामाचार्यनुसारेण चतुर्विंशत्यार्यपथः कर्तव्य कथितोऽस्ति, तथा-
समवायाङ्गद्व्युत्पन्नसारेण तु त्रिविधाहार सम्प्रभति, तस्मान्निविधाहारपौष विधाय चतुर्था प्रतिमा ब्रूते किं वा न इति मदनोऽत्रोच्चरं—मन्त्रचन
सारोद्धारदिप्रत्ये आद्यचतुर्थप्रतिमाया चतुर्विंशतिदिने परिपूर्णचतुष्पकारपौष कथितोऽस्ति, तदनुसारेणष्टमहरपौषव्यतुर्ध्वजहारोपवास कर्तव्य
युज्यते, पर सामाचार्यनुसारेणैसाधनं नियोगो ज्ञायते एव पक्षिकायां पष्ठकरणशक्तिर्न भवति तदा पूर्णिमायाममावास्याया च त्रिविधाहारोपवासस्तथा
ध्यायामान्द्र्यमस्यमावे निर्बहुतिकमापि कर्तव्य, तत्र प्रथमोपवासस्तु शास्त्रानुसारेण चतुर्विंशत्यार्य एव कर्तव्य इति ज्ञायते । समवायाङ्गद्व्युत्पन्न
सारेण तु त्रिविधाहारोपवास कर्तव्य इति व्यक्तिर्न ज्ञायते ॥ ४८ ॥

तथा—कस्मिन् शास्त्रे धात्वस्य सामाधिकरणात्सरे प्रथमीर्यापिथी प्रतिकन्य सामीयिकमुखवाक्का मातृलक्षणात्—
तत्प्रसाद्यमिति प्रश्नोऽत्रोत्तर—‘ इरियावहिआए अप्यठिक्ताए न किञ्चि कप्पइ वेइअरंणसञ्जायापस्सयाई कटं ’ इत्यसराणि महानिधीयमन्ये
सन्ति, तव सामाधिकेऽपीर्यापिथीपूर्वमेव प्रतिकन्यते इति ज्ञायते, तथाऽऽवश्यकचूर्णो बहुवर्धावको विमातकाले गृहाद्विद्यत्य शरीरचिन्ता
विधायोपाश्रये ईर्यापिथी प्रतिकन्यत् कथितोऽस्ति, सा वेद्य सामाधिकप्रतिकमणकरणस्योति ॥ ४९ ॥

तथा—नमस्कारपदानामोल्लिख्या किमन्त उपवासा क्रियन्ते, तत्र च नमस्कारपदानि कथं गण्यन्ते इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—नमस्कारस्य
नव पदानि सन्ति तत्र प्रथमसप्तपदेषु प्रत्येक याकन्यसराणि तावन्त उपवासा सम्बद्धा क्रियन्ते, अष्टमनवमपदयोस्तु सप्तदशासराणि सन्ति,
वस्मात् शकौ सत्या सप्तदशोपवासाः सम्बद्धा कर्तव्या, तदभावे षाष्टौ नव चोपवासाः कर्तव्या, तथा गणनमाश्रित्याधुनिकप्रवृत्त्यनुसारणैकान्तो
न दृश्यते, यत कश्चिद्गणयति कश्चिन्नोति, यो गणयति स सप्तोल्लिकामध्ये यत्पदवप करोति तत्पदं गणयति, तथाऽष्टमनवमपदवप सम्बद्धं
करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि सम्बद्धं गणयति, यदि पृथक् तप करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि पृथग् गणयति, गणनं तु प्रतिपदं व्यमानं ज्ञेयम् ।
अष्टमनवमपदयो सम्बद्धगणनं व्यस्यमानं, तयो पृथक् तपसि पृथग्गणनं व्यस्यमाणम् । तथा—कश्चिद्वप यत्पदवप करोति स तदा सत्पदगणनं
द्विसहस्रमानं गणयति, सत्माधस्य यादृशी शक्ति स तादृग्गणनं विधत्त इति ॥ ५० ॥

तथा—साधुर्मध्याह्नकामकमुद्धृत्य परिष्ठापयत्यथा वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—चतुर्भासके साधुर्मध्याह्नकामकमुद्धृत्य परिष्ठापयतीति
परम्परा श्रीश्रीरविजयसूरिपार्श्वे दृष्टास्तीति ॥ ५१ ॥

तथा—जगतीपार्श्वे भक्षिकापस्यप्रमाणं जलं कथितमस्ति, तत्र सर्व्वदा भक्षिकापस्यप्रमाणं किञ्चा वेद्यया ध्यागमने न्यूनाधिकं वा भवतीति
प्रश्नोऽत्रोत्तरं—भक्षिकापस्यप्रमाणं यत्र अल्पमस्ति तत्र सर्व्वदा सदृशं भवति, परं वेद्यप्रयोगेण न्यूनाधिकं ज्ञातं नास्तीति ॥ ५२ ॥

भीषा तत्प्रभाना कथितास्तानि, सद्धतेषामपि मांसभीषानामाधोऽस्यपदे इति सम्भाव्यते, परमेकशरीरस्थानन्तनीवधोऽस्यपदे इति ज्ञात-
नास्तीति ॥ ४४ ॥

तथा—शुद्धसम्भक्त्यधारी आद्यो महाविदेहस्येभे मनुष्यत्वेनोत्पद्यते न वा इति मद्भनोऽभोचरं—मरणसमयं यावन्निरर्ताचारसम्भक्त्या-
राधनायां सत्यां धैर्यानिशेधेन आद्यो यतीति हेयं, तदभावे तु यथासम्भक्त्यधारी गतिर्भवतीति आद्यो महाविदेहस्येभे मनुष्यत्वेनो-
त्पद्यत इति ॥ ४५ ॥

तथा—तपसा निकाशितकर्मणां क्षया भवति न वा इति मद्भनोऽभोचरं—निकाशितानामपि कर्मणां तपसा क्षयो भवतीति श्रीवचरा-
ख्ययनसूत्रद्वयत्वादायुक्तमस्तीति ॥ ४६ ॥

तथा—श्रीवीरेण कस्मिन् भवे तीर्थस्नानाभोगोपकर्म न ददाति मद्भनोऽभोचरं—पञ्चविंशतितमनन्दनभवे लक्षवर्षं चारिष प्रयान्त्य विंशति
स्थानकान्याराख्य च तीर्थकरानामगोपकर्म न ददाति ॥ ४७ ॥

तथा—आयक आधिका वा चतुर्णां पौषप्रतिमां बहते, तस्य सामाचार्यनुसारेण चतुर्विंशत्यारौप्य कर्तव्य कथितोऽस्ति, तथा—
समवायान्द्वयनुसारेण तु त्रिविधाहार सम्भवति, तस्मात्त्रिविधाहारपौषं विधाय चतुर्णां प्रतिमा बहते किं वा न इति मद्भनोऽभोचरं—प्रवचन
सारोच्चारदिप्रत्ये आद्यचतुर्थप्रतिमाया चतुर्ण्यदिने परिपूर्णभृत्यप्रकारपौष कथितोऽस्ति, तदनुसारेणाष्टप्रहरपौषव्यतुर्द्विंशत्यारौप्य कर्तव्यो
युज्यते, पर सामाचार्यनुसारेणैतावान् विशेषो ज्ञायते यत् प्रसिक्तार्थां पठकरणशक्तिर्भवति तदा पूर्णिमायाममावास्याया च त्रिविधाहारपौषासत्तया
आचामान्द्वयभक्त्यभावे निर्दिष्टवैकर्म्यं कर्तव्यं, तत्र प्रथमोपवासस्तु शाकानुसारेण चतुर्विंशत्यारौप्य कर्तव्य इति ज्ञायते । समवायान्द्वयनु-
सारेण तु त्रिविधाहारपौषास कर्तव्य इति व्यक्तिकर्तव्यं ज्ञायते ॥ ४८ ॥

तथा—कस्मिन् शस्त्रे आदस्य सामायिककरणसरे प्रथममीर्यापयिषीं प्रतिकन्य सामायिकमुल्लवक्षिकं प्रतिशेषयतीति उक्तमस्ति तत्रसाधयति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—' इरियावहिआए अप्पविक्काए न किञ्चि कप्पद् वेइअरंणसज्जायावस्सयार्इ क्कटं ' इत्यस्यराणि महानिधीयभन्ये सन्ति, एत सामायिकेऽपीर्यापयिषीर्भव प्रतिक्नयते इति ज्ञायते, तथाऽऽवश्यकपूर्णां दडुरधावक्के विभावकाहे गुहाखिलस्य शरीरविन्वां विभावयोपाश्रये ईर्यापयिषीं प्रतिकमन् कथितोऽस्ति, सा वेद्य सामायिकप्रतिकमणकरणस्येति ॥ ४९ ॥

तथा—नमस्कारपदानामोलिक्रियां क्रियन्त उपवासा क्रियन्ते, तत्र च नमस्कारपदानि कथं गण्यन्ते इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—नमस्कारस्य नव पदानि सन्ति एव प्रथमसप्तपदेषु प्रत्येक याकन्यस्यराणि तावन्त उपवासा सम्बन्धा क्रियन्ते, अष्टमनवमपदयोस्तु सप्तदशाक्षराणि सन्ति, तस्मात् शकौ सत्यां सप्तदशोपवासा सम्बन्धा कर्तव्या, तदभावे चाष्टौ नव उपवासा कर्तव्या, तथा गणनमाश्रित्याधुनिकप्रवृत्त्यनुसारेणैकान्तो न दृश्यते, एत कश्चिद्व्रणयति कश्चित्तेति, यो गणयति स सप्तोलिक्रमच्ये यत्पदवप करोति तत्पद गणयति, तथाऽष्टमनवमपदवप सम्बद्ध करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि सम्बद्धं गणयति, यदि पृथक् तप करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि पृथग् गणयति, गणनं तु प्रतिपदं लक्षमानं नैयम् । अष्टमनवमपदयो सम्बद्धगणनं लक्षद्वयमानं, तयो पृथक् तपसि पृथग्गणनं लक्षप्रमाणम् । तथा—कश्चिद्व्या यत्पदवप करोति स तदा तत्पदगणन द्विसहस्रमानं गणयति, तस्मादस्य यादृशी शक्ति स तादृगणनं विधत्त इति ॥ ५० ॥

तथा—साधुर्भव्याक्ककानकमुद्धृत्य परिष्ठापयत्यनया वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—चतुर्मासके साधुर्भव्याक्ककानकमुद्धृत्य परिष्ठापयतीति परम्परा श्रीहीरविजयसूरिणाम् दृष्टास्तीति ॥ ५१ ॥

तथा—जगतीशमर्षे भक्षिकापक्षप्रमाणं जलं कथितमस्ति, तत्र सर्व्वदा भक्षिकापक्षप्रमाणं किंवा वेद्यया आगमने न्यूनाधिकं वा भवतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—भक्षिकापक्षप्रमाणं यत्र भल्लमस्ति तत्र सर्व्वदा सदृश भवति, परं वेद्यप्रयोगेण न्यूनाधिकं ज्ञात नास्तीति ॥ ५२ ॥

नीचा तत्प्रथमाना कथितास्मन्ति, सर्वत्रेषामपि मांसमीकानामावोत्पद्यते इति सम्भाव्यते, परमेकशरीरस्यानन्तनीचवभोत्पद्यते इति साव-
नास्तीति ॥ ४४ ॥

तथा—शुद्धसम्पत्त्वघाती भ्रात्रो महाविदेहस्त्रे मनुष्यत्वेनोत्पद्यते न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—मरणसमयं यावद्विरतीधारसम्पत्त्वानो-
त्पन्नत्वं सस्या वैमानिकेवैव भ्रात्रो यातीति श्रेयं, तदभावे तु यथासम्पत्त्वमन्यथापि गतिर्भवतीति भ्रात्रो महाविदेहव्यापि मनुष्यत्वेनो-
त्पद्यत इति ॥ ४५ ॥

तथा—तपसा निकृष्टितकर्मणां क्षयो भवति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—निकृष्टचित्तानामपि कर्मणां तपसा क्षयो भवतीति श्रीतत्त्वरा-
ज्यनसूत्रहृत्पाद्युक्तमस्तीति ॥ ४६ ॥

तथा—श्रीवीरेण कस्मिन् भवे तीर्थस्नानमगोत्रकर्म बद्धमिति प्रश्नोऽभोचरं—महर्षिदशतितमनन्दनमवे लक्ष्यवर्षं चारित्र्यं प्रयास्य विद्यति
स्यानकन्याराध्यं च तीर्थस्नानमगोत्रकर्म बद्धमिति ॥ ४७ ॥

तथा—भावक भाविका वा चतुर्था यौषधप्रतिमा बह्वे, तस्य सामाचार्यनुसारेण चतुर्विधाहारयौषधं कर्तव्यं कथितोऽस्ति, तथा—
समवायाङ्गद्वयनुसारेण तु त्रिविधाहार सम्प्रभाति, तस्मान्निविधाहारयौषधं विधाय चतुर्था प्रतिमां बह्वे किं वा न इति प्रश्नोऽभोचरं—प्रभवचन
सारोद्गारादिग्रन्थे श्राद्धचतुर्थप्रतिमायां चतुर्थ्यर्षदिने परिपूर्णश्चतुष्पक्षरयौषध कथितोऽस्ति, तदनुसारेणाष्टप्रहरयौषधश्चतुर्विधाहारोपवास कर्तव्यो
युज्यते, पर सामाचार्यनुसारेणैवावान् विनोषो क्षायते एव पक्षिकायां पष्ठकरणशक्तिर्न भवति सद्या पूर्णिमायाममवास्यायां च त्रिविधाहारोपवासस्त्वेषा
अवाप्त्याभ्युत्थनसमये निर्विह्वलकमपि कर्तव्यं, तत्र प्रथमोपवासस्तु द्वाकानुसारेण चतुर्विधाहार एव कर्तव्य इति क्षायते । समवायाङ्गद्वयनु-
सारेण तु त्रिविधाहारोपवास कर्तव्य इति व्यक्तिकर्न क्षायते ॥ ४८ ॥

तथा—कस्मिन् शब्दे शब्दस्य सामायिककरणावसरे प्रथमरीर्यापयिकी प्रतिक्रम्य सामायिकमुत्सवक्रिकं प्रतिषेधयतीति उक्तमस्ति तत्प्रसाधमिति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—‘इरियावहिभाए अप्यद्विकलाए न किञ्चि कप्पइ वेइअवदणसत्स्यायावससयार्इ क्कट’ इत्यसराणि महानिष्ठीयमन्ये सन्ति, सत सामायिकेऽरीर्यापयिकीपूर्वमेव प्रतिक्रम्यते इति ज्ञायते, तथाऽऽवश्यकचूर्णो बहुश्रावको विमातकासे गृह्णाद्विद्यत्य शरीरविन्वा विवायेपाभये ईर्यापयिकी प्रतिक्रामन् कथितोऽस्ति, सा वेला सामायिकप्रतिक्रमणकरणस्येति ॥ ४९ ॥

तथा—नमस्कारपदानामोल्लिकायां कियन्ते उपवासा कियन्ते, तत्र च नमस्कारपदानि कर्म गण्यन्ते इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—नमस्कारस्य नव पदानि सन्ति तत्र प्रथमसप्तपदेषु प्रत्येक यावन्त्यसराणि तावन्त उपवासा सम्बद्धा कियन्ते, अष्टमनवमपदयोस्तु सप्तदशसराणि सन्ति, तस्मात् शक्ये सप्त्यां सप्तशोपवासा सम्बद्धा कर्तव्या, तदभावे चाष्टी नव चोपवासा कर्तव्या, तथा गणनमाश्रित्याधुनिकप्रवृत्त्यनुसारेणैकान्तो न दृश्यते, यत कश्चिद्व्यगच्छति कश्चिज्जेति, यो गणयति स सप्तोल्लिकमप्ये यत्पदवत् करोति तत्पदं गणयति, तथाऽष्टमनवमपदवत् सम्बद्धं करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि सम्बद्धं गणयति, यदि पृथक् सप्त करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि पृथक् गणयति, गणनं तु प्रतिपदं व्यसमानं द्वेयम् । अष्टमनवमपदयो सम्बद्धगणनं व्यसद्वयमान, तयो पृथक् तपासि पृथग्गणनं व्यसप्रमाणम् । तथा—कश्चिद्व्या यत्पदवत् करोति स तदा तत्पदगणनं द्विसहस्रमानं गणयति, तस्माद्यस्य यादशी शक्ति स साहस्रगणन विधत्त इति ॥ ५० ॥

तथा—साधुर्मेव्याहकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयत्यन्या वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—चतुर्मासके साधुर्मेव्याहकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयतीति परम्परा श्रीहिरविजयद्वारिपार्श्वे दृष्टास्तीति ॥ ५१ ॥

तथा—मगतीपार्श्वे मसिकापसप्रमाणं अष्ट कथितमस्ति, सप्त सर्व्वेया मसिकपसप्रमाणं किंवा वेल्जया भगामने न्यूनाधिक वा भवतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—मसिकापसप्रमाणं यत्र जलमस्ति सप्त सर्व्वेया सदृश भवति, परं वेल्जप्रयोगेण न्यूनाधिक ज्ञातं नास्तीति ॥ ५२ ॥

तथा—वर्षाकाले प्रतिक्रमणादिषु विपुल्योसिका क्णाति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—भीविजयत्नसूरिपार्श्वे श्रीक्षीरविजयस्वरिपार्श्वे च शेषकाले वर्षाकाले च प्रतिक्रमणयोगानुष्ठानादिक्रियायां विपुल्योसिका क्णाति, क्रिया सातीचारा भवति, कालो गृहीतो गच्छतीति श्रुतमस्ति ॥ १३ ॥

तथा—भास्विनास्याध्यायिकदिनत्रयमुपदेशमाख्याति न गण्यते, तथा चतुर्मासकत्रयास्याध्यायिकायां तद्वर्णयते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यथा सदस्याध्यायिकया दिनत्रयमुपचानमध्ये न तथा चतुर्मासकत्रये, तस्माच्छतुर्मासकत्रयास्याध्यायिकायामुपदेशमाख्याति गण्यते ॥ १४ ॥

तथा—एवम् विना स्थापनामे प्रतिक्रमणं क्रियते तद्य क्षामणकविधि कथमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—स्थापनामे प्रतिक्रमणकरणे प्रथम स्थापनावार्यस्य पश्चाद् पृथगनुक्रमेण यतिद्वयस्य चतुष्कस्य पट्कस्य च क्षामणकं क्रियते, यतिं विना स्थापनाया एवेति ॥ १५ ॥

तथा—युगादिप्रश्नोपतिर्यथाः कस्यपुसाहारं कुर्वन्त्यन्यदेति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—गोप्रभृतय कस्यपुसाहारं कुर्वन्ति, तथाऽन्यद्वान्यतृणादिक मपि कुर्वन्तीति सम्प्रव्यत इति ॥ १६ ॥

अथ मुलतानसम्बद्धानुयोजनानि तत्प्रतिवर्चांसि च ।

यथा—तथा सर्वे पाक्षिकप्रतिक्रमणे परम्परया दानितरवश्यं कथ्यते, कैश्चित्पुनरन्यस्मिन् दिनेऽपि कथ्यते तत्किमस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—पाक्षिकप्रतिक्रमणे परम्परया दानितरवश्यं कथ्यते, अन्यस्मिन् दिने तु कथनमाश्रित्य नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ १७ ॥

तथा—कश्चित्पारणकोत्तरपारणकयोश्चैकाद्यानक विना 'सूरे तन्माए' अप्रसङ्गं प्रत्याख्याति 'यदा पारणकोत्तरपारणकयोश्चैकाद्यानं करोति तदा चतस्रमव प्रत्याख्यातीति रीतिर्दृश्यते, तथा छट्ठमत्तं इरथादिकस्याने तु नास्ति, तत्र पारणकोत्तरपारणकयोश्चैकाद्यानं विनापि छट्ठमव प्रत्याख्याति, तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यदा एकस्यानकसाहितोपपन्न करोति तदा 'सूरे तन्माए' चतस्रमव अप्रसङ्गं 'प्रत्या

क्याति पुनरेकशानकरहित करोति तद्य सुरे उगाए अमचट्टं प्रत्याख्यातीदगावेच्छिलपरम्परा दृश्यते, पष्ठप्रमुखप्रत्याख्याने तु पारणके उत्तर पारणके वैकशान कसोत्पपथा न करोति सथापि 'सुरे उगाए छट्टमथं अट्टममथं' इति प्रत्याख्यातीयमप्यावेच्छिलपरम्परा दृश्यते । सथा—पारणके उत्तरपारणके वैकशानक विनापि वटत्पमतं छट्टमथ अट्टममथ इति कथ्यते, तद्वसराणि तु श्रीकल्पवृक्षसामाचारीमध्ये सन्तीति बोध्यम् ॥ १८ ॥

तथा—सरतरा प्रभयन्ति—यममन्त आच्छादितस्थापनामे क्रियां कुर्वन्ति तत्कथं शुद्धयतीति प्रश्नोऽभोचरं—अपमालिकप्रमुखेत्तर स्थापना भवति तत्र दृष्टी रक्षिता विवेकमये, तस्मात्तदनाच्छादतं युक्तिमत्, अक्षप्रमुखयावत्कथयिक्त्वापनामे तु दृष्टिरक्षणनियमो ज्ञातो नास्ति, तस्मादाच्छादितमेवैषि क्रिया शुद्धयतीति ॥ १९ ॥

अथ देवगिरिसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—ये श्राद्धा वैवसिकपौषं गृहीत्वा पश्चात्सन्ध्यायां भाववृद्धौ यदा रात्रिपौषं गृह्णन्ति तदा पौषवसामाधिककरणानन्तर 'सञ्जाय करं बहुवेध करसुं उपधि परिहेदुः' इत्यादेशान् मार्मयन्ति किंवा सञ्जाय करं इत्यनेन सरतीति प्रश्नोऽभोचरं—सञ्जाय कर इत्यादेशा मार्गणेन सरति, बहुवेधदेशमार्गणनियमस्तु ज्ञातो नास्ति, यत् स प्रातर्मार्गतोऽस्तीति बोध्यम् ॥ २० ॥

तथा—शेषकक्षे साधव श्राद्धश्राद्धीगनेषु शुष्कस्तु श्रीकरूपसूत्रं पठन्ति पाठयन्ति किं वा एकान्ते पृथेति प्रश्नोऽभोचरं—साधव स्वेच्छया करूपसूत्रं पठन्त पाठयन्तश्च सन्ति, अत्रान्तरे कश्चित् श्राद्धादिकर्त्तव्यं समागतस्तदा शनैः पठनपाठनासराणि न ज्ञातानि सन्ति, पर श्राद्धादि मुद्दिश्य पठनं पाठनं च पर्युपगार्त्तव्यं विना न शुद्धयतीति ॥ २१ ॥

तथा—केचन वदन्ति—श्रीमहावीरशिष्यश्रीमुषर्गस्वामिन आरभ्य परम्परया कश्चिकाष्टगुणप्राधानसमानश्रीहीरविमयसूरय त्रिषष्टितमपदे,
केचन वदन्ति एकषष्टितमपदे, उ० श्रीषर्मसंगरगणिहृतपद्याकस्या त्र्यष्टपद्यासप्तपदे सन्तीति त्रयाणां मध्ये किं प्रमाणमिति मदनोऽञ्चोत्तर—
श्रीमहावीरशिष्यमुषर्गस्वामिन आरभ्य परम्परया श्रीहीरविमयसूरयोऽष्टपद्यासप्तमपदे सन्तीति त्रयेषां ॥ ६२ ॥

तथा—श्रीविद्यतिथीर्यकराके 'क्षरणभाए पदिक्रमण' इत्युक्तमस्ति, तस्यैवानां प्रतिक्रमणाना मध्ये किनामकमिति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—
'कारणभाए पदिक्रमण' एतत् पाक्षिकायाश्चित्त्य भावं, उभयकालप्रतिक्रमणं तु सर्वेषां भवतीति बोध्यम् ॥ ६३ ॥

तथा—उपधानयोगवैकल्यानक्रमच्योऽप्ययोगवैकल्यानक्रमच्ये वाऽर्द्धशाकयस्यं शुद्ध्याति न वा इति, मदनोऽञ्चोत्तर—उभययोगवैकल्यानके
अर्द्धशाकयस्यप्रभृतिरनुना नास्तीति ॥ ६४ ॥

तथा—आदौः पौषवपारणे सामापिकपारणे च का कियन्त्यस्य गाथा कथ्यन्ते इति मदनोऽञ्चोत्तर—पौषवपारणे 'सागरवदो कामो० १'
यथा सस्त्रहकिञ्च ० २' एते द्वे गाये कथ्ये सामाधिकपारणे तु 'सामादभवयुजो ० १ छन्दमप्यो मूढमणो ० २ सामादभ्योसहसंठिअस्स ० ३'
एवास्तिषो गाया कथ्यन्ते इति शास्त्रे सामापिकपारणाधिकारे कथितमस्ति, परमनुना 'सामादभवयुजो ० १ सामादभ्यनि उ कए ० २' एते द्वे गाये
पठन्ते इत्यन्ते इति ॥ ६५ ॥

तथा—दानशीकृतयमानानामव्ये दृश्यशब्दानि समायादित्ति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—सर्वशब्दानि प्राणातिपातरसणार्थं सन्ति, प्राणातिपात
विरण्णशब्दं नु अभयदानार्थं, ततो द्वादश शब्दानि दानवर्मे समायादित्ति, तथा सर्वशब्दानि प्रत्याख्यानरूपाणि, प्रत्याख्यानं तु तपोरूपं, तदस्त्वप्योमच्येऽपि
समायादित्ति, प्रथमशब्दं दाने चतुर्थशब्दं शीले एवं द्वादशशब्दानि दानादिषु उपप्रकारकवर्मेमच्येऽन्तर्भवन्तीति ॥ ६६ ॥

१ किन्त्याभिर्द्वयोऽपि प्रकारे पुन विवेचयन्ताम् ।

तथा—नीवेनानादिकाहमव छम्पं देयं च भवति, तदनर्पणे हुष्यते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—एकान्तो नास्ति, यदि तपःस्वाध्यायादिना कर्म निर्ज्वरयति तदा तदनर्पणे हुष्यते, कर्मनिर्ज्वरणमन्तरा तदर्पणे हुष्यते इति ॥ ६७ ॥

तथा—वक्त्रवर्त्ता कियत्कलेन मोक्ष यातीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—भवन्त्यतस्तत्रये तत्कष्टवस्तु कश्चित्किञ्चिदूर्ध्वपुद्गलपरावर्तान्तरेणापि मोक्ष यातीति ॥ ६८ ॥

तथा—मेधी आचाम्लमह्वे कस्यते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—निषेधो न ज्ञायते, यतो मेधी द्विवल्गुमस्ति, द्विवल्गुं तु कस्यते इति ॥ ६९ ॥
 तथा—वार्धिकस्तप कियता कलेन पूर्णं भवतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—एतदाद्येधनातप अशीत्यधिकशतोपवस्त्रप्रमाणमेकवर्षे पूर्णं भवति, तत्प उपवासाधामल्लैकशानकरीत्या क्रियते, परमेकान्तरोपवासा न कर्तव्या, पुनस्त्वियेर्द्विर्द्विनिर्भवति तदौपवस्त्रमेकशानकं वा कर्तव्यं, परमाचामाम्ल नायाति, तत् वर्षदिने उपवस्त्रमेव समायाति, तथा विशत्यधिकशताधामाम्लानि तेषा पष्ट्युपवासानि भवन्तीत्यनया रीत्या अशीत्यधिकशतोपवस्त्रवार्धिकं तपः पूर्णं भवति, एकशानकमनि त्वधिकान्यतो द्वयशानकमन्यपि करोति तेषापि तप पूर्णं भवतीति ॥ ७० ॥

तथा—श्राद्ध प्रतिमां वहन् यात्राघर्षे यानपश्रेण याति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—प्रतिमायां यात्राघर्षे बाहनमात्रस्य न यात्यध्वादिक मात्रस्य तु यातीति ॥ ७१ ॥

तथा—अष्टमप्रतिमादिषु आरम्भ क्रियते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अष्टमप्रतिमायामष्ट मासान् यावदारम्भ कायेन न क्रियते, एव नवम्यामपि नव मासान् यावदशम्यां दश मासान् यावत्तर्षार्थमञ्जपानीयादि वस्तु निष्पन्न न कस्यते, परार्थं निष्पन्न तु कस्यत इति ॥ ७२ ॥

अथ वपासङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—‘आदा’ पारिक्रियेऽपीभारान् कथयन्ति, सद्यः पष्ठ दिग्भूत दशमं च देशावकाशिकं कथेयं, तदन्ये नाम्नीकुर्वन्ति, यद् यत्रोदयः कथितमस्ति सद्यस्तथादौ कथितं, यत्पष्ठमं याकम्पीकप्रत्ययिकं दशमं तु दिनप्रत्ययिकमित्यादि नाम्नीकुर्वन्ति, सद्यः का युक्तिर्गते मन्त्रोऽग्नौ-चरं—भीमान्मन्त्रके श्रावकप्रताधिकारे देशावकाशिकप्रताम्ना कथितोऽस्ति स भिद्यते यथा—‘विसिञ्चयगाहिअसस विसापरिमाणसस पद्दिण परिभाषकरण देसाकगासिभं, देसावगासिअसस समणोवासएण इमे पथ अइआरा माणियन्ता न समापरिअन्ता तंमहा-भाणअणप्पओगे १ देस अणप्पओगे २ सदाणुआए ३ अणुआए ४ अहिआ पुमाअकसेवे ५’ एतदालापकानुसारेण पष्ठदिग्भूतस्य सङ्केतरूपदेशावकाशिकं स्पष्टतया ज्ञायते, तथा—योगशास्त्राद्यनेकग्रन्थेषु पष्ठदिग्भूतसङ्केतरूपदेशावकाशिकं कथितमस्ति, तथा—भीतपासकदेशान्ते आनन्दप्रोचाराधिकारे सामायेकमादि-चतुष्पञ्चवाद्यापकस्तिरो न कथेयं, तस्मात्केचन नाम्नीकुर्वन्ति तेषु सद्यज्ञानमेव, यतो यतोचाराद्यौ एवं पातोऽस्ति ‘अहणं भवे ! देवाणुप्वि अणं अतिए पचाणुअइअं सत्तसिक्खावइअ दुवाअसविहं सावयवम् पादेवज्जिस्सामि, अइअसुहं देवाणुप्पिया ! मा पादिअवं करोहि’ तथा प्रोचाराणन्तरमेव पातोऽस्ति, ‘तएण आणदि गाहावरे समणसस अमावओ महावीरसस अतिए पचाणुअइअं सत्तसिक्खावइअं दुवाअसविहं सावयवम् पादेकज्जं, पादेवज्जिन्ता समण भगवं महावीरं वइअ नमंसइअ’ एतदालापकद्वये द्वाव्यप्रतोचाराङ्गीकारं कथं पट्यते ? यदि देशावकाशिक-प्रतं न भवति तर्हि प्रमातीचाराः कथं कथिता, तस्मादानन्देन चत्वारि प्रतानि सविस्तराणि नोचरितानि यत्प्रतिदिनं, चारंचारमुच्चार्यन्ते, पुनः सङ्केतसदृशरितान्येवेति ज्ञेयम् ॥ ७३ ॥

तथा—‘अइ मे इअ पमाओ, इमसस देहसस इमाइ रयणीए । आइअमुवाहि देहं, सत्वं विविहेणं वोसिरिअं’ ॥ १॥ एतदालापानुसारेण आन्देन

राशौ निद्रापगमे सासारिककार्यं कृत्वा सुष्यते तदा पुनर्गोषारो विधीयते किंवा प्राक्कृतोषार एव प्रमाणमिति प्रश्नोऽप्रोचर—आद्य शयन
 देहायामेव प्रत्याख्यानं कृत्वा भवति यद्वाशौ प्रमादो भवति तदाहारप्रमुखं व्युत्सुनामि, तस्माच्चिद्रापगमेऽपि कश्चित्कदाचित्संसारकर्तृ करोति
 तदा प्रत्याख्यानमग्नौ न भवति ईति ॥ ७४ ॥

तथा—आर्द्रफलककोटिकाज्जादीनि निर्वाणीकृतानि षटिकाद्रयानन्तरं प्राप्नुकानि भवन्ति, तथा त्रिविधाहारद्विविधाहारप्रत्याख्यानिना
 मेकाशनक्रमये सांनि कस्यन्ते न वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—आमार्द्रफलानि निर्वाणीकृतान्यपि षटिकाद्रयाद्यनु प्राप्नुकानि न भवन्ति, यत् कदाहमीव-
 स्त्वथैव तिष्ठति । तथा त्रिविधाहारैकशनके न कस्यन्ते, द्विविधाहारैकाशनकेऽपि साचित्तप्रत्याख्यानिना न कस्यन्ते, एक ऋक्षानि निर्वाणीकृतानि
 तु षटिकाद्रयानन्तरं त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिनां कस्यन्ते इति ॥ ७५ ॥

तथा—त्रिकाब्देऽथवा पुनः क्रियते सा त्रिकाष्टपूजा कस्यते किंवा न्यूनाधिककालेऽपि कृत्वा त्रिकाष्टपूजा इति प्रश्नोऽप्रोचर—त्रिकाब्देऽथवा
 पूजा क्रियते सा त्रिकाष्टपूजा कस्यते, कारणविशेषे तु न्यूनाधिककालेऽपि कृत्वा सैव कस्यते इति ॥ ७६ ॥

तथा—भिनाब्दे राशौ गीतगानादि क्रियते तत्करणे देवद्रव्यमुत्पद्यते नान्यथा तदा तत्कर्तव्यं न वा इति, प्रश्नोऽप्रोचर—शास्त्रानुसारेण
 मूलविधिना गीतगानादि न शुद्धयति, पर देवद्रव्योत्पत्तिककारणेन रात्रावपि गीतगानादिभाषनाकरणे छात्रो ज्ञायते इति ॥ ७७ ॥

अथ फतेपुरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—मन्मसुक्ते मरणसुक्ते च प्रतिमा पूज्यते न वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—उभयत्रापि स्नानकरणानन्तरं प्रतिमापूजननिषधो ज्ञातो
 नास्तीति ॥ ७८ ॥

सथा—देवपूजनावसरे विक्रमं क्रियते न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—देवपूजावेद्यायां विक्रमकरणनिषेधो ज्ञातो नास्त्यात्मीयगच्छे इति ॥ ७९ ॥
 सथा—भाद्रकृत्युतिस्त्रिंशोऽपि मण्डल्यां कथयितुं शुद्धयन्ति न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—शुद्धयन्तीति ॥ ८० ॥
 सथा—द्विविधाहारमध्ये निम्बुकपट्टं विना साराममकं मधुरानमकम् ग्रहीतुं कस्यते न वा प्रश्नोऽश्वोत्तरं—द्विविधाहारप्रत्याख्यानं निम्बुकपट्टाद्विहः सारको मधुरो वाऽन्नमको ग्रहीतुं कस्यते इति ॥ ८१ ॥

अथ राजापुरसद्व्यक्तप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

यथा—वैशाख्याद्विक्रपट्टकं दद्यात् क्षेत्रेषु शाश्वतं भवति न वा, तत्र देवा महोत्सवं कुर्वन्ति न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—वैशाख्याद्विक्रपट्टकं श्राद्धविधिप्रमुखमन्यानुसारेण सथा अन्यप्रन्यानुसारेण च दद्यात् क्षेत्रेषु शाश्वतं ज्ञायते, तत्र नन्दीभ्याद्विषु वैमानिकप्रमुखदेवा वीर्ययात्रादिमहोत्सवं कुर्वन्त सम्प्रदायन्ते ॥ ८२ ॥

अथाऽऽगरासहृक्तप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

यथा—सप्तसप्तदशोदकमव्ये ये कणास्ते षड्वीना अन्यथा वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सप्तसप्तदशोदको षड्वीन कस्यते, यत् एकदोदकमव्ये बहवः कणास्तन्तीति ॥ ८३ ॥

सथा—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं कृतं भवति, कार्यविशेषाच्च न पारित, पश्चात्सव्यायां पारितं, परमेतावत्कलमुपयोगवान् स्थितस्तस्य नमस्कारसहितकम्भाधिकं भवति न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानस्य भवत्यकलमानं घटिकाद्वयं कथितमस्ति, तया—नमस्कारं गणयति तदा प्रत्याख्यानं पूर्णं भवतीत्यपि कथितमस्ति, सप्ताद् घटिकाद्वयस्योपरि यावत्कलमुपयोगवान् तिष्ठति, नमस्कारं च

न कथयति वाक्त्राह या वेला याति सा प्रत्यास्थानमप्ये गप्यते, मन्वन्मघटिकाद्वयनमस्कारसहितप्रत्यास्थानाद्याधिकपुण्यं ल्यातीति शास्त्रानु-
सारेण ज्ञायत इति ॥ ८४ ॥

अथोज्जयिनीसधकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—कश्चित्पौषविक्रधावको गुरोरग्रेर्धौर्ग्रीषैत्यवन्दनेष्वयामुपसर्माहरस्त्वोत्रं कथयति न वा इति प्रश्नोऽग्नोचरं—पौषविक्रधावो
गुर्वग्रेर्धौर्ग्रीषैत्यवन्दने उपसर्माहरस्त्वोत्रं कथयति, निषेधो ज्ञातो नास्ति, दृढपरम्परया प्रवृत्तिरपि दृश्यते इति ॥ ८५ ॥

तथा—शुद्धकाष्ठवेलायां नमस्कारसहितप्रत्यास्थानं कृतं भवति सतो घटिकद्वय गृह्यते किं वा सूर्योदयाद् घटिकद्वय गृह्यते ? तद्वचकस्या
प्रसाधमिति प्रश्नोऽग्नोचरं—शुद्धकाष्ठवेलायां नमस्कारसहितप्रत्यास्थानं कृतं भवति तत आरभ्य घटिकाद्वय गृह्यते इति ॥ ८६ ॥

तथा—वैताब्जसमीपे द्विसप्ततिविधानि क्व सन्तीति प्रश्नोऽग्नोचरं—वैताब्जनिषया गङ्गासिन्धोर्द्विसप्ततिविधानि, तत्र दक्षिणभरतादर्क
उत्तरभरतादर्क च तत्तद्वये नव नव विंशसम्प्रदायादिति ॥ ८७ ॥

अथ काकनगरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—सैन्यवहरीतकीद्राक्षापिप्पल्यादीनि लाभपुरादागतानि साधितान्यधितानि वा इति प्रश्नोऽग्नोचरं—योजनशतादुपर्यगतं सैन्य-
वादि प्रासुक भवति नेतरदिति ॥ ८८ ॥

१ यथमु प्रतिवेष्टनाह यथा सूर्योदयो भवतीत्येवं प्रतिवेष्टनधारम्भं शास्त्रीयः षष्ठं चावस्थकं प्रत्यास्थानं, सत्वा सत्स्थानीया वेला शुद्धकाष्ठवेलेति ज्ञायते ।

तथा—पारणके उत्तरपारणके वैकान्तकं विधाय षष्ठ करोति तस्य चतुर्थद्वयं प्रप्नोति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—चतुर्थद्वयं प्रप्नोति इति ॥ ८९ ॥

तथा—अष्टमप्रतिभावाही अन्यस्य परिवेक्याति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अष्टमप्रतिभावाही यथा षट्कप्रयधिराधना न भवति तथा परिवेक्याति तदा निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ९० ॥

अथ वटपल्लीयसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—शतश्लोककपुष्पाणि माहिकसमर्थम् गृहीत्वा निनप्रतिमायभ्रष्टाप्यते, माहिकस्य तद्द्रव्यस्थाने भान्यवस्त्रादिकं समर्प्यते, तदर्थेण च श्लोककशकमुत्तरति, तद्द्रव्यं देवसमर्कं माहिकसम्भन्धि वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—शतश्लोककपुष्पाणि गृहीत्वा भान्यादि समर्प्यते, तदर्थेण च कलकरोरकेण यदुत्तरति तदेवद्रव्यं भवति, न तु माहिकस्य, यतो लोके शतश्लोककपुष्पवदापनयशोभतो नायते तस्मान्मन्यून-वदापने दोषो क्वाति, तदुत्तरित द्रव्यं देवद्रव्यमप्ये प्रक्षिप्यते तदा दोषो न क्वातीति ॥ ९१ ॥

तथा—पूर्वनिष्पन्नं भिन्नगृह कदाचित्किञ्चित्प्रतिवित तावन्मात्रं द्रव्यलक्षिद्रव्येण कृतं तद्वत्स्यप्रतिमा वन्द्यते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—तद्वत्स्यनिनप्रतिमा वन्द्यते इति ज्ञायते ॥ ९२ ॥

तथा—नीलशणिप्रस्थान्यानिना तदिननिष्पन्नं करीपाकप्रमुखं कल्पते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—परम्परया तत्कल्पनप्रचुरि-हंसते इति ॥ ९३ ॥

तथा—अथदिनपुण्य तन्केन मेचितं कस्या विहृतौ समायातीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अथदिनमेचितं पुण्यं यथिनिहृतौ समायातीति ॥ ९४ ॥

अथ पचनसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—चक्रवर्तिना नवनिधानानि तत्पृष्ठगानि किं वा भूमिकाया उपरि चळन्ति मध्ये वा इति प्रश्नोऽभोचर—जम्बूद्वीपप्रभृति-
युधावश्यकचूर्णार्पिषु ' नवमहानिहि को चत्सारि सेणाश्रो न पविर्सति ' इत्येवमिवाक्षराणि सन्ति, एतद्वनुसारेण नव निधानानि भूमिकाया

उपरि चळन्ति, प्रवचनसारोद्गारद्वयस्याद्यनुसारेण तु चक्रवर्तिना सह भूमिमध्ये तद्वगरे प्रजन्तीति मतद्वयमस्ति, तत्त्वं तु केवलिनो विदन्तीति ॥ ९५ ॥

तथा—चक्रवर्तिन स्कन्धाधरो द्वादशयोननान्युत्तराति, चक्रवर्ती तु प्रत्येक योमनमेकं चळति, ततो द्वादशयोमनप्रान्ते य उत्तराति स
योमनमेकं चळति तदा द्वादशयोमनान्युत्तरातीत्यनेकमन्ये कथितमस्ति, तस्मात्पूर्वपरविचारणया ययोमनान्तर कथितमस्ति तत्सैन्याप्रभागापेक्षया
चळति, तथा चक्रवर्तिसैन्य द्वादशयोमनान्युत्तरातीत्यनेकमन्ये कथितमस्ति, तस्मात्पूर्वपरविचारणया ययोमनान्तर कथितमस्ति तत्सैन्याप्रभागापेक्षया
सन्भाव्यते, तथा चक्री सैन्यस्यार्धो मध्येऽन्ते चोत्तरातीत्यक्षराणि व्यक्तानि शब्दे न दृष्टानि, आधुनिकठक्कुरास्तु विचाले उत्तरान्तो दृश्यन्ते,
ततस्तत्काले ययोषितं भविष्यति तथोत्तरिष्यन्ति, (ययोचितमुत्तरान्तोऽमविष्यन्) तथापि चक्रवर्तिनां दिव्यानुभावेन सैन्यप्रान्तोत्तीर्णास्तिऽपि शीघ्र
सुखेन मार्गामतिक्रमिष्यन्तीत्यत्र न काप्याशङ्कः, यतो दिव्यशक्तिवराधिन्त्याऽस्तीति ॥ ९६ ॥

तथा—शरीरोद्वर्तनमले तथा स्नानपानीये तथा परिस्वेदपिण्डीकृतकस्त्रादिषु च सम्मूर्च्छिमपञ्चेन्द्रिया उत्पद्यन्ते न वा इति प्रश्नोऽभोचर—
प्रज्ञापनासुप्रमव्ये ' सन्वेसु श्वे असुहृदणेषु वा संमुच्छिममणुस्सा संमुच्छति ' इत्येतच्चतुर्धशाक्षपकष्टसिमव्येऽन्यानि यानि मनुष्यसत्सर्मादृश
चिस्थानानि सन्ति तेषु सम्मूर्च्छिममनुष्या उत्पद्यमानाः कथितास्सन्ति, एतद्वनुसारेण भवद्विस्त्रितस्यानेक्यपि उत्पद्यमानास्सन्भाव्यन्त इति ॥ ९७ ॥

अथ अहम्भदावादसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—' पणसय सत्ततीसा, चततीससहस्र लक्षसङ्गवीसा । पुक्खरदीधनरा, पुब्बेणऽभरेण पिच्छति ॥ ११ ॥ ' एतस्या भावार्थं कथं

तथा—पारणके उत्तरपारणके वैक्यशानकं विधाय षष्ठ करोति तस्य चतुर्थद्वयं प्राप्नोति न वा इति प्रश्नोऽन्वोचर—चतुर्थद्वयं न प्राप्नोति इति ॥ ८९ ॥

तथा—अष्टमप्रतिमावाही कन्यस्य परिवेषयति न वा इति प्रश्नोऽन्वोचरं—अष्टमप्रतिमावाही यथा पट्कायविधावना न भवति तथा परिवेषयति तथा निषेधो शास्त्रो नास्तीति ॥ ९० ॥

अथ वटपल्लीयसङ्कृतमश्रास्तदुत्तराणि च ।

यथा—शतवोहककुप्याणि माहिकसर्पाश्च गृहीत्वा जिनप्रतिमायाश्चाप्यवत, माहिकस्य तद्द्रव्यस्थाने घान्यवस्थादिकं समर्प्यते, तद्वर्णं च दोहककशकमुत्तराति, वट्पल्लवं वेपसत्कं माहिकसन्माषि वा इति प्रश्नोऽन्वोचरं—शतवोहकककुप्याणि गृहीत्वा घायादि समर्प्यते, तद्वर्णं च कलकोशोरेकेण धनुत्तराति तद्वट्पल्लवं मयति, न तु माहिकस्य, यतो लोके शतवोहकककुप्यवटपनयशोवादां नाप्यते तस्मान्नूनवटपने दोषो ह्यति, वटुत्तराति द्रव्यं देवद्रव्यमप्ये प्रसिष्यते तद्यु दोषो न ह्यतीति ॥ ९१ ॥

तथा—पूर्वनिष्पन्नं निनागह कदाचिद्विहितवितं ताकन्मात्रं द्रव्यविक्रिद्रव्येण कृतं तत्रस्यप्रतिमा वन्यते न वा इति प्रश्नोऽन्वोचरं—तत्रस्यप्रतिमा वन्यते इति ज्ञायते ॥ ९२ ॥

तथा—नीलवर्णप्रस्थान्यानिनां सद्विननिष्पन्नं कहीपाकप्रमुखं कल्पते न वा इति प्रश्नोऽन्वोचरं—परस्परया तत्कल्पनप्रभृति ईदृश्यते इति ॥ ९३ ॥

तथा—अथदिननुगुणं तन्केण मेष्ठितं कस्यां विच्छेदो समायातीति प्रश्नोऽन्वोचरं—अथदिनमेष्ठितं दुर्यं दक्षिणवृत्तौ समायातीति ॥ ९४ ॥

वयाश्चित्य केचन नवीना विपरीतार्थं कुर्वन्त क्षयन्ते, तथा—येषामसद्गहो नास्ति तेषामेवैते गुणा अनुमोदनयोभ्या, पर यस्य कस्यापि जरुप्तस्या-
 सद्गहो भवति तस्यैते गुणा नानुमोदनाहो इत्येतद्विश्रित्य सम्यग्निर्णय प्रसाद्य इति प्रश्नोऽशोचर—असद्गहमन्तरेणान्येषा ये मार्गानुसारि-
 साधारणगुणास्तेऽनुमोदनाहो नाऽप्ये इति वदन्ति तदसत्यमेव, यतो येषां मिथ्यात्वं भवति तेषां कश्चिदसद्गहोऽवश्य भवत्येषान्यथा सम्यक्त्वमेव
 प्रतिपाद्यते, शास्त्रमध्ये तु मिथ्यास्वरूपासद्गहे सत्यप्येते मार्गानुसारिगुणा अनुमोदनाहो कथितास्सन्ति, यदुक्तमाराधनापताकार्या “त्रिगन्त-
 इकस्रवकरण तह महरिसीण पारणए । त्रिणसासणमि भत्ती पमुहं देवाण अणुमत्ते ॥ १०८ ॥ तिरिआण देसधिरह, पज्जताराहण च अनुमोए ।
 सम्महसणत्तमं, अणुमत्ते नारयाणंणि ॥ १०९ ॥ सेसाणं जीवाण, दाणरहत्तं सहस्रवधिणियत्त । तह पयणुकसायत्तं, परोवगारित्तमज्जत्त ॥ ११० ॥
 यत्तिससदयाहुत्त, पिअभासित्ताइ विविहगुणनिवहं । सिवमगाक्कराण न, तं सज्ज अणुमय मज्ज ॥ १११ ॥ इअ परकस्यसुकयाण, बहुणमणु
 मोअणा कया एव । अह नियसुच्चरियनियरं, सरेमि संवेगरणेण ॥ ११२ ॥ इति ‘अहया सर्वोच्चिअ वीअरायवयणाणुसारि न सुकह । कलत्तएवि
 तिविह, अणुमोएमो तय सत्त्वं ॥ १ ॥ ” इति चतुश्चरणेऽपि, अथ च मिथ्यात्विनां परपक्षिणा च दयामुत्त कश्चिदपि गुणो नानुमोदनीय इति
 ये वदन्ति तेषां समा मति कथं कथ्यत इति ॥ १०६ ॥

तथा—श्रीहीराविजयसूरीभारप्रसादिद्वद्वादशमस्यपट्टकमप्ये अथन्दनीयधैत्यश्रय विनाऽन्येषा धैत्यानि वन्दनपूजनयोभ्यानि कथितानि सन्ति,
 केचन तन्निषेधं ब्रुवन्त क्षयन्ते, तत्कथमिति प्रश्नोऽशोचर—केवलश्चाद्वप्रतिष्ठितधैत्य १ द्रव्याल्लिङ्गद्रव्यनिष्पन्नधैत्य २ दिगम्बरधैत्यानि ३ विना
 सर्वेषां धैत्यानि वन्दनाहोणि पूजाहोणि च ज्ञेयानि, अथ च पूर्वोक्तानि निषिद्धान्यपि धैत्यानि साधुवाससेषेण वन्दनपूजनयोभ्यानि भवन्ती-
 त्यन्यथा परपक्षिहृतग्रन्था अप्यमान्या भवेयु, तथा भव्यपार्थस्योपादिदीक्षिता साधव केवलिनभ्यावन्दनीयाः स्यु, तथा चासमस्तस-

सहचर्ये, यत्कसुतिन्द्रियस्येयान् विषयो नास्तीति प्रश्नोऽप्रोक्षर—सा धिक्कस्ययोननानि यावच्चसुपो विषय प्रकाश्यवत्त्वाधित्यैव प्रकमशकधस्तुनि
पुनरिधकोऽपि विषय सम्भवतीति व्यक्तं मन्नापनाहृत्यादी, ततो नात्र किञ्चिदनुपपन्नम् ॥ ९८ ॥

तथा—प्रथमश्चिपसोपवासं चतुर्विवाहारं कृत्वा द्वितीयादिने त्रिविवाहारोपवास कर्तोतीत्येवं कृत्वा षष्ठो वीरपष्ठमव्ये आयाति न वा इति
प्रश्नोऽप्रोक्षर—शान्यानुपवासान्या एषक् कृत्वा नित्यम् षष्ठो वीरपष्ठमव्ये नायाति, यत् एकोनत्रिंशदधिकद्विंशतपष्टा तपतश्चरणवेलायां
सम्बद्धा उच्चार्यन्ते, कालोचनामव्ये स षष्ठ आयातीति ॥ ९९ ॥

तथा—मगधवीसूत्रस्यैकदशोद्देशो कर्मकाविद्यारोऽस्ति, तत्र प्रति समयमेकैककर्मिणो नित्सराति तदाऽनन्त कालो ल्याति से उत्पन्ननीषा अन्ये
वोत्पन्नमिश्रया स्थिता नित्सरन्तीति प्रश्नोऽप्रोक्षर—‘उत्तममाणो अणत्तको भणिओ’ इति वचनात्ते उत्पन्ननीषा सम्भाव्यन्त इति ॥ १०० ॥

तथा—गोषधमव्ये सामाधिकमव्ये चर्चापकटुठिडका वाच्यते न वा इति प्रश्नोऽप्रोक्षर—सा मनसि वाच्यते, न तु वादस्त्रेण, सिद्धान्ता
क्षपकान्तिवत्साधिति ॥ १०१ ॥

तथा—योगोद्बहनं विना साधु सिद्धान्तं पठति श्राद्धभोपचानवहन विना नमस्कारं गणयति सोऽनन्तसत्तारी कथ्यते नवा इति प्रश्नो
ऽप्रोक्षर—भक्षदया योगोपचानवहनं विना साधुभावादीनां सिद्धान्तनमस्कारादिगणनेऽनन्तसत्तारिषा कथ्यते इति ॥ १०२ ॥

अथ स्तम्भतीर्थसङ्कतप्रश्नास्तदुराणि च ।

यथा—शीरीरविजयसूरीभरप्रसादीकृतद्राक्षानक्षमव्येऽनुमोदनामल्योऽस्ति, तत्र ‘दानक्षेपिणु स्वभाविं विनीतपणुं अलक्ष्यार्थपणुं
परपक्षरीपणुं भव्यपणुं’ इत्यादिका ये ये मार्मानुसारिसाधारणमुणा भिद्यन्तिस्तम्भनिनस्तपा परपक्षिसम्भविनश्चातुमोदनाहो विहितवास्तन्ति,

देवताए उववतारो भवन्ति, ' श्रीभगवतीसूत्रप्रथमशतकप्रथमोद्देशकौपपातिकसूत्रादौ अकामनिर्ज्वरया व्यन्तरेपूसाव कथितोऽस्ति, तत्कम
 सद्गच्छते, यत—सङ्ग्रहण्यादौ ' वरगपरिब्राय बभ्रोगो ना ' इति वचनात्पञ्चमदेवल्लोके तेषामुत्पादस्य मणितत्त्वादिति विरोधापत्ते, हारि-
 भद्रधामाणि " अणुकपडक्रमनिज्वरनाल्लवधे दाणविणयविन्मगे । सन्नोगविष्यओगे वसणुसर्वईसिस्कारे ॥ १ ॥ ' इत्यत्राकामनिर्ज्वरानाल्लवपसो
 भेदद्वयमणन व्यर्थमेव, एकेनाकामनिर्ज्वराल्लवणेन चरितार्थत्वात् । तथा ' चउहिं ठणहिं श्रीवा देवाउत्तए कम्म पक्कैति, तज्जहा-
 ' सरागसंजमेणं १ संजमासंजमेण २ नाल्लवोक्कम्मेण ३ अकामनिज्वराए ' ४ एतद्वृत्तिशेष—संक्रयायसयमेन—सकयायचारिभ्येण
 धीतरागसयमिनामायुधो षट्ठाभावात् १ संयमासंयमस्य द्विस्वभावत्वाद्देशसयम २, बाळ—मिथ्यादृशस्तेषां तप कर्म—तप क्रिया नाल्लव कर्म
 तेन ३, अकामेन—निर्ज्वरां प्रत्यनभिलषेण निर्ज्वराडकामनिर्ज्वरणाहेतुर्भुत्तादिसहनं यत्साडकामनिर्ज्वरा तथा इति स्थानान्नाङ्गसूत्रधत्तुर्पस्थानके
 तथा ' अकामनिर्ज्वरात्पुण्याज्जन्तो प्रमायते । स्थावरत्वं असत्त्व वा, विर्यक्त्वं वा कथंचन ' ॥ १०८ ॥ इत्यत्र पुण्यादिति पुण्य
 न पुण्यप्रकृतिरूप, किन्तु लाववरूप, तस्मात्स्थावरत्वादिक प्राप्यते, तामल्लिवापसादीनां तु शास्त्रेच्छिन्द्रत्वादिप्राप्ति कथिताऽस्ति, सा च
 सकामनिर्ज्वरया भवति, यदुक्तं तत्त्वार्थभाष्यनवमाध्यायनट्ठत्तौ अमरेषु तावदिन्द्रसामानिकादिस्थानानि प्राप्नोतीति । ननु हेया सकामा यमिना—
 मित्यत्र यदि यमिना यतीनामेव सक्रमनिर्ज्वरा प्रोच्यते श्रावकाणामविरतसम्यग्दृष्ट्यादीना च का गतिरिति चेदुच्यते यमिनामिति सामान्यवयोके
 श्रावकादीनामपि तारतम्येन द्वादशदेवल्लोकाद्विद्वयका सकामा भवतीति ज्ञायते, श्राद्धादीनामिष्यत्रादिशब्दाद्बालजपास्विनामपि कपामिति चेत्, शृणु,
 नास्मसममर्थ सन्मार्माप्रदाने सकलकर्मभक्ष्ये वा, बालं च तत्तपश्च बालजपः, तस्मात्सिन्धवेयमृगगिरिप्रपतनादि कायकेशरूपं, कायकेशश्च, ' कायकिशेसो
 सलीणया ये ' त्यागमवधनान्नाश्रयण, तच्च सकामनिर्ज्वराहेतुरिति ॥ १०९ ॥

मापयेत्, यत्सत्तत्त्वतोवादिभ्यः आत्मीयपूर्वाचार्यैर्ज्ञेयतास्ति, पार्थस्यादिदोषितासावयववदन्तीकृत्या यात्रे प्रोक्तास्तन्तीति स्वयमेव व्येयमिति ॥ १०४ ॥

तथा—वरकपरिग्रामकालमस्यादिभिर्याहृष्टानां तपश्चरणान्नानकष्टं कुर्वतां सकामनिर्ज्वा मवत्यकमनिर्ज्वा वा इति, केचन वदन्ति तेषामकामनिर्ज्वाति सस्तरं प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोचरं—ये वरकपरिग्रामकालमिभिर्याहृष्टयोऽस्माकं कर्मस्यो भवत्विति धिया तपश्चरणायज्ञानकष्टं कुर्वन्ति तेषां तपश्चरणमाप्यहचिसमपसारदृष्टियोगश्चाहृत्यादिभ्यः अनुसारेण सकामनिर्ज्वा भवतीति सम्भान्यते, यतो योगशास्त्रचतुर्ध-
प्रकाशयुतौ सकामनिर्ज्वाया हेतुर्भाषान्मन्त्ररन्ध्रेन द्विविधं तप प्रोक्तं, तत्र पद्यकर्मं नास्ति तपो, नास्ति च नास्तिद्रव्योपासत्वात्परमप्यस्तत्वा-
स्तुशीर्षैर्गृहस्थैश्च कर्मत्वाच्चेति, तथा—श्लोकप्रतीतत्वात्कुर्वीधैकैश्च स्थानिभायेणासेन्यत्वाद्याहृत्यामिति त्रिंशद्यमोचराभ्यपन्नचतुर्दशसहस्रीहृत्वा-
एतदनुसारेण पञ्चिवषष्टतपसः कुर्वीधैकसेत्यस्तमुक्तं, परं सम्यग्ब्रह्मसिद्धिसकमनिर्ज्वायेभ्यः तेषां स्तोका भवति, यदुक्तं भगवत्पट्टमशतकदशमो-
वेषधे 'देवसाराहृत्तिं शास्त्रतपसी स्तोकायां मोक्षमार्गाभ्यामप्यतीत्यर्थं, सम्पन्नेष्वरहितत्वात्किंयापरत्वाच्चेति, तथा च मोक्षप्राप्तिर्न भवति,
स्तोककर्मार्थान्तिर्ज्वरणत्, मस्त्यपि च भावतिरोपहृत्कृतवीर्यादिवद्, यदुक्तं "आसन्नो अ सेयन्नो अ नुद्वेय अहव असौ वा । समभावमादि-
अप्या, कहेइ मुक्तं न संदिहो" ॥ १ ॥ इति, यदि तेषामकमनिर्ज्वाज्ञेयतास्ति तर्हि 'जीवे णं भवे । असन्न ए अदिर ए अपटिद्वयपञ्चसत्याय
पाककमे इतो जुए पेवा देवे सिया' गो० अस्तेगतिए देवे सिया, अस्तेगतिए नो देवे सिया, से केणट्ठणं भाव इतो जुए पेवा अस्तेगतिए
देवे सिया अस्तेगतिए नो देवे सिया : गो० । मे इमे नीवा अकमभतण्हाए अकमभुहाए अकमभमन्नचोत्तासेणं अकमभसीयायवदंसमसगअन्हाणा
सेयमभमकमकपादिदोषं अप्यतर वा भुज्जतरं वा काळ अप्पाणं परिकिस्सेसंति, परिकिस्सेसिंया कालमासे कालं किंवा । अण्णवरेसु वणमवरेसु

अथ दीपवन्दिरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—गौतमपत्रद्वहवपसि पत्रद्वहे प्रथमं यज्ञाणकं मुच्यते तन्नाणकं ज्ञानस्यार्थं समायात्यन्यथा वा । सत्त्वकरणं कुञ्च प्रत्यमव्यये प्रोक्तमस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—गौतमपत्रद्वहवप आचारदिनकरग्रन्थे प्रोक्तमस्ति, परं तत्र नाणकमोचनमुक्तं नास्ति, यदि क्वापि प्रसिद्ध्या नाणकं मुच्यते तदा तद् ज्ञानमव्ययं न भवति, तेन यथायोगं ज्ञानार्थं यतीनां वैद्याध्ययं वा व्यापारणीयमिति ॥ ११० ॥

तथा—कालिकसूत्रिभिः पाक्षिकवदेन चतुर्मासकमनीतं, तत्र प्रतिव्रजमणानि न्यूनानि भवन्ति, सत्कथमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्रतिकमणानां न्यूनत्वेऽधिकत्वे वा न केऽपि विशेषो, यतः पूर्वार्चाचार्याणामाचरणैवात्र प्रमाणं, यथा कल्पसूत्रस्य आचरणं आद्यानां पूर्वार्चाचार्याऽऽचरणयैव क्रियते इति ॥ १११ ॥

तथा—“अद्वयाद्दोषो पुच्छा, निष्ठाणं पक्वमिदं उत्तरं सद्व्या । इहोक्तं निमोक्तं अ, अणतमागो अ सिद्धिगमो ” ॥ १ ॥ “उत्तमं नरं पञ्चतरं, तापसं सा यः पुञ्चतरं ईदृशः । केवलश्लिष्टाणहरदिविस्मयः, सासणसुरदेवयाऽमक्या ” ॥ २ ॥ इत्यनयोर्गार्थयोः को प्रश्नो मूलस्थानमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—एतद्व्याख्यायं सूत्रकपत्रस्य दृश्यत इति ॥ ११२ ॥

तथा—पौषधे सामायिके च शतहस्ताद्वाहिर्गमने ईर्यार्थयिको प्रतिक्रम्य गमनाऽऽगमनालोचनं क्रियते नवा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—पौषधमध्यं शतहस्ताद्वाहिर्गमनानन्तरमीर्यार्थयिको प्रतिक्रम्य गमनाऽऽगमनालोचनं विधित्वा दृश्यते, सामाचार्यामपि कथितमस्ति, सामायिके तु शतहस्ताद्वाहिर्गमनमेव नोक्तमिति ॥ ११३ ॥

तथा—सम्यग्दृशां मित्यात्त्वदृशां परपक्षिणां च तपनाद्व्याकार्यप्रभृतिभिः प्रत्याख्यानं कार्यते सन्मार्गानुसारि भवति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं-तत्सर्वमपि प्रत्याख्यानं मार्गानुसारंति स्मृतमस्ति, पर प्रत्याख्यानकर्त्ता यदि प्रत्याख्यानविधिं न जानाति तदा तस्य तद्विधिं प्रज्ञाप्य कार्यते इति विशेषो ज्ञेयः ॥ १०६ ॥

अथ सूरतिबान्दिरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—षट्दृशनियमस्मरणे सन्निधे विद्वत्सिद्धिश्च द्रव्यसद्व्यायां गम्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं-षट्दृशनियमस्मरणे यद्यपि ज्ञात्वा नुसारेण सन्निधे विद्वत्सिद्धिश्च द्रव्यमप्ये न गम्यत इति ज्ञायते तथाऽप्यायुनिकप्रवृत्त्या गम्यत इति दृश्यते, इत्थं करणे च विशेषतरसवरोऽपि भवतीति ॥ १०७ ॥

तथा—गुरुणा भूतत्वं मान्यं तथैवान्यस्थाने भवति तदपि मान्यं न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं-यथा मौलं गुरुत्वं मान्यं तथैवान्यान्य स्थानस्थितमपि मान्यमेव, न क्वाप्यत्राशङ्का कर्त्तव्येति ॥ १०८ ॥

तथा—देवगुरुधर्ममाननरूपसम्यक्त्व व्यावहारिक नैम्ययिक वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—“बीषाइनवपयत्ये, मो जाणइ तस्स होइ सम्मत । भावेण सङ्गहते, अयाणमाणेऽपि सम्मतं ॥ १ ॥” इति नववत्त्वप्रकरणे, “शमसेवेगिनेर्धव्ज्जुक्कम्पास्तिक्कयट्ठसणे । छस्सणे पब्बापि सम्यक्, सम्यक्त्वाविदुमुच्यते” ॥ १ ॥ इति योगवाक्कादितीयप्रकाशे, दर्शनमोहनीयकर्मोपशमादिसमुत्थोऽर्हद्वत्त्ववत्त्वप्रदानरूप शुभ आत्मपरिणाम सम्यक्त्वमिति वन्तायवधौ चेत्यादिप्रमाणानुसारेण बीषादिस्मयवर्धार्थश्चानोपशमादिमत्त्व नैम्ययिकसम्यक्त्व, ‘या देवे देवतानुद्धिर्गुरो च गुरुत्वमिति । धर्मो च धर्मधीः शुद्धा, सम्यक्त्वविदुमुच्यते ॥ १ ॥ तिनो देव छमा धर्मो, गुरवो यअ सावव ।’ इत्याद्यनुसारेण सु देवादिमाननं व्यावहारिक-सम्यक्त्वं । यदुक्तं—“निच्छयको सम्मत, नाणाइमय सुव च परिणामं । इयरं पुण सुह समए, मणिअ सम्मच्छेत्तवि” ॥ १ ॥ इति ॥ १०९ ॥

चित्केनैविवद् यो गोद्वहन विनापि द्वावशास्त्री पठिता शास्त्रे दृश्यते तत्र चर्च्यम्, आगमव्यवहारिहेतुत्वाद्, यत आगमव्यवहारी यथा स्मार्तं जानाति तथा करोतीति ॥ ११६ ॥

तथा—गणिविज्जाप्रकीर्णके नव श्लेषाणि कथयित्वानि तत्कथमिति प्रश्नोऽन्वेषरं—सप्त श्लेषाणि चैत्यादीनि प्रसिद्धानि, प्रतिष्ठातीर्थ-यात्राद्वरणशेषव्यप्रक्षेपे नव श्लेषाणि भवन्तीति ॥ ११७ ॥

तथा—अथवाहरार्या प्रप्तो जीव पुन सूक्ष्मनिगोपमव्ये याति नवा इति प्रश्नोऽन्वेषरं—स जीव सूक्ष्मनिगोपे याति, परं व्यावहारिक एवेत्यत इति ॥ ११८ ॥

तथा—वीषवमव्ये श्वाद् साधूनामशानादिक ददाति नवा ' इति प्रश्नोऽन्वेषरं—गृहमनुष्यान् पृष्ट्वा ददातीत्यशराणि सन्तीति ॥ ११९ ॥

अथ नवीननगरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—य सभ्यकस्वमन्सर्पुर्हृत् सृष्टाति सोऽर्द्धपुद्गल्यै कथ्यते, क्रियावादी वैकपुद्गल्यै नियमात् शुक्लपक्षीति श्रूयते, तत्कथमिति प्रश्नोऽन्वेषरं—क्रियावादी सभ्यगृहदि तथा भिरयादृदिर्वापि भव्यो शुक्लपक्षिकौ च श्लेषो, तो नियमात् पुद्गलपरावर्तमव्ये सिद्धयत, पूर्वविधासराणि दशाशुसकन्यचूर्णिमव्ये सन्ति, परं सभ्यगृहदिभिरयादृद्योरेकीभूत सामान्यव्यवस्थां श्लेष, यतो मकपारीभीहमचद्रसूरिकृतपुष्पमाकासप्रद्विषि मन्वे “ अतोमुहुरासिचपि, फासिर्धं ह्रज्ज भोहि सभ्यसं । तेसि अवहृत्पुष्पाकपरिभदो नैव संसारो ” ॥ १ ॥ एतद्वायान्याख्यानुसारेण पुद्गलपरावर्त

तथा—“ मं मं ययइ सचितं, सभम भोषेण सुदहिभयुणं । न हु तेसु तेसु भोणिमुं, पायइ दुक्साइ विक्साइ ” ॥ १ ॥ इय गाथा कुम्भ मन्थेऽस्तीति मभोऽभोचरं—इयं गाथा मुट्कपत्रस्या वक्ष्यत इति ॥ ११४ ॥

तथा—आद्यानां पौषव्रमव्ये त्रिकाव्येकवन्दनं कुम्भ मन्थेऽस्तीति मभोऽभोचरं—वैत्यवन्दनं कथिद्वयो भिनानां त्रिकाव्ये—प्रिसनयं करोतीति मयचनसारोदारद्वन्द्वयो तथा—‘ अज्जयमिई नावजीव तिकाठिअं अणुद्वेण अणुत्तावलेममाभेसेण विइए वदेयव्वा ’ इत्यादिह भीमशानिद्वीपतृतीयाव्ययनाताकापक्रमव्ये वैत्यवन्दनं त्रैकाधिकं कर्तव्यमिति मयन्यत आद्यानामाचारोऽभिहित, तच्च “ नरकरोण नरका, विइववण मक्खं वइपुरइभक्का । पणइइपुरइवउक्का, ययपणिहाणेहि उक्कोसा ” ॥ १ ॥ इति भाष्यवचनात् कथावर्णितस्वरूपमुत्कटमेव आत्म, तस्यैव नियमाव ईर्यापेक्ष्यमतिक्रान्तिपूर्वकत्वेन विधीयमानत्वात्तयोर्भवन्त्यमध्यमवैत्यवन्दनयोरिति । एवं च प्रतिदिनस त्रैकाधिकवैत्यवन्दनाभिधानं मयन्यत आद्याचार, स च पौषविक्रानामप्यवश्यमभवेन क्रियमाण एव विशेषयते, अन्यथा आद्याना पौषवकरणदिनोत्कटआचारापनमेव कुम्भ सम्भवते, न ह्यविरोधिनं प्रतिदिनं विधित्सितं मयन्याचारं किमुच्योत्कटआचारापनं नायमानं कापि दृष्टं भूतं वा, अमन्याऽऽचारस्याऽनारापने उत्कटआचारापनस्य दौर्धम्याद्, अत एव भणुप्रस्तादिकं विविधं आद्याचारमारिराषिपिणुर्भवन्त्यस्वरूपं भगवदभिहिततत्त्वार्थभक्तानादिज्जरा मयन्याचारमनुष्ठायमेव आत्मकस्तदणुप्रस्ताधारापकः स्यान्नान्यथेति । तस्माद् मयचनसारोदारवृत्तिमहानिशीवाद्यनुसारेणविच्छिन्नदुक्करन्यरा वा पौषविक्रानामपि त्रैकाधिकवैत्यवन्दनाकणमुपपन्नमेव, अमन्योत्कटआचारापनस्यानुपपत्तेरिति ज्ञेयम् ॥ ११५ ॥

तथा—प्राग् योगोद्वहणं कृत्वा सायम्भो द्वापयात्री पठेयुः क्रिमाऽन्यथा इति मयनोऽभोचरं—अग्ग् योगानुग्राह्यं द्वापयात्री पठेयुः, कन्या

तथा—प्रातस्समयं कृत्वा सायं रात्रिर्पौष करोति, तथाषास्त्रं कृत्वाऽष्टोरात्रिकं करोति, स उपधानाऽऽल्लेखनामभ्ये समेति किंवा न इति मन्त्रोऽभोचर—उपवक्त्रं कृत्वा यः प्रातरहोरात्रिकपौषं कृतो भवति स उपधानालोचनामभ्ये समेति नान्य इति ॥ १२१ ॥

तथा—उपधानवाचना प्रातर्भर्तुं विस्मृता, सा सायं क्रियाकरणानन्तरं गृह्यतेऽपवा द्वितीयदिने, यदि द्वितीयदिने तदा स वासरं कर्मणा वाचनाया गण्यते इति मन्त्रोऽभोचर—प्रातरुपधानवाचनां कर्तुं विस्मृता सा सध्याया क्रियाकरणादधर्मां गृह्यते, तथापि यदि विस्मृता तदा द्वितीयदिने प्रवेचनादधर्मां गृह्यते, स वासरस्तन्मेतन्वाचनामभ्ये गण्यते इति ॥ १२२ ॥

तथा—सर्वाहंता मातरभ्यर्तुर्वा शस्त्रमान् भीकल्पदूभोक्तानुपूज्यं पश्यन्त्युत्तानानुपूज्येति मन्त्रोऽभोचर—प्रायस्ता भीकल्पदूभोक्तानुपूज्यं पश्यन्ति, किमधिकार्थं कृन्मातरं एकस्मिन्मनानुपूज्यं वि च, यथा ऋषभदेवमात्रा पूर्वं धृषभो दृष्टो वीरमात्रा सिंहश्चेति बोध्यम् ॥ १२३ ॥

अथ साचोरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—अल्लेखनास्त्राध्याय इर्यापधिकप्रातिक्रममन्तरा द्वादशति नवा इति मन्त्रोऽभोचर—अल्लेखनास्त्राध्याय इर्यापधिकप्रातिक्रमण पूजक द्वादशतीत्यसराणि द्वादशे सन्ति, कदाचित्तत्प्रातिक्रमण विस्मरति तथापि विधिपूर्वकस्योपम कर्तव्य इति ॥ १२४ ॥

तथा—द्वादशशक्तवारी चतुर्दश नियमान् प्रतिदिन स्मरति सविस्मरति च नवा इति मन्त्रोऽभोचर—द्वादशशक्तवारी चतुर्दश नियमान् प्रतिदिन स्मरति सविस्मरति च, चेन्न स्मरति तथापि तत्स्मरणोपम कर्तव्य इति ॥ १२५ ॥

संसारो जायते, एतद्विशेषस्वेकद्रव्येभ्यो ज्ञेयः । तथा भाग्यक्रमश्चिद्विषयविमर्शे यथो । सभ्यागृह्यविषयादृष्टयोर्देशानार्दपुद्गलपराधर्तसंसारो भवति
 यो पुद्गलाक्षिण्यै कथ्यते, यस्य च ततोऽधिकसंसारो भवति स कृष्णपाक्षिकः कथ्यते इति कथितमस्ति, परं उन्मत्तान्तरं सभ्याव्यते ॥ १२० ॥

यथा—विषयविषयिकशतत्रयपालिष्यकानां मध्ये अशीत्यधिकशतं क्रियावादिनस्तन्ति ते सभ्यागृह्यो विषयादृष्टयो वा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—
 अशीत्यधिकशतं क्रियावादिनो विषयादृष्टयो ज्ञेया इति ॥ १२१ ॥

यथा—केभ्युभयाद्वसैरेयां पृथुष्विवा साधूनां प्रदीप्तं कल्पते न वा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—केवल्युभयाद्वसैरेयां अन्यापि सैरेयां पृथुष्विवा परम्प-
 रया गृहीतुं न कल्पते, कस्मिन्कस्तु न्वीनतकवादिसंस्कारार्हतात्कल्प्यते इति ॥ १२२ ॥

अथ सिर्सांगसङ्कृतप्रश्नास्तदुचर च ।

यथा—उष्ण भस्मभस्मं वा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—द्राविशत्यभस्मनाममध्ये सप्ताष्टवर्णानाम् न दृश्यते, तस्मात्सर्वथाऽभस्मयमेव वक्तुं
 न शक्यते, परं ये विवेकिनस्ते भोगनाशसरे प्रासुकं उष्णं गृह्णन्ति, न तु सावित्यमित्यसराणि शब्दे सन्तीति ॥ १२३ ॥

अथ माहिम्नदावादसङ्कृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

यथा—आश्रतकमधुरातकयोस्तपोष्णोदकशीतकयोस्तथा भेषजसङ्कल्पनलयोर्देहं द्रव्यं गच्छते दृक्पां वा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—आश्रतक-
 मधुरातकमधुराणां एकं द्रव्यं गच्छते इति ॥ १२४ ॥

तथा—‘अथगुवद्वारे’ इत्यस्यार्थं प्रसाध इति प्रश्नोऽप्रोचरं—अथगु-अथुवारेति अप्राप्तद्वारा—कषाटादिभिरस्यगितगृहद्वारा इत्यर्थं, सदर्शनछायेन न पुत्रोऽपि पात्राण्डिकादिभ्यो गोमनमार्गपरिग्रहेणोद्घाटादिरसास्तिष्ठन्तीति भाव इति वृद्धव्याख्या । अन्ये स्वाहु—भिद्भुक्-

प्रवेशार्थमौदार्यावस्यगितगृहद्वारा इत्यर्थ इति श्रीमगनवीद्वद्विषीयशतकपञ्चमोद्देशकवृत्तौ उक्तमस्तीति ॥ १३४ ॥

तथा—अथित्यरपसी प्रार्थनां करोति यदुपदेक्षमालागाथायां विलोकयन्तु, तदर्थमुपदेशमालागाथाविलोकने दूषणं क्वाति नवा इति प्रश्नोऽप्रोचर—यदि स निष्कपटतया प्रार्थनां करोति तदर्थमुपदेक्षमाकागाथाविलोकने सर्वथा दूषणं नास्ति इति ॥ १३५ ॥

तथा—परस्मिणा प्रतिमास्यापनादिक प्रतिष्ठाप्यार्प्यते नवा इति प्रश्नोऽप्रोचरं—यदि तत्त्वदाशातना न भवति तदा तस्म्यतिष्ठाप्यार्पणे न काऽप्यापवेति ॥ १३६ ॥

तथा—अनशानिधादस्य त्रिविधाहारप्रत्याख्यानं कारयित्वा रात्राबुष्णानीयपनेनानशनस्य दूषणं क्वाति नवा इति, प्रश्नोऽप्रोचर—तथा-कारणेनानशनस्य दूषणं न क्वातीति ॥ १३७ ॥

अथ भिन्नमालसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

तथा—विक्रसितपुष्पतन्त्रालम्ब्ये मीषा सङ्ख्याता असङ्ख्याता वा इति प्रश्नोऽप्रोचरं—केषुचित्पुष्पेषु सङ्ख्याताः केषुचिदन्तर्वा मन्त्रापनादिषु कथितास्सन्ति, कातिषुष्पमध्ये तु सङ्ख्याता एव कथितास्सन्तीति ॥ १३८ ॥

तथा—सामाधिक्येऽपि उपवक्ष्यमप्ये सम्यग्प्रतिवेक्षनाया मुखवक्षिका प्रतिवेक्ष्य प्रत्याख्यानं क्रियते, एकशानादिप्रत्याख्याने च धन्दनकानि

तथा—आचार्याप्यायप्रज्ञायापादुका निनगृहे मण्डितास्सन्ति, निनप्रतिमापूजार्थमानीतधीक्षपदे सरपुष्पादिभ्यस्तासामर्चनं किपतं नथा इति प्रश्नोऽगोचरं—मुन्यवृत्योपाध्यायप्रज्ञायापादुकाकण्ठमिव परम्परया ज्ञातो नास्ति, स्वर्माप्राप्ताचार्यस्य पादुकाकरणाविहित्वास्ति, ततो निनपूजार्थं धीक्षपद्विमिस्तत्पादुका न पूज्यते, देवद्वयत्वात् तथा धीक्षपद्विकं साधारण मवति, तेनापि प्रतिमा पूजयित्वा पादुका पूज्यते, पर पादुकासमर्चयित्वा प्रसिमा नाच्यते, देवाद्यातनमयाविति ॥ ११० ॥

तथा—अस्तुपाद्वेनपाद्वे प्राक् दशाक्षे भूतो, वीर्णपद्वनधानुसारेण पण्डितपद्मसागरगणिभिर्ब्रूयतिक्वचुकी, तत्कथमिति : प्रश्नोऽगोचरं—तत्पिठकासारमेन सङ्ग्रीभायपूजीविषयानुसारदेवगीमान्या सार्द्धं तत्कुक्षिपुत्ररन्तोत्पत्तिरिति श्रीहर्ममभसुरिषवसा ज्ञात्वा सन्मभ हृत , पञ्चागुत्रवतुदय पुरीससक व भावमिति वस्तुपाद्वेनपाद्वमन्त्रे स्थितमस्ति, तथा परम्परयाऽपीत्यमेव कथ्यते । तथा पण्डितपद्मसागरगणिद्वयित्पञ्चममन्त्रे भासारमे विरादिकान्वाट कथितो नास्ति, परं सामान्यत प्रागट कथितोऽस्ति, किञ्च प्राग् विरादिकप्रागटोऽभूतेन विरादिक प्रागट कथ्यते तथा युक्तमिति ॥ १११ ॥

तथा—अष्टमप्रतिमानममप्रतिमयोरारम्भकर्त्तनं दशमप्रतिमाया सावद्याहारवज्जनं च क्रियतेऽन्यथा वा इति, प्रश्नोऽगोचरं—अष्टमप्रतिमाया भारम्भोऽष्ट मासान् यावत्सकथयेन त्यज्यते, नवम्यामप्यारम्भो नव मासान् यावत्परेण न कार्यते, दशाभ्यां च दश मासान् यावत्सप्तर्षिनिष्पन्नाहार-पानीयादि वस्तु न गृह्णाति परार्थनिष्पन्नाहारादिकं तु गृह्णातीति ॥ ११२ ॥

तथा—प्रमत्तपण्डितस्थानकनर्तिसाधूना 'मज्जं विसयकसाये'ति गाथोक्तः प्रमादो मधस्य सदैवाप्यस्यतेनाकल्प्यत्वाद् यथासम्भवं भवतीति ॥ ११३ ॥

स्थानकनर्तिसाधूना 'मज्जं विसयकसाये'ति गाथोक्तः पण्डितैः प्रमादो मधस्य सदैवाप्यस्यतेनाकल्प्यत्वाद् यथासम्भवं भवतीति ॥ ११३ ॥

तथा—भवनपतीनां भवनानि कुत्र सन्तीति प्रश्नोऽप्रोक्षरं—रत्नप्रमाया उपरि अवध्वैक योननसहस्रं भुक्त्वा विवाहे सर्वत्र भवनानि सन्तीति ज्ञायते, यतोऽनुयोगादारसप्रवृत्तिमध्ये भवनपतिभवनानि नरकवासकपार्श्वे कथितानीति बोध्यम् ॥ १४३ ॥

अथ जालोरसवकृतप्रश्नास्तदुचराणि च

तथा—श्रिविशेषासप्रत्याख्यानमन्यप्रत्याख्यान च कया रीत्या पार्यते इति प्रश्नोऽप्रोक्षर—उपवास कीदृशं श्रिविहार नमुकारसी पोरसी पुरिमङ्गादिक कीदृशं पाणहार पञ्चकस्त्राण फासितं १ पाञ्चित २ सोहितं ३ तिरित ४ किहित ५ आराहित ६ नं च नाराहितं तस्मिन्निच्छामि दुष्कृत् ' इत्युपवासप्रत्याख्यानपारणरीतिर्द्वपरम्परया ज्ञातव्या, अमुना केचन श्राद्धा उपवास कीदृशं श्रिविहार नमुकारसि पुरिमङ्गादिक कीदृशं चतुर्विहार फासितं १ पाञ्चित २ सोहितं ३ तिरित ४ किहित ५ आराहित ६ नं च नाराहितं तस्मिन्निच्छामि दुष्कृत् ' इत्यपि पारयन्तो द्वेदयन्ते, तथा नमुकारसि पोरसि पुरिमङ्गादिक कीदृशं चतुर्विहार एकस्त्राण विजासणु कीदृशं श्रिविहार चतुर्विहार पञ्चकस्त्राण फासितं १ पाञ्चितं २ सोहितं ३ तिरित ४ किहित ५ आराहितं ६ नं च नाराहितं तस्मिन्निच्छामि दुष्कृत् ' इत्यन्यप्रत्याख्यानपारणरीतिरपि परम्परयैव ज्ञेयेति ॥ १४४ ॥

तथा—श्राद्धा पौषधमध्ये सान्ध्यप्रतिष्ठेक्षनाकामकोद्वरण कदा कुर्वन्तीति प्रश्नोऽप्रोक्षर—श्राद्धा पौषधमध्ये सान्ध्यप्रतिष्ठेक्षनादेनौ मार्गापित्वा प्रोञ्च्यनक् चरवर्कं च प्रतिलिख्य यद्येकस्त्रानक सदा परिधानांशुक परावृत्त्य पठित्वेष्टणा पठित्वेष्टावो इत्यादेशमार्माण विधाय च कामको द्वरणं कुर्वन्तीति श्राद्धविधिप्रमुखप्रत्येषु प्रोक्तमस्ति, पञ्चादुपार्धे प्रतिलिख्य क्षनकं निष्कास्य परिष्ठापयन्तीति परम्पराऽस्तीति ॥ १४५ ॥

दस्या सत् कियते, तत्कयमिति प्रश्नोऽधोचर—सामाचारीप्रयतिप्रयेण भोमनदिवसे वन्दनकयानि दत्त्वा प्रत्याख्यान कियते इत्यशराणि सन्ति,
उपपन्नदिवसे वन्दनकाधिकारो नास्ति, मुख्यद्विक्रम तु प्रतिदिन्यते यतस्तां विना प्रत्याख्यानं न शुद्धयतीति सामाचार्यस्ति, तपोपचानमप्येवमपि तर्पण
प्रत्याख्यानं कार्यत इति ॥ ११९ ॥

तथा—देवान् वन्दित्वा भगवन्तित्यादि क्यारि समाधमणानि क्रियासम्बद्धान्यन्यथा वा, तथा पट्टिप्रभो समाधमण एवम् दातव्य नवा
इति प्रश्नोऽधोचर—आवन्तित्यादि क्यारि समाधमणानि क्रियासम्बद्धानि सन्ति, सत्र सर्वेऽपि तीर्थहृतो वन्दित्वा, अप य विशेषतो गुरुन् तथा
पट्टिकप्रभुं वन्दन्ते सर्वेष्वित्यसत्पानार्थमिति ॥ १२० ॥

तथा—प्रथमदिने षड्विंशद्वारापवक कृत्वा द्वितीयदिनोपवासमेकैकृत्य षष्ठाष्टमादिक प्रत्याख्याति नवा इति प्रश्नोऽधोचर—प्रथमदिवसे
एकैकपवकं प्रत्याख्याति, द्वितीयदिवसे एकमेव प्रत्याख्याति, न तु षष्ठ, यदि द्वितीयदिने षष्ठादिक तर्हि अमे तृतीयोपवास कृत्यो युज्यते ईदृशी
समाचार्यस्तीति ॥ १२१ ॥

अथ विभीतकसप्तकृतप्रश्नो तदुत्तरे च

तथा—केकली समुद्रवातानन्तरं कियत्कथं ससारे विद्यतीति प्रश्नोऽधोचर—केकलीसमुद्रवातानन्तरमन्वमुहूर्त ससारे विद्यति, पीठककम्पादि
ष षष्ठास्तमप्यं शैलेयीकरण प्रतिपद्यते, एवविवाहाराणि भीविषेणान्नद्वये सन्ति । किञ्च भाष्यासिक्कप्रस्वानं ससारे तत्रैव दूषितमस्ति, सर्वोऽप्य
मुहूर्तवशेनागुरेव समुद्रवातं कर्तुं प्रयत्ने नान्य इति बोध्यम् ॥ १२२ ॥

तथा—राशौ सकलापानमभ्ये सूक्ष्मा सद्रूपा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते विषय यान्ति तत्सत्यमसत्यं वा इति मञ्जोऽश्वोच्चर—राशौ सम
स्तापानमभ्ये सद्रूपा सूक्ष्मा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते च विषयं यान्तीत्येवत् शास्त्रमभ्ये क्वापि ज्ञातं नास्तीति ॥ १५० ॥

अथ ऊणीयारसङ्कृतमश्वौ तदुत्तरे च ।

तथा—सुद्धकल्पदिने पौषवकरणे क्षाम पुनाकरणे वा इति मञ्जोऽश्वोच्चरं—मुख्यवृत्त्या पौषवकरणे मक्षत् क्षाम , कारणविशेषे तु
यथा भ्रतायो भवति तथा करणे क्षम एवास्ति, यतो निनशासने एकान्तवदो ज्ञातो नास्तीति ॥ १५१ ॥
तथा—सप्तसरवासरे पूगीफळसहिषनाणकप्रभापना छान्ति नवाः इति, मञ्जोऽश्वोच्चरं—पूगीफळसहिषां तया रहितां वा प्रभापनां
छान्ति, पञ्चद्वयस्मिन् प्राप्ते या रीतिस्त्वदनुसारेण प्रवर्तितव्यमिति ॥ १५२ ॥

अथ मेदिनीद्रुप्तसप्तकृतमश्वस्तदुत्तराणि च ।

तथा—पाक्षिकदिने द्वादशानां षतुर्भासके विद्यते साप्तसारिकदिने चत्वारिंशतो लोकप्रोक्तकराणां कयोत्सर्मा भिष्यते, चत्तिकमिति
मञ्जोऽश्वोच्चर—पाक्षिकदिवसेषु यत्कायोत्सर्गः क्रियते तसु प्रतिक्रमणं कुर्वता यद्वतीचारशुद्धिर्न्यूनत्वतीचारशुद्धिनिमित्तं, दिनप्रतिबद्ध-
सप्तकृतनियमे त्वाज्ञा प्रमाणमिति ॥ १५३ ॥

तथा—शीबीरशीरसूरीणां प्रतिमात्रे यो देवान् धन्यते स वाससेप कृत्वाऽप्यथा वा इति मञ्जोऽश्वोच्चर—श्रीगुरुप्रतिमात्रे देवा धन्यता न
शुष्यन्ति, यदि च तीर्थकृतप्रतिमा पट्टदावाद्योक्ता भवति तदा तदग्रे वाससेपं कुरुष्व देवा धन्यता शुद्धयन्तीति ॥ १५४ ॥

तथा—भाद्रपिप्यसुरेण भस्माग्रेण द्रवयोगेनेभ्यः स्पृक्ष्माग्रेण पट्टियोगेनेभ्यश्च समागतानि हरितकयादिवस्तूनि प्रासुर्कमभवन्ति, तथा लक्षणमपि प्राप्तुर्कं भवति, तथा भारम्भदावादिनिष्पन्नसचिवस्तूनि नालिकेरपूगीफलादीनि उग्रसेनपुरादौ गतानि प्रासुर्कमभवन्ति नवाः १ इति प्रश्नोऽधोचर—भाद्रपिप्यसुरेण भस्माग्रेण द्रवयोगेनेभ्यः स्पृक्ष्माग्रेण पट्टियोगेनेभ्यश्च समागतानि सर्वोप्यपि वस्तूनि प्रासुर्कमभवन्ति, परमाधीर्गानि प्रक्षालि न त्कन्यानि । तथा लक्षणमपि प्रकथमेवाधीर्गं, तथा राननगरीनिष्पन्नसचिवनालिकेरपूगीफलादीनि वस्तूनि उग्रसेनपुरादौ गतानि प्रासुर्कमभवन्ति, परमनाधीर्गानीति ॥ १४६ ॥

अथ पालीसङ्कृतपञ्चौ तदुचरे च ।

तथा—प्रतिमाधरभाद्रानीवाक्षरं मुनयो गृह्णन्ति नवा इति प्रश्नोऽधोचर—प्रतिमाधरः स्वार्यानीवाक्षरं ददाति तदा प्रहीतुं कस्मैव इति ॥ १४७ ॥

तथा—भाद्रा नमस्करमनानुपूर्व्या गणयन्ति नवा इति प्रश्नोऽधोचर—भाद्रानामानुपूर्व्याऽन्यनुपूर्व्या नमस्करगणनाधिकार आकाशे सारेण क्षयत इति ॥ १४८ ॥

अथ मालपुरसङ्कृतपञ्चौ तदुचरे च ।

तथा—भुजगिकया वायुकरणे क्षयोऽधोचर—भुजगस्य भुजगिकया वायुकरणं क्षयं नास्ति, परं गुणैर्करीनां मलिकेष्टापरमर्षं वायुकरणे क्षयोऽस्ति, न त्कन्यो, यतो मलिकेष्टापरमं गुरुमधिकेकेति ॥ १४९ ॥

तथा—राशौ सकलाशयानमध्ये सूक्ष्मा तद्वृथा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते विषय यान्ति तत्सत्यमसत्यं वा इति मञ्जोऽश्वोत्तर—राशौ सम
स्ताशयानमध्ये तद्वृथा सूक्ष्मा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते च विषयं यान्तीत्येतत् शास्त्रमध्ये क्वापि स्मृतं नास्तीति ॥ १५० ॥

अथ ऊणीयारसङ्कृतमश्वी तदुत्तरे च ।

तथा—वृद्धकल्पदिने पौषवकरणे क्षम पुष्पाकरणे वा इति मञ्जोऽश्वोत्तरं—मुख्यवृत्त्या पौषवकरणे महान् क्षाम , कारणविशेषे तु
यथा भस्त्रावो भवति तथा करणे क्षम पृथग्वस्ति, यतो भिनशासने पृक्कन्तवाद्यो स्मृतो नास्तीति ॥ १५१ ॥

तथा—सवस्तरवासरे पूगीकक्षसहितनाणकप्रभाषना स्यान्ति नवाः इति, मञ्जोऽश्वोत्तरं—पूगीकक्षसहितं तथा रहिता वा प्रभाषनां
स्यान्ति, पञ्चाद् यस्मिन् प्राप्ते या रीतिस्तदनुसारेण प्रवर्तितव्यमिति ॥ १५२ ॥

अथ मेदिनीद्रुप्तसप्तकृतमश्वीस्तदुत्तराणि च ।

तथा—पक्षिभिरदिने द्वादशानां चतुर्मासके विद्यते साधस्तरिकदिने चत्वारिंशतो लोकेशोक्तकारणां कषयोत्सर्गं विन्यते, घटिकमिति
मञ्जोऽश्वोत्तरं—पक्षिभिरदिदिषेणु यत्कषयोत्सर्गं क्रियते तसु प्रतिक्रमणं कुर्वता यद्वर्तारशुद्धिर्नाभवत्तदीचारशुद्धिनिमित्तं, दिनप्रातिपद-
सङ्ख्यानियमे त्वाक्ता प्रमाणमिति ॥ १५३ ॥

तथा—शीवीरहीरसूरीणां प्रतिमात्रे यो देवान् वन्दते स वाससेप कृत्वाऽप्यथा वा इति मञ्जोऽश्वोत्तर—श्रीगुरुभक्तिमात्रे देवा वन्दिता न
शुध्यन्ति, यदि च तीर्थकृत्प्रतिमा पद्मावालोक्षता भवति तथा तदग्रे वाससेपं कृत्वा देवा वन्दिता शुद्धयन्तीति ॥ १५४ ॥

तथा—शुभोसकप्रयाष्टिका इव तपविद्यतीति प्रश्नोऽश्रोचरं—सप्तमीत तपविद्याति, पर पूर्विकाभावात्तु पर्व्यातिधित्वात्प्राप्त्यव
इति ॥ १९९ ॥

तथा—स्थानकप्रपोऽष्टकर्मसूत्राणतपभाविष्यवर्द्धमानतपसा भव्येऽवभाष्यायदिनश्रयं गण्यते नवा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—स्थानकप्रपोऽष्टक-
र्मसूत्रवत्तपसोर्मयेऽस्याध्यायदिनश्रयं न गण्यते, अन्तिमवर्द्धमानतपसो भव्ये गण्यते इति परम्परान्त्यतीति ॥ १९६ ॥

तथा—मीमाणादीषपक्षसूरिकृताष्टकर्मवर्षे यद्युपक्रमेण कर्तुं न शक्नोति तदाचान्तेन कथेति किंवा नेति प्रश्नोऽश्रोचरं—यदि
सर्वयोपक्रमकृतश्रावितर्न स्यात् तदाचान्तेनापि कथेतीति ॥ १९७ ॥

तथा—द्वयशानप्रत्यास्थानकर्त्ता वान्तौ वाताया द्वितीयवारं भुङ्क्ते नवा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—वस्मिन्नेव स्थानके स्थिते यदि शान्तिर्भवति
भुक्त्यादिष्व इत्या ममसि तदा द्वितीयवारं योर्भुक्तं कल्पते, नान्यथा इति ॥ १९८ ॥

तथा—श्रीश्रीरविजयसूरीषाप्रसादितद्वयजालपट्टके के द्वादशा नक्षत्रसन्तीति व्यक्त्या प्रसाद्यामिति प्रश्नोऽश्रोचरं—संस्कृत ११२६ वर्षे
पौषासि ११ शुके श्रीपञ्चननारे श्रीश्रीरविजयसूरिभिर्लिख्यते समस्तसाधुसाध्वीश्रावकभाविष्ययोग्य—श्रीरविजयदानसूरिप्रसादीकृत 'सातवोक्तना
अर्थ आशी विसंवाद टक्कानि कार्त्तिके ते सातवोक्तनु अर्थ विवरीति लिखीह छदि, तथा मीनापयि केटकाएक बोव लिखिह छद, यथा—परपसीनि कुश
किन्तु कठिनवचन न कहिहुं १ ॥ तथा परपसीकृतवर्मवर्कवर्षे सर्वथा अनुमोदयायोभ्य नही इम कुशिल न कहिहुं, ने माहि दानरविपणु दासिणाकुण्ड
दयाकुण्डां प्रियमाशीपणु इत्यादिक ने ने भाषार्त्तुसारी वर्मवर्कवर्षे ते भिनशासनपक्षी अनेरा समस्तजीवसम्बन्धिआ शालानि अनुसारि अनुमोदयायोभ्य
नणार छद, तो नैनपरपसीसम्बन्धी भाषार्त्तुसारी वर्मवर्कवर्षे अनुमोदया योग्य इह ए पातुनं रुं कहिहु २ ॥ तथा—गच्छनायकने पूज्या भिना

किंसी शास्त्रसन्धिविनी नदी प्ररूपाणा कुर्णि न करवी १ ॥ तथा विगन्धरसम्भविधां धैत्य १ केवलश्वान्प्रतिष्ठितवैत्य २ द्रव्यलिङ्गीनिं द्रव्यइ
 निष्पन्नवैत्य ३ ए त्रिष्विधैत्यविना नीजां सषट्ठहं धैत्य वादया पुनवा योय जाणया, ए वातनी दाक्का न करवी ४ ॥ तथा स्वपसीना परनी विपइ
 पुणोक्तात्रिणनी अस्वन्दीक प्रतिमा हुइ ते सावुनिं पाससेपि वादया पुनवा योय याइं ५ ॥ तथा सावुनी प्रतिष्ठा दासिं छइ ६ ॥ तथा साधर्मिक
 वात्सल्य करावा स्वभनादिक सम्बन्धभणी कदाचित्परपसीनिं जिमवा ठेइइ तु ते माटिं साहमिक्कसख फोक न याइं ७ ॥ तथा दाखोक्कदेशवि
 सवादीनिक्कव सात सर्वधिसंवादीनिक्कव एक ए दाखी बीजा कुणानि निक्कव न कइहुं ८ ॥ तथा परपसी सङ्घातिं चर्चानि उदीरणा कुर्णि न करवी
 परपसी कोइ उदीरणा करइ तु दाखनइ अनुसारि उत्तर देवो, पणि क्लेश वाधइ विम न करधु ९ ॥ तथा—श्रीविमयदानसुरि बहुमनसमासिं जलशरण कीधु
 ने उत्सन्नकन्दकुट्टात्मन्य ते तथा ते माहिहु अर्सेमलभर्ष बीजा कोइ दाखमाहिं आप्पु हुइ तु ते अर्प तिहां अप्रमाण जाणवुं १० ॥ तथा स्वपसीय
 सार्थानि अयोगिं परपसीयसार्थि यात्राकर्या माटिं यात्रा फोक न याइं ११ ॥ तथा—पूर्वाषार्यनिं भारइ ने परपसीहस्त स्तुतिस्तोत्रादिक कइवाता ते
 कइवा कुर्णि ना न कइहिधी ॥ १२ ॥ ए नोक्खी कोइ अन्यथा प्ररूपइ ठेइनइ गुरुनो तथा संघनो ठक्को सही ॥ अन्न मतानि
 श्रीविजयसेनसुरिमत्तम्, उपाध्यायश्रीविमलहर्षगणिमतम् १ उपाध्यायश्रीवर्मसागरगणिमतम् २ उपाध्यायश्रीशान्तिचन्द्रगणिमतम् ३ उपाध्यायश्री-
 कल्याणविजयगणिमतम् ४ उपाध्यायश्रीसोमविमयगणिमतम् ५ पन्थ्याससहस्रसागरगणिमतम् ६ पण्डितकमन्दापिगणिमतम् ७ एतद्वद्वादरा
 नल्पपट्टके एवंविधा द्वादश भल्यात्सन्तीति ॥ ५९ ॥

तथा—राक्षसद्वीपे नम्बूद्वीपेप्रस्ति खणसमुद्रे वा ' स च प्रमाणाहुन्नेनोत्सेवाहुन्नेन वा इति प्रश्ननोऽन्योच्चर—खणोदे पयोरामौ, दुर्जयो
 द्युप्तदामपि । योजन्यना सप्तशती, द्विसु सवर्षेभु विस्तृत ॥ ६१ ॥ राक्षसद्वीप इत्यस्ति, सर्वद्वीपशिरोमणि । तदन्तरे त्रिकूट्यादिर्भूमिनामौ

तथा—पशुर्मासकप्रयाद्यादिकस्य कुलं तथाविद्याति प्रश्नोऽधोऽधरं—सप्तमीत तथाविद्याति, परं पूर्णिमावासरस्तु पर्वतिथित्वात्मात्मव

इति ॥ १९९ ॥

तथा—स्थानकत्वोऽष्टकर्मसूत्रगतपञ्चादिकस्य दर्मान्तपसा मध्येऽस्वाध्यायादिनम्रयं गण्यते नया इति प्रश्नोऽधोऽधरं—स्थानकत्वोऽष्टक-

तथा—स्थानकत्वोऽष्टकर्मसूत्रगतपञ्चादिकस्य दर्मान्तपसा मध्येऽस्वाध्यायादिनम्रयं गण्यते नया इति परम्पराऽस्तीति ॥ १९६ ॥

मर्मसूत्रपक्षसोमंध्येऽस्वाध्यायादिनम्रयं न गण्यते, आन्तिकस्य दर्मान्तपसो मध्ये गण्यते इति परम्पराऽस्तीति ॥ १९६ ॥

तथा—भीमाश्वं दक्षिणमखसूरिहृष्टाष्टकर्मवर्तणं यणुपक्षेण कर्तुं न शक्नोति तद्वान्ध्वेन करोति किंवा नेति प्रश्नोऽधोऽधरं—याद

सर्वेषोपपक्षकणशक्तिर्न स्यात् तद्वान्ध्वेनापि करोतीति ॥ १९७ ॥

तथा—द्वयशानप्रस्त्यास्थानकर्ता यन्तौ वातापा द्वितीयवारं भुङ्क्ते नया इति प्रश्नोऽधोऽधरं—सस्मिन्नेव स्थानके स्थिते यदि दान्तिर्धवाति

तथा—द्वयशानप्रस्त्यास्थानकर्ता यन्तौ वातापा द्वितीयवारं भुङ्क्ते नया इति ॥ १९८ ॥

मृत्तुशुद्धिश्च कृत्वा भवति तदा द्वितीयवारं भोक्तुं कल्पते, नान्यथा इति ॥ १९८ ॥

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—भीमिरविषयसूरीधरप्रसादिवद्वाद्यजस्यपट्टके के द्वादश मन्त्रास्सन्तीति न्यक्त्या प्रसापामिति प्रश्नोऽधोऽधरं—सकत् १६२६ वर्षे

तथा—स्नामविर्था ' अठसहस्रत्रयसतिजुभ्यवरणकलसेविह ' इत्युक्तम् अन्तर्वाद्यमर्थे स्वेका कोटि पट्टिर्लेशाश्च कलशानामित्युक्तं तत्कथं सङ्गच्छते इति मशोऽधोचर—अन्तर्वाद्यमर्थे एकं कोटि. पट्टिर्लेशाश्च कलशानामित्युक्तं तस्मादप्यरूपावया सम्भाव्यते, तेभ्यः पानीयं भृत्या स्नामकरणार्थं तु वतुष्यष्टयविकाष्टसहस्रकलशानां कथितसम्पत्तीति सम्भाव्यते, तस्मादुपयमपि सङ्गच्छते इति ॥ १६९ ॥

तथा—आमुदेवमन्त्रेणमातरं सप्त चतुराश्च स्वप्नान् यथाकर्म परयन्ति तेषां कानि नामानीति, मशोऽधोचर—सिंह १ सूर्य २ कुम्भ ३ समुद्र ४ श्वी ५ रत्नराश्य ६ शि ७ रूपाणि नामानि, गज १ पद्मसर २ भन्द्र ३ वृषमर्क्षगणानि ४ नामानि च परम्परायां ज्ञेयानीति ॥ १६४ ॥

अथ उदयपुरसङ्घकृतमश्रास्तदुत्तराणि च ।

यथा—चतुर्दशपूर्वधारिणो नवमयतो ध्वन्तकन्देवलोका यथायद् यान्ति, कार्तिकश्रेष्ठिनीवस्तु चतुर्दशपूर्व्यपि सौवर्भवेवलोका गतस्तत्र को हेतुरिति, मशोऽधोचर—तत्र पूर्ववित्स्मृतिरेव हेतुः सम्भाव्यते इति ॥ १६५ ॥

तथा—कश्चित्प्रभव कृतनमस्कारिकासिद्धिप्रप्त्याख्यानां प्रतिश्लेखनायां श्रिविवाह्यप्रप्त्याख्यानां करोति, स सन्ध्यायां किं प्रप्त्याख्यानं विद्वातीति, मशोऽधोचर—पूजाशानादिप्रप्त्याख्यानी विहितप्रतिश्लेखनाश्रिविवाह्यप्रप्त्याख्यानी च सन्ध्यायां पानकाहारप्रप्त्याख्यानं करोति, अकृत-प्रतिश्लेखनाश्रिविवाह्यप्रप्त्याख्यानास्तु चतुर्दशप्रप्त्याख्यानं करोतीति परम्परास्ति ॥ १६६ ॥

तथा—श्रिकाम्पूमाकरणे प्रभाते माखादि निर्मास्यमपास्य सर्वस्तिननेन वासपूजा क्रियतेऽप्यथा वेति ' मश्नोऽधोचर—प्रभाते पुष्यमाखादि निर्मास्यमनपास्य धावा वासपूजा कुर्वन्तो दहरयन्ते, सर्वस्तिनकरणेऽप्येकान्तो ज्ञातो नास्ति, हस्तपादप्रसाधनेन शुद्धयतीति ॥ १६७ ॥

मुपेकम् ॥ १९ ॥ महर्द्धवक्याक्षरो, योननानि नोद्यत । पञ्चाशत् योननानि, विस्तीर्णाऽस्त्यविदुर्मद ॥ १९ ॥ सत्योपरिष्टात्सोषण्योपाकार-
गृहोराण । मया कहेति नाका पुरुषोवास्ति क्खरिता ॥ १४ ॥ पद् योमनानि भूतस्यामतिक्रम्य चिरवती । शुद्धस्फटिकभङ्गा, नानारत्न
मयाभ्या ॥ १९ ॥ सयाद्योननयातप्रमाणा भवरा पुरी । मम पाताळकहेति, विद्यते चाविदुर्मामा ॥ १९ ॥ पुरीद्वयमिदं वत्सा—दत्स्य तन्नृपतिर्भव ।
मन्त्रवैष ते तीर्थनाथदर्शनम कळम् ॥ १७ ॥ इत्युक्त्वा राससपतिर्गणिक्यैर्नक्षत्रि कृत्रम् । ददौ तस्मै महाहार, सद्यो विद्यां च राससीध ॥ १८ ॥
मामन्त नमस्तुभ्य, तदैव धनराशनः । आगत्य राससद्वीपे, रामाऽभूच्छक्योत्तयो ॥ १९ ॥ राससद्वीपराज्येन, रासस्या विषयापि च । तदादि
वत्स भयादपि, ययौ राससपशुला ॥ ४० ॥ इति श्रीभक्तिनाथचरित्रानुगारेण राससद्वीपे लक्षणसमुद्देशेति प्रमाणाहुर्नक्षत्रि च्येयम् ॥ ६० ॥

अथ हुंगरपुरसङ्कृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

यथा—सन्ध्याप्रतिक्रमण सामाधिकेष्टारानन्तर स्थाप्यायनमन्त्रारम्य कथयित्वा वन्दनकप्रत्याख्यानमुत्सृज्य प्रतिक्रियते सा क्षमा
भयण वत्सा प्रतिक्रियते । किं वा क्षमाभयमपि विना, तथा सा किं कथयित्वा प्रतिक्रियते इति प्रभोऽशोचर—सामाधिकं कृत्वा वेत्स्ये
संदितातुं प्रमुत्समाभयमप्यवदुष्टय वत्सा नमस्कारप्रयं कथयित्वा क्षमाभयमपूर्वकं 'इच्छाकारेण संदिताह भयान् । मुहयती परिहेतु' इत्यादि
पूर्व मुख्यादिप्रतिप्रतिक्रिय वन्दनकद्वय च वत्सा प्रत्याख्याम कर्त्तव्यमिति ॥ १९ ॥

तथा—अमुञ्जयस्तोषमप्ये शान्प्रपुञ्जान्ध्यां सहाद्य केष्टय सिद्धा कथितारसमन्ति, केचन सार्द्धकोऽश्रयं कथयन्त्यत्र निर्वर्ण्य
प्रसाध इति, प्रभोऽशोचर—भीषमुञ्जयमाहात्म्यानुसारेण भीषमुञ्जये शान्प्रपुञ्जान्ध्यां सह सार्द्धकोऽश्रयं सिद्धमिति क्षमाये ॥ १९९ ॥

दीक्षितश्चापि कम्प पातयेति । यद्वा—सुखितेषु वु खितेषु वा असंयतेषु—यार्थस्याविषु, दोष तथैव, परं द्वेषेण 'क्षयापण पुष्पफल, अणोसाणिष्म' दक्षितश्चापि कम्प पातयेति । यद्वा—सुखितेषु वु खितेषु वा असंयतेषु—यार्थस्याविषु, दोष तथैव, परं द्वेषेण 'क्षयापण पुष्पफल, अणोसाणिष्म' दित्यादिवद्वत्तदर्थदर्शनमस्तरेण, अथवा असंयतेषु—यद्विषयीषवशेण वु खितेषु, रागेण एकद्वेदाभ्यामगोभ्रातृत्वादिप्रीत्या द्वेषेण भिन्नप्रवचन प्रत्यनीकत्वादिदर्शनोत्प्रेने । ननु प्रवचनप्रत्यनीकत्वादर्थान्तेषु कृतं, उच्यते, तत्रैकभूतत्वादिप्रयात्, तदेवाविष दानं निन्दामि गर्हं च, यत्पुनरी चित्प्रेने दीनार्थानां तदप्यनुकम्पादानम्, यत्—“ कृपणेऽनापयदिदे व्यसनप्राप्ते च रोगशोकश्चेति । यदीयते कृपार्थ, अनुकम्पा तन्मद्वेदानम् ॥१॥ ” समर्पदेहस्यापि प्रार्थनाकारिणो दरिद्रप्रायस्त्वादनुकम्पादानं, तच्च न निन्दार्हं, भिन्नेन्द्रेरपि धार्मिकदानावसरे तस्य दर्शितत्वात्, उक्तं च—‘ इय मेक्षफले दाने, पात्रापात्राविचारणा । दद्याद्दानं तु सर्वस्यै, कुश्रपि न निषेदयति । १ । ’ तथा—“ दानं यत्प्रयमोपकारिणि न तत्प्राय स एषाप्येति, दीने याचनमूर्यमेव दयिते तार्किकं न रागादप्यात् । पात्रे यत्फलविस्तारप्रियतया तद्वाद्बुद्धीकं न किं, तद्दानं यदुपेत्य नि स्पृह्यतया क्षीणे नने दीयते ” ॥ १ ॥ इति गाथार्थो ज्ञेयः ॥ १७० ॥

तथा—विनीतानगर्या अद्याप्य कति योभनानीति प्रश्नोऽप्योचरं—विनीताया द्वादशयोजनान्यद्याप्य इति प्रथोप श्रुतोऽस्तीति ॥१७१॥

अथ ग्रन्थप्रशस्तिः ।

श्रीभाषांदाविमलगुरुपदे श्रीविजयदानसूत्रिणा । श्रीमच्छन्दाणाभ्यरदिनमणयो जगति विजयन्ते ॥ १ ॥ तत्पदपूर्वपर्वतदिवाकरा नृपतिनोषनप्रवणा । श्रीहीरविजयसूरीभ्यरा नयन्ति प्रकटमहस ॥ २ ॥ श्रीहीरसूरीभ्यरागुविजयासादकवन्दरो नन्दरधराजन्मा । नभूव जीवाभय-

तथा—आद्या वल्लभावन इत्येव देवपूजां कुर्वन्त्यन्यथा वेति प्रश्नोऽप्योक्तः—‘शुधि पुष्पाभिषत्तोर्ध्वं’ इति योगशास्त्रादिवचनानुसृत-
वृत्त्या दल्लभावन इत्येव देवपूजां कुर्वन्ति, येषोपयासादि कर्तृकामात्रं वृत्तवाचनं विनापि देवपूजां कुर्वन्ति, प्रत्यास्त्यानम्य बहुश्रुत-
विधिं स्थापये ॥ १६८ ॥

तथा—‘विहारो निमग्नमनी’ विवचनात् श्रीश्रीरगुणे प्रतिमार्गैरस्य वीरविहार इति नाम कथं दत्तमिति प्रश्नोऽप्योक्तः—विहारा-
नौद्याभ्याभय इति प्रभञ्ज्याकरणमयमाश्रयद्वारावर्चो विहागा विभिन्नक्रीडास्तरिति प्रश्नव्याकरणवर्तुर्थाश्रयद्वारावर्चो इत्यादिप्रत्यक्षानुभावात्
श्रीश्रीरगुणवर्णिनामासाश्रय श्रीश्रीरविहार इति नाम दत्तमिति ॥ १६९ ॥

तथा—‘सुहिंसु अ सुहिंसु अ, ना मे अस्संजसु अणुक्का । रागेण व देसेण व त निदे तं च गीरहामि’ ॥ १ ॥ एतद्वाक्याल्लयान-
प्रसाध्य इति प्रश्नोऽप्योक्तः—साधुमिति विशेष्यमनुकमपि संविभागवतप्रस्तावद्वयाहार्थं, ततः साधुषु कीदृशेषु—‘सुमु हित-ज्ञानादिभ्यं येषां
ये सुहितस्तेषु पुन कथमूतेषु—‘दु स्तितेषु रागेण तपसा वा म्दानीमूतेषु तपसिरहितेषु वा, पुन कीदृशः—न स्वय-स्वच्छन्देन कृता—उद्यता-
अस्मयतास्तेषु गुर्वास्त्रयेव विहरसु इत्यर्थं, या मया कृताऽनुकम्पा—‘हं राऽज्जयानवच्छादिवानरूपा भक्तिः, अनुकम्पायाद्वेनायं भक्तिं सुनिश्चिता-
वयोक्तः—‘आचारिअणुक्काए गच्छो अणुक्कपिओ महाभागो । गच्छअणुक्कपाए अज्जुच्छिणी कया तित्थे ॥ १ ॥ रागेण—स्वयन्निजान्दियेभ्यः प्र-
न तु गुणवत्तनुदयां, तथा देवेषु—इह देव साधुनिश्चिह्नयो, यथा वल्लभान्यादिरहिता सातिननपरित्यक्ता सुप्रार्त्ता समर्थानिर्मास्त्रिभ्यः अपो-
तपदभ्यार्हा इत्येव निन्तापूर्व्यं याऽनुकम्पा साऽपि निन्दैव, अनुपदीर्घार्थपृच्छहेतुत्वाद्, यद्यगम—‘तदाहर्षं सपत्ने वा नाहर्षं वा संजन्मसि सपत्ने
हृदयपञ्चनस्य पाककम्प इति हिता निदिष्टा विज्ञप्तिः । नरिहिता अत्रमजिता अमणुकेषां अपीदृक्कारगेण अस्मन्नाज्जलाद्गमसादयेन यद्विजानित्या असुह-

इति भूरिश्रिकोटीरशीरसकलमहीमण्डलासण्डपातसाध्वीभक्तभरमतिप्रोषाविधानधीरतरमदचजगद्गुणविकल्परणपरिसरबधान
 पतिवर्षे पष्पासावधि समस्तमनुजातामयदानमदानानुषोण्डीरधीसमुद्रयोज्यपन्सकादिकतीर्थकरमुक्तिमुक्तिमवीर (अथ इत्यनेकार्य-
 नामपालार्था) जीजीआरुयदण्डादिविषयमधूमिभमञ्जनसीरकलिकाकामिकालवितसमानामानमहिमवपागच्छाधिराजमहारकपुरन्दर
 महारकधी ५ भीरीरविजयद्वरीश्वरपटलकृत्तरहारमहारकभीविजयसेनद्वरीसमसादीकवमश्रोचरसङ्गरे तरगदूर्ध्वमश्वेत्तरिशिलरसहस्र
 किरणायमानआचार्यधीविमयदेवद्वरीणामनुशिष्टया महारकभीहीरविजयद्वरीन्द्रशिखरवर्कभापावार्त्तिक १ कान्मकल्पलतामकरन्द-
 र स्याद्वादभापासु ३ सवृद्धि ४ कावपकल्पलतावृत्त्यादि ५ ग्रन्थनिष्पादकपण्डितवसुभविजयगणिसङ्गृहीते मश्रोचररत्नाकरापरनामि
 श्रावककवमश्रावमतुयोह्यासः सम्पूर्णः ॥

॥ इति श्रेष्ठ देवचन्द्र लालमार्द-नैनयुस्वकोदारे-ग्रन्थाङ्कः ५१ ॥

दान्यता, राजर्षिभ्यः द्राव्यसूत्रकेषु ॥ १ ॥ हस्रोमद्विजराभकेकिमहिषेभादिभयानावनत्, यक्षेशानमु॥रिषप्सुभयमप्राचीशमुन्मया सुष्ठु । काचाद्देव-
 कृपासुभाभजनिभः सूर्याशितु क्मानुम, भुत्वा नीधदयानिवानपटहत्प्रीतिं परां श्रेभिर ॥ ४ ॥ वस्त्वः ? पाप कृशाह्र कथमननि भगान् ? मे जनन्या
 वियोग, क्व माता ते ? वियोग कथमननि तथा ? मारिनाक्षी मयन्मा । नीता सा सौरिसभ स्फुटवमवधर्मा साहिना हीरसुरे, क स्याता ?
 हीरसुरैर्वचनमविवध यो न मन्येत तस्मिन् ॥ ५ ॥ अमासभोक्ता मृतसाभोक्ता, नृदृषहर्ता कर्माधिककर्ता । अहन्वरो येन कृत्रो महीशस्त्रस्यै नम
 भीगुरहीरसूरये ॥ ६ ॥ प्रीतरकभरानुणेन समासमर्त्त, दत्तं भगदुस्तरिद विवद मुनीन्द्रो । मार्त्तण्डमण्डलमिव प्रभुहारसुरैर्नोव प्रसिद्धमरितेऽपि
 महीशले षट् ॥ ७ ॥ पुस्तकभाषागार प्राप्तेन्दो पद्यसुन्दरारूपस्य । श्रीहीराविभयसुरेसोऽर्णोन्त्राणां ददे येन ॥ ८ ॥ शत्रुभयोज्ज्वलन्तक-
 तार्यादिषु क्यारिता च कस्तुभिकाः । आमकएकमस्त्रिष, भगदकरं कारितं येन ॥ ९ ॥ कालिमकृति कलिकाले कालेऽभूत् क्यारिमा मनाग् नास्य । प्रस्तुत
 स एव येन स्वयशस्तुवया शुचीभके ॥ १० ॥ अहन्वरो साधुमनस्य नेता, सुरि पुनस्तसाधुननरप नेता । परापकता प्रथमो द्वितीय, परोपकर्त्ता
 तु तद्वन्न विप्रस्य ॥ ११ ॥ अहो हीरस्य माहात्म्यं, वर्ण्यते किमत परम् ? । मुक्तानामप्यष्टद्वारभरण यो विमानते ॥ १२ ॥ य सक्कसूरि
 भक्ते वक्ते रक्षा विशेषपरगुणौ । तच्छिष्य क्षुभविजयः प्रभोत्तरसप्तह कृशधन् ॥ १३ ॥ श्रीसिद्धान्तप्रकाशटीकभाष्यानुसारत निश्चित ।
 त्रिष्विष परम्परया सम्भावनया तथा किञ्चित् ॥ १४ ॥ प्रभोत्तरसप्तहास्ये, मन्थे प्रभोत्तरादिक सकृदभ्य । श्रीविजयसेनसूरिप्रसासितं तन्मया
 श्रवितम् ॥ १५ ॥ शुभम् ॥ सिद्धान्तार्थविरुद्ध यत्किञ्चित् गुणिष्ठं मस्तिमान्त्या । तत्सर्वं संतोष्य कश्चिदि स्वकिञ्चा कृपाकरम् ॥ १६ ॥
 यास्कनेरुर्माहीधीते, नैन सिधति आसनम् । तावत्सिद्धु मन्थोऽर्थ, नाप्यमानो नञस्त्रिभिः ॥ १७ ॥

भाषार्थ श्री दिनकरम्भान्नभाष्ये, अन्तरे

इति भीमिजयसेनसूरीकृतसावित्रभीष्मपवित्रपणिसप्तशतसिद्धप्रश्नोत्तरप्र
प्रश्नोत्तररत्नाकराख्य सेनप्रश्न. समाप्तः ।

इति श्री वैष्णव्याजालम्भाय—वेनपुस्तकोद्गारे—अध्यायः ५१

